

CURRENT AFFIARS

MIRACLES

EXCLUSIVE FOR GPSC

સંપાદક : મૌલિક ગોંધિયા | VOLUME - 60 | 31st Jan. to 06 Feb. 2022

ICEE®

icerajkotoofficial
join our telegram
channel

icerajkot
follow us on youtube
channel

joinicerajkot.com
click to join our
whatsapp

icerajkot
follow us on instagram

icerajkot
follow us on facebook
channel

INDEX

01

બંધારણ અને રાજ્ય વ્યવસ્થા..01

1. જામીન બોન્ડ.....01
2. સામાન્ય મતદાર યાદી અને એક રાષ્ટ્ર-એક ચૂંટણી પ્રક્રિયા.....02
3. હિજાબ અને ધર્મની સ્વતંત્રતા.....03
4. ભારતમાં ડેથ પેનલ્ટી રિપોર્ટ જાહેર.....04
5. ફોજદારી કાયદામાં સુધારો.....05
6. લોકાયુક્તની સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાની દરખાસ્ત.....06
7. ચૂંટણી બોન્ડ.....07
8. પ્રશ્નોત્તરી.....08

02

અર્થતંત્ર.....21

1. ભારત અને બ્રિટન વચ્ચે 'ફ્રી ટ્રેડ ઝોન' પર વાતચીત શરૂ.....10
2. વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટ.....10
3. ભારતમાં ક્રિપ્ટોકરન્સી પર 30% ટેક્સ લાગશે.....11
4. નાણામંત્રીએ બજેટ ભાષણમાં 'ડિજિટલ રૂપિયા'ની જાહેરાત કરી.....11
5. સુભાષ ચંદ્ર ગર્ગ તેમના પુસ્તક "ધ \$10 ટ્રિલિયન ડ્રીમ"નું વિમોચન કરશે.....12
6. આર્થિક સર્વે 2022.....13
7. આર્થિક સર્વેક્ષણ 2022: ચિંતાઓ અને સૂચનો.....16
8. રિવર્સ રેપો નોર્મલાઇઝેશન.....17
9. ફોરેક્સ રિઝર્વ.....18
10. બજેટની રચના.....19
11. પ્રશ્નોત્તરી.....21

03

આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....37

1. ઈઝરાયેલની ભારત સાથે 'ગાઢ મિત્રતા'.....24
2. ભારત અને ઓમાન.....25
3. ASEAN ડિજિટલ મંત્રીઓની બીજી બેઠક.....26
4. ચીન-લિથુઆનિયા તણાવ.....27
5. પ્રશ્નોત્તરી.....28

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

04

વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી.....51

1. શિલોંગ ટેકનોલોજી પાર્કનું ઉદ્ઘાટન.....30
2. ભારતે INS વિક્રાંત માટે રાફેલનું પરીક્ષણ કર્યું.....30
3. GAIL એ કુદરતી ગેસ સિસ્ટમમાં હાઇડ્રોજન સંમિશ્રણ માટે ભારતનો પ્રથમ પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો.....31
4. ચંદ્રયાન -3 મિશન.....31
5. કોલસાનું ગેસિફિકેશન.....32
6. ISROનું આદિત્ય-L1 મિશન 2022માં જ લોન્ચ કરવામાં આવશે.....33
7. 'ફેડરેટેડ ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી'.....34
8. વૈકલ્પિક બળતણ તરીકે ઇથેનોલ.....35
9. પ્રશ્નોત્તરી.....36

05

યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....59

1. ઓપરેશન સદ્ભાવના શું છે?.....37
2. 'વાયબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ' શું છે?.....37
3. PM-ડિવાઇન યોજના.....38
4. પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના.....38
5. કેસરબાઉલ પ્રોજેક્ટ.....39
6. RAMP કાર્યક્રમ.....40
7. 'વન નેશન વન રજીસ્ટ્રેશન' યોજના.....41
8. મનરેગા.....41
9. 'હર ઘર, નલ સે જલ' યોજના.....42
10. આંધ્ર પ્રદેશ સરકારે 'AP સેવા પોર્ટલ 2.0' લોન્ચ કર્યું.....43
11. 'NIPER રિસર્ચ પોર્ટલ'.....43
12. રાષ્ટ્રીય ઉચ્ચ શિક્ષણ લાયકાત ફ્રેમવર્ક માટે ડ્રાફ્ટ.....44
13. આરોગ્ય પહેલ.....45
14. ઇન્ડિયન કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટર તબક્કો-11માં સ્પર્ધાત્મકતા વધારવા માટેની યોજના.....45
15. પ્રશ્નોત્તરી.....46

06

પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....79

1. વર્લ્ડ વેટલેન્ડ્સ ડે અને બે નવી રામસર સાઇટ્સ.....49
2. વન વિસ્તાર વધારવામાં ભારત વિશ્વમાં ત્રીજા ક્રમે છે: આર્થિક સર્વે.....50
3. 'ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ એન્ડ યુટિલાઇઝેશન મિશન'.....51
4. નાસાનું ઓશન મેલ્ટિંગ ગ્રીનલેન્ડ મિશન.....51
5. ભારતનો પ્રથમ જીઓલોજિકલ પાર્ક.....52
6. બમ ચક્રવાત.....52
7. નિકોબાર ટાપુઓમાં નવો પરોપજીવી છોડ મળ્યો.....53
8. પ્રશ્નોત્તરી.....53

07

ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....86

1. સમાનતાની પ્રતિમા.....55
2. 'ચૌરી-ચૌરા'ની ઘટનાના 100 વર્ષ.....55
3. વર્લ્ડ હેરિટેજ નોમિનેશન 2022-2023.....56
4. પ્રશ્નોત્તરી.....57

08

અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન
પ્રવાહો.....58

1. વિશ્વ ઉપેક્ષિત ઉષ્ણકટિબંધીય રોગ દિવસ.....58
2. NCW ના કાર્યક્ષેત્રનું વિસ્તરણ.59
3. ભારતીય કોસ્ટગાર્ડ.....60
4. રાફેલ નડાલ.....61
5. 1 ફેબ્રુઆરી : કલ્પના ચાવલાની પુણ્યતિથિ.....61
6. મણિપુરમાં પ્રથમ માલવાહક ટ્રેન..62
7. સર્જીયો મટેરેલા બીજી મુદત માટે ઇટાલીના પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા.....62
8. 4 ફેબ્રુઆરી: વિશ્વ કેન્સર દિવસ..63
9. 'વર્લ્ડ ગેમ્સ એથલેટ ઓફ ધ યર'નો ખિતાબ.....63
10. ચેમ્પિયનના માનમાં ઓલિમ્પિક બુલવાર્ડ બનાવવામાં આવશે.....64
11. પ્રશ્નોત્તરી.....64

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

જામીન બોન્ડ

- તાજેતરના બજેટ 2022-23 માં, સરકારે સરકારી ખરીદી અને સોનાની આયાતના કિસ્સામાં બેંક ગેરંટીના વિકલ્પ તરીકે સુરેટી વીમા બોન્ડ્સના ઉપયોગની મંજૂરી આપી છે.
- ઈન્સ્યોરન્સ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (IRDAI)એ પણ ભારતમાં 'સુરેટી ઈન્સ્યોરન્સ બિઝનેસ'ના વ્યવસ્થિત વિકાસને સુનિશ્ચિત કરવા માટે અંતિમ માર્ગદર્શિકા જારી કરી છે.
- IRDAI (સુરેટી વીમા કરાર) માર્ગદર્શિકા, 2022 1 એપ્રિલ, 2022 થી અમલમાં આવશે.

જામીનપાત્ર બોન્ડ

- જામીનપાત્ર બોન્ડ એ કાનૂની રીતે બંધનકર્તા કરાર છે જે ત્રણ પક્ષો - આચાર્ય, બંધનકર્તા અને જામીનદારો દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- બાઈલિંગ પાર્ટી સામાન્ય રીતે સરકારી એકમ હોય છે, જેમાં સામાન્ય રીતે બિઝનેસના માલિક અથવા કોન્ટ્રાક્ટરને ભવિષ્યની કામગીરી સામે ગેરંટી તરીકે જામીનપાત્ર બોન્ડ મેળવવાની જરૂર પડે છે.
- બેઈલેબલ બોન્ડ મુખ્યત્વે ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિકાસ સાથે સંબંધિત છે, તે સપ્લાયર્સ અને વર્ક કોન્ટ્રાક્ટર્સના વિકલ્પ તરીકે કામ કરે છે જેથી પરોક્ષ ખર્ચમાં ઘટાડો કરવા માટે તેમના વિકલ્પો અને બેંક ગેરંટીમાં વિવિધતા લાવી શકાય.
- વીમા કંપની દ્વારા કોન્ટ્રાક્ટર વતી જે સંસ્થા પ્રોજેક્ટ પૂરો પાડે છે તેને જામીનપાત્ર બોન્ડ પૂરા પાડવામાં આવે છે.
- જામીનપાત્ર બોન્ડ લાભકર્તાને કૃત્યો અથવા ઘટનાઓથી સુરક્ષિત કરે છે જે મુખ્ય પક્ષને અંતર્ગત જવાબદારીઓથી વંચિત રાખે છે. તેઓ બાંધકામ અથવા સર્વિસ કોન્ટ્રાક્ટથી માંડીને લાઈસન્સિંગ અને વાણિજ્યિક સાહસો સુધીની વિવિધ જવાબદારીઓની કામગીરીની ખાતરી આપે છે.

બજેટમાં લેવાયેલા નિર્ણયો

- એક નવા ખ્યાલ તરીકે, જામીનગીરી બોન્ડ તફાવત જોખમી છે અને ભારતમાં વીમા કંપનીઓએ આવા વ્યવસાયમાં જોખમ મૂલ્યાંકનમાં નિષ્ણાત થવાનું બાકી છે.
- આ ઉપરાંત કિંમત, ડિફોલ્ટર કોન્ટ્રાક્ટરો સામે ઉપલબ્ધ સહાય અને પુનઃવીમા વિકલ્પો અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી નથી.

- આ ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ વિષયો છે અને બેલઆઉટથી સંબંધિત કુશળતા અને ક્ષમતાઓના નિર્માણમાં અવરોધ લાવી શકે છે અને આખરે વીમા કંપનીઓને આ વ્યવસાયમાં પ્રવેશતા અટકાવી શકે છે.

તે ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સને કેવી રીતે વેગ આપશે?

- જામીનપાત્ર કરાર માટેના નિયમો ઘડવાના પગલાથી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ક્ષેત્રને વધુ તરલતા અને ધિરાણની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવામાં મદદ મળશે.
- આનાથી મોટા, મધ્યમ અને નાના કોન્ટ્રાક્ટરો માટે સમાન તકો ઉપલબ્ધ થશે.
- ખાતરી વીમા વ્યવસાય બાંધકામ પ્રોજેક્ટ્સ માટે બેંક ગેરંટીનો વિકલ્પ વિકસાવવામાં મદદ કરશે.
- આ કાર્યકારી મૂડીના કાર્યક્ષમ ઉપયોગને સક્ષમ બનાવશે અને બાંધકામ કંપનીઓ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી કોલેટરલની જરૂરિયાતને ઘટાડશે.
- વીમા કંપનીઓ જોખમની માહિતી શેર કરવા માટે નાણાકીય સંસ્થાઓ સાથે મળીને કામ કરશે.
- એટલે તે જોખમનાં પાસાંઓ સાથે સમાધાન કર્યા વિના માળખાગત ક્ષેત્રમાં તરલતા લાવવામાં મદદરૂપ થશે.

બેલેબિલિટી બોન્ડ્સ પર IRDAI માર્ગદર્શિકાઓ

- નવી ગાઈડલાઈન્સ મુજબ, વીમા કંપનીઓ હવે બહુપ્રતિક્ષિત જામીન બોન્ડ્સ લોન્ચ કરી શકે છે.
- IRDAIએ કહ્યું છે કે નાણાકીય વર્ષમાં તમામ ચોક્કસ વીમા પોલિસી માટે લેવામાં આવતું પ્રીમિયમ તે વર્ષના કુલ ગ્રોસ લેખિત પ્રીમિયમના 10 ટકાથી વધુ ન હોવું જોઈએ, જેમાં પછીના વર્ષોમાં તમામ હપ્તાનો સમાવેશ થાય છે, જે મહત્તમ 500 કરોડ રૂપિયાની મર્યાદાને આધિન છે.
- ઈન્સ્યોરન્સ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (IRDAI)ના જણાવ્યા અનુસાર, વીમા કંપનીઓ જામીનપાત્ર બોન્ડ ઇશ્યૂ કરી શકે છે, જે જાહેર એકમ, ડેવલપર્સ, સબકોન્ટ્રાક્ટર્સ અને સપ્લાયર્સને ખાતરી આપે છે કે કોન્ટ્રાક્ટર પ્રોજેક્ટ શરૂ કરતી વખતે તેની કરારની જવાબદારી પૂરી કરશે.
- કોન્ટ્રાક્ટ બોન્ડમાં બિડ બોન્ડ, પરફોર્મન્સ બોન્ડ, એડવાન્સ પેમેન્ટ બોન્ડ અને રિટેન્શનની રકમ સામેલ હોઈ શકે છે.
- બિડ બોન્ડ: જો બોલી લગાવનારને બિડના દસ્તાવેજો અનુસાર કોન્ટ્રાક્ટ આપવામાં આવે તો તે ફરજિયાત વ્યક્તિને નાણાકીય સુરક્ષા પૂરી પાડે છે, પરંતુ કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે.

- પરફોર્મન્સ બોન્ડ: તે ખાતરી પૂરી પાડે છે કે જો પ્રિન્સિપાલ અથવા કોન્ટ્રાક્ટર બોન્ડેડ કોન્ટ્રાક્ટ પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ જશે, તો બંધાયેલાને રક્ષણ આપવામાં આવશે. જો ફરજ પાડનાર પ્રિન્સિપાલ અથવા કોન્ટ્રાક્ટરને ડિફોલ્ટ જાહેર કરે છે અને કરારનો અંત લાવે છે, તો તે જામીનદાર પ્રદાતાને બોન્ડ હેઠળ જામીનની જવાબદારીઓ પૂરી કરવા માટે કહી શકે છે.
- એડવાન્સ પેમેન્ટ બોન્ડ: જો કોન્ટ્રાક્ટર કોન્ટ્રાક્ટ પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ જાય અથવા સ્પેસિફિકેશન્સ અનુસાર કોન્ટ્રાક્ટના અવકાશનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો તે જામીનદાર પ્રોવાઈડર દ્વારા એડવાન્સ પેમેન્ટની બાકી નીકળતી રકમ ચૂકવવાનું વચન છે.
- રિટેન્શનની રકમ: આ કોન્ટ્રાક્ટરને ચૂકવવાપાત્ર રકમનો એક ભાગ છે, જે કરાર સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ થયા બાદ અંતે જાળવવામાં આવે છે અને ચૂકવવાપાત્ર હોય છે.
- ગેરંટીની મર્યાદા કરાર મૂલ્યના 30 ટકાથી વધુ ન હોવી જોઈએ.
- જામીન વીમા કરાર ફક્ત વિશિષ્ટ પ્રોજેક્ટ્સ માટે જ જારી કરવા જોઈએ અને ઘણા પ્રોજેક્ટ્સ માટે સંયુક્ત ન હોવા જોઈએ.

સામાન્ય મતદાર યાદી અને એક રાષ્ટ્ર-એક ચૂંટણી પ્રક્રિયા

- તાજેતરમાં જ કાયદા અને ન્યાય મંત્રી દ્વારા રાજ્યસભામાં એવી માહિતી આપવામાં આવી છે કે, દેશની તમામ મતદાર મંડળો માટે એક સમાન મતદાર યાદી તૈયાર કરવા અને એક સાથે ચૂંટણી પ્રક્રિયા હાથ ધરવા માટે લોકપ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ-1951માં સુધારો કરવાની કેન્દ્ર સરકારની કોઈ યોજના નથી.

સામાન્ય મતદાર યાદી

- સામાન્ય મતદાર યાદી વિશે:
 - સામાન્ય મતદાર યાદી હેઠળ લોકસભા, વિધાનસભા અને અન્ય ચૂંટણી માટે માત્ર એક જ મતદાર યાદીનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.
- હાલમાં ભારતમાં મતદારયાદીના પ્રકારો:
 - કેટલાક રાજ્યોમાં, કાયદાઓ રાજ્ય ચૂંટણી પંચને સ્થાનિક સંસ્થાઓની ચૂંટણીઓ માટે ભારતના ચૂંટણી પંચની મતદાર યાદીનો ઉપયોગ અને ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપે છે.
 - બીજી તરફ રાજ્ય ચૂંટણી પંચ દ્વારા ચૂંટણી પંચની મતદારયાદીનો ઉપયોગ નગરપાલિકા અને પંચાયતોની ચૂંટણી માટે મતદાર યાદી તૈયાર કરવા અને તેમાં સુધારા-વધારા માટે આધાર તરીકે કરવામાં આવે છે.

- કેટલાક રાજ્યોની પોતાની મતદારયાદી છે જેમ કે ઉત્તર પ્રદેશ, ઉત્તરાખંડ, ઓડિશા, આસામ, મધ્ય પ્રદેશ, કેરળ, અરુણાચલ પ્રદેશ, નાગાલેન્ડ અને કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ જમ્મુ-કાશ્મીર. આ તમામ રાજ્યો સ્થાનિક સ્વરાજની ચૂંટણી માટે ચૂંટણી પંચની યાદીનો ઉપયોગ કરતા નથી.
- મૂળ તફાવત એ છે કે આપણા દેશમાં ચૂંટણીઓની દેખરેખ અને સંચાલનનું કામ બે બંધારણીય સત્તામંડળો - ભારતના ચૂંટણી પંચ અને રાજ્ય ચૂંટણી પંચને સોંપવામાં આવ્યું છે.
- ભારતીય ચૂંટણી પંચ (EC) ની સ્થાપના વર્ષ 1950માં કરવામાં આવી હતી, ચૂંટણી પંચની જવાબદારી નીચે મુજબની ચૂંટણી યોજવાની છે.
- ભારતના રાષ્ટ્રપતિ અને ઉપરાષ્ટ્રપતિ.
- સંસદ, રાજ્ય વિધાનસભાઓ અને વિધાન પરિષદો.
- રાજ્ય ચૂંટણી પંચ (SECS) : બીજી તરફ SECને નગરપાલિકા અને પંચાયતોની ચૂંટણીઓ માટે મુક્ત અને નિષ્પક્ષ ચૂંટણીઓ યોજવાની કામગીરી સોંપવામાં આવી છે અને તેઓ સ્થાનિક સંસ્થાઓની ચૂંટણીઓ માટે તેમની મતદારયાદી તૈયાર કરવા સ્વતંત્ર છે.

જરૂરિયાત:

- ભારે ખર્ચ અને પરિશ્રમથી બચવા માટે અલગ મતદાર યાદી અને એક સાથે ચૂંટણી.
- અલગ મતદાર યાદી તૈયાર કરવામાં ભારે ખર્ચ અને ખંતનું પુનરાવર્તન થતું હોવાની દલીલ કરવામાં આવી છે.

અગાઉની ભલામણો:

- કાયદા પંચે 2015 માં તેના 255 મા અહેવાલમાં એક જ મતદાર યાદી માટે ભલામણ કરી હતી.
- ચૂંટણી પંચે 19 અને 2004 માં પણ આવું જ વલણ અપનાવ્યું હતું.
- ચૂંટણી પંચે કહ્યું કે તેનાથી મતદાતાઓમાં ભ્રમ પેદા થાય છે, કારણ કે તેમના નામ એક યાદીમાં હાજર હોઈ શકે છે, પરંતુ બીજી યાદીમાં તે ગેરહાજર રહી શકે છે.

અમલીકરણ પ્રક્રિયા:

- અનુચ્છેદ 243K અને 243ZAમાં સુધારો કરવાની જરૂર છે.
- અનુચ્છેદ 243K અને 243ZA રાજ્યોની પંચાયતો અને નગરપાલિકાઓની ચૂંટણીઓ સાથે સંબંધિત છે. આને કારણે રાજ્ય ચૂંટણી પંચો (SEC)ને મતદારયાદીઓ પર દેખરેખ રાખવા, સીધી કરવાની અને તેને નિયંત્રિત કરવાની અને આ ચૂંટણીઓ યોજવાની સત્તા મળે છે.
- આ સુધારાથી દેશની તમામ ચૂંટણીઓ માટે એક જ મતદાર યાદી ફરજિયાત બનશે.
- રાજ્ય સરકારોને તેમના કાયદાઓમાં સુધારો કરવા અને મ્યુનિસિપલ અને પંચાયતની ચૂંટણીઓ માટે ચૂંટણી પંચ (ECI) ની મતદાર યાદી અપનાવવા માટે સમજાવવું જોઈએ.

પડકારો:

- ચૂંટણી પંચના મતદાન મથકની સીમાઓ વોર્ડ સાથે મેળ ખાતી હોય તે જરૂરી નથી.
- આ પરિવર્તન માટે મોટા પાયે સર્વસંમતિ ઊભી કરવાની કવાયતની જરૂર પડશે.

એક સાથે ચૂંટણી

પરિચય:

- ‘એક સાથે ચૂંટણી’ અથવા એક રાષ્ટ્ર-એક ચૂંટણીનો વિચાર ભારતીય ચૂંટણી ચક્રના માળખાનો એક રીતે ઉલ્લેખ કરે છે જેથી લોકસભા અને રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીઓ એક જ સમયે એક સાથે યોજાય જેથી બંને ચૂંટણીઓ ચોક્કસ સમયમાં થઈ શકે.

લાભ:

- તેનાથી ચૂંટણી ખર્ચ, રાજકીય પક્ષોના ખર્ચ વગેરે પર નજર રાખવામાં મદદ મળશે અને જનતાના પૈસા પણ બચાવી શકાશે.
- વહીવટી તંત્ર અને સુરક્ષા દળો પર વધતા ભારણને પણ ઘટાડી શકાય છે.
- સરકારી નીતિઓના સમયસર અમલીકરણથી મદદ મળશે અને એ પણ સુનિશ્ચિત થશે કે વહીવટી તંત્ર ચૂંટણી પદ્ધતિને બદલે વિકાસલક્ષી પ્રવૃત્તિઓમાં જોડાય છે.
- શાસનને લગતી સમસ્યાઓનું નિરાકરણ સરકારી કર્મચારીઓ દ્વારા સમયસર કરવામાં આવશે. સામાન્ય રીતે એવું જોવામાં આવે છે કે ચોક્કસ વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં ટૂંકા ગાળાના રાજકીય લાભ માટે, શાસક રાજકારણીઓ સખત લાંબા ગાળાના નિર્ણયો લેવાનું ટાળે છે જે આખરે દેશને લાંબા ગાળાના લાભો લાવી શકે છે.
- પાંચ વર્ષમાં એક વખત તમામ હિતધારકો એટલે કે રાજકીય પક્ષો, ભારતીય ચૂંટણી પંચ (ECI), અર્ધલશ્કરી દળો, નાગરિકોને ચૂંટણીની તૈયારી માટે વધુ સમય મળશે.

પડકારો:

- ભારતની સંસદીય પ્રણાલીને અનુસરતી વિવિધ પરંપરાઓને જોતાં સમન્વય એક મોટી સમસ્યા છે. સરકાર નીચલા ગૃહને જવાબદાર છે અને શક્ય છે કે સરકાર તેની મુદત પૂરી કરે તે પહેલાં પડી જાય અને જે ક્ષણે સરકાર પડે તે જ ક્ષણે નવેસરથી ચૂંટણીઓ યોજાય.
- આ વિચાર પર તમામ રાજકીય પક્ષોને મનાવવા અને એક સાથે લાવવાનું ઘણું મુશ્કેલ છે.
- એક સાથે ચૂંટણી યોજવા માટે ‘ઇલેક્ટ્રોનિક વોટિંગ મશીન’ (EVMs) અને ‘વોટર વેરિફાઇડ પેપર ઓડિટ ટ્રેલ્સ’ (VVPATs) ની જરૂરિયાત બમણી કરવામાં આવશે, કારણ કે ચૂંટણી પંચે બે સેટ (એક વિધાનસભા ચૂંટણી માટે અને બીજો લોકસભા માટે) આપવાના રહેશે.

- મતદાન કર્મચારીઓ માટે વધારાની જરૂરિયાત અને સુરક્ષા માટે વધુ સારી વ્યવસ્થા કરવી એ પણ એક મોટો પડકાર હશે.

આગળ શું?/લવિષ્યના પગલાં

- દર મહિને અલગ અલગ જગ્યાએ ચૂંટણી યોજાય છે અને તેનાથી વિકાસ કાર્યો અવરોધાય છે. આથી વિકાસના કામો પર આદર્શ આચારસંહિતાની અસર ન થાય તે માટે એક સાથે ચૂંટણી યોજવા અંગે ગહન અભ્યાસ અને વિચાર વિમર્શ કરવો જરૂરી છે.
- દેશને ‘એક રાષ્ટ્ર, એક ચૂંટણી’ની જરૂર છે કે કેમ તે અંગે સર્વસંમતિ સાધવાની જરૂર છે. તમામ રાજકીય પક્ષોએ ઓછામાં ઓછું આ મુદ્દે ચર્ચામાં સહકાર આપવો જોઈએ, ચર્ચા શરૂ થયા પછી લોકમતને ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. ભારતે, એક પરિપક્વ લોકશાહી હોવાને કારણે, ચર્ચાના પરિણામને અનુસરવું જ જોઈએ.

હિજાબ અને ધર્મની સ્વતંત્રતા

- તાજેતરમાં કર્ણાટકના ઉડુપી જિલ્લાની એક કોલેજમાં હિજાબ (કેટલીક મુસ્લિમ મહિલાઓ દ્વારા જાહેરમાં પહેરવામાં આવતા કપડા) પહેરીને આવેલા છ વિદ્યાર્થીઓને કોલેજમાં પ્રવેશ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- આ મુદ્દો ધર્મની સ્વતંત્રતા પર કાનૂની પ્રશ્નો ઉભા કરે છે કે શું હિજાબ પહેરવાના અધિકારને બંધારણીય રીતે સુરક્ષિત કરવામાં આવે છે.

બંધારણ હેઠળ ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ

- બંધારણનો અનુચ્છેદ 25(1) ‘અંતરાત્માની સ્વતંત્રતા અને ધર્મ પાળવાની, આચરણ કરવાની અને તેનો પ્રચાર કરવાની સ્વતંત્રતાના અધિકાર’ની બાંધધરી આપે છે.
- આ અધિકાર સ્વાતંત્ર્યના નકારાત્મક ખ્યાલની બાંધધરી આપે છે - જેનો અર્થ એ થાય કે રાજ્ય એ બાબતની ખાતરી આપશે કે આ સ્વતંત્રતાનો ઉપયોગ કરવામાં કોઈ દખલગીરી કે અવરોધ ન આવે.
- જો કે, તમામ મૂળભૂત અધિકારોની જેમ, રાજ્ય જાહેર વ્યવસ્થા, નૈતિકતા, આરોગ્ય અને અન્ય રાજ્યના હિતોના આધારે અધિકારને મર્યાદિત કરી શકે છે.
- આના સૂચિતાર્થો આ પ્રમાણે છે:
- અંતરાત્માની સ્વતંત્રતા: અંતરાત્માની સ્વતંત્રતા અને કોઈ અવરોધ વિના ધર્મને માનવાની, આચરણ કરવાની અને પ્રચાર કરવાની સ્વતંત્રતા.
- ધર્મમાં માનવાનો અધિકાર : તમારી ધાર્મિક માન્યતા અને શ્રદ્ધાને જાહેરમાં કોઈ પણ જાતના ભય વગર જાહેર કરવાનો અધિકાર.

- આચરણ કરવાનો અધિકાર: ધાર્મિક ઉપાસના, ધાર્મિક વિધિઓ, વિધિઓ અને માન્યતાઓ અને વિચારો કરવાનો અધિકાર.
- ઉપદેશ આપવાનો અધિકાર: પોતાની ધાર્મિક માન્યતાઓને અન્ય લોકો સુધી પહોંચાડવી અથવા પ્રસારિત કરવી અથવા કોઈના ધર્મના સિદ્ધાંતોનું અર્થઘટન કરવું.

જરૂરી ધાર્મિક આચરણનું પરીક્ષણ

- વર્ષોથી, સુપ્રીમ કોર્ટે કઈ ધાર્મિક પ્રથાઓને બંધારણીય રીતે જાળવી શકાય છે અને કઈ બાબતોને અવગણી શકાય છે તે નક્કી કરવા માટે એક વ્યવહારુ પરીક્ષણ પ્રક્રિયા વિકસાવી છે.
- વર્ષ 1954માં શિરૂર મઠ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે ‘ધર્મ’ શબ્દમાં એક ધર્મ હેઠળ ‘અભિન્ન’ એવી તમામ વિધિઓ અને પ્રથાઓને આવરી લેવામાં આવશે. ‘અભિન્ન’ શું છે તે નક્કી કરવાની કસોટીને ‘જરૂરી ધાર્મિક પ્રથા’ કસોટી કહેવામાં આવે છે.
- ધાર્મિક પ્રથાઓના ન્યાયિક નિર્ધારણ અંગે કાનૂની નિષ્ણાતો દ્વારા આ પરીક્ષણની ઘણી વખત ટીકા કરવામાં આવે છે, કારણ કે તે કોર્ટને ધાર્મિક બાબતોમાં દખલ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- નિષ્ણાતોનું માનવું છે કે અદાલતનું કાર્ય જાહેર વ્યવસ્થા માટે ધાર્મિક પ્રથાઓને મર્યાદિત કરવા પૂરતું મર્યાદિત હોવું જોઈએ અને અદાલતે કોઈ ચોક્કસ ધર્મ માટે જરૂરી પ્રથાઓ સૂચવવી જોઈએ નહીં.
- ઘણા કિસ્સાઓમાં, કોર્ટે આ પરીક્ષણને કેટલીક પ્રથાઓ માટે લાગુ કર્યું છે.
- 2004ના એક ચુકાદામાં, સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે ‘આનંદ માર્ગ સંપ્રદાય’ને જાહેર માર્ગો પર ‘તાંડવ નૃત્ય’ કરવાનો કોઈ મૂળભૂત અધિકાર નથી, કારણ કે તે સંપ્રદાયની જરૂરી ધાર્મિક પ્રથા નથી.
- જો કે આ મુદ્દાઓને મોટાભાગે સમુદાય-આધારિત માનવામાં આવે છે, તેમ છતાં ઘણા ઉદાહરણો છે કે જેમાં કોર્ટે વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા પર આ પરીક્ષણ પણ લાગુ કર્યું છે.
- ઉદાહરણ તરીકે 2016માં સુપ્રીમ કોર્ટે દાઢી રાખવા બદલ એક મુસ્લિમ એરમેનને એબોર્શન કરવાના ભારતીય વાયુસેનાના નિર્ણયને યોગ્ય ઠેરવ્યો હતો.
- સશસ્ત્ર દળોના નિયમો, 1964 સશસ્ત્ર દળોના કર્મચારીઓ માટે વાળ ઉભા કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, સિવાય કે “એવા કર્મચારીઓ કે જેમનો ધર્મ વાળ કાપવા અથવા હજામત કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે”.
- અદાલતે અનિવાર્યપણે કહ્યું હતું કે દાઢી રાખવી એ ઈસ્લામિક પ્રથાઓનો જરૂરી ભાગ નથી.

હિજાબના મુદ્દે અત્યાર સુધીના કોર્ટના નિર્ણયો

- જોકે આ મુદ્દો અનેક પ્રસંગોએ કોર્ટ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ કેરળ હાઈકોર્ટના બે ચુકાદાઓ, ખાસ કરીને

મુસ્લિમ મહિલાઓ માટે, ઈસ્લામના સિદ્ધાંતો અનુસાર કપડાં પહેરવાના અધિકાર અંગે વિરોધાભાસી છે.

- 2015 માં, કેરળ હાઈકોર્ટ સમક્ષ બે અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં અખિલ ભારતીય પ્રી-મેડિકલ પ્રવેશ માટેના ટ્રેસ કોડને પડકારવામાં આવ્યો હતો, જેમાં “સલવાર / પાયજામા” સાથે ચંપલ પહેરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને મોટા બટન, બ્રોય જેમાં બેજ, ફૂલો વગેરે ન હોવા જોઈએ તે જ પહેરવાની જોગવાઈ હતી સહિત અડધી સ્લીવ્ઝવાળા હળવા કપડાં પહેરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સ્કૂલ એજ્યુકેશન (CBSE)ની એ દલીલને સ્વીકારીને કે આ નિયમ માત્ર એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે ઉમેદવારો કપડાંની અંદર વસ્તુઓ છુપાવીને અયોગ્ય માધ્યમોનો ઉપયોગ ન કરે, કેરળ હાઈકોર્ટે CBSEને નિર્દેશ આપ્યો હતો કે એવા વિદ્યાર્થીઓની તપાસ માટે વધારાના પગલાં લેવામાં આવે જે તેમના ધાર્મિક રિવાજો અનુસાર ટ્રેસ પહેરવાનો ઈરાદો ધરાવે છે, પરંતુ જે ટ્રેસ કોડથી વિપરીત છે.
- કેરળ હાઈકોર્ટે આમના બિન્ટ બશીર વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન (2016)ના કેસમાં આ મુદ્દાની વધુ બારીકાઈથી તપાસ કરી હતી.
- આ કેસમાં કોર્ટે કહ્યું હતું કે હિજાબ પહેરવાની પ્રથા જરૂરી ધાર્મિક પ્રથા છે, પરંતુ CBSEના નિયમને રદ કરવામાં આવ્યો નથી.
- કોર્ટે 2015 માં ફરી એકવાર “વધારાના પગલાં” અને સલામતીની મંજૂરી આપી હતી.
- જો કે, શાળા દ્વારા નિર્ધારિત ટ્રેસના મુદ્દે, અન્ય એક ખંડપીઠે ફાતિમા તસનીમ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ (2018) ના કિસ્સામાં અલગ રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો.
- કેરળ હાઈકોર્ટની સિંગલ બેંચે કહ્યું હતું કે, અરજદારના વ્યક્તિગત અધિકારો કરતાં કોઈ સંસ્થાના સામૂહિક અધિકારોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે.

ભારતમાં ડેથ પેનલ્ટી રિપોર્ટ જાહેર

- ‘ડેથ પેનલ્ટી ઈન ઈન્ડિયા’ રિપોર્ટ અનુસાર, 2021 ના અંતમાં મૃત્યુદંડની સજા પામેલા કેદીઓની સંખ્યા 488 હતી. આ સંખ્યા 17 વર્ષમાં સૌથી વધુ હતી.

મુખ્યમુદ્દા

- વર્ષ 2021 માં 2016 પછી મૃત્યુદંડની સજા પામેલા કેદીઓની સૌથી વધુ સંખ્યા જોવા મળી હતી.
- 2020 થી લગભગ 21% નો વધારો થયો હતો.
- નેશનલ ક્રાઈમ રેકૉર્ડ્સ બ્યુરો (NCRB) દ્વારા પ્રિઝન સ્ટેટિસ્ટિક્સ ઓફ ઈન્ડિયાના રિપોર્ટના આંકડાઓની

સરખામણીમાં, 2004 પછી તે મૃત્યુદંડની સજાની સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવે છે, જ્યારે તે 563 હતી.

નિષ્કર્ષ

- આ અહેવાલ મુજબ, કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે અદાલતોની મર્યાદિત કામગીરીને કારણે ફાંસીની સજા સંબંધિત કેસોને આપવામાં આવતી પ્રાથમિકતા પર અસર પડી છે.
- 2020 અને 2021 માં અપીલ અદાલતો મર્યાદિત રીતે કાર્યરત હતી. આનો અર્થ એ થયો કે મૃત્યુદંડના કેદીઓ તરફથી ઓછી અપીલો ઉચ્ચારવામાં આવી રહી હતી, અને વર્ષના અંત સુધીમાં મોટી સંખ્યામાં કેદીઓને મૃત્યુદંડની સજા આપવામાં આવી હતી.
- આ અહેવાલ મુજબ, 2021 માં ટ્રાયલ કોર્ટે 144 મૃત્યુદંડની સજા સંભળાવી હતી, જ્યારે ઉચ્ચ અદાલતોએ આ સમયગાળા દરમિયાન માત્ર 39 કેસોનો નિર્ણય કર્યો હતો.
- 2020 માં, ઉચ્ચ અદાલતોએ મૃત્યુદંડ સંબંધિત 31 કેસોનો નિર્ણય કર્યો હતો, જ્યારે 2019 માં 76 કેસ હતા.
- સુપ્રીમ કોર્ટ 2021 માં માત્ર 6 કેસનો નિર્ણય કરી શકી હતી, જ્યારે 2020 માં 11 અને 2019 માં 28 કેસનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.
- ઉચ્ચ અદાલતોમાં ફાંસીની સજા સંડોવતા 39 કેસમાંથી માત્ર 4 માં મૃત્યુદંડની પુષ્ટિ થઈ છે. 15 કેસોને તમામ આરોપીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, 18 ને આજીવન કેદમાં ફેરવવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે 2 કેસોને નીચલી અદાલતમાં પાછા મોકલવામાં આવ્યા હતા.

મૃત્યુ દંડ પર વાર્ષિક આંકડા

- પ્રોજેક્ટ 39A જાન્યુઆરી 2022 માં “મૃત્યુ દંડ પર વાર્ષિક આંકડાકીય અહેવાલ” બહાર પાડ્યો. પ્રોજેક્ટ 39A ફોજદારી કાયદા સુધારણા હિમાયત જૂથ છે, જે નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, દિલ્હી ખાતે કાર્યરત છે. ડેથ પેનલ્ટી ઈન્ડિયા રિપોર્ટ (DPIR) સૌપ્રથમ 6 મે, 2016 ના રોજ લોન્ચ કરવામાં આવ્યો હતો.

ફોજદારી કાયદામાં સુધારો

- તાજેતરમાં, રાજ્યસભામાં માહિતી આપતા સરકાર દ્વારા આપવામાં આવેલી માહિતી અનુસાર, ‘ફોજદારી કાયદામાં વ્યાપક સુધારા’ માટેની પ્રક્રિયા શરૂ કરવામાં આવી છે.
- સરકાર દ્વારા આ માહિતી લોકસભામાં એક પ્રશ્નના જવાબમાં આપવામાં આવી હતી, જેમાં પૂછવામાં આવ્યું હતું કે શું કેન્દ્ર સરકારે ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળ ‘વૈવાહિક બળાત્કાર’ને ગુનો તરીકે સામેલ કરવા અંગે કોઈ નિર્ણય લીધો છે?

વૈવાહિક બળાત્કારનું અપરાધીકરણ

- અહીં નોંધનીય છે કે દિલ્હી હાઈકોર્ટમાં વૈવાહિક બળાત્કારનું અપરાધીકરણ કરવાની માંગ કરતી અરજીઓની સુનાવણી ચાલુ છે.
- આ વિષય પર વ્યાપક વિચાર-વિમર્શની જરૂરિયાતને વર્ણવતા, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ મુદ્દે પોતાનું વલણ સ્પષ્ટ કરવા માટે વધારાનો સમય અગાઉથી માંગવામાં આવ્યો છે.
- હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરાયેલી અરજીઓમાં IPCની કલમ 375 હેઠળ અપવાદને દૂર કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે. આ ‘અપવાદ’ અથવા ‘મુક્તિ’ હેઠળ, જો પત્નીની ઉંમર 15 વર્ષથી વધુ હોય, તો પતિ દ્વારા બળજબરીથી સેક્સને ‘બળાત્કાર’નો ગુનો ગણવામાં આવતો નથી.

ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ 375

- ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ 375 કોઈ ચોક્કસ શરત સાથે તેની પત્ની સાથે બળજબરીથી જાતીય સંભોગ કરનાર પુરુષ દ્વારા બળાત્કારના ગુનામાંથી ‘મુક્તિ’ આપે છે. આ મુક્તિને “વૈવાહિક બળાત્કાર અપવાદ” તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- IPCની કલમ 375 મુજબ, “જો પત્નીની ઉંમર 15 વર્ષથી ઓછી ન હોય તો પુરુષ દ્વારા તેની પત્ની સાથે શારીરિક સંબંધ બાંધવો તે બળાત્કાર નથી”.

નેશનલ ફેમિલી હેલ્થ સર્વે (NFHS) ના તારણો:

- 7% સ્ત્રીઓ કે જેના લગ્ન થયેલ છે અથવા હાલમાં લગ્ન કર્યા છે તેઓએ વૈવાહિક જાતીય હિંસાનો અનુભવ કર્યો છે.
- 15-49 વર્ષની વયની સ્ત્રીઓ કે જેઓ હાલમાં પરિણીત છે અથવા છે અને વૈવાહિક જાતીય હિંસાનો અનુભવ કરી રહી છે, 83% સ્ત્રીઓએ તેમના વર્તમાન પતિની જાણ કરી છે, અને 9% સ્ત્રીઓએ તેમના ભૂતપૂર્વ પતિને જાતીય હિંસાનો ગુનેગાર તરીકે જાણ કરી છે.

વૈવાહિક બળાત્કારમાંથી મુક્તિ અંગેનો વર્તમાન વિવાદ

- જોકે સરકારે અનેક પ્રસંગોએ કહ્યું છે કે ‘વૈવાહિક બળાત્કાર’ને ગુનો જાહેર કરવાથી ‘લગ્નની વ્યવસ્થા’ જોખમમાં મૂકાશે, નિષ્ણાતોના મતે, ‘ગોપનીયતાના અધિકાર’ સહિત સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાઓએ સરકારના આ તર્કને નબળો પાડ્યો છે.

તાજેતરના નિર્ણયો જે સરકારના આ અભિગમ પર પ્રશ્નાર્થ ચિહ્ન મૂકે છે

- ‘ઈન્ડિપેન્ડન્ટ થોટ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા’ કેસમાં ઓક્ટોબર 2017 નો ચુકાદો. આ ચુકાદામાં સુપ્રીમ કોર્ટે ‘સગીર પત્ની પર બળાત્કાર’ને ગુનો જાહેર કર્યો હતો.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- જસ્ટિસ કે.એસ. પુટ્ટસ્વામી વિ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (સપ્ટેમ્બર 2018) માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે બંધારણ દ્વારા બાંધકર્તા આપવામાં આવેલ દરેક વ્યક્તિના 'ગોપનીયતાના મૂળભૂત અધિકાર'ને સર્વસંમતિથી માન્યતા આપી હતી.
- 'જોસેફ શાઈન વિ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા' કેસ (ઓક્ટોબર 2018). આ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટની પાંચ જજોની બેન્ચે 'વ્યભિચાર'ને ગુનો જાહેર કરીને તેની નિંદા કરી હતી.

વૈવાહિક બળાત્કાર પીડિતો માટે ઉપલબ્ધ ઉપાયો

- પીડિતો પાસે માત્ર 'ડોમેસ્ટિક વાયોલન્સ એક્ટ, 2005'થી મહિલાઓનું રક્ષણ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ નાગરિક ઉપાયોનો આશ્રય છે.

વૈવાહિક બળાત્કારને ગુનો જાહેર કરવાની જરૂરીયાત

- કેટલાક અભ્યાસો અનુસાર, તેમની પત્નીઓ સાથે સહમતિ વિના સેક્સ કરવું અને તેમની પત્નીઓને શારીરિક રીતે સેક્સ માટે દબાણ કરવું એ સામાન્ય બાબત છે.
- લગ્ન એ 'સમાન-સંબંધ' કરાર છે, અને તે દરેક વસ્તુ માટે એક વખતની સંમતિ નથી.
- કાયદામાં 'પતિને બળાત્કાર માટે આપવામાં આવેલી કાયદેસરની છૂટ' પુરુષોને અસમાન વિશેષાધિકારો આપે છે.
- વૈવાહિક બળાત્કારનો ભોગ બનેલી મહિલાઓ લાંબા સમય સુધી માનસિક આઘાત સહન કરે છે.
- કલમ 375 હેઠળનો અપવાદ બંધારણના અનુચ્છેદ 14, 15, 19 અને 21 દ્વારા સ્ત્રીને આપવામાં આવેલા અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરે છે.
- ભારતીય સમાજનો પિતૃસત્તાક સ્વભાવ પુરુષોના મનમાં નિર્ધારિત કરે છે કે જ્યારે તેમના પતિ સેક્સની માંગ કરે છે ત્યારે સ્ત્રીઓએ તેનું પાલન કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે.
- વૈવાહિક બળાત્કારનો ભોગ બનેલી મહિલાએ શારીરિક શોષણનો ભોગ બનવું પડે છે, સાથે જ તેની ગરિમાને તોડવા માટે માનસિક આઘાત પણ સહન કરવો પડે છે.

'વૈવાહિક બળાત્કાર'ને ગુનો જાહેર કરવા સામે દલીલો

- 'વૈવાહિક બળાત્કાર' ને ગુનો જાહેર કરવો, "પતિને હેરાન કરવાનું સરળ માધ્યમ હોવા ઉપરાંત લગ્ન વ્યવસ્થાને અસ્થિર કરી શકે છે".
- 'IPC ની કલમ 498A' જે દહેજ કાયદા તરીકે ઓળખાય છે તેનો દુરુપયોગ "પતિઓને હેરાન કરવા" થાય છે.
- 'વૈવાહિક બળાત્કાર' અન્ય દેશો દ્વારા, મોટાભાગે પશ્ચિમી દેશો દ્વારા ગેરકાયદેસર ઠેરવવામાં આવ્યો છે, તેનો અર્થ એ નથી કે ભારતે આંધળાપણે તેનું અનુસરણ કરીને આવું કરવું જોઈએ.

- બળાત્કારના કાયદાની સમીક્ષા કરવા માટે રચાયેલ કાયદા પંચે આ મુદ્દાની તપાસ કરી છે, અને વૈવાહિક બળાત્કારને ગુનાહિત બનાવવો કે કેમ તે અંગે કોઈ ભલામણો કરી નથી.
- જાતીય સંબંધો જે પત્નીને 'વૈવાહિક બળાત્કાર' તરીકે દેખાઈ શકે છે તે અન્યને લાગતું નથી.
- પુરુષ અને તેની પોતાની પત્ની વચ્ચેના જાતીય કૃત્યોના કિસ્સામાં કોઈ સ્થાયી પુરાવા મળી શકતા નથી.

કોજદારી કાયદામાં સુધારા માટે સમિતિની રચના:

- ગૃહ મંત્રાલય (MHA) દ્વારા રાષ્ટ્રીય સ્તરની સમિતિની રચના કરવામાં આવી છે.
- આ સમિતિના અધ્યક્ષ રણબીર સિંહ (વાઈસ ચાન્સેલર, નેશનલ લો યુનિવર્સિટી દિલ્હી) છે.
- આ સમિતિ નિષ્ણાતો સાથે ઓનલાઈન પરામર્શ કરીને મંતવ્યો એકત્રિત કરશે અને સરકારને અહેવાલ આપવા માટે ઉપલબ્ધ સામગ્રીનું સંકલન કરશે.

કોજદારી કાયદા પરની અગાઉની સમિતિઓ:

- માધવ મેનન સમિતિ: તેણે 2007 માં CJSIની રચના કરી હતી. માં સુધારા અંગે વિવિધ ભલામણો સૂચવતો તેનો અહેવાલ સબમિટ કર્યો.
- મલીમથ કમિટિનો અહેવાલ: તેણે 2003 માં ક્રિમિનલ જસ્ટિસ સિસ્ટમ (CJSI) પર તેનો અહેવાલ સુપરત કર્યો હતો.

લોકાયુક્તની સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાની દરખાસ્ત

- તાજેતરમાં, કેરળ સરકાર દ્વારા એક વટહુકમ દ્વારા, 'કેરળ લોકાયુક્ત અધિનિયમ' (કેરળ લોક આયુક્ત એક્ટ) માં સુધારો કરવાની દરખાસ્ત રજૂ કરવામાં આવી છે.
- સરકારના આ પગલાની વિપક્ષ દ્વારા ટીકા કરવામાં આવી રહી છે.

સૂચિત ફેરફારો

- સુનાવણીની તક આપ્યા બાદ સરકારે 'લોકાયુક્ત'ના નિર્ણયને સ્વીકારી અથવા નકારી શકે છે.
- હાલમાં, 'કેરળ લોકાયુક્ત અધિનિયમ' ની કલમ 14 હેઠળ, જ્યારે લોકાયુક્ત દ્વારા નિર્દેશિત કરવામાં આવે ત્યારે જાહેર સેવક માટે પોસ્ટ ખાલી કરવી ફરજિયાત છે.

સુધારાનો વિરોધ કરવાના કારણો:

- સુધારાનો બે કારણોસર વિરોધ કરવામાં આવી રહ્યો છે:
- અધિનિયમની જોગવાઈઓમાં એક વટહુકમ દ્વારા સુધારો કરવામાં આવી રહ્યો છે, અને તેથી આ વિષય પર કોઈ યોગ્ય ચર્ચા થઈ નથી.

- પ્રસ્તાવિત સુધારાઓ 'સેન્ટ્રલ લોકપાલ અને લોકાયુક્ત એક્ટ, 2013'ની મૂળ ભાવનાનું ઉલ્લંઘન કરે છે.

'લોકાયુક્ત' કોણ છે ?

- 'કેન્દ્રીય લોકપાલ અને લોકાયુક્ત એક્ટ, 2013' 1 જાન્યુઆરી 2014 ના રોજ અધિસૂચિત કરવામાં આવ્યો હતો.
- રાજ્યમાં 'લોકાયુક્ત'નું ૫૬ કેન્દ્રમાં 'લોકપાલ' જેવું જ છે.
- મૂળરૂપે, કેન્દ્રીય કાનૂન દરેક રાજ્યમાં 'લોકાયુક્ત'ની ફરજિયાત નિમણૂકની પરિકલ્પના કરે છે.
- જો કે, આ જોગવાઈના વિરોધ પછી, કેન્દ્રીય કાયદામાં માત્ર એક માળખું મૂકવામાં આવ્યું હતું, અને આ સંદર્ભે ચોક્કસ જોગવાઈઓ મૂકવાનું કામ રાજ્યો પર છોડી દેવામાં આવ્યું હતું.
- આ સંદર્ભમાં, કાયદાએ રાજ્યોને તેમના પોતાના કાયદા બનાવવાની સ્વાયત્તતા આપી છે, તેથી લોકાયુક્તની સત્તાઓ દરેક રાજ્યમાં વિવિધ પાસાઓના સંદર્ભમાં અલગ-અલગ હોય છે - જેમ કે કાર્યકાળ, અને અધિકારીઓ પર કાર્યવાહી કરવા માટે મંજૂરીની જરૂરિયાત.

'લોકપાલ' કોણ છે?

- 'લોકપાલ'ની રચના કરવા માટે 'કેન્દ્રીય લોકપાલ અને લોકાયુક્ત એક્ટ'માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- તે એક બહુ-સદસ્ય મંડળ છે જેમાં અધ્યક્ષ અને વધુમાં વધુ 8 સભ્યો હોય છે.
- 'લોકપાલ' ના અધ્યક્ષ ભારતના ભૂતપૂર્વ મુખ્ય ન્યાયાધીશ અથવા સુપ્રીમ કોર્ટના ભૂતપૂર્વ ન્યાયાધીશ અથવા નિર્દિષ્ટ પાત્રતાના માપદંડોને પરિપૂર્ણ કરતી પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિ હશે.
- સભ્ય:
- તેના મહત્તમ આઠ સભ્યોમાંથી અડધા ન્યાયિક સભ્યો છે અને ઓછામાં ઓછા 50 ટકા સભ્યો છે. જાતિ/અનુ. આદિજાતિ/અન્ય પછાત વર્ગો/લઘુમતીઓ અને મહિલા વર્ગમાંથી હોવા જોઈએ.
- ભૂમિકાઓ અને કાર્યો:
- લોકપાલ અને લોકાયુક્ત દ્વારા 'લોકસેવકો' સામેની ફરિયાદોનું નિરાકરણ કરવામાં આવશે. લોકપાલના અધિકારક્ષેત્રમાં વડા પ્રધાન, પ્રધાનો, સંસદના સભ્યો, ગ્રુપ A, B, C અને Dના અધિકારીઓ અને કેન્દ્ર સરકારના અધિકારીઓનો સમાવેશ થશે.
- લોકપાલની નિમણૂક માર્ચ 2019 માં કરવામાં આવી હતી અને, સંબંધિત નિયમો ઘડ્યા પછી, તેણે માર્ચ 2020 થી કામ કરવાનું શરૂ કર્યું.
- 'લોકપાલ'ના અધ્યક્ષ સુપ્રીમ કોર્ટના ભૂતપૂર્વ જજ 'પિનાકી ચંદ્ર ઘોષ' છે.

આ પ્રકારની સંસ્થાઓની જરૂરિયાત

- કુશાસન એ ઉદ્યોગ જેવું છે જે ધીમે ધીમે રાષ્ટ્રના પાયાને નષ્ટ કરે છે અને વહીવટીતંત્રને તેનું કાર્ય પૂર્ણ કરતા અટકાવે છે.
- આ સમસ્યાનું મૂળ કારણ 'ભ્રષ્ટાચાર' છે. મોટાભાગની ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી સંસ્થાઓ સ્વતંત્ર રીતે કામ કરી શકતી નથી. સુપ્રીમ કોર્ટે પણ CBIને 'પાંજરાનો પોપટ' અને 'તેના માલિકનો અવાજ' કહ્યો છે.
- આમાંની ઘણી એજન્સીઓ માત્ર સલાહકારી સંસ્થાઓ છે અને તેમની પાસે અસરકારક સત્તા નથી. તેમની સલાહ ભાગ્યે જ અનુસરવામાં આવે છે.
- આ બધા ઉપરાંત, સંસ્થાઓના કામકાજમાં આંતરિક પારદર્શિતા અને જવાબદારીની સમસ્યા પણ છે. ઉપરાંત, આ એજન્સીઓને નિયંત્રિત કરવા માટે કોઈ અલગ અને અસરકારક પદ્ધતિ નથી.
- આ સંદર્ભમાં, 'લોકપાલ' નામની સ્વતંત્ર સંસ્થા એ ભારતીય રાજકારણના ઇતિહાસમાં એક સીમાચિહ્નરૂપ પગલું છે, જેણે ભ્રષ્ટાચારની ક્યારેય ન સમાપ્ત થતી સમસ્યાનો ઉકેલ આપ્યો છે.

ચૂંટણી બોન્ડ

- સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા આ વર્ષના જાન્યુઆરી મહિના દરમિયાન કુલ ₹ 1,213 કરોડના 'ઇલેક્ટોરલ બોન્ડ્સ'નું વેચાણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આમાંના મોટાભાગના બોન્ડ્સ (₹784.84 કરોડ) SBIની નવી દિલ્લી શાખામાં રોકડ કરવામાં આવ્યા હતા, જે રાષ્ટ્રીય પક્ષોને દાન સૂચવે છે. જ્યારે 'ઇલેક્ટોરલ બોન્ડ્સ' (₹489.6 કરોડની કિંમતના) નું સૌથી વધુ વેચાણ SBIની મુંબઈ શાખામાંથી થયું હતું.

ચૂંટણીલક્ષી બોન્ડ્સ / 'ઇલેક્ટોરલ બોન્ડ્સ' શું છે ?

- ચૂંટણી બોન્ડ એ રાજકીય પક્ષોને દાન આપવા માટેનું નાણાકીય સાધન છે.
- આ બોન્ડ રૂ. 1,000, રૂ. 10,000, રૂ. 1 લાખ, રૂ. 10 લાખ અને રૂ. 1 કરોડના ગુણાંકમાં જારી કરવામાં આવે છે અને તેની કોઈ મહત્તમ મર્યાદા નિર્ધારિત નથી.
- સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાને આ બોન્ડ જારી કરવા અને રોકડ કરવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવી છે. આ બોન્ડ ઇશ્યુ થયાની તારીખથી પંદર દિવસના સમયગાળા માટે માન્ય છે.
- આ બોન્ડ રજિસ્ટર્ડ રાજકીય પક્ષના ઉલ્લેખિત ખાતામાં રિડીમેબલ છે.
- આ બોન્ડ્સ કોઈપણ વ્યક્તિ જાન્યુઆરી, એપ્રિલ, જુલાઈ અને ઓક્ટોબર મહિનામાં પ્રત્યેક દસ દિવસના સમયગાળા

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરી શકે છે, જો કે તે ભારતનો નાગરિક હોય અથવા ભારતમાં સામેલ હોય અથવા સ્થિત હોય તો ખરીદી શકે છે.

- વ્યક્તિ આ બોન્ડ ખરીદી શકે છે, કાં તો એકલા અથવા અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે સંયુક્ત રીતે.
- બોન્ડ પર દાતાના નામનો ઉલ્લેખ નથી.

યોજના મુદ્દાઓ

- 'ઇલેક્ટોરલ બોન્ડ' યોજના પરંપરાગત 'અંડર-ધ-ટેબલ' દાન સામે અવરોધક તરીકે કામ કરે છે, કારણ કે વ્યવહારો ચેક દ્વારા અને ડિજિટલ રીતે કરવામાં આવે છે. જો કે, યોજનાની કેટલીક મુખ્ય જોગવાઈઓ તેને અત્યંત વિવાદાસ્પદ બનાવે છે.
- અનામીપણુ: યોજના હેઠળ, ગ્રાન્ટી/દાતા (જે વ્યક્તિગત અથવા કોર્પોરેટ હોઈ શકે છે) તેની માહિતી આપવા માટે બંધાયેલા નથી, અને રાજકીય પક્ષ એ પણ જણાવવા માટે બંધાયેલ છે કે દાન કઈ વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા તરફથી આવ્યું છે.
- અસમપ્રમાણ રીતે અપારદર્શક: સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (SBI) દ્વારા બોન્ડ ખરીદવામાં આવતા હોવાથી, સરકાર હંમેશા એ જાણવાની સ્થિતિમાં હોય છે કે દાતા કોણ છે.
- બ્લેકમનીનો માર્ગ: કોર્પોરેટ દાન પરની 5% મર્યાદાને દૂર કરવી, નફા-નુકશાન નિવેદનોમાં રાજકીય અનુદાન જાહેર કરવાની જરૂરિયાતને દૂર કરવી વગેરે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) જામીન બોન્ડ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. વર્ષ 1954માં શિરૂર મઠ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે 'ધર્મ' શબ્દમાં એક ધર્મ હેઠળ 'અભિન્ન' એવી તમામ વિધિઓ અને પ્રથાઓને આવરી લેવામાં આવશે.
 2. 'અભિન્ન' શું છે તે નક્કી કરવાની કસોટીને 'જરૂરી ધાર્મિક પ્રથા' કસોટી કહેવામાં આવે છે.
 3. ધાર્મિક પ્રથાઓના ન્યાયિક નિર્ધારણ અંગે કાનૂની નિષ્ણાતો દ્વારા આ પરીક્ષણની ઘણી વખત ટીકા કરવામાં આવે છે, કારણ કે તે કોર્ટને ધાર્મિક બાબતોમાં દખલ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

- 2) સામાન્ય મતદાર યાદી અને એક રાષ્ટ્ર-એક ચૂંટણી પ્રક્રિયા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. અનુચ્છેદ 243K અને 243ZAમાં સુધારો કરવાની જરૂર છે.
 2. અનુચ્છેદ 243K અને 243ZA રાજ્યોની પંચાયતો અને નગરપાલિકાઓની ચૂંટણીઓ સાથે સંબંધિત છે.
 3. આને કારણે રાજ્ય ચૂંટણી પંચો (SEC)ને મતદારચાદીઓ પર દેખરેખ રાખવા, સીધી કરવાની અને તેને નિયંત્રિત કરવાની અને આ ચૂંટણીઓ યોજવાની સત્તા મળે છે.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3
- 3) હિજાબ અને ધર્મની સ્વતંત્રતા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. વર્ષ 1954માં શિરૂર મઠ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે 'ધર્મ' શબ્દમાં એક ધર્મ હેઠળ 'અભિન્ન' એવી તમામ વિધિઓ અને પ્રથાઓને આવરી લેવામાં આવશે.
 2. 'અભિન્ન' શું છે તે નક્કી કરવાની કસોટીને 'જરૂરી ધાર્મિક પ્રથા' કસોટી કહેવામાં આવે છે.
 3. ધાર્મિક પ્રથાઓના ન્યાયિક નિર્ધારણ અંગે કાનૂની નિષ્ણાતો દ્વારા આ પરીક્ષણની ઘણી વખત ટીકા કરવામાં આવે છે, કારણ કે તે કોર્ટને ધાર્મિક બાબતોમાં દખલ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3
- 4) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. આ અહેવાલ મુજબ, કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે અદાલતોની મર્યાદિત કામગીરીને કારણે ફાંસીની સજા સંબંધિત કેસોને આપવામાં આવતી પ્રાથમિકતા પર અસર પડી છે.
 2. 2020 અને 2021 માં અપીલ અદાલતો મર્યાદિત રીતે કાર્યરત હતી.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) માત્ર 1	(B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને	(D) એકપણ નહીં
- 5) 'વૈવાહિક બળાત્કાર'ને ગુનો જાહેર કરવા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. 'વૈવાહિક બળાત્કાર' ને ગુનો જાહેર કરવો, "પતિને હેરાન કરવાનું સરળ માધ્યમ હોવા ઉપરાંત લગ્ન વ્યવસ્થાને અસ્થિર કરી શકે છે".
 2. 'IPC ની કલમ 498A' જે દહેજ કાયદા તરીકે ઓળખાય છે તેનો દુરુપયોગ "પતિઓને હેરાન કરવા" થાય છે.
 3. 'વૈવાહિક બળાત્કાર' અન્ય દેશો દ્વારા, મોટાભાગે પશ્ચિમી દેશો દ્વારા ગેરકાયદેસર ઠેરવવામાં આવ્યો છે, તેનો અર્થ એ નથી કે ભારતે આંધળાપણે તેનું અનુસરણ કરીને આપું કરવું જોઈએ.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

6) લોકાયુક્તની સત્તાઓને મર્યાદિત કરવાની દરખાસ્ત સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. લોકપાલ અને લોકાયુક્ત દ્વારા 'લોકસેવકો' સામેની ફરિયાદોનું નિરાકરણ કરવામાં આવશે.
2. લોકપાલના અધિકારક્ષેત્રમાં વડા પ્રધાન, પ્રધાનો, સંસદના સભ્યો, ગ્રુપ A, B, C અને Dના અધિકારીઓ અને કેન્દ્ર સરકારના અધિકારીઓનો સમાવેશ થશે.
3. લોકપાલની નિમણૂક માર્ચ 2019 માં કરવામાં આવી હતી અને, સંબંધિત નિયમો ઘડ્યા પછી, તેણે માર્ચ 2020 થી કામ કરવાનું શરૂ કર્યું.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

7) ચૂંટણી બોન્ડ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. ચૂંટણી બોન્ડ એ રાજકીય પક્ષોને દાન આપવા માટેનું નાણાકીય સાધન છે.
2. આ બોન્ડ રૂ. 1,000, રૂ. 10,000, રૂ. 1 લાખ, રૂ. 10 લાખ અને રૂ. 1 કરોડના ગુણાંકમાં જારી કરવામાં આવે છે અને તેની કોઈ મહત્તમ મર્યાદા નિર્ધારિત નથી.
3. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાને આ બોન્ડ જારી કરવા અને રોકડ કરવા માટે અધિકૃત કરવામાં આવી છે. આ બોન્ડ ઇશ્યુ થયાની તારીખથી પંદર દિવસના સમયગાળા માટે માન્ય છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

મહેક મહેક થાય છે, ગ્રામ જગતની માટી હે તેજસ્વી યુવાનો! આવો બનવા તલાટી...

તારીખ : 10/02/2022
સવારે : 8:00 TO 10:00

ધો.12 પાસ માટે સુવર્ણ તક

14 Feb

સુધી

DISCOUNT

નો વિશેષ લાભ

નવી બેચ શરૂ

તલાટી મંત્રી

1

ટૂંક સમયમાં સફળતા પ્રાપ્ત કરવાની આકર્ષક વ્યૂહરચના

Daily, weekly OMR Test

2

પૂર્ણ સંભાવના ધરાવતા પ્રશ્નો સાથે તૈયારી

3

પરીક્ષાલક્ષી મટીરિયલ્સ અને FREE BOOKS

4

નવા અભ્યાસક્રમ મુજબની પરિણામલક્ષી તૈયારી

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત

76985-01110 / 76986-01110

ICE®

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

Perry plaza Complex, 2nd Floor,
Near Alkapuri Society, Zanzarda
Road, JUNAGADH

જૂનાગઢ

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

ભારત અને બ્રિટન વચ્ચે 'ફ્રી ટ્રેડ ઝોન' પર વાતચીત શરૂ

- એક્ઝિમ બેંક અને શ્રીલંકા એ \$500 મિલિયન લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા(2)
- 2 ફેબ્રુઆરી, 2022 ના રોજ, નિકાસ આયાત બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (EXIM) અને શ્રીલંકા સરકાર વચ્ચે USD 500 મિલિયન લોન કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.

મુખ્યમુદ્દા

- લોન કરારનો ઉદ્દેશ્ય શ્રીલંકામાં સૌથી ખરાબ આર્થિક સંકટ વચ્ચે તેની વર્તમાન ઇંધણની તંગીનો સામનો કરવામાં મદદ કરવાનો છે.
- આ ક્રેડિટ લાઈન દ્વારા શ્રીલંકા દ્વારા ઇંધણની આયાત માટે ભારતનું સમર્થન શ્રીલંકાની “તાત્કાલિક જરૂરિયાત” ના પ્રકાશમાં છે.
- આ કરાર બાદ, શ્રીલંકાની સરકાર ટૂંક સમયમાં તેની આયાતને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા માટે ભારતીય સપ્લાયરો પાસેથી બિડ આમંત્રિત કરી શકે છે.

શ્રીલંકામાં સ્થિતિ

- શ્રીલંકામાં ડૉલરની કટોકટીએ શ્રીલંકાની ઇંધણની આયાત કરવાની ક્ષમતાને ગંભીર અસર કરી છે. જેના કારણે અવારનવાર અછત અને વીજ પુરવઠો ખોરવાઈ જવાના અહેવાલો છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- શ્રીલંકાને ભારતનું સમર્થન ભારતીય વિદેશ મંત્રી એસ. જયશંકર અને શ્રીલંકાના નાણામંત્રી તુલસી રાજપક્ષે વચ્ચેની વર્ચ્યુઅલ મીટિંગ બાદ આ વાત સામે આવી છે. આ બેઠક 15 જાન્યુઆરી 2022 ના રોજ યોજાઈ હતી.

ચલણ સ્વેપ

- ભારતે 13 જાન્યુઆરી, 2022 ના રોજ શ્રીલંકાને USD 400 મિલિયનનું ચલણ સ્વેપ કર્યું હતું.
- ક્લિયરિંગ યુનિયન (ACU) સેટલમેન્ટ માટે શ્રીલંકાને ડૉલરની અછત પર ભરતીમાં મદદ કરવા માટે \$ 500 મિલિયન પણ મુલતવી રાખ્યા છે.

- હવે, શ્રીલંકામાં અભૂતપૂર્વ આર્થિક સંકટના સમયે, બંને દેશોની સરકારો USD 1 બિલિયનની સહાય માટે વાટાઘાટો કરી રહી છે.

એક્ઝિમ બેંક

- ભારત સરકારે એક્સપોર્ટ-ઈમ્પોર્ટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, 1981 હેઠળ ‘ એક્ઝિમ બેંક’ની સ્થાપના કરી હતી. તે વૈશ્વિક નિકાસ ક્રેડિટ એજન્સીઓને પ્રતિબિંબિત કરવા માટે નિકાસ ધિરાણના વિકેતા તરીકે સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. બેંક સેવાઓ અને ઉત્પાદનોની વિશાળ શ્રેણી દ્વારા SME અને ઉદ્યોગો માટે વૃદ્ધિ એન્જિન તરીકે કાર્ય કરે છે. તેમાં ટેકનોલોજી આયાત, નિકાસ ઉત્પાદન, નિકાસ ઉત્પાદન વિકાસ, શિપમેન્ટ પહેલા અને પોસ્ટ, નિકાસ માર્કેટિંગ અને વિદેશી રોકાણનો સમાવેશ થાય છે.

વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટ

- તાજેતરમાં નાણામંત્રી 2022 માં બજેટ વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ અસ્કયામતોમાંથી આવક પર 30% ટેક્સ જાહેરાત કરી.
- વધુમાં, નાણાકીય મર્યાદાથી વધુ 1% પર વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટના ટ્રાન્સફરના સંબંધમાં કરવામાં આવેલી ચૂકવણી પર સ્ત્રોત પર કર કપાતની પણ દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.

મુખ્યબિંદુ

- **સ્ત્રોત પર કર કપાત:**
 - જે વ્યક્તિ કોઈ અન્ય વ્યક્તિને નિર્દિષ્ટ પ્રકૃતિની ચૂકવણી કરવા માટે જવાબદાર હોય તેના પાસેથી સ્ત્રોત પર કર કપાત કરવામાં આવશે અને આ કપાત કેન્દ્ર સરકારના ખાતામાં મોકલવાની રહેશે.
- **વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટ્સ:**
 - નવી કલમ (47A) દાખલ કરીને “વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટ” શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કર્યો છે.
 - સૂચિત નવા કલોઝ મુજબ, વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટનો અર્થ ક્રિપ્ટોગ્રાફિક માધ્યમો દ્વારા જનરેટ કરાયેલ કોઈપણ માહિતી, કોડ, નંબર અથવા ટોકન (ભારતીય ચલણમાં કે કોઈપણ વિદેશી ચલણમાં નહીં) એવો થાય છે.

કરવેરા પાછળનું તર્ક શું છે ?

- વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટ તાજેતરના સમયમાં ખૂબ જ લોકપ્રિયતા મેળવી છે અને આવી ડિજિટલ અસ્કયામતોના ટ્રેડિંગ વોલ્યુમમાં નોંધપાત્ર વધારો થયો છે.
- એક બજાર ઉભરી રહ્યું છે જ્યાં વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટના ટ્રાન્સફર માટે ચૂકવણી આવી અન્ય સંપત્તિ દ્વારા કરી શકાય છે.
- આ પરિબળોએ ચોક્કસ કર પ્રણાલી બનાવવાનું અનિવાર્ય બનાવ્યું છે.

વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ અસ્કયામતો ડિજિટલ ચલણથી કેવી રીતે**અલગ છે ?**

- ચલણને ત્યારે જ ચલણ કહેવામાં આવે છે જ્યારે તે કેન્દ્રીય બેંક દ્વારા જારી કરવામાં આવે, પછી ભલે તે ક્રિપ્ટો હોય.
- જો કે આ વ્યાખ્યાના દાયરાની બહારની કોઈપણ વસ્તુને ઘણીવાર ક્રિપ્ટોકરન્સી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, તે કરન્સી નથી.
- આને વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ અસ્કયામતો તરીકે પણ ઓળખવામાં આવી શકે છે.
- વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ અસ્કયામતોમાં નોન-ફંગ્શિબલ ટોકન્સ (NFTs) નો પણ સમાવેશ થાય છે જે બ્લોકચેન પર અનન્ય ઓળખ કોડ અને મેટાડેટા સાથે ક્રિપ્ટોગ્રાફિક અસ્કયામતો છે જે તેમને એકબીજાથી અલગ પાડે છે. એનએફટી તેનો ઉપયોગ વ્યક્તિઓની ઓળખ, મિલકત અધિકારો વગેરે માટે પણ થઈ શકે છે.
- તે વૈકલ્પિક ટોકન્સ જેમ કે ક્રિપ્ટોકરન્સીથી અલગ છે, તેથી તેનો ઉપયોગ વ્યાપારી વ્યવહારો માટે એક માધ્યમ તરીકે થઈ શકે છે.
- નાણામંત્રી દ્વારા સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી છે કે RBI આગામી નાણાકીય વર્ષમાં ડિજિટલ કરન્સી જારી કરશે.
- તેને ડિજિટલ રૂપિયા કહેવામાં આવશે.

ભારતમાં ક્રિપ્ટોકરન્સી પર 30% ટેક્સ લાગશે

- કેન્દ્રીય નાણા મંત્રી શ્રીમતી નિર્મલા સીતારમણે 1 ફેબ્રુઆરી, 2022 ના રોજ કેન્દ્રીય બજેટ રજૂ કર્યું હતું. બજેટ દરમિયાન નાણામંત્રીએ જાહેરાત કરી હતી કે વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટ્સના ટ્રાન્સફર પર 30% ટેક્સ લાગશે. આ નવો નિયમ 1 એપ્રિલથી અમલમાં આવશે.
- નોંધનીય છે કે ભારત સરકાર લાંબા સમયથી ક્રિપ્ટોકરન્સી પર કાયદો બનાવવાનું વિચારી રહી છે.

ક્રિપ્ટોકરન્સી સાથે પડકારો

- IMF મુજબ, ક્રિપ્ટો એસેટ્સની ઝડપી વૃદ્ધિ અને વધતી જતી લોકપ્રિયતા નાણાકીય સ્થિરતાના પડકારો ઉભી કરે છે.
- આવી વિકેન્દ્રિત કરન્સી અસ્થિરતા પેદા કરી શકે છે કારણ કે તે અત્યંત અસ્થિર છે. તેઓ ઇસ્કિવેટી અથવા કોમોડિટી અથવા વિનિમય દરો કરતાં વધુ અસ્થિર છે.
- તેની ટ્રાન્ઝેક્શન કિંમત ડિજિટલ કરન્સીની સરખામણીમાં ઘણી મોંઘી છે.
- આ અહેવાલ મુજબ, આવા વ્યવહારો મૂડી પ્રવાહને અસ્થિર બનાવે છે. તે ક્રિપ્ટો એસેટ્સની જોગવાઈથી સંખ્યાબંધ ઓપરેશનલ અને નાણાકીય અખંડિતતાના જોખમો પણ બનાવે છે.

ક્રિપ્ટોકરન્સી

- તે એક ડિજિટલ એસેટ છે જે વિનિમયના માધ્યમ તરીકે કામ કરે છે જ્યાં વ્યક્તિગત સિક્કાઓની માલિકીનો રેકૉર્ડ કોમ્પ્યુટરાઈઝડ ડેટાબેઝના રૂપમાં ખાતાવહીમાં સંગ્રહિત થાય છે. આ રેકૉર્ડ્સ મજબૂત સંકેતલિપીનો ઉપયોગ કરીને સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે જેથી કરીને વ્યવહારનો રેકૉર્ડ સુરક્ષિત કરી શકાય.

પ્રથમ ક્રિપ્ટોકરન્સી

- Bitcoin એ 2009 માં ઓપન સોર્સ સોફ્ટવેર તરીકે રજૂ કરાયેલ પ્રથમ ક્રિપ્ટોકરન્સી છે. તે પ્રથમ વિકેન્દ્રિત ક્રિપ્ટોકરન્સી છે.

નાણામંત્રીએ બજેટ ભાષણમાં 'ડિજિટલ રૂપિયા'ની જાહેરાત કરી

- 2022-23ના બજેટ ભાષણમાં 'ડિજિટલ રૂપિયો' - એક સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી (CBDC) -ની જાહેરાત કરી છે.
- ભારતીય રિઝર્વ બેંક દ્વારા આગામી નાણાકીય વર્ષથી 'સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી (CBDC)' લોન્ચ કરવામાં આવશે.

'નેશનલ ડિજિટલ કરન્સી' અથવા 'સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી' (CBDC) વિશે

- સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી (CBDC), અથવા રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ ચલણ એ દેશના કેડિટ ચલણનું ડિજિટલ સ્વરૂપ છે. આ માટે, કાગળના ચલણ અથવા સિક્કા બનાવવાને બદલે, કેન્દ્રીય બેંક ઇલેક્ટ્રોનિક ટોકન્સ જારી કરે છે. આ ટોકન ટોકન સરકારનો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ અને વિશ્વસનીયતા ભોગવે છે.

ભારતીય સંદર્ભમાં CBDC ના મુખ્ય ઉપયોગો

- સામાજિક લાભો અને અન્ય લક્ષિત ચૂકવણીઓ માટે દેશમાં ઉપયોગ માટે 'ફિટ-ફોર-પરપઝ' મની. આવા કિસ્સાઓમાં, પૂર્વ-પ્રોગ્રામ કરેલ સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી (CBDC) ની ચૂકવણી સેન્ટ્રલ બેંક દ્વારા હેતુસર લાભાર્થીઓને કરવામાં આવી શકે છે, જે ફક્ત ચોક્કસ હેતુ માટે જ માન્ય રહેશે.
- વિદેશી ઝડપથી દેશમાં નાણાં મોકલવા (રેમિટન્સ પેમેન્ટ્સ), CBDC ઉપયોગ કરી શકાય છે. ભારત સહિત વિશ્વની મુખ્ય અર્થવ્યવસ્થાઓ વચ્ચે આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગ દ્વારા 'CBDCs' ના ટ્રાન્સફર અને ટ્રાન્સફોર્મેશન માટે જરૂરી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને મિકેનિઝમ્સ બનાવી શકાય છે.
- 'CBDC' મારફત કરવામાં આવેલા પેમેન્ટ ટ્રાન્ઝેક્શન માટે 'પેમેન્ટ ટૂલ' ઉપલબ્ધ કરાવી શકાય. વધુમાં, CBDCમાં સાર્વત્રિક પ્રવેશ મેળવવા માટે, 'ઓફલાઈન ચૂકવણીઓ' પણ તેના કાર્યમાં સામેલ થઈ શકે છે.
- CBDC ની મદદથી, ભારતમાં 'માઈક્રો, સ્મોલ એન્ડ મીડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝ' (MSMEs) ને ત્વરિત ક્રેડિટ આપવાનું પણ શક્ય બની શકે છે.

CBDCની જરૂરિયાત

- અધિકૃત ડિજિટલ ચલણ કોઈપણ આંતર-બેંક પતાવટ વિના 'રીઅલ-ટાઈમ પેમેન્ટ્સ' સક્ષમ કરતી વખતે ચલણ વ્યવસ્થાપનની કિંમતમાં ઘટાડો કરશે.
- ભારતનો ખૂબ જ ઊંચો ચલણ-GDP ગુણોત્તર એ સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી (CBDC) નો બીજો ફાયદો છે - આ દ્વારા, સીબીડીસી દ્વારા રોકડનો ઉપયોગ મોટા પ્રમાણમાં ઘટાડી શકાય છે. અને કાગળના ચલણના છાપકામ, પરિવહન અને સંગ્રહના ખર્ચમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો કરે છે.
- કારણ કે, આ વ્યવસ્થા હેઠળ, વ્યક્તિ-થી-વ્યક્તિ મની ટ્રાન્સફરની જવાબદારી કેન્દ્રીય બેંકની રહેશે, તેથી 'ઇન્ટર-બેંક સેટલમેન્ટ'ની જરૂરિયાત દૂર કરવામાં આવશે.

રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ ચલણ શરૂ કરવામાં પડકારો

- સંભવિત સાયબર સુરક્ષા ખતરો
- વસ્તીમાં ડિજિટલ સાક્ષરતાનો અભાવ
- ડિજિટલ ચલણની રજૂઆત નિયમન, રોકાણો અને ખરીદીઓનું ટ્રેકિંગ, વ્યક્તિઓ પર કર લગાવવા વગેરેને લગતા વિવિધ પડકારો પણ ઉભા કરે છે.
- ગોપનીયતા માટે ખતરો: વ્યક્તિની કેટલીક મૂળભૂત માહિતી એકત્રિત કરવા માટે ડિજિટલ ચલણ જરૂરી છે, જેથી વ્યક્તિ સાબિત કરી શકે કે તે તે ડિજિટલ ચલણનો ધારક છે.

સુભાષ ચંદ્ર ગર્ગ તેમના પુસ્તક "ધ \$10 ટ્રિલિયન ડ્રીમ"નું વિમોચન કરશે

- ભૂતપૂર્વ નાણા સચિવ, સુભાષ ચંદ્ર ગર્ગ આગામી પુસ્તક "ધ 10 ટ્રિલિયન ડ્રીમ" સાથે લેખક તરીકે તેમની શરૂઆત કરવા માટે તૈયાર છે.

મુખ્યમુદ્દા

- આ પુસ્તક વર્તમાનમાં ભારત સામેના મહત્વના નીતિ વિષયક મુદ્દાઓ પર પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- તે આ મુદ્દાઓને ઉકેલવા અને 2030 ના મધ્ય સુધીમાં US \$ 10 ટ્રિલિયન અર્થતંત્ર બનાવવા માટે સુધારાઓનું પણ સૂચન કરે છે.

પુસ્તક ક્યારે બહાર પાડવામાં આવશે?

- આ પુસ્તક ફેબ્રુઆરી 2022ના અંતમાં બહાર પાડવામાં આવશે. તે હાલમાં ઓનલાઈન પ્રી-ઓર્ડર માટે ઉપલબ્ધ છે.

પુસ્તક કોણે પ્રકાશિત કર્યું છે?

- આ પુસ્તક પેંગ્વિન રેન્ડમ હાઉસ ઈન્ડિયા (PRHI) દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે.

આર્થિક નીતિનું મહત્વ

- માનવ સંસાધનો અને મૂડીની જેમ, આર્થિક નીતિ એ કોઈપણ અર્થતંત્રનો મહત્વપૂર્ણ બિલ્ડિંગ બ્લોક છે. યોગ્ય નીતિઓ ઉચ્ચ વૃદ્ધિ, ન્યાયી પુનઃવિતરણ અને જાહેર માલસામાન અને સેવાઓના પર્યાપ્ત વિતરણ માટે માર્ગ મોકળો કરે છે. લેખકના મતે, ભારતને 2026-27 સુધીમાં \$5 ટ્રિલિયનની અર્થવ્યવસ્થા અને 2035 સુધીમાં \$10 ટ્રિલિયનની અર્થવ્યવસ્થા બનાવવાની તક આપવા માટે બોલ્ડ અને મજબૂત આર્થિક નીતિ એજન્ડા અપનાવવાની જરૂર છે.

પુસ્તક સામગ્રી

- આ પુસ્તકમાં ભારતની US\$10 ટ્રિલિયનની અર્થવ્યવસ્થા બનાવવાની યોજના છે. તે સ્વતંત્રતા પછીના વિકાસના પ્રકાશમાં ભારતના મેક્રો ઇકોનોમીનું વિશ્લેષણ કરે છે. તે કુળાવા, દેવું વ્યવસ્થાપન, રાજકોષીય વ્યવસ્થાપન, વૃદ્ધિ, કુળાવો, નાણાકીય વ્યવસ્થાપન, વિદેશી મૂડી પ્રવાહ અને અન્ય મૂળભૂત બાબતોના મેક્રો પરિમાણો પર અર્થતંત્રની કામગીરીને પણ વિસ્તૃત કરે છે. આ પુસ્તક ભારતના ડિજિટલ, પર્યાવરણીય, ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સામાજિક અર્થતંત્રના નિર્માણમાં ખાનગી ક્ષેત્રના નોંધપાત્ર રોકાણને માર્ગદર્શન આપવા માટેની નીતિઓની પણ ચર્ચા કરે છે.

સુભાષ ચંદ્ર ગર્ગ કોણ છે ?

- સુભાષ ચંદ્ર ગર્ગ ભારતીય વહીવટી સેવા (IAS) ના સભ્ય છે. તેઓ 36 વર્ષથી વધુ સમયથી સેવામાં છે. તેમણે કેન્દ્ર સરકાર અને રાજસ્થાન સરકારમાં વિવિધ મહત્વના હોદ્દા પર સેવા આપી છે. માર્ચ 2019 માં, તેમને નાણાં સચિવ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

આર્થિક સર્વે 2022

- 2021-22 નાણા પ્રધાન દ્વારા સંસદના બંને ગૃહોમાં રાષ્ટ્રપતિના સંબોધન પછી રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ વર્ષના આર્થિક સર્વેની કેન્દ્રીય થીમ 'ક્રિક એપ્રોચ' છે.
- દેશમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વિકાસને દર્શાવવા માટે આ વર્ષના સર્વેક્ષણમાં ઉપગ્રહ અને જીઓસ્પેશિયલ ડેટાના ઉપયોગને પ્રકાશિત કરવા માટે વિવિધ ઉદાહરણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

'આર્થિક સર્વે' શું છે ?

- 'ઈકોનોમિક સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા' નાણા મંત્રાલય દ્વારા બહાર પાડવામાં આવતો વાર્ષિક દસ્તાવેજ છે.
- તેને ભારતીય અર્થતંત્ર સાથે સંબંધિત ડેટાનો અધિકૃત અને અપડેટ સ્ત્રોત માનવામાં આવે છે.
- તે એક પ્રકારનો અહેવાલ છે, જેમાં સરકાર દ્વારા છેલ્લા એક વર્ષમાં અર્થતંત્રની સ્થિતિ સાથે સંબંધિત ડેટા રજૂ કરવામાં આવે છે, તેમજ સરકાર અર્થતંત્ર સામેના મુખ્ય પડકારોનો અંદાજ લગાવે છે અને તેના સંભવિત ઉકેલો રજૂ કરે છે.
- મુખ્ય આર્થિક સલાહકારના માર્ગદર્શન હેઠળ ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ ઈકોનોમિક અફેર્સ (DEA) ના અર્થશાસ્ત્ર વિભાગ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવે છે.
- તે સામાન્ય રીતે કેન્દ્રીય બજેટની રજૂઆતના એક દિવસ પહેલાં સંસદમાં રજૂ કરવામાં આવે છે.
- ભારતમાં પ્રથમ આર્થિક સર્વે વર્ષ 1950-51માં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. વર્ષ 1964 સુધી, તે કેન્દ્રીય બજેટ સાથે રજૂ કરવામાં આવતું હતું. વર્ષ 1964 થી, તેને બજેટથી અલગ કરવામાં આવ્યું હતું.

આર્થિક સર્વેક્ષણ 2021-22ના મુખ્ય મુદ્દા

- **અર્થતંત્રની સ્થિતિ (GDP વૃદ્ધિ):**
 - ભારતીય અર્થતંત્ર 2020-21માં 7.3 ટકાના ઘટાડા પછી 2021-22માં 9.3 ટકા (પ્રારંભિક અંદાજ) ના દરે વૃદ્ધિ પામવાનો અંદાજ છે.
 - વર્ષ 2022-23માં 'ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ'નો વૃદ્ધિ દર 8-8.5 ટકા રહી શકે છે.

- વર્ષ 2022-23 માટેનો આ અંદાજ અનુક્રમે 8.7 અને 7.5 ટકા GDP વૃદ્ધિની સંભાવના સાથે 'વિશ્વ બેંક' અને 'એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક' સાથે સુસંગત છે.
- અંતરરાષ્ટ્રીય નાણાંકીય ભંડોળ તાજેતરના 'વર્લ્ડ ઈકોનોમિક આઉટલુક' અનુમાન મુજબ, ભારતનો વાસ્તવિક GDP વૃદ્ધિ વર્ષ 2022-23માં 9 ટકા અને 2023-24માં 7.1 ટકા રહેવાની ધારણા છે, જે ભારતીય અર્થતંત્રને આગામી ત્રણ માટે વિશ્વનું સૌથી ઝડપથી વિકસતું અર્થતંત્ર બનાવે છે. વર્ષો. ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થા વધતી રહેશે.
- ઉચ્ચ વિદેશી વિનિમય અનામત, શાશ્વત સીધા વિદેશી રોકાણ અને નિકાસમાં વૃદ્ધિનું સંયોજન વર્ષ 2022-23માં વૈશ્વિક સ્તરે તરલતાના સંભવિત ઘટાડાની સામે ભારતને નોંધપાત્ર ટેકો પૂરો પાડશે.
- 'સંકોચન' એ માત્રાત્મક સરળતા (QE) નીતિઓનું સૈદ્ધાંતિક રિવર્સલ છે, જે કેન્દ્રીય બેંક દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવે છે અને આર્થિક વૃદ્ધિને ઉત્તેજન આપવાનો હેતુ છે.
- **નાણાકીય વૃદ્ધિ:**
 - ટકાઉ આવક સંગ્રહ અને લક્ષિત ખર્ચ નીતિના પરિણામે એપ્રિલ-નવેમ્બર, 2021 દરમિયાન રાજકોષીય ખાધ તે BEને બજેટ અંદાજના 46.2 ટકાના સ્તરે રાખવામાં સફળ રહી છે.
 - નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટેના 9.6 ટકાના અંદાજપત્રની સરખામણીમાં કેન્દ્ર સરકારની મહેસૂલ પ્રાપ્તિ (એપ્રિલ-નવેમ્બર, 2021) માં 67.2 ટકા (વર્ષના આધારે) વધારો નોંધાયો છે.
 - 2021 દરમિયાન વાર્ષિક ધોરણે (YOY) આધારે કુલ કર-આવકમાં 50 ટકાથી વધુનો વધારો થયો છે.
 - આ 2019-20ના પૂર્વ રોગચાળાના સ્તર કરતાં પણ વધુ સારું પ્રદર્શન છે.
 - 'કર આવક' એ કેન્દ્ર સરકારના 'રિસિપ્ટ બજેટ'નો તે ભાગ છે, જે પોતે કેન્દ્રીય બજેટના 'વાર્ષિક નાણાકીય નિવેદન'નો એક ભાગ છે.
 - એપ્રિલ-નવેમ્બર, 2021 દરમિયાન મૂડી ખર્ચમાં 13.5 % (YOY) વધારો થયો છે, જેમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર-સઘન ક્ષેત્રો પર મુખ્ય ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે.
 - કોવિડ - 19 ને કારણે ધિરાણમાં વધારા સાથે, કેન્દ્ર સરકારનું દેવું વર્ષ 2020-21માં GDPના 59.3 ટકા થઈ ગયું છે, જે વર્ષ 2019-20માં GDPના 49.1 ટકાના સ્તરે હતું. જોકે, અર્થતંત્ર સુધરતાં તેમાં ઘટાડો થવાની ધારણા છે.
 - કરની આવક અને સરકારી નીતિઓએ 'વધારાની રાજકોષીય નીતિ દરમિયાનગીરીની તક' પૂરી પાડી છે.
 - મૂડી ખર્ચ પર વધુ ધ્યાન આપવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકતા, આર્થિક સર્વે સૂચવે છે કે સરકાર ચાલુ વર્ષ (2021-22) માટે GDPના 6.8% ના રાજકોષીય ખાધના લક્ષ્યને હાંસલ કરવા માર્ગ પર છે.

■ બાહ્ય વિસ્તાર:

- ભારતની વ્યાપારી નિકાસ અને આયાતમાં ઉત્કૃષ્ટ રિકવરી થઈ છે અને ચાલુ નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન કોવિડ પહેલાના સ્તરને વટાવી ગઈ છે.
- પ્રવાસનમાંથી નબળી આવક હોવા છતાં, ગ્રોસ સેવાઓમાં રસીદો અને ચૂકવણીઓ પૂર્વ-રોગચાળાના સ્તરે પહોંચવા સાથે યોગ્ય વૃદ્ધિ દર્શાવે છે.
- વિદેશી રોકાણમાં સતત વધારો, કુલ બાહ્ય વ્યાપારી ઉધાર વધારો, બેંકિંગ મૂડી સુધારા અને વધારાના સ્પેશિયલ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ (SDR) ફાળવણીના આધારે 2021-22ના પ્રથમ અર્ધવાર્ષિક ગાળામાં કુલ મૂડીપ્રવાહ વધીને \$ 65.6 બિલિયન થયો છે.
- નવેમ્બર 2021 ના અંતે ભારત ચીન, જાપાન અને સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ પછી ચોથો સૌથી મોટો વિદેશી વિનિમય અનામત ધરાવતો દેશ હતો.

■ નાણાકીય વ્યવસ્થાપન અને નાણાકીય મધ્યસ્થી:

- એકંદર સિસ્ટમમાં 'લિક્વિડિટી' સરપ્લસ પોઝિશન હતી.
- વર્ષ 2021-22 માં રેપો રેટ 4 ટકા પર યથાવત છે.
- ભારતીય રિઝર્વ બેંક તરલતા પૂરી પાડવા માટે સરકારી સિક્યોરિટીઝ એક્વિઝિશન પ્રોગ્રામ અને ખાસ લાંબા ગાળાના રેપો ઓપરેશન જેવા વિવિધ પગલાં લીધા.

■ વ્યાપારી બેંકિંગ સિસ્ટમે રોગચાળાની આર્થિક અસરનો સારી રીતે સામનો કર્યો છે:

- વાર્ષિક ધોરણે વર્ષ 2021-22માં ધિરાણ વૃદ્ધિ એપ્રિલ, 2021માં 5.3 ટકાથી વધીને 31 ડિસેમ્બર, 2021 સુધીમાં 9.2 ટકા થઈ ગઈ છે.
- અનુસૂચિત વાણિજ્યિક બેંકો (SCBs) નો એકંદર બિન-ઉત્પાદક એડવાન્સ રેશિયો 2017-18ના અંતે 11.2 ટકાથી ઘટીને સપ્ટેમ્બર - 2021 ના અંતે 6.9 ટકા થયો છે.
- જ સમયગાળા દરમિયાન ચોખ્ખો બિન-ઉત્પાદક એડવાન્સ રેશિયો 6 ટકાથી ઘટીને 2.2 ટકા થયો હતો.
- અનુસૂચિત વ્યાપારી બેંકો મૂડી-જોખમ ભારિત સંપત્તિ આ ગુણોત્તર 2013-14માં 13 ટકાથી વધીને સપ્ટેમ્બર, 2021 ના અંતે 16.54 ટકા થયો હતો.
- જાહેર ક્ષેત્રની બેંકો માટે સપ્ટેમ્બર 2021 ના અંતે પૂરા થયેલા સમયગાળા માટે સંપત્તિ અને ઈક્વિટી પરનું વળતર હકારાત્મક રહ્યું છે.
- મૂડી બજારો માટે અસાધારણ વર્ષ:-
- એપ્રિલ-નવેમ્બર, 2021 માં 75 પ્રારંભિક જાહેર ભરણાં (IPO) માંથી રૂ. 89,066 કરોડ એકત્ર કરવામાં આવ્યા હતા, જે છેલ્લા દાયકામાં કોઈપણ વર્ષમાં સૌથી વધુ છે.
- ભાવ અને કુગાવો:-
- સરેરાશ ટોચ CPI-સંયુક્ત કુગાવો 2020-21ના સમાન સમયગાળામાં 6.6 ટકાથી 2021-22 (એપ્રિલ-ડિસેમ્બર) માં સુધરી 5.2 ટકા થયો.

- રિટેલ કુગાવામાં ઘટાડો ખાદ્ય મોંઘવારી દરમાં નરમાઈને કારણે હતો. 2021-22માં (એપ્રિલથી ડિસેમ્બર) સરેરાશ ખાદ્ય કુગાવો 2.9 ટકાની નીચી સપાટીએ રહ્યો હતો જે ગયા વર્ષના સમાન સમયગાળામાં 9.1 ટકા હતો.
- અસરકારક પુરવઠા વ્યવસ્થાપનથી વર્ષ દરમિયાન મોટાભાગની આવશ્યક ચીજવસ્તુઓના ભાવ નિયંત્રણમાં રહ્યા. કઠોળ અને ખાદ્યતેલોમાં ભાવ વધારાને અંકુશમાં લેવા સક્રિય પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા.
- સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝમાં ઘટાડો અને બાદમાં મોટાભાગના રાજ્યો દ્વારા મૂલ્ય આધારિત કર કિંમતોમાં ઘટાડાથી પેટ્રોલ અને ડીઝલના ભાવમાં સુધારો કરવામાં મદદ મળી છે.
- 2021-22 (એપ્રિલથી ડિસેમ્બર) દરમિયાન જથ્થાબંધ ભાવ સૂચકાંક (WPI) પર આધારિત જથ્થાબંધ કુગાવો 12.5 ટકા વધ્યો હતો.

■ આ નીચેના કારણોસર થયું:

- પાછલા વર્ષમાં આધાર
- આર્થિક પ્રવૃત્તિમાં તેજી
- ફૂડ ઓઈલ અને અન્ય આયાતી ચીજવસ્તુઓના આંતરરાષ્ટ્રીય ભાવમાં તીવ્ર વધારો અને
- ઉચ્ચ ખર્ચ
- CPI-C અને WPI કુગાવો વચ્ચેનો તફાવત: મે 2020 માં, આ તફાવત 9.6 ટકાથી ઉપર હતો. રહ્યા. પરંતુ આ વર્ષે ડિસેમ્બર, 2021નો છૂટક કુગાવાનો દર જથ્થાબંધ કુગાવો K 8.0 ટકાથી નીચે આવતાં ગેપ ફરી વળ્યો.
- આ તફાવત નીચેના પરિબળો દ્વારા સમજાવી શકાય છે:
- આધાર અસરને કારણે તફાવત
- બે સૂચકાંકોના અવકાશ અને કવરેજમાં તફાવત
- મૂલ્ય સંગ્રહ
- આવરી લેવામાં આવેલ વસ્તુઓ
- પદાર્થના વજનમાં તફાવત અને
- આયાતી કાચા માલની ઊંચી કિંમતને કારણે WPI આધારિત કુગાવો સંવેદનશીલ બને છે.
- ડબલ્યુપીઆઈમાં બેઝ ઈફેક્ટને ધીમે ધીમે નાબૂદ કરવાથી સીપીઆઈ-સી અને ડબલ્યુપીઆઈ વચ્ચેનું અંતર ઘટશે તેવી અપેક્ષા છે.

■ ટકાઉ વિકાસ અને આબોહવા પરિવર્તન:

- નીતિ આયોગ ના SDG ઈન્ડિયા ઈન્ડેક્સ અને ડેશબોર્ડ પર સમગ્ર ભારત 2020-21માં સ્કોર સુધરીને 66 થયો, જે 2019-20માં 60 અને 2018-19માં 57 હતો.
- 2020-21માં 22 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં આગળના દોડવીરોની સંખ્યા (65-99 સ્કોર) વધી છે જે 2019-20માં 10 હતી.
- NITI આયોગ નોર્થ ઈસ્ટર્ન રિજન ડિસ્ટ્રિક્ટ SDG ઈન્ડેક્સ 2021-22માં, 64 જિલ્લાઓ સૌથી આગળ અને ઈશાન ભારતમાં 39 જિલ્લા પરફોર્મર્સ હતા.

- ભારત વિશ્વનો દસમો સૌથી મોટો વન વિસ્તાર ધરાવતો દેશ છે.
- 2010 થી 2020 દરમિયાન વન વિસ્તારના વધારાના સંદર્ભમાં ભારત 2020 માં વિશ્વમાં ત્રીજા ક્રમે હતું.
- ઓગસ્ટ 2021 માં પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ નિયમો, 2021 નોટિફાઈડ, જેનો હેતુ 2022 સુધીમાં સિંગલ યુઝ પ્લાસ્ટિકને નાબૂદ કરવાનો છે.
- પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ માટે વિસ્તૃત ઉત્પાદકની જવાબદારી પર ડ્રાફ્ટ નિયમન સૂચિત.
- ગંગા અને તેની ઉપનદીઓના કિનારે અત્યંત પ્રદૂષિત ઉદ્યોગો (GPIs)ની અનુપાલન સ્થિતિ 2017 માં 39 ટકાથી વધીને 2020 માં 81 ટકા થઈ ગઈ છે.
- ઉત્સર્જિત કચરો 2017 માં 349.13 મિલિયન લિટરથી ઘટીને વર્ષ 2020 માં 280.20 મિલિયન લિટર થયો છે.
- 2021 માં ગ્લાસગોમાં PMનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. COP-26 યુ.એસ.ના રાષ્ટ્રીય નિવેદનના ભાગરૂપે, તેણે ઉત્સર્જન ઘટાડવા માટે 2030 સુધીમાં હાંસલ કરવાના મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્યોની જાહેરાત કરી.
- એક શબ્દ 'લાઈફ' (પર્યાવરણ માટે જીવનશૈલી) ફરી શરૂ કરવાની જરૂરિયાત અનુભવતા, વિચાર અને વિનાશક વપરાશને બદલે સમજી-વિચારીને અને ઇરાદાપૂર્વક ઉપયોગ કરવાની વિનંતી છે.

■ કૃષિ અને ખાદ્ય વ્યવસ્થાપન:

- છેલ્લા બે વર્ષમાં કૃષિ ક્ષેત્રમાં વૃદ્ધિ જોવા મળી છે. દેશના કુલ મૂલ્યવર્ધનમાં 18.8 ટકા (2021-22) નો નોંધપાત્ર વધારો થયો હતો, આમ વર્ષ 2020-21માં 3.6 ટકા અને વર્ષ 2021-22માં 3.9 ટકાનો વધારો નોંધાયો હતો.
- ન્યૂનતમ ટેકાના ભાવ (MSP) આ નીતિનો ઉપયોગ પાક વૈવિધ્યકરણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- 'સિસ્યુએશન એસેસમેન્ટ સર્વે' (SAS) એ 2014 ના 'SAS રિપોર્ટ' ની સરખામણીમાં પાક ઉત્પાદનમાંથી ચોખ્ખી આવકમાં 22.6 ટકાનો વધારો દર્શાવ્યો છે.
- પશુપાલન, ડેરી અને મત્સ્યઉદ્યોગ સહિતના સંલગ્ન ક્ષેત્રો ઉચ્ચ વૃદ્ધિના ક્ષેત્રો તરીકે અને કૃષિમાં એકંદર વૃદ્ધિના મુખ્ય ચાલક તરીકે ઝડપથી ઉભરી રહ્યા છે.
- વર્ષ 2019-20માં પૂરા થતા છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં પશુધન ક્ષેત્રે 8.15 ટકાનો વધારો થયો છે. CAGR પરંતુ વધી રહી છે.
- સરકાર માઈક્રો ફૂડ એન્ટરપ્રાઈઝને ઔપચારિક બનાવવા માટે ટેકો પૂરો પાડે છે અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ, સબસિડીવાળા ટ્રાન્સપોર્ટ જેવા વિવિધ પગલાં દ્વારા ફૂડ પ્રોસેસિંગને સમર્થન આપે છે.
- સરકાર પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ યોજના (PMGKY) જેવી યોજનાઓ દ્વારા ખાદ્ય સુરક્ષા નેટવર્ક કવરેજને વધુ વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યું છે.

■ ઉદ્યોગ અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર:

- એપ્રિલ-નવેમ્બર, 2021 દરમિયાન ઈન્ડેક્સ ઓફ ઈન્ડસ્ટ્રીયલ પ્રોડક્શન (IIP) તે એપ્રિલ-નવેમ્બર, 2020 માં (-) 15.3 ટકાથી વધીને 17.4 ટકા (Y-o-Y) થયો છે.
- 2009-2014 દરમિયાન ભારતીય રેલ્વે માટે મૂડી ખર્ચ રૂ. 45,980 કરોડ હતો. વર્ષ 2020-21માં 155,181 કરોડ, વાર્ષિક સરેરાશથી વધીને કર્યું અને વર્ષ 2021-22માં તેને વધારીને રૂ. 215,058 કરોડ કરવાનો લક્ષ્યાંક છે આમ, 2014 ના સ્તરની સરખામણીમાં તેમાં પાંચ ગણો વધારો થયો છે.
- વર્ષ 2020-21માં રોડ નિર્માણની મર્યાદાને 36.5 કિમી પ્રતિ દિવસ સુધી વધારવી જે રહી છે વર્ષ 2019-20માં તે 28 કિમી પ્રતિ દિવસ હતો, આમ 30.4 ટકાનો વધારો નોંધાયો હતો.
- રોગચાળા છતાં, 2021-22 ના જુલાઈ-સપ્ટેમ્બર ક્વાર્ટરમાં મોટા કોર્પોરેટ્સના વેચાણનો ચોખ્ખો નફો 10.6 ટકાના સર્વકાલીન ઉચ્ચ સ્તરે પહોંચ્યો છે. (RBI અભ્યાસ)
- ઉત્પાદન આધારિત પ્રોત્સાહન (PLI) યોજના ટ્રાન્ઝેક્શન ખર્ચ ઘટાડવા અને બિઝનેસ કરવામાં સરળતા સુધારવાના પગલાં સાથે આ લોન્ચથી ડિજિટલ અને ફિઝિકલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર બંનેને પ્રોત્સાહન મળ્યું છે, જે પુનઃપ્રાપ્તિને ઝડપી બનાવવામાં મદદ કરશે.

■ સેવાઓ:

- કુલ મૂલ્ય:-
- જીવીએ (GVA) વર્ષ 2021-22ના જુલાઈ-સપ્ટેમ્બર ક્વાર્ટરમાં સેવાઓએ રોગચાળા પહેલાના સ્તરને વટાવી દીધું છે.
- વેપાર, પરિવહન વગેરે. GVA હજુ પણ પૂર્વ રોગચાળાના સ્તરથી નીચે છે.
- 2021-22માં એકંદરે સર્વિસ સેક્ટર GVA 8.2 ટકા છે વધારો થવાની ધારણા છે.
- રોકાણ :-
- વર્ષ 2021-22ના પ્રથમ અર્ધવાર્ષિક ગાળામાં US\$ 16.7 બિલિયનનું વિદેશી ડાયરેક્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ (FDI) યોગદાન આપ્યું જે ભારતમાં કુલ FDI ના પ્રવાહમાં લગભગ 54 ટકા કરતાં વધુ છે.

■ સુધારણા:

- મુખ્ય સરકારી સુધારા IT-BPO સેક્ટરમાં ટેલિકોમ રેગ્યુલેશન્સને દૂર કરવા અને સ્પેસ સેક્ટરને ખાનગી ક્ષેત્રની દિગ્ગજ કંપનીઓ માટે ખોલવાનો સમાવેશ થાય છે.
- નિકાસ:
- 2020-21ના જાન્યુઆરી-માર્ચ ક્વાર્ટરમાં સેવાઓની નિકાસ પૂર્વ-રોગચાળાના સ્તરને વટાવી ગઈ હતી અને 2021-22ના પ્રથમ અર્ધવાર્ષિક ગાળામાં તેમાં 21.6 ટકાનો વધારો થયો હતો. સોફ્ટવેર અને આઈટી સેવાઓની નિકાસ માટેની વૈશ્વિક માંગને કારણે આ મજબૂત બન્યું છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

■ સ્ટાર્ટ-અપ્સ:

- ભારત હવે અમેરિકા અને ચીન પછી વિશ્વમાં ત્રીજા નંબરનો સૌથી મોટો દેશ છે સ્ટાર્ટ-અપ્સ ઇકોસિસ્ટમ કરવામાં આવ્યું છે. નવા માન્યતા પ્રાપ્ત સ્ટાર્ટ-અપ્સની સંખ્યા વર્ષ 2021-22માં વધીને 14 હજારથી વધુ થઈ ગઈ છે જે વર્ષ 2016-17માં માત્ર 735 હતી.

- 44 ભારતીય સ્ટાર્ટ-અપ્સ 2021 માં યુનિકોર્ન આનાથી યુનિકોર્ન સ્ટાર્ટ-અપ્સની કુલ સંખ્યા 83 થઈ ગઈ છે અને તેમાંથી મોટાભાગના સર્વિસ સેક્ટરમાં છે.

■ સામાજિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને રોજગાર:

- રોજગાર:-
- અર્થતંત્રના પુનરુત્થાન સાથે 2020-21 ના છેલ્લા ત્રિમાસિક ગાળા દરમિયાન રોજગાર સૂચકાંક પૂર્વ રોગચાળાના સ્તરે પાછો ફર્યો પરંતુ પહોંચ્યા છે.
- ક્વાર્ટર માર્ચ, 2021 સુધી પ્રાપ્ત થયું પીરિયોડિક લેબર ફોર્સ સર્વે (PFLS) ડેટા અનુસાર, રોગચાળાથી પ્રભાવિત શહેરી વિસ્તારોમાં રોજગાર લગભગ પૂર્વ-રોગચાળાના સ્તરે પાછું આવી ગયું છે.
- કર્મચારી ભવિષ્ય નિધિ સંગઠન (EPFO) આંકડા અનુસાર, બીજી કોવિડ-19 વેવ દરમિયાન નોકરીઓનું ઔપચારિકકરણ ચાલુ રહ્યું. રોજગારના ઔપચારિકકરણ પર કોવિડની પ્રતિકૂળ અસર કોવિડ - 19 ના પ્રથમ તરંગની તુલનામાં ઓછી રહી છે.
- સામાજિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર:-
- સામાજિક સેવાઓ (આરોગ્ય, શિક્ષણ અને અન્ય) પરંતુ GDPના ગુણોત્તર તરીકે કેન્દ્ર અને રાજ્યોનો ખર્ચ, જે વર્ષ 2014-15માં 6.2 ટકા હતો, વર્ષ 2021-22માં (બજેટ અંદાજ) વધીને 8.6 ટકા થયો છે.
- રાષ્ટ્રીય કુટુંબ આરોગ્ય સર્વેક્ષણ- 5 અનુસાર:-
- કુલ પ્રજનન દર (TFR) વર્ષ 2019-21માં ઘટીને 2 થયો, જે વર્ષ 2015-16માં 2.2 હતો.
- શિશુ મૃત્યુ દર (IMR), વર્ષ 2015-16ની સરખામણીમાં વર્ષ 2019-21માં પાંચ વર્ષથી ઓછી ઉંમરના શિશુઓના મૃત્યુદરમાં ઘટાડો થયો છે અને હોસ્પિટલો/ડિલિવરી કેન્દ્રોમાં શિશુઓના જન્મમાં સુધારો થયો છે.
- જલ જીવન મિશન 'હર ઘર જલ' અંતર્ગત 83 જિલ્લા પૂરા પાડતા જિલ્લા બન્યા છે.
- રોગચાળા દરમિયાન ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં અસંગઠિત મજૂરો માટે બફર પ્રદાન કરવું મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના (MNREGS) માટે ભંડોળની વધુ ફાળવણી કરાઈ છે.
- રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય મિશન આ સિવાય કેન્દ્રીય બજેટ વર્ષ 2021-22માં આયુષ્માન ભારત હેલ્થ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર મિશન પ્રાથમિક, માધ્યમિક અને તૃતીય આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલીઓની ક્ષમતા નિર્માણ, હાલની રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓને મજબૂત કરવા અને જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા અને ઉભરતા રોગોની શોધ

અને સારવાર માટે નવી સંસ્થાઓ બનાવવા માટે નવી કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી છે.

- કોવિડ - 19 માટે રસી તૈયાર કરી રહેલા કેટલાક દેશોમાં ભારતનો સમાવેશ થાય છે. દેશની શરૂઆત ભારતમાં બનેલી બે કોવિડ - 19 રસીઓથી થઈ હતી. આત્મનિર્ભર ભારત ના વિઝનને અનુરૂપ ભારતની પ્રથમ સ્થાનિક કોવિડ -19 રસી (COVAXIN), ભારત બાયોટેક ઈન્ટરનેશનલ લિમિટેડ દ્વારા નેશનલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ વાયરોલોજી, ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR) ના સહયોગથી વિકસિત અને ઉત્પાદિત
- રસીકરણ પ્રગતિ માત્ર આરોગ્ય પ્રતિભાવ સૂચક તરીકે જોવું જોઈએ, પરંતુ ઘણી વાર રોગચાળાના મોજાને કારણે થતા આર્થિક વિક્ષેપો સામે બફર તરીકે પણ જોવી જોઈએ.

આર્થિક સર્વેક્ષણ 2022: ચિંતાઓ અને સૂચનો

- તાજેતરમાં, સંસદના બંને ગૃહોમાં રાષ્ટ્રપતિના સંબોધન પછી તરત જ નાણાં પ્રધાન દ્વારા આર્થિક સર્વે 2021-22 સંસદમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

આર્થિક સર્વેક્ષણ 2022 ના મુખ્ય પડકારો

■ વધેલી મોંઘવારી:

- સર્વેમાં જણાવાયું છે કે પુરવઠા શૃંખલામાં વિક્ષેપ અને ધીમી આર્થિક વૃદ્ધિએ કુગાવામાં વધારામાં ફાળો આપ્યો છે. આગામી નાણાકીય વર્ષ (2022-23) માં વિકસિત અર્થતંત્રને ઉત્તેજન આપવાને કારણે દેશમાં મૂડી પ્રવાહને અસર થવાની સંભાવના છે.
- 2021-22 દરમિયાન વિશ્વભરમાં ઊર્જા, ખાદ્ય, બિન-ખાદ્ય પદાર્થો અને ઈનપુટના ભાવમાં વધારો, પુરવઠામાં અવરોધો, વૈશ્વિક પુરવઠા શૃંખલાઓમાં વિક્ષેપ અને નૂર ખર્ચમાં વધારો થવાને કારણે વૈશ્વિક કુગાવાને નિયંત્રિત કરવામાં આવ્યો હતો.
- રોગચાળા દરમિયાન ખર્ચ અને માંગને ઉત્તેજિત કરવાને કારણે, વિકસિત અર્થતંત્રોને ઉત્તેજિત કરવાને કારણે ભારતમાં “આયાત કુગાવો” (આયાતના ભાવમાં વધારાને કારણે કુગાવો) હોઈ શકે છે.

■ અસ્થિરતા:

- આર્થિક સર્વેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે મોટી અર્થવ્યવસ્થાઓ પાસે છે તરલતા પાછી ખેંચવાની પ્રક્રિયા શરૂ કરી, જેનો ઉપયોગ આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિને ઉત્તેજિત કરવા માટે થતો હતો. રોગચાળા દરમિયાન ઢીલી નાણાકીય નીતિના રૂપમાં ચેક માટેની પ્રોત્સાહન લંબાવવામાં આવ્યું હતું. ઉચ્ચ કુગાવાએ રોગચાળાના પ્રોત્સાહનને સરભર કરી દીધું છે.

- આગામી વર્ષે મુખ્ય કેન્દ્રીય બેંકો દ્વારા સંભવિત વળતરને કારણે વૈશ્વિક મૂડી પ્રવાહ વધુ અસ્થિર બની શકે છે, એમ સર્વેમાં જણાવાયું છે. મૂડી પ્રવાહ પર પ્રતિકૂળ અસર કરી શકે છે જે ભારતના વિનિમય દર અને ધીમી આર્થિક વૃદ્ધિ પર દબાણ લાવી શકે છે.
 - ભારતની મોટી અને વધતી જતી આયાત પણ ભારતના વિનિમય દર પર દબાણ લાવે છે જો વિકસિત દેશો દ્વારા ઉત્પ્રેરક સાધનોની અછત હોય, તો તેના પરિણામે ભારતમાં મૂડીનો પ્રવાહ ઓછો થઈ શકે છે.
- **રોજગાર:**
- નોકરીઓનો અભાવ એ ભારતીય અર્થતંત્રની પ્રાથમિક ચિંતાઓમાંની એક છે, જેમાં બેરોજગારીનું સ્તર અને શ્રમ દળની સહભાગિતા દર પૂર્વ-રોગચાળાના સ્તરો કરતાં ગંભીર રહે છે.
 - PLFS ડેટા અનુસાર, જો કે રોગચાળાની શરૂઆત પહેલાં બેરોજગારી દર અને શ્રમ દળની સહભાગિતા દરમાં થોડો સુધારો થયો હતો, તે હજુ પણ પૂર્વ-રોગચાળાના સ્તરે પહોંચ્યો નથી.

મુખ્ય ભલામણો

- આ સર્વેક્ષણ કોવિડ પછીની દુનિયાની લાંબા ગાળાની અણધારીતાનો સામનો કરવા માટે સપ્લાય-સાઈડ વ્યૂહરચના વિકસાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, જે મુખ્યત્વે ગ્રાહક વર્તન, તકનીકી પ્રગતિ, ભૌગોલિક રાજનીતિ, આબોહવા પરિવર્તન અને તેની સંભવિત અણધાર્યા અસરો જેવા પરિબળોથી પ્રભાવિત છે.
- તે “ઊર્જાનાં વિવિધ સ્ત્રોતોનો મિશ્ર ઉપયોગ કરવા માટે કહે છે, જેમાંથી અશ્મિભૂત ઈંધણ નોંધપાત્ર ભાગ છે”, પરંતુ માંગ પર ઊર્જા પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા માટે સૌર પીવી અને પવન ફાર્મમાંથી વીજ ઉત્પાદન માટે સ્ટોરેજ બનાવવા પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તે સરકારને પરંપરાગત અશ્મિભૂત ઈંધણ આધારિત સ્ત્રોતોમાંથી સંક્રમણને વેગ આપવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા કહે છે ; અને ઊર્જાના નવીનીકરણીય સ્ત્રોતોમાં સરળ સંક્રમણની ખાતરી કરવા R&D ને પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- તે ક્રોસ-બોર્ડર નાદારીને લગતા મુદ્દાઓ માટે પ્રમાણિત માળખાની પણ માંગ કરે છે, કારણ કે નાદારી અને નાદારી કોડ (IBC) પાસે હાલમાં ક્રોસ-બોર્ડર અધિકારક્ષેત્ર સાથેની કંપનીઓના પુનર્ગઠન માટે પ્રમાણભૂત સાધન નથી.
- તે ‘અત્યંત અનિશ્ચિતતા’ના વાતાવરણમાં 80 ઉચ્ચ આવર્તન સૂચકાંકો સાથે નીતિ નિર્માણ માટે ‘ઝડપી અભિગમ’નો ઉપયોગ કરવાની દરખાસ્ત કરે છે.

- પ્રોજેક્ટ મેનેજમેન્ટ અને ટેકનોલોજી ડેવલપમેન્ટમાં વપરાયેલ, આ અભિગમ સતત વધારાના ગોઠવણો કરતી વખતે નાના પુનરાવર્તનોમાં પરિણમે છે. આ તમામ સૂચનો પ્રતિસાદ આધારિત નિર્ણય લેવા માટે “રીઅલ-ટાઈમ ડેટા” ની ઉપલબ્ધતા પર આધારિત છે.

રિવર્સ રેપો નોર્મલાઇઝેશન

- તાજેતરના એક અહેવાલમાં, સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ જણાવ્યું છે કે ભારતમાં રિવર્સ રેપો નોર્મલાઇઝેશન માટે સ્થિતિ એકદમ અનુકૂળ છે.
- પુનઃખરીદી કરાર (REPO) અને રિવર્સ રેપો એગ્રીમેન્ટ ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) દ્વારા નાણાંના પુરવઠાને નિયંત્રિત કરવા માટે બે મુખ્ય સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- નાણાં પુરવઠાને નિયંત્રિત કરવા માટે કેન્દ્રીય બેંક દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા સાધનો માત્રાત્મક અથવા ગુણાત્મક હોઈ શકે છે.

રેપો અને રિવર્સ રેપો રેટ શું છે ?

- **પરિચય:**
- રેપો રેટ એ દર છે કે જેના પર દેશની કેન્દ્રીય બેંક (ભારતના કિસ્સામાં ભારતીય રિઝર્વ બેંક) ભંડોળની કોઈપણ અછતના કિસ્સામાં વ્યાપારી બેંકોને નાણાં ધિરાણ આપે છે. આ પ્રક્રિયામાં સેન્ટ્રલ બેંક સિક્યોરિટીઝ ખરીદે છે.
 - રિવર્સ રેપો એ વ્યાજ દર છે કે જેના પર રિઝર્વ બેંક વ્યાપારી બેંકોને ચૂકવે છે જ્યારે તેઓ તેમની વધારાની ‘તરલતા’ (નાણાં) રિઝર્વ બેંક પાસે રાખે છે. આમ, રિવર્સ રેપો રેટ એ રેપોની બરાબર વિરુદ્ધ છે.
- **મહત્વ:**
- સામાન્ય સંજોગોમાં, જ્યારે અર્થવ્યવસ્થા તંદુરસ્ત ગતિએ વધી રહી હોય, ત્યારે રેપો રેટ અર્થતંત્રમાં બેન્ચમાર્ક વ્યાજ દર બની જાય છે.
 - આ એટલા માટે છે કારણ કે તે સૌથી નીચો વ્યાજ દર છે જેના પર નાણાં ઉછીના લઈ શકાય છે. રેપો રેટ અર્થતંત્રમાં અન્ય તમામ વ્યાજ દરો માટે લઘુત્તમ વ્યાજ દર છે, પછી તે કાર લોનનો દર હોય કે હોમ લોન અથવા ફિક્સ ડિપોઝિટ વગેરે પર મેળવેલ વ્યાજ દર હોય.
 - જ્યારે RBI બજારમાં મહત્તમ તરલતા ઊભી કરે છે છતાં ત્યાં કોઈ નવા ઉધાર લેનારા હોતા નથી, ત્યારે બેંકો પણ ધિરાણ આપવા તૈયાર નથી કારણ કે અર્થતંત્રમાં નવી લોનની વાસ્તવિક માંગ નથી.
 - આવી સ્થિતિમાં રેપો રેટને રિવર્સ રેપો રેટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે છે કારણ કે બેંકોને ત્યારે RBI પાસેથી નાણાં ઉધાર લેવામાં કોઈ રસ હોતો નથી.

- તેઓ તેમની વધારાની તરલતા RBI પાસે રાખવા વધુ રસ ધરાવે છે અને તે જ રીતે રિવર્સ રેપો ઈકોનોમીમાં વાસ્તવિક બેન્ચમાર્ક વ્યાજ દર બની જાય છે.

રિવર્સ રેપો નોર્મલાઇઝેશન

■ પરિચય:

- તેનો અર્થ એ છે કે રિવર્સ રેપો રેટ વધશે મતલબ કે રિવર્સ રેપો રેટ એક કે બે તબક્કામાં વધારવામાં આવશે.
- વધતી જતી મોંઘવારી સામે, વિશ્વભરની ઘણી કેન્દ્રીય બેંકોએ કાં તો વ્યાજ દરમાં વધારો કર્યો છે અથવા તેઓ ટૂંક સમયમાં જ કરશે તેવા સંકેત આપ્યા છે.
- ભારતમાં પણ એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે RBI રેપો રેટ વધારશે પરંતુ તે પહેલા એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે RBI રિવર્સ રેપો રેટ વધારશે અને બંને દરો વચ્ચેનો તફાવત ઘટાડશે.

■ મહત્વ:

- સામાન્યીકરણની પ્રક્રિયાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ કુગાવાને કાબૂમાં લેવાનો છે.
- જો કે, આનાથી માત્ર વધારાની તરલતા ઘટશે નહીં પરંતુ ભારતીય અર્થતંત્રમાં ઊંચા વ્યાજ દરોના સ્વરૂપમાં પણ ઉભરી આવશે.
- આમ તે ગ્રાહકોમાં નાણાંની માંગ ઘટાડે છે (કારણ કે તે ફક્ત બેંકમાં પૈસા રાખવા માટે વધુ યોગ્ય છે) અને વ્યવસાયો માટે નવી લોન લેવી મોંઘી બને છે.

મોનેટરી પોલિસી નોર્મલાઇઝેશન શું છે ?

- RBI સરળ કામગીરી સુનિશ્ચિત કરવા અર્થતંત્રના કુલ ભંડોળમાં ફેરફારો કરવાનું ચાલુ રાખે છે, ઉદાહરણ તરીકે, જ્યારે RBI આર્થિક પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન આપવા માંગે છે, ત્યારે તે કહેવાતી “લવચીક નાણાકીય નીતિ” અપનાવે છે.

■ આવી નીતિના બે ભાગો છે:

- અર્થતંત્રમાં તરલતા વધારવા માટે: તે બજારમાંથી સરકારી બોન્ડ ખરીદી દ્વારા આ કરે છે. જેવી RBI આ બોન્ડ્સ ખરીદે કે તરત જ તે બોન્ડ ધારકોને પૈસા પરત કરે છે, આમ અર્થતંત્રમાં વધુ નાણાંનો પ્રવાહ સુનિશ્ચિત કરે છે.
- વ્યાજ દર ઘટાડવો: બીજું, જ્યારે RBI બેંકોને નાણા ધિરાણ આપે છે, ત્યારે તે વ્યાજ દર પણ ઘટાડે છે, આ દરને રેપો રેટ કહેવામાં આવે છે.
- RBI જે વ્યાજ દરે વાણિજ્યિક બેંકોને નાણાં ધિરાણ આપે છે તે દર છે જે RBI વાણિજ્યિક બેંકો પાસેથી અપેક્ષા રાખે છે (અને બાકીની બેંકિંગ સિસ્ટમ) બદલામાં બેંકોને વ્યાજ દરો ઘટાડવા માટે પ્રેરિત કરે છે.
- નીચા વ્યાજ દર અને ઉચ્ચ તરલતા બંને એકસાથે અર્થતંત્રમાં વપરાશ અને ઉત્પાદન બંનેને પ્રોત્સાહન આપવામાં મદદ કરે છે.

- આ કિસ્સામાં, ઉપભોક્તાએ વર્તમાન વપરાશને પ્રોત્સાહિત કરતી બેંકમાં નાણાં રાખવા માટે ઓછા ચૂકવવા પડશે. પેઢીઓ અને સાહસિકો માટે નવું સાહસ શરૂ કરવા માટે આ સ્થિતિમાં નાણાં ઉછીના લેવાનું વધુ અર્થપૂર્ણ છે કારણ કે વ્યાજ દરો ઓછા છે.

- “ચુસ્ત નાણાકીય નીતિ” એ ઢીલી નાણાકીય નીતિની વિરુદ્ધ છે, જેમાં આરબીઆઈ દ્વારા વ્યાજ દરોમાં વધારો કરવામાં આવે છે અને બોન્ડ્સ (સિસ્ટમમાંથી નાણાં ઉપાડવા) દ્વારા અર્થતંત્રમાંથી તરલતા ઘટાડવામાં આવે છે.
- જ્યારે સેન્ટ્રલ બેંકને લાગે છે કે લવચીક નાણાકીય નીતિ પ્રતિકૂળ બની રહી છે (ઉદાહરણ તરીકે જ્યારે તે કુગાવાના ઊંચા દર તરફ દોરી જાય છે), ત્યારે કેન્દ્રીય બેંક નાણાકીય નીતિને કડક કરીને “નીતિને સામાન્ય બનાવે છે” (નીતિને સામાન્ય બનાવે છે).

ફોરેક્સ રિઝર્વ

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) ના તાજેતરના ડેટા અનુસાર, 21 જાન્યુઆરી, 2022 ના રોજ પૂરા થયેલા સપ્તાહ દરમિયાન ભારતનું વિદેશી વિનિમય અનામત US \$ 678 મિલિયન ઘટીને US \$ 634.287 બિલિયન પર પહોંચી ગયું છે.
- અનામતમાં ઘટાડો ફોરેન કરન્સી એસેટ્સ (FCA) માં ઘટાડાને કારણે થયો હતો, જે એકંદર અનામતનો એક મહત્વપૂર્ણ ઘટક છે. રિપોર્ટિંગ સપ્તાહમાં FCA \$1.155 બિલિયન ઘટીને \$569.582 બિલિયન થયું હતું.
- નોંધાયેલા સપ્તાહમાં સોનાનો ભંડાર USD 567 મિલિયનથી વધીને USD 40.337 અબજ થયો છે.
- ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF) સાથેના સ્પેશિયલ ડ્રોઇંગ રાઈટ્સ (SDR) US\$68 મિલિયનથી ઘટીને US\$ 19.152 બિલિયન થઈ ગયા છે.

મુખ્યમુદ્દા

■ વિદેશી વિનિમય અનામત:

- ફોરેન એક્સચેન્જ રિઝર્વ એ સેન્ટ્રલ બેંક દ્વારા વિદેશી ચલણમાં આરક્ષિત સંપત્તિનો સંદર્ભ આપે છે, જેમાં બોન્ડ્સ, ટ્રેઝરી બિલ્સ અને અન્ય સરકારી સિક્યોરિટીઝનો સમાવેશ થાય છે.
- નોંધપાત્ર રીતે, મોટાભાગના વિદેશી ટૂંકિયામણની અનામત યુએસ ડોલરમાં અનામત છે.

■ ભારતના વિદેશી મુદ્રા ભંડારમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:

- ફોરેક્સ અસ્કયામતો
- સોનાનો ભંડાર
- સ્પેશિયલ ડ્રોઇંગ રાઈટ્સ (SDR)
- ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF) સાથે રિઝર્વ ટ્રેન્ચ

■ વિદેશી વિનિમય અનામતનો હેતુ:

- નાણાકીય અને વિનિમય દર વ્યવસ્થાપન માટે રચાયેલ નીતિઓમાં સમર્થન અને વિશ્વાસ જાળવી રાખવો.
- તે રાષ્ટ્રીય અથવા સંઘીય ચલણના સમર્થનમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની ક્ષમતા પ્રદાન કરે છે.
- કટોકટીના સમયે અથવા જ્યારે ઉધાર લેવાની ક્ષમતા નબળી પડી જાય છે, ત્યારે કટોકટીના ઉકેલ માટે વિદેશી વિનિમય પ્રવાહિતા જાળવી રાખીને બાહ્ય પ્રભાવને મર્યાદિત કરે છે.
- વિદેશી મુદ્રા ભંડારમાં વધારો કરવાનું મહત્વ:
- સરકાર માટે બહેતર સ્થિતિ: વધતા વિદેશી ટૂંકિયામણા ભંડારથી સરકાર અને રિઝર્વ બેંકને ભારતના બાહ્ય અને આંતરિક નાણાકીય મુદ્દાઓનું સંચાલન કરવામાં સારી સ્થિતિ મળે છે.
- કટોકટી વ્યવસ્થાપન: તે આર્થિક મોરચે બેલેન્સ ઓફ પેમેન્ટ્સ (BoP) કટોકટીની પરિસ્થિતિનો સામનો કરવામાં મદદ કરે છે.
- રૂપિયામાં વધારો: રિઝર્વમાં વધારો થવાથી ડોલર સામે રૂપિયાને મજબૂત બનાવવામાં મદદ મળી છે.
- બજારનો વિશ્વાસ: અનામત બજારો અને રોકાણકારોને વિશ્વાસનું સ્તર પ્રદાન કરશે જેની સાથે દેશ તેની બાહ્ય જવાબદારીઓને પૂર્ણ કરી શકે છે.

ફોરેન કરન્સી એસેટ્સ (FCA)

- FCA એ એવી અસ્કયામતો છે જેનું મૂલ્ય દેશના પોતાના ચલણ સિવાયના ચલણ સામે હોય છે.
- FCA એ વિદેશી વિનિમય અનામતનો સૌથી મોટો ઘટક છે. તે ડોલરના સંદર્ભમાં વ્યક્ત થાય છે.
- વિદેશી ટૂંકિયામણ અનામતમાં રાખવામાં આવેલ યુરો, પાઉન્ડ અને યેન જેવી નોન-યુએસ કરન્સીના ભાવમાં એફસીએ અસ્થિરતા અથવા અવમૂલ્યનની અસર ધરાવે છે.

સ્પેશિયલ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ (SDRs)

- સ્પેશિયલ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ રચના ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF) દ્વારા 1969માં તેના સભ્ય દેશો માટે આંતરરાષ્ટ્રીય અનામત સંપત્તિ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- SDR એ ન તો ચલણ છે અને ન તો તેનો IMF પર દાવો કરી શકાય છે. તેના બદલે, તે IMF સભ્યો દ્વારા મુક્તપણે ઉપયોગ કરી શકાય તેવી કરન્સીનો સંભવિત દાવો છે. આ કરન્સી માટે SDR બદલી શકાય છે.
- SDRનું મૂલ્ય 'બાસ્કેટ ઓફ કરન્સી'માં સમાવિષ્ટ કરન્સીના સરેરાશ વજનના આધારે ગણવામાં આવે છે. બાસ્કેટમાં પાંચ દેશોની કરન્સીનો સમાવેશ થાય છે - યુએસ ડોલર, યુરોપમાં યુરો, યાઈનીઝ રેનમિન્બી, જાપાનીઝ યેન અને યુકે પાઉન્ડ.
- SDRs અથવા SDRs પરનો વ્યાજ દર એ સભ્યોને તેમના SDR હોલ્ડિંગ પર ચૂકવવામાં આવતું વ્યાજ છે.

- તાજેતરમાં IMF એ ભારતને SDR 12.57 બિલિયન (લગભગ US\$ 17.86 બિલિયન જેટલું) ફાળવ્યું છે. ભારતની કુલ હોલ્ડિંગ હવે SDR 13.66 બિલિયન છે.

ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ સાથે અનામત સ્થિતિ

- કોઈની અનામત ટ્રેન્ચ સ્થિતિ ચલણના જરૂરી ક્વોટાના એક ભાગનો ઉલ્લેખ કરે છે જે દરેક સભ્ય દેશે IMFને આપવો જોઈએ, જેનો ઉપયોગ તેના પોતાના હેતુઓ માટે થઈ શકે છે.
- રિઝર્વ ટ્રેન્ચ એ દરેક સભ્ય દેશ દ્વારા ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડ (IMF) ને પ્રદાન કરવામાં આવેલ ચલણ છે અને જે તે દેશો તેમના પોતાના હેતુઓ માટે ઉપયોગ કરી શકે છે. આ મુદ્રાનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે કટોકટીની સ્થિતિમાં થાય છે.

બજેટની રચના

- નાણા પ્રધાન દ્વારા 01 ફેબ્રુઆરી, 2022 ના રોજ સંસદમાં રજૂ કરવામાં આવનાર કેન્દ્રીય બજેટ 'વૃદ્ધિ, કુશળતા અને ખર્ચ' સંબંધિત ચિંતાઓને દૂર કરશે.
- બજેટ એ સરકારના 'ખર્ચ'ની બ્લુપ્રિન્ટ છે, કર અને અન્ય વ્યવહારો જે અર્થતંત્ર અને નાગરિકોના જીવનને અસર કરે છે તે વસૂલવાની યોજના છે.
- ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ 112 મુજબ, ચોક્કસ નાણાકીય વર્ષ માટેના કેન્દ્રીય બજેટને વાર્ષિક નાણાકીય નિવેદન (AFS) કહેવામાં આવે છે.
- નાણા મંત્રાલયમાં આર્થિક બાબતોના વિભાગનું 'બજેટ વિભાગ' બજેટની તૈયારી માટે જવાબદાર નોડલ સંસ્થા છે.

મુખ્યમુદ્દા

- બજેટના ઘટકો: કેન્દ્રીય બજેટના મુખ્યત્વે ત્રણ મુખ્ય ઘટકો છે- ખર્ચ, પ્રાપ્તિ અને ખાધ. વ્યાખ્યાના આધારે ખર્ચ, રસીદ અને ખાધના ઘણા વર્ગીકરણ અને સૂચકો હોઈ શકે છે.

■ ખર્ચ:

- અસ્કયામતો અને જવાબદારીઓ પર તેમની અસરના આધારે:-
- મૂડી ખર્ચ ટકાઉ પ્રકૃતિની સંપત્તિ બનાવવા અથવા રિકરિંગ જવાબદારીઓને ઘટાડવાના હેતુ માટે કરવામાં આવે છે.
- આ હેઠળ, નવી શાળાઓ અથવા નવી હોસ્પિટલોના નિર્માણ માટે થયેલા ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે. આ તમામને મૂડી ખર્ચ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે કારણ કે તે નવી સંપત્તિના નિર્માણ તરફ દોરી જાય છે.
- મહેસૂલ ખર્ચમાં એવા કોઈપણ ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે જે અસ્કયામતો બનાવતો નથી અથવા જવાબદારીઓમાં ઘટાડો કરતું નથી.

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotofficial
join official telegram channel

- વેતન અને પગાર, સબસિડી અથવા વ્યાજની ચૂકવણી પરના ખર્ચને સામાન્ય રીતે મહેસૂલ ખર્ચ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- અસરગ્રસ્ત વિવિધ વિસ્તારો પર આધાર:-
- ખર્ચને (i) સામાન્ય સેવાઓ, (ii) આર્થિક સેવાઓ, (iii) સામાજિક સેવાઓ અને (iv) અનુદાન અને યોગદાનમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- વિકાસ ખર્ચ આર્થિક અને સામાજિક સેવાઓ પરના ખર્ચના સરવાળા દ્વારા રચાય છે.
- આર્થિક સેવાઓમાં પરિવહન, સંદેશાવ્યવહાર, ગ્રામીણ વિકાસ, કૃષિ અને સંલગ્ન ક્ષેત્રોના ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે.
- શિક્ષણ અથવા આરોગ્ય સહિતના સામાજિક ક્ષેત્ર પરના ખર્ચને સામાજિક સેવાઓ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- એ જ રીતે વિકાસ ખર્ચને સંપત્તિ સર્જન અથવા જવાબદારી ઘટાડા પરની તેની અસરના આધારે આવક અને મૂડી ખર્ચ તરીકે વધુ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે.

■ રસીદો:

- સરકારી રસીદોમાં ત્રણ ઘટકો હોય છે - મહેસૂલ રસીદ, ઋણ સિવાયની મૂડી રસીદો અને દેવું બનાવતી મૂડી રસીદો.
- મહેસૂલ પ્રાપ્તિમાં એવી રસીદોનો સમાવેશ થાય છે જે જવાબદારીઓમાં વધારા સાથે જોડાયેલી નથી અને તેમાં કર અને કર સિવાયના સ્ત્રોતોમાંથી આવકનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- બિન-દેવું રસીદો એ મૂડી રસીદોનો એક ભાગ છે જે વધારાની જવાબદારીઓ પેદા કરતી નથી. ડેટ રિકવરી અને ડિસઈન્વેસ્ટમેન્ટમાંથી થતી આવકને પણ બિન-દેવું મૂડી રસીદ તરીકે ગણવામાં આવશે કારણ કે આ સ્ત્રોતોમાંથી આવક પેદા કરવાથી જવાબદારીઓ અથવા ભાવિ ચુકવણીની પ્રતિબદ્ધતાઓ સીધી રીતે વધતી નથી.
- દેવું બનાવતી મૂડી રસીદો તે છે જેમાં સરકારની ઉચ્ચ જવાબદારીઓ અને ભાવિ ચુકવણીની પ્રતિબદ્ધતા સામેલ હોય છે.

■ રાજકોષીય ખાધ:

- વ્યાખ્યાયિત મુજબ રાજકોષીય ખાધ એ કુલ ખર્ચના સરવાળા, મહેસૂલની આવક અને દેવા સિવાયની રસીદો વચ્ચેનો તફાવત છે. તે દર્શાવે છે કે સરકાર ચોખ્ખા સ્વરૂપમાં કેટલો ખર્ચ કરી રહી છે.
- સકારાત્મક રાજકોષીય ખાધ આવક અને બિન-દેવું રસીદ કરતાં ખર્ચની રકમને પ્રતિબિંબિત કરે છે, તેથી તેને દેવું બનાવતી મૂડી રસીદો દ્વારા ધિરાણ કરવાની જરૂર છે.
- પ્રાથમિક ખાધ એ રાજકોષીય ખાધ અને વ્યાજની ચૂકવણી વચ્ચેનો તફાવત છે.
- રાજકોષીય ખાધમાંથી મૂડી ખર્ચને બાદ કરીને મહેસૂલ ખાધને દૂર કરવામાં આવે છે.

■ અર્થવ્યવસ્થા પર બજેટની અસરો/અભિપ્રાય:

- તમામ સરકારી ખર્ચ અર્થતંત્રમાં એકંદર માંગ પેદા કરે છે કારણ કે તેમાં સરકારી ક્ષેત્ર દ્વારા ખાનગી માલ અને સેવાઓની ખરીદીનો સમાવેશ થાય છે.
- તમામ કર અને બિન-કર આવક ખાનગી ક્ષેત્રની ચોખ્ખી આવક ઘટાડે છે અને તેથી ખાનગી અને એકંદર માંગ ઘટાડે છે.
- પરંતુ અપવાદરૂપ સંજોગો સિવાય, GDP, આવકની આવક અને ખર્ચ સામાન્ય રીતે સમય જતાં વધતા જતા વલણને દર્શાવે છે.
- આમ, બજેટના અર્થપૂર્ણ પૃથ્થકરણ માટે ખર્ચ અને રસીદના સંપૂર્ણ મૂલ્યના વલણનો બહુ ઓછો ઉપયોગ થતો નથી.
- ખર્ચ અને આવકના વલણનું વિશ્લેષણ GDP દ્વારા અથવા કુગાવાના દરને ધ્યાનમાં લીધા પછી વૃદ્ધિ દર તરીકે કરવામાં આવે છે.
- ખર્ચના GDP ગુણોત્તરમાં ઘટાડો અથવા મહેસૂલ પ્રાપ્તિ-GDP ગુણોત્તરમાં વધારો એ એકંદર માંગ ઘટાડવાની સરકારની નીતિ દર્શાવે છે.
- તેવી જ રીતે, રાજકોષીય ખાધ-GDP ગુણોત્તરમાં ઘટાડો અને વધારો અને પ્રાથમિક ખાધ-GDP ગુણોત્તર માંગ ઘટાડવાની સરકારની નીતિ દર્શાવે છે.
- કારણ કે ખર્ચ અને આવકના વિવિધ ઘટકો વિવિધ વર્ગો અને સામાજિક જૂથોની આવક પર અલગ-અલગ અસર કરી શકે છે. આવકના વિતરણ પર પણ બજેટની અસર પડે છે.
- ઉદાહરણ તરીકે, રોજગાર ગેરંટી યોજનાઓ અથવા ખાધ સબસિડી જેવા મહેસૂલ ખર્ચ ગરીબોની આવકમાં સીધો વધારો કરી શકે છે. કોર્પોરેટ ટેક્સ મુક્તિ કોર્પોરેટ આવક પર સીધી અને હકારાત્મક અસર કરી શકે છે.

રાજકોષીય નિયમ અને નીતિ પર તેની અસર

- અર્થ: રાજકોષીય નિયમો ચોક્કસ નીતિ લક્ષ્યો પ્રદાન કરે છે જેના આધારે રાજકોષીય નીતિ બનાવવામાં આવે છે.
- વિવિધ નીતિ સાધનોનો ઉપયોગ કરીને નીતિના ધ્યેયો સિદ્ધ કરી શકાય છે. ત્યાં કોઈ ચોક્કસ નાણાકીય નિયમ નથી જે તમામ દેશોને લાગુ પડે છે. તેના બદલે, નીતિ લક્ષ્યો આર્થિક સિદ્ધાંતની પ્રકૃતિ પ્રત્યે સંવેદનશીલ હોય છે અને અર્થતંત્રની વિશિષ્ટતા પર આધાર રાખે છે.
- રાજકોષીય નીતિ આર્થિક પરિસ્થિતિઓને પ્રભાવિત કરવા માટે સરકારી ખર્ચ અને કર નીતિઓના ઉપયોગનો ઉલ્લેખ કરે છે, ખાસ કરીને મેક્રો ઇકોનોમિક પરિસ્થિતિઓ, જેમાં માલ અને સેવાઓની એકંદર માંગ, રોજગાર, કુગાવો અને આર્થિક વૃદ્ધિનો સમાવેશ થાય છે.
- ભારતનો કેસ: તેના વર્તમાન નાણાકીય નિયમો એન.કે. સિંઘ કમિટી રિપોર્ટ (2016 માં સ્થપાયેલ) દ્વારા માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે

- તેના ત્રણ નીતિ ધ્યેયો છે - ડેટ-GDP રેશિયો (સ્ટોક ટાગેટ), ફિક્સલ ડેફિસિટ-GDP રેશિયો (ફ્લો ટાગેટ) અને રેવન્યુ ડેફિસિટ-GDP રેશિયો (સ્ટ્રક્ચર ટાગેટ) નું ચોક્કસ સ્તર જાળવી રાખવું, જેમાં અસાધારણ સમયગાળામાં કેટલાક વિચલનોની મંજૂરી છે
- જો કે ખર્ચ અને આવકની પ્રાપ્તિ બંને નાણાકીય નિયમોના ચોક્કસ સેટને પહોંચી વળવા માટે સંભવિતપણે નીતિના સાધનો તરીકે સેવા આપી શકે છે, વર્તમાન નીતિ માળખામાં કરના દરો અર્થતંત્રની ખર્ચની જરૂરિયાતથી સ્વતંત્ર રીતે નક્કી કરવામાં આવે છે.
- સંસ્થાકીય માળખામાં, તે મુખ્યત્વે ખર્ચ છે જે આપેલ કર રેશિયો પર રાજકોષીય ધોરણોને પહોંચી વળવા માટે ગોઠવવામાં આવે છે.
- સૂચિતાર્થ: આવી ગોઠવણ પદ્ધતિમાં ઓછામાં ઓછા બે સંબંધિત, પરંતુ વિશ્લેષણાત્મક રીતે અલગ, રાજકોષીય નીતિ માટેની અસરો હોય છે.
- પ્રથમ, અર્થતંત્રને ઉત્તેજિત કરવા અથવા મજૂર આવક વધારવા માટે જરૂરી ખર્ચની રકમથી સ્વતંત્ર, વર્તમાન નાણાકીય નિયમો ત્રણ નીતિ લક્ષ્યોને લાગુ કરીને ખર્ચની મર્યાદા પૂરી પાડે છે.
- બીજું, કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં જ્યારે ડેટ-રેશિયો અથવા ડેફિસિટ રેશિયો લક્ષ્ય સ્તર કરતા વધારે હોય, ત્યારે નીતિના લક્ષ્યાંકોને પહોંચી વળવા માટે ખર્ચને સમાયોજિત કરવામાં આવે છે.
- અર્થતંત્રની સ્થિતિ અને વિસ્તરણીય રાજકોષીય નીતિની જરૂરિયાતથી સ્વતંત્ર, વર્તમાન નીતિ લક્ષ્યાંકો સરકારને ખર્ચ ઘટાડવા માટે પ્રેરિત કરી શકે છે.
- બેરોજગારી અને નીચા ઉત્પાદન વૃદ્ધિના સમકાલીન પડકારોને પહોંચી વળવા માટે રાજકોષીય નીતિની અપૂરતીતા વચ્ચે ભારતમાં રાજકોષીય નિયમોની પ્રકૃતિ અને ઉદ્દેશ્યની ફરીથી તપાસ કરવાની જરૂર છે.

એન.કે સિંઘ સમિતિની ભલામણો

■ દેવું-GDP ગુણોત્તર:

- નાણાકીય વર્ષ 2022-23 સુધીમાં, ડેટ-GDP રેશિયો કેન્દ્ર સરકાર માટે 38.7% અને રાજ્ય સરકારો માટે 20% હોવો જોઈએ.

■ રાજકોષીય ખાધ-GDP ગુણોત્તર:

- સરકારે 31 માર્ચ 2020 સુધીમાં GDPના 3%ની રાજકોષીય ખાધનું લક્ષ્ય રાખવું જોઈએ, તેને વર્ષ 2020-21માં 2.8% અને 2023 સુધીમાં 2.5% સુધી ઘટાડીને.

■ મહેસૂલ ખાધ-GDP ગુણોત્તર:

- મહેસૂલ ખાધ અને GDP રેશિયોમાં વાર્ષિક 0.25% પોઈન્ટ્સનો ઘટાડો કરવો જોઈએ અને વર્ષ 2023માં તેને 0.8% સુધી લાવવો જોઈએ.

- વર્તમાન ફાઈનાન્શિયલ રિસ્પોન્સિબિલિટી એન્ડ બજેટ મેનેજમેન્ટ (FRBM) અધિનિયમને રદ કર્યા પછી અને નાણાકીય પરિષદની રચના પછી નવા દેવા અને નાણાકીય જવાબદારી અધિનિયમની ભલામણ કરવી.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- ભારતે 13 જાન્યુઆરી, 2022 ના રોજ શ્રીલંકાને USD 400 મિલિયનનું ચલણ સ્વેપ કર્યું હતું.
- ક્લિયરિંગ યુનિયન (ACU) સેટલમેન્ટ માટે શ્રીલંકાને ડૉલરની અછત પર ભરતીમાં મદદ કરવા માટે \$ 500 મિલિયન પણ મુલતવી રાખ્યા છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

- 2) વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

- ચલણને ત્યારે જ ચલણ કહેવામાં આવે છે જ્યારે તે કેન્દ્રીય બેંક દ્વારા જારી કરવામાં આવે, પછી ભલે તે ક્રિપ્ટો હોય.
- ઉપરોક્ત વ્યાખ્યાના દાયરાની બહારની કોઈપણ વસ્તુને ઘણીવાર ક્રિપ્ટોકરન્સી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, તે કરન્સી નથી.
- આને વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ અસ્કયામતો તરીકે પણ ઓળખવામાં આવી શકે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 3) ભારતમાં ક્રિપ્ટોકરન્સી પર 30% ટેક્સ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- કેન્દ્રીય નાણા મંત્રી શ્રીમતી નિર્મલા સીતારમણે 1 ફેબ્રુઆરી, 2022 ના રોજ કેન્દ્રીય બજેટ રજૂ કર્યું હતું.
- બજેટ દરમિયાન નાણામંત્રીએ જાહેરાત કરી હતી કે વર્ચ્યુઅલ ડિજિટલ એસેટ્સના ટ્રાન્સફર પર 30% ટેક્સ લાગશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

4) ડિજિટલ રૂપિયા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. સેન્ટ્રલ બેંક ડિજિટલ કરન્સી (CBDC), અથવા રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ ચલણ એ દેશના કેડિટ ચલણનું ડિજિટલ સ્વરૂપ છે.
2. આ માટે, કાગળના ચલણ અથવા સિક્કા બનાવવાને બદલે, કેન્દ્રીય બેંક ઇલેક્ટ્રોનિક ટોકન્સ જારી કરે છે.
3. આ ટોકન સરકારનો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ અને વિશ્વસનીયતા ભોગવે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

5) સુભાષ ચંદ્ર ગર્ગના પુસ્તક “ધ \$10 ટ્રિલિયન ફ્રીમ” સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. આ પુસ્તક વર્તમાનમાં ભારત સામેના મહત્વના નીતિ વિષયક મુદ્દાઓ પર પ્રતિબિંબિત કરે છે.
2. તે આ મુદ્દાઓને ઉકેલવા અને 2030 ના મધ્ય સુધીમાં US \$ 10 ટ્રિલિયન અર્થતંત્ર બનાવવા માટે સુધારાઓનું પણ સૂચન કરે છે.
3. આ પુસ્તક ફેબ્રુઆરી 2022ના અંતમાં બહાર પાડવામાં આવશે. તે હાલમાં ઓનલાઈન પ્રી-ઓર્ડર માટે ઉપલબ્ધ છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

6) આર્થિક સર્વે 2022 સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. શિશુ મૃત્યુ દર (IMR), વર્ષ 2015-16ની સરખામણીમાં વર્ષ 2019-21માં પાંચ વર્ષથી ઓછી ઉંમરના શિશુઓના મૃત્યુદરમાં ઘટાડો થયો છે અને હોસ્પિટલો/ડિલિવરી કેન્દ્રોમાં શિશુઓના જન્મમાં સુધારો થયો છે.
2. જલ જીવન મિશન ‘હર ઘર જલ’ અંતર્ગત 83 જિલ્લા પૂરા પાડતા જિલ્લા બન્યા છે.
3. રોગચાળા દરમિયાન ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં અસંગઠિત મજૂરો માટે બફર પ્રદાન કરવું મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના (MNREGS) માટે ભંડોળની વધુ ફાળવણી કરાઈ છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

7) આર્થિક સર્વે 2022 સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. આ સર્વેક્ષણ કોવિડ પછીની દુનિયાની લાંબા ગાળાની અણધારીતાનો સામનો કરવા માટે સપ્લાય-સાઈડ વ્યૂહરચના વિકસાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, જે મુખ્યત્વે ગ્રાહક વર્તન, તકનીકી પ્રગતિ, ભૌગોલિક રાજનીતિ, આબોહવા પરિવર્તન અને તેની સંભવિત અણધાર્યા અસરો જેવા પરિબળોથી પ્રભાવિત છે.
2. તે “ઊર્જાનાં વિવિધ સ્ત્રોતોનો મિશ્ર ઉપયોગ કરવા માટે કહે છે, જેમાંથી અશ્મિભૂત ઇંધણ નોંધપાત્ર ભાગ છે”, પરંતુ માંગ પર ઊર્જા પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા માટે સૌર પીવી અને પવન ફાર્મમાંથી વીજ ઉત્પાદન માટે સ્ટોરેજ બનાવવા પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
3. તે સરકારને પરંપરાગત અશ્મિભૂત ઇંધણ આધારિત સ્ત્રોતોમાંથી સંક્રમણને વેગ આપવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા કહે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

8) રિવર્સ રેપો નોર્મલાઇઝેશન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. સામાન્ય સંજોગોમાં, જ્યારે અર્થવ્યવસ્થા તંદુરસ્ત ગતિએ વધી રહી હોય, ત્યારે રેપો રેટ અર્થતંત્રમાં બેન્ચમાર્ક વ્યાજ દર બની જાય છે.
2. આ એટલા માટે છે કારણ કે તે સૌથી નીચો વ્યાજ દર છે જેના પર નાણાં ઉછીના લઈ શકાય છે.
3. રેપો રેટ અર્થતંત્રમાં અન્ય તમામ વ્યાજ દરો માટે લઘુત્તમ વ્યાજ દર છે, પછી તે કાર લોનનો દર હોય કે હોમ લોન અથવા ફિક્સ ડિપોઝિટ વગેરે પર મેળવેલ વ્યાજ દર હોય.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

9) ફોરેક્સ રિઝર્વ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. ફોરેન એક્સચેન્જ રિઝર્વ એ સેન્ટ્રલ બેંક દ્વારા વિદેશી ચલણમાં આરક્ષિત સંપત્તિનો સંદર્ભ આપે છે, જેમાં બોન્ડ્સ, ટ્રેઝરી બિલ્સ અને અન્ય સરકારી સિક્યોરિટીઝનો સમાવેશ થાય છે.
2. મોટાભાગના વિદેશી ફૂંડિયામણની અનામત યુએસ ડોલરમાં અનામત છે.
3. તાજેતરમાં IMF એ ભારતને SDR 12.57 બિલિયન (લગભગ US\$ 17.86 બિલિયન જેટલું) ફાળવ્યું છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

10) બજેટ 2022-23 સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. બજેટ એ સરકારના 'ખર્ચ'ની બ્લુપ્રિન્ટ છે, કર અને અન્ય વ્યવહારો જે અર્થતંત્ર અને નાગરિકોના જીવનને અસર કરે છે તે વસૂલવાની યોજના છે.
2. ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ 112 મુજબ, ચોક્કસ નાણાકીય વર્ષ માટેના કેન્દ્રીય બજેટને વાર્ષિક નાણાકીય નિવેદન (AFS) કહેવામાં આવે છે.
3. નાણા મંત્રાલયમાં આર્થિક બાબતોના વિભાગનું 'બજેટ વિભાગ' બજેટની તૈયારી માટે જવાબદાર નોડલ સંસ્થા છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3

(B) માત્ર 2 અને 3

(C) માત્ર 1 અને 2

(D) 1, 2 અને 3

(2)

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, તલાટી, બિનસચિવાલય કલાર્ક, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

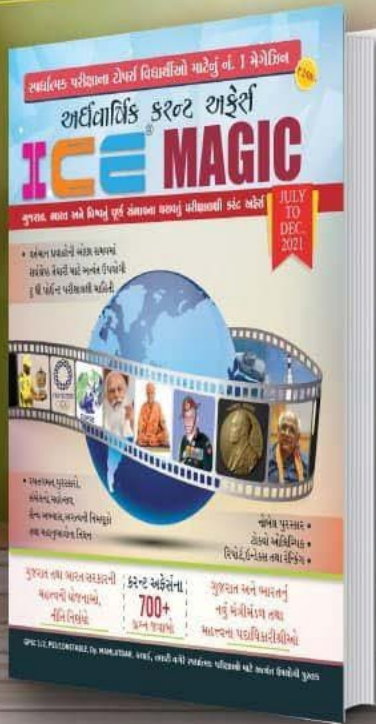
25% OFF

COMBO OFFER

COMBO BOOK

250 + 260 = ~~510~~

PRICE = 383/-

Available at

iceonline.in

ICE

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

icerajkot

joinicerajkot.com

join our whatsapp

icerajkotofficial

join official telegram channel

23

ઈઝરાયેલની ભારત સાથે 'ગાઢ મિત્રતા'

- ઈઝરાયેલ અને ભારત બંને દેશો વચ્ચેના રાજદ્વારી સંબંધોના 30 વર્ષની ઉજવણી કરી રહ્યા છે.
- જો કે ઈઝરાયેલને ભારત દ્વારા 17 સપ્ટેમ્બર, 1950ના રોજ જ એક દેશ તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી હતી, પરંતુ દેશો વચ્ચે સંપૂર્ણ રાજદ્વારી સંબંધો 29 જાન્યુઆરી, 1992ના રોજ સ્થાપિત થયા હતા.
- ભારત-ઈઝરાયેલ સંબંધો પર ઈઝરાયેલના વડાપ્રધાન દ્વારા કરવામાં આવેલી ટિપ્પણીઓ:
- બંને દેશો વચ્ચે “ગાઢ મિત્રતા” છે.
- બંને દેશો વચ્ચે સહકાર માટે “અનંત” તકો છે.

ઈઝરાયેલ-પેલેસ્ટાઈન સંઘર્ષ પર ભારતનું વલણ

- UN સુરક્ષા પરિષદમાં મધ્ય પૂર્વ પરની ખુલ્લી ચર્ચામાં, ભારતે પેલેસ્ટાઈન મુદ્દાના શાંતિપૂર્ણ સમાધાન માટે તેની મક્કમ અને અડીખમ પ્રતિબદ્ધતાનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે અને ‘ટુ-સ્ટેટ સોલ્યુશન’ પર વાટાઘાટોને સમર્થન આપ્યું છે.
- આ બેઠકમાં સુરક્ષા પરિષદ દ્વારા ઠરાવ 2334 પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જેથી ‘દ્વિ-રાજ્ય ઉકેલ’ ના વિનાશને રોકવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયની મક્કમ પ્રતિબદ્ધતાને પુનઃપુષ્ટ કરી શકાય.

ઈઝરાયેલ-પેલેસ્ટાઈન સંઘર્ષ - ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિ

- જોર્ડન નદી અને ભૂમધ્ય સમુદ્ર વચ્ચેના જમીનના ટુકડાને લઈને યહૂદીઓ અને આરબો વચ્ચે 100 વર્ષથી વધુ સમયથી સંઘર્ષ ચાલી રહ્યો છે.
- 1882 અને 1948 ની વચ્ચે, વિશ્વભરના યહૂદીઓ પેલેસ્ટાઈનમાં એકઠા થયા. ઇતિહાસમાં આ ઘટનાને અલીયાહ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- ત્યારપછી વર્ષ 1917માં પ્રથમ વિશ્વયુદ્ધ બાદ ઓટ્ટોમન સામ્રાજ્યનું પતન થયું અને બ્રિટને પેલેસ્ટાઈન પર નિયંત્રણ મેળવ્યું.
- આ પ્રદેશમાં લઘુમતી યહૂદીઓ અને બહુમતી આરબોનો વસવાટ હતો.
- અંગ્રેજોએ આ પ્રદેશને કબજે કર્યા પછી, પેલેસ્ટાઈનમાં યહૂદીઓને સ્થાયી કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે બાલ્ફોર ઘોષણા જારી કરવામાં આવી હતી. જ્યારે, તે સમયે પેલેસ્ટાઈનની બહુમતી વસ્તી આરબોની હતી.

- યહૂદીઓએ આ ‘બાલ્ફોર ઘોષણા’નું સમર્થન કર્યું હતું જ્યારે પેલેસ્ટિનિયનોએ તેને સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. યુરોપમાં હોલોકોસ્ટના થોડા સમય પહેલા લગભગ 60 લાખ યહૂદીઓ માર્યા ગયા હતા અને આ કારણોસર અલગ યહૂદી રાજ્યની માંગ વધી રહી હતી.
- યહૂદીઓએ પેલેસ્ટાઈનને તેમના કુદરતી ઘર તરીકે દાવો કર્યો હતો, અને બીજી તરફ આરબોએ તેમની જમીન છોડી ન હતી અને તેમનો દાવો જાળવી રાખ્યો હતો.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયે યહૂદીઓને ટેકો આપ્યો.
- 1947માં, યુનાઈટેડ નેશન્સે પેલેસ્ટાઈનને અલગ યહૂદી રાજ્ય અને એક આરબ દેશમાં વિભાજીત કરવા માટે મત આપ્યો, જેરુસલેમને આંતરરાષ્ટ્રીય શહેર બનાવ્યું.
- વિભાજનની આ યોજના યહૂદી નેતાઓ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી હતી પરંતુ આરબ પક્ષ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને તેને ક્યારેય માન્યતા આપવામાં આવી ન હતી.

ઈઝરાયેલનું સર્જન અને ‘વિનાશ’

- 1948 માં, બ્રિટને આ પ્રદેશ પરનો પોતાનો અંકુશ પાછો ખેંચી લીધો અને યહૂદીઓએ ઈઝરાયેલની રચનાની જાહેરાત કરી. પેલેસ્ટિનિયનોએ વિરોધ કર્યો હોવા છતાં, યહૂદીઓએ પીછેહઠ કરી નહીં અને પરિણામે, બંને વચ્ચે સશસ્ત્ર સંઘર્ષ શરૂ થયો.
- આ દરમિયાન પડોશી આરબ દેશોએ પણ આ ક્ષેત્ર પર હુમલો કર્યો, પરંતુ તેઓ ઈઝરાયેલી સૈનિકો દ્વારા પરાજય પામ્યા. આ લડાઈ બાદ હજારો પેલેસ્ટિનિયનોએ પોતાના ઘર છોડીને ભાગી જવું પડ્યું હતું. આ ઘટનાને ‘અલ-નકબા’ અથવા “ધ ડિસ્ટ્રક્શન” કહેવામાં આવે છે.
- લડાઈના અંત પછી, ઈઝરાયેલે આ પ્રદેશના મોટા ભાગના વિસ્તાર પર કબજો જમાવી લીધો.
- તે પછી, જોર્ડનનું ઈઝરાયેલ સાથે યુદ્ધ થયું, જેમાં જોર્ડને ‘વેસ્ટ બેંક’ તરીકે ઓળખાતા વિસ્તાર પર નિયંત્રણ મેળવ્યું અને ઇજિપ્તે ગાઝા પર કબજો કર્યો.
- જેરુસલેમ શહેર, બે ભાગમાં વિભાજિત, પૂર્વમાં જોર્ડન દ્વારા નિયંત્રિત છે, જ્યારે ઈઝરાયેલ પશ્ચિમ ભાગને નિયંત્રિત કરે છે. અત્યાર સુધી, કોઈ ઔપચારિક શાંતિ કરાર પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા નથી અને દરેક પક્ષે પ્રદેશમાં તણાવ માટે બીજાને દોષી ઠેરવ્યા છે, અને પ્રદેશમાં લડાઈ ચાલુ છે.
- 1967 માં, ઈઝરાયેલી દળોએ પૂર્વ જેરુસલેમ અને પશ્ચિમ કાંઠે, સીરિયાના ગોલાન હાઈલ્સ, ગાઝા અને ઇજિપ્તના સિનાઈ દ્વીપકલ્પના વિવિધ વિસ્તારો પર કબજો કર્યો.

વર્તમાન દૃશ્ય

- ઈઝરાયેલ હજુ પણ પશ્ચિમ કાંઠે કબજો કરે છે, જો કે તેણે ગાઝા પરનો પોતાનો અધિકાર છોડી દીધો છે, પરંતુ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર હજુ પણ જમીનના આ ભાગને કબજા હેઠળના પ્રદેશનો ભાગ માને છે.
- ઈઝરાયેલ સમગ્ર જેરુસલેમને તેની રાજધાની તરીકે દાવો કરે છે, જ્યારે પેલેસ્ટિનિયનો પૂર્વ જેરુસલેમને ભાવિ પેલેસ્ટિનિયન રાષ્ટ્રની રાજધાની તરીકે દાવો કરે છે. સમગ્ર જેરુસલેમ શહેર પર ઈઝરાયેલના દાવાને માન્યતા આપનારા કેટલાક દેશોમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ એક છે.
- પૂર્વ જેરુસલેમમાં અલ-અસ્કા મસ્જિદના સંબંધમાં ઈઝરાયેલની કાર્યવાહીને લઈને તાજેતરના મહિનાઓમાં તણાવ વધ્યો છે.

ભારત અને ઓમાન

- ઓમાનની સલ્તનતના સંરક્ષણ મંત્રાલયના મહાસચિવ ભારતની મુલાકાતે છે.
- તેઓ દિલ્હીમાં ભારતના સંરક્ષણ સચિવ સાથે જોઈન્ટ મિલિટરી કોઓપરેશન કમિટી (JMCC) ની સહ-અધ્યક્ષતા કરશે.

મુખ્યમુદ્દા

- **પૃષ્ઠભૂમિ:**
 - અરબી સમુદ્રના બંને દેશો ભૌગોલિક, ઐતિહાસિક અને સાંસ્કૃતિક રીતે જોડાયેલા છે અને સકારાત્મક અને સૌહાર્દપૂર્ણ સંબંધ ધરાવે છે, જે ઐતિહાસિક દરિયાઈ વેપાર સંબંધોને આભારી છે.
 - ભારત અને ઓમાન વચ્ચેના સંબંધોની માહિતી 5000 વર્ષના લોકો-લોકોના સંપર્કના આધારે મેળવી શકાય છે, બંને દેશો વચ્ચે રાજદ્વારી સંબંધો વર્ષ 1955માં સ્થાપિત થયા હતા અને વર્ષ 2008માં આ સંબંધ વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીમાં પરિવર્તિત થયા હતા. બદલાઈ હતી. ઓમાન ભારતની પશ્ચિમ એશિયા નીતિનો મુખ્ય આધારસ્તંભ રહ્યો છે.
 - ઓમાનની સલ્તનત (ઓમાન) એ ગલ્ફ દેશોમાં ભારતનું વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર છે અને ગલ્ફ કોઓપરેશન કાઉન્સિલ (GCC), આરબ લીગ અને ઈન્ડિયન ઓશન રિમ એસોસિએશન (IORA) માટે મહત્વપૂર્ણ વાટાઘાટકાર છે.
 - ગાંધી શાંતિ પુરસ્કાર 2019 એ દિવંગત એચએમ સુલતાન કબૂસને ભારત અને ઓમાન વચ્ચેના સંબંધોને મજબૂત કરવા અને ગલ્ફ ક્ષેત્રમાં શાંતિને પ્રોત્સાહન આપવાના તેમના પ્રયાસોની માન્યતામાં એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.

■ સંરક્ષણ સંબંધો:

- સંયુક્ત લશ્કરી સહકાર સમિતિ:-
- JMCC એ ભારત અને ઓમાન વચ્ચે સંરક્ષણ ક્ષેત્રે જોડાણ માટેનું સર્વોચ્ચ મંચ છે.
- જેએમસીસીની બેઠક વાર્ષિક ધોરણે યોજાય તેવી અપેક્ષા છે પરંતુ વર્ષ 2018માં ઓમાનમાં યોજાયેલી JMCCની 9મી બેઠક બાદ તેનું આયોજન થઈ શક્યું નથી.
- 10 મી જેએમસીસીનું આયોજન ચાલી રહેલા સંરક્ષણ વિનિમયનું વ્યાપક મૂલ્યાંકન કરશે અને આગામી વર્ષોમાં સંરક્ષણ સંબંધોને વધુ મજબૂત કરવા માટે એક રોડમેપ પ્રદાન કરશે તેવી અપેક્ષા છે.
- લશ્કરી કવાયતો:-
- લશ્કરી કવાયત: અલ નાગાહ
- એર ફોર્સ એક્સરસાઈઝ: ઈસ્ટર્ન બ્રિજ
- નૌકા અભ્યાસ: નસીમ અલ બહર

■ આર્થિક અને વ્યાપારી સંબંધો:

- ભારત ઓમાન સાથે તેના આર્થિક અને વ્યાપારી સંબંધોના વિસ્તરણને ઉચ્ચ પ્રાથમિકતા આપે છે. જોઈન્ટ કમિશન મીટિંગ્સ (JCM) અને જોઈન્ટ બિઝનેસ કાઉન્સિલ (JBC) જેવી સંસ્થાકીય પદ્ધતિઓ ભારત અને ઓમાન વચ્ચે આર્થિક સહયોગને મજબૂત બનાવે છે.
- ભારત ઓમાનના ટોચના વેપારી ભાગીદારોમાંનું એક છે.
- 2019 માં ભારત ઓમાન માટે આયાતનો ત્રીજો સૌથી મોટો સ્ત્રોત (યુએઈ અને ચીન પછી) અને ત્રીજો સૌથી મોટો બજાર (યુએઈ અને સાઉદી અરેબિયા પછી) તેની બિન-તેલ નિકાસ માટે 2019 માં હતો.
- મુખ્ય ભારતીય નાણાકીય સંસ્થાઓ ઓમાનમાં હાજરી ધરાવે છે. ભારતીય કંપનીઓએ ઓમાનમાં લોખંડ અને સ્ટીલ, સિમેન્ટ, ખાતર, કાપડ વગેરે જેવા ક્ષેત્રોમાં રોકાણ કર્યું છે.
- ઈન્ડિયા-ઓમાન જોઈન્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ફંડ (OIJIF), સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા અને સ્ટેટ જનરલ રિઝર્વ ફંડ ઓફ ઓમાન (SGRF) વચ્ચેનું સંયુક્ત સાહસ અને ભારતમાં રોકાણ કરવા માટેનું સ્પેશિયલ પર્યાવરણ વહીવટ સંચાલિત કરવામાં આવ્યું છે.
- ઓમાનમાં ભારતીય સમુદાય:
- ઓમાનમાં લગભગ 6.2 લાખ ભારતીયો રહે છે, જેમાંથી લગભગ 4.8 લાખ કામદારો અને વ્યાવસાયિકો છે. ભારતીય પરિવારો ઓમાનમાં 150-200 વર્ષથી વધુ સમયથી રહે છે.
- અહીં ઘણી ભારતીય શાળાઓ છે જે લગભગ 45,000 ભારતીય બાળકોની શૈક્ષણિક જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા CBSE અભ્યાસક્રમ ઓફર કરે છે.

ભારત માટે ઓમાનનું વ્યૂહાત્મક મહત્વ

■ પરિચય:

- ઓમાન ગલ્ફ ક્ષેત્રમાં ભારતનું સૌથી નજીકનું સંરક્ષણ ભાગીદાર છે અને તે ભારતના સંરક્ષણ અને વ્યૂહાત્મક હિતો માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- ઓમાન હોર્મુઝ સ્ટ્રેટના પ્રવેશદ્વાર પર છે, જેના દ્વારા ભારત તેની તેલની આયાતનો પાંચમો ભાગ આયાત કરે છે.
- ભારત-ઓમાન વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીની મજબૂતાઈ માટે સંરક્ષણ સહયોગ મુખ્ય આધારસ્તંભ તરીકે ઉભરી આવ્યો છે. બંને દેશો વચ્ચેના સંરક્ષણ વિનિમયને 'મેમોરેન્ડમ ઓફ અન્ડરસ્ટેન્ડિંગ' ફ્રેમવર્ક દ્વારા માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે જેનું તાજેતરમાં વર્ષ 2021માં નવીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- ગલ્ફ ક્ષેત્રમાં ઓમાન એકમાત્ર એવો દેશ છે જેની સાથે ભારતીય સશસ્ત્ર દળોની ત્રણેય સેના નિયમિત દ્વિપક્ષીય કવાયત અને સ્ટાફ વાટાઘાટો કરે છે, જેનાથી વ્યાવસાયિક સ્તરે ગાઢ સહકાર અને વિશ્વાસ વધે છે.
- ઓમાન અરબી સમુદ્રમાં ચાંચિયાગીરી વિરોધી કામગીરી માટે ભારતીય નૌકાદળની તૈનાતને મહત્વપૂર્ણ ઓપરેશનલ સપોર્ટ પણ પૂરો પાડે છે.
- બંને પક્ષો વચ્ચે દ્વિપક્ષીય તાલીમ સહયોગ પણ ઘણો મજબૂત છે, કારણ કે ઓમાનની સેના નિયમિતપણે ભારતમાં વ્યાવસાયિક તેમજ ઉચ્ચ કમાન્ડ સ્તરે તાલીમ કાર્યક્રમોમાં ભાગ લે છે. ભારતીય સશસ્ત્ર દળો ઓમાનમાં યોજાયેલા સ્ટાફ અને કમાન્ડ પ્રોગ્રામ્સમાં પણ ભાગ લે છે.
- ઓમાન 'ઇન્ડિયન ઓશન નેવલ સિમ્પોસિયમ' (IONS) માં પણ સક્રિયપણે ભાગ લે છે.
- ભારતે ઓમાનને રાઈફલ્સ સપ્લાય કરી છે. ઉપરાંત, ભારત ઓમાનમાં સંરક્ષણ ઉત્પાદન એકમ સ્થાપવા પર વિચાર કરી રહ્યું છે.

■ દુકમ બંદર:

- હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં વિસ્તરણ કરવાના વ્યૂહાત્મક પગલા તરીકે, ભારતે સૈન્ય ઉપયોગ અને સૈન્ય સમર્થન માટે ઓમાનના દુકમના મુખ્ય બંદર સુધી પ્રવેશ મેળવ્યો છે. ગલ્ફ ક્ષેત્રમાં ચીનના પ્રભાવ અને પ્રવૃત્તિઓનો સામનો કરવા માટે તે ભારતની દરિયાઈ વ્યૂહરચનાનો એક ભાગ છે.
- દુકમ પોર્ટ ઓમાનના દક્ષિણપૂર્વ કિનારે આવેલું છે.
- તે વ્યૂહાત્મક રીતે ઈરાનના ચાબહાર બંદર નજીક સ્થિત છે. દુકમ ભારતના સક્રિય દરિયાઈ સુરક્ષા રોડમેપમાં સારી રીતે બંધબેસે છે, જેમાં મોરેશિયસમાં સેશેલ્સ અને અગાલેગામાં અંદાજિત ટાપુ વિકસાવવામાં આવ્યા છે.
- Duqm પોર્ટમાં એક વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્ર પણ છે જ્યાં કેટલીક ભારતીય કંપનીઓ લગભગ US\$1.8 બિલિયનનું રોકાણ કરી રહી છે.

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- ભારત પાસે તેની વર્તમાન અથવા ભવિષ્યની ઉર્જા જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે પૂરતા ઉર્જા સંસાધનો નથી. ઝડપથી વધી રહેલી ઉર્જા માંગે ઓમાન જેવા દેશોની લાંબા ગાળાની ઉર્જા ભાગીદારીની જરૂરિયાતમાં ફાળો આપ્યો છે.

- ઓમાનનું દુકમ બંદર પૂર્વમાં પશ્ચિમ એશિયા સાથે જોડતી આંતરરાષ્ટ્રીય શિપિંગ લેનની મધ્યમાં સ્થિત છે.
- ભારતે ઓમાન સાથે જોડાણ કરવાની અને દુકમ પોર્ટ ઔદ્યોગિક શહેરનો ઉપયોગ કરવા પહેલ કરવાની જરૂર છે.

ASEAN ડિજિટલ મંત્રીઓની બીજી બેઠક

- તાજેતરમાં ભારત સાથે ASEAN દેશોના ડિજિટલ મંત્રીઓ (ADGMIN)ની બીજી બેઠક યોજાઈ હતી અને તે દરમિયાન આ ક્ષેત્રમાં ભાવિ સહયોગ માટે વર્ષ 2022 માટે ભારત-ASEAN ડિજિટલ એક્શન પ્લાનને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું હતું.

મુખ્યમુદ્દા

■ પરિચય:

- ADGMIN એ 10 ASEAN (એસોસિએશન ઓફ સાઉથઈસ્ટ એશિયન નેશન્સ) દેશો અને સંવાદ ભાગીદાર દેશોના ટેલિકોમ્યુનિકેશન મંત્રીઓનું એક જૂથ છે - ઓસ્ટ્રેલિયા, કેનેડા, ચીન, યુરોપિયન યુનિયન, ભારત, જાપાન, કોરિયા પ્રજાસત્તાક, ન્યુઝીલેન્ડ, રશિયા, યુનાઈટેડ કિંગડમ અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સની વાર્ષિક મીટિંગ છે.
- આસિયાન દેશોમાં બ્રુનેઈ, કંબોડિયા, ઈન્ડોનેશિયા, લાઓસ, મલેશિયા, મ્યાનમાર, ફિલિપાઈન્સ, સિંગાપોર, થાઈલેન્ડ અને વિયેતનામનો સમાવેશ થાય છે.

■ ભારત-આસિયાન ડિજિટલ એક્શન પ્લાન 2022:

- ભારત અને આસિયાન દેશોએ સંયુક્ત રીતે એક એક્શન પ્લાનને મંજૂરી આપી છે જેના હેઠળ તેઓ ચોરી અને નકલી મોબાઈલ હેન્ડસેટના ઉપયોગ સામે લડવા માટે સિસ્ટમ વિકસાવશે.
- સહકારના અન્ય ક્ષેત્રોમાં રાષ્ટ્રવ્યાપી જાહેર ઈન્ટરનેટ માટે WiFi એક્સેસ નેટવર્ક ઈન્ટરફેસનો સમાવેશ થાય છે.
- ઈન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ (IoT), 5G, એડવાન્સ સેટેલાઈટ કોમ્યુનિકેશન્સ, સાયબર ફોરેન્સિક્સ જેવા ઉભરતા ક્ષેત્રોમાં ક્ષમતા નિર્માણ અને જ્ઞાનની વહેંચણી પર પણ ભાર મૂકવામાં આવશે.

■ ICT નું મહત્વ:

- માહિતી અને સંચાર ટેકનોલોજી (ICT) નાગરિકો અને રાજ્ય વચ્ચે વધેલી ભાગીદારી દ્વારા લોકશાહી પ્રણાલીઓ અને સંસ્થાઓને સક્ષમ અને મજબૂત બનાવે છે.
- અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા, માનવ અધિકારો અને માહિતીના મુક્ત પ્રવાહને પ્રોત્સાહન આપવા ઉપરાંત, ICT નો ઉપયોગ નાગરિકોને નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવાની તક પૂરી

પાડે છે અને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રહેતા લોકોના જીવનમાં પરિવર્તન લાવવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

- > કોવિડ-19 રોગચાળાની અસરને ઘટાડવા માટે ટેકનોલોજી એક શક્તિશાળી સાધન તરીકે ઉભરી આવી છે જે જાહેર આરોગ્ય પ્રણાલી માટે માત્ર એક પડકાર નથી પરંતુ તે દેશોની અર્થવ્યવસ્થા અને સામાજિક પ્રણાલીઓને પણ પ્રતિકૂળ અસર કરી રહી છે.

■ ભારત દ્વારા લેવામાં આવેલ સંબંધિત પગલાં:

- > ટેલિકોમ મંત્રાલયે ડિસેમ્બર 2019 માં દિલ્હી-એનસીઆર ક્ષેત્રના લોકોને તેમના ચોરાયેલા અથવા ખોવાયેલા મોબાઇલ ફોનને ટ્રેક કરવા અને શોધી કાઢવામાં મદદ કરવા માટે એક પોર્ટલ શરૂ કર્યું હતું.
- > આ પ્રોજેક્ટ સેન્ટ્રલ ઇક્વિપમેન્ટ આઈડેન્ટિટી રજિસ્ટર (CEIR) સિસ્ટમ દ્વારા સમર્થિત છે, જે અન્ય ચિંતાઓ વચ્ચે સુરક્ષા, ચોરી અને મોબાઇલ હેન્ડસેટની રી-પ્રોગ્રામિંગને સંબોધવા માટે DoT દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી.

અન્ય સંબંધિત જૂથો

- > ASEAN સંરક્ષણ મંત્રીઓની બેઠક (ADMM) પ્લસ:
- > આ 10 ASEAN દેશો અને 8 સંવાદ ભાગીદાર દેશોના સંરક્ષણ પ્રધાનોની વાર્ષિક બેઠક છે.
- > ADMM-પ્લસ દેશોમાં દસ ASEAN સભ્ય દેશો અને અન્ય આઠ દેશોનો સમાવેશ થાય છે-ઓસ્ટ્રેલિયા, ચીન, ભારત, જાપાન, ન્યુઝીલેન્ડ, રિપબ્લિક ઓફ કોરિયા, રશિયન ફેડરેશન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ.

■ આસિયાન પ્રાદેશિક ફોરમ:

- > 1994 માં સ્થપાયેલ, ASEAN પ્રાદેશિક ફોરમ (ARF) એ ઈન્ડો-પેસિફિકમાં સુરક્ષા સંવાદ માટે એક મહત્વપૂર્ણ મંચ છે.
- > તેમાં 27 સભ્યો છે: 10 ASEAN સભ્ય દેશો, 10 ASEAN સંવાદ ભાગીદારો (ઓસ્ટ્રેલિયા, કેનેડા, ચીન, યુરોપિયન યુનિયન, ભારત, જાપાન, ન્યુઝીલેન્ડ, રિપબ્લિક ઓફ કોરિયા, રશિયા અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ); બાંગ્લાદેશ, ડેમોક્રેટિક પીપલ્સ રિપબ્લિક ઓફ કોરિયા, મંગોલિયા, પાકિસ્તાન, શ્રીલંકા અને તિમોર-લેસ્ટે અને એક આસિયાન નિરીક્ષક (પાપુઆ ન્યુ ગિની).

■ પૂર્વ એશિયા સમિટ (EAS):

- > 2005 માં સ્થપાયેલ, પૂર્વ એશિયા સમિટ (EAS) એ ઈન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્રનો સામનો કરી રહેલા મુખ્ય રાજકીય, સુરક્ષા અને આર્થિક પડકારો પર વ્યૂહાત્મક સંવાદ અને સહકાર માટે 18 પ્રાદેશિક નેતાઓ (દેશો)નું એક મંચ છે.
- > તેમાં દસ આસિયાન સભ્ય દેશો - બ્રુનેઈ, કંબોડિયા, ઈન્ડોનેશિયા, લાઓસ, મલેશિયા, મ્યાનમાર, ફિલિપાઈન્સ, સિંગાપોર, થાઈલેન્ડ અને વિયેતનામ સહિત અન્ય 8 દેશોનો સમાવેશ થાય છે - ઓસ્ટ્રેલિયા, ચીન, જાપાન, ભારત, ન્યુઝીલેન્ડ, રિપબ્લિક ઓફ કોરિયા, રશિયા અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ સામેલ છે.

ચીન-લિથુઆનિયા તથાવ

- > તાજેતરમાં, યુરોપિયન યુનિયને લિથુઆનિયાને નિશાન બનાવવા અને આર્થિક પ્રતિબંધો લાદવા બદલ 'વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગનાઈઝેશન' (WTO) માં ચીન વિરુદ્ધ કાર્યવાહી શરૂ કરી છે.

મુખ્યમુદ્દા

■ પરિચય:

- > નવેમ્બર 2021 માં લિથુઆનિયામાં તાઈવાનની પ્રતિનિધિ કચેરી ખોલવામાં આવી હતી. નોંધનીય છે કે આ પહેલીવાર છે જ્યારે તાઈવાનને યુરોપિયન યુનિયનમાં ઓફિસ ખોલવા માટે પોતાના નામનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- > આ પછી, ચીને લિથુઆનિયા સાથેના તેના રાજદ્વારી સંબંધોને ડાઉનગ્રેડ કરી, તેને 'વન ચાઈના નીતિ'નું ઉલ્લંઘન ગણાવ્યું. ચીને પણ અનૌપચારિક રીતે લિથુઆનિયાના ઉત્પાદનોનો બહિષ્કાર કર્યો છે, પછી ભલે તે દેશમાંથી પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે મેળવેલ હોય.
- > ચીને લિથુઆનિયા પર તાઈવાનનો ઉપયોગ કરવાનો અને ચીન અને યુરોપ વચ્ચે મતભેદ ફેલાવવા માટે અમેરિકા સાથે સહયોગ કરવાનો આરોપ મૂક્યો છે.
- > 'વન ચાઈના પોલિસી'નો અર્થ એ છે કે પીપલ્સ રિપબ્લિક ઓફ ચાઈના (મેઈનલેન્ડ ચાઈના) સાથે રાજદ્વારી સંબંધો ઈચ્છતા દેશોએ રિપબ્લિક ઓફ ચાઈના (તાઈવાન) સાથે સત્તાવાર સંબંધો તોડવા જ જોઈએ.

■ WTO માં કાર્યવાહી:

- > વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગનાઈઝેશનમાં જઈને, યુરોપિયન યુનિયને લિથુઆનિયાના વેપાર પ્રતિનિધિઓ અને અધિકારીઓના આક્ષેપોને સમર્થન આપ્યું છે કે ચીને લિથુઆનિયામાંથી આયાતને અવરોધિત કરી છે અને અન્ય આર્થિક પ્રતિબંધો લાદ્યા છે.
- > નોંધપાત્ર રીતે, લિથુઆનિયાની આયાત પર ચીનની કાર્યવાહી અન્ય યુરોપિયન દેશોને પણ અસર કરે છે.
- > આ ઉપરાંત, ચીને ફ્રાન્સ, જર્મની અને સ્વીડન જેવા દેશોમાંથી માલસામાનની આયાત પર વેપાર પ્રતિબંધો લાદી દીધા છે, કારણ કે આ પણ લિથુઆનિયાની સપ્લાય ચેઈનનો ભાગ છે.
- > યુરોપિયન યુનિયન હાલમાં ચીનનો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર છે અને લિથુઆનિયાની લગભગ 80-90% નિકાસનો બાકીનો હિસ્સો EU સાથેના ઉત્પાદન કરાર પર આધારિત છે.
- > વિવાદને પેનલ સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવે તે પહેલાં બંને પક્ષો વચ્ચે સમાધાન માટે 60 દિવસનો સમયગાળો નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો.

■ લિથુઆનિયાના ચીન સામેના પ્રતિકારના કારણો:

- ઘરેલું કારણો:-
- અમુક અંશે, લિથુઆનિયાના ચીન સામેના વર્તમાન વિરોધને વર્ષ 2020માં સરકારના પરિવર્તનને આભારી છે.
- લિથુઆનિયાની નવી સરકાર લોકશાહી અને સ્વતંત્રતાની “મૂલ્યો-આધારિત” વિદેશ નીતિને સમર્થન આપે છે, જેણે 2020 માં તાઈવાન માટે સ્પષ્ટપણે તેનો ટેકો લંબાવ્યો હતો.
- ભૌગોલિક રાજકીય કારણો:-
- તે યુરોપિયન યુનિયન પર પૂર્વીય યુરોપમાં વધતા ભૌગોલિક રાજકીય તણાવ અને લિથુઆનિયાના પ્રતિકૂળ પડોશીઓ, રશિયા અને બેલારુસ સાથે નાટોના પતનનું કારણ પણ છે.
- લિથુઆનિયા એ પ્રથમ રાજ્ય છે જેણે સોવિયત સંઘને સ્વતંત્ર રાજ્ય તરીકે છોડી દીધું છે. ચીન સામે ઊભા રહેવા માટે તેનો પોતાનો ઐતિહાસિક સંદર્ભ અને વૈચારિક તર્ક છે.
- પશ્ચિમ સામે ચીન-રશિયાની વધતી જતી ભાગીદારીએ લિથુઆનિયાને પણ ચીન માટે સતર્ક કરી દીધું છે.
- અન્ય કારણ:-
- શિનજિયાંગ અને હોંગકોંગના મુદ્દાઓ પર યુરોપિયન યુનિયન દેશોમાં લિથુઆનિયા ચીનના સૌથી મોટા ટીકાકારોમાંનું એક છે.
- કોવિડ-19 રોગચાળાને પગલે ચીનના વિરોધ છતાં લિથુઆનિયાએ 2020 માં વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગનાઈઝેશનમાં નિરીક્ષક બનવા માટે તાઈવાનને ટેકો આપ્યો હતો.
- વધુમાં, લિથુઆનિયા દલીલ કરે છે કે આર્થિક સંબંધો લોકશાહી શાસન સાથે જ ટકાઉ હોઈ શકે છે, જેણે લિથુઆનિયા અને ચીન વચ્ચે તણાવમાં વધારો કર્યો છે.
- મે 2021 માં, લિથુઆનિયાએ મધ્ય અને પૂર્વ યુરોપ સાથેના ચીનના 17+1 સહકાર મંચમાંથી તેને “વિભાજનકારી” ગણાવીને પાછી ખેંચી લીધી, જેના કારણે તે હવે 16+1 દેશોનું જૂથ છે.
- લિથુઆનિયા જૂથમાં પહેલો દેશ છે જેણે ચીનની આર્થિક બિન-પારસ્પરિકતા અને યુરોપની અખંડિતતા માટેના જોખમને તેના અલગ થવાનું કારણ ગણાવ્યું છે.
- સુરક્ષા કારણોને ટાંકીને, લિથુઆનિયાએ તેના નાગરિકોને ચીનમાં બનેલા સ્માર્ટફોન ખરીદવાનું ટાળવાની સલાહ આપી છે અને ચીનને તેની 5G ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર બિડ અને તેના ક્લેપડા પોર્ટમાં હિસ્સો નિયંત્રિત કરવાથી પણ દૂર રાખ્યો છે.

■ ભૌગોલિક રાજકીય પરિણામો:

- ચીનના દબાણને કારણે તાઈવાને લિથુઆનિયન અર્થતંત્રને વળતર આપવાના પ્રયાસો કર્યા છે.
- ચીન માટે બંધાયેલ લિથુનિયન રમની લગભગ 20,000 બોટલો તાઈવાન દ્વારા સમર્થનના પ્રતીકાત્મક સંકેત તરીકે ખરીદવામાં આવી હતી.

- લિથુઆનિયાને તેના આર્થિક નુકસાનને પુનઃપ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરવા માટે તાઈવાન યુએસ \$ 200 મિલિયનની રોકાણ યોજના સાથે આવ્યું છે.
- ખાસ કરીને વર્તમાન સેમિકન્ડક્ટર સપ્લાયની અછતને જોતાં, EU બજારને એક્સેસ કરવા માટે લિથુઆનિયા તાઈવાનનું ગેટવે હોવાનું પણ માનવામાં આવે છે.
- તાઈવાન લિથુનિયન વ્યવસાયોને લાભ આપવાના હેતુથી યુએસ \$1 બિલિયન ક્રેડિટ પ્રોગ્રામ શરૂ કરવાની પણ યોજના બનાવી રહ્યું છે.
- યુ.એસ.એ લિથુઆનિયા સાથે એકતા વ્યક્ત કરતા જર્મની જેવા યુરોપિયન યુનિયન દેશો સાથે તાઈવાન પર લિથુઆનિયાને દબાણ કરવાના ચીનના પ્રયાસો અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરી છે.

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- લિથુઆનિયા-ચીન તણાવની બહાર ભારત માટે તે જોવાનું ખાસ કરીને મહત્વનું છે કે યુરોપિયન યુનિયન, એક મોટી શક્તિ તરીકે, ચીન સાથેના સંબંધોને કેવી રીતે આગળ વધારશે કારણ કે તે સમાન રીતે ઝડપથી વિકસતા વેપાર સંબંધો સામે વ્યૂહાત્મક મંતવ્યો દર્શાવે છે.
- ચીનનો વેપારનો અયોગ્ય ઉપયોગ, જે યુએનના સભ્યપદની 50મી વર્ષગાંઠ પર તેની ઘોષણાથી તદ્દન વિપરીત છે, તેમજ બીજી ચિંતા કે તે “સત્તાનું રાજકારણ” અને “હેજીમોની” ટાળે છે.
- લિથુઆનિયા સાથે ચીનનો વેપાર સરપ્લસ અપવાદ છે અને ચીનના બજારને એક્સેસ કરવા માટે કોઈ દબાણની જરૂર નથી.
- ભારત ચીન પરના ફાયદા અને ખર્ચનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે તાઈવાન મુદ્દે EUNA પગલા પર નજીકથી નજર રાખશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) ઈઝરાયેલની ભારત સાથે ‘ગાઢ મિત્રતા’ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. UN સુરક્ષા પરિષદમાં મધ્ય પૂર્વ પરની ખુલ્લી ચર્ચામાં, ભારતે પેલેસ્ટાઈન મુદ્દાના શાંતિપૂર્ણ સમાધાન માટે તેની મક્કમ અને અડીખમ પ્રતિબદ્ધતાનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે અને ‘ટુ-સ્ટેટ સોલ્યુશન’ પર વાટાઘાટોને સમર્થન આપ્યું છે.
 2. આ બેઠકમાં સુરક્ષા પરિષદ દ્વારા ઠરાવ 2334 પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જેથી ‘દ્વિ-રાજ્ય ઉકેલ’ ના વિનાશને રોકવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયની મક્કમ પ્રતિબદ્ધતાને પુનઃપુષ્ટ કરી શકાય.
 3. જોર્ડન નદી અને ભૂમધ્ય સમુદ્ર વચ્ચેના જમીનના ટુકડાને લઈને ચઢૂદીઓ અને આરબો વચ્ચે 100 વર્ષથી વધુ સમયથી સંઘર્ષ ચાલી રહ્યો છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3

(B) માત્ર 2 અને 3

(C) માત્ર 1 અને 2

(D) 1, 2 અને 3

- 2) ભારત અને ઓમાન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. ઓમાન ગલ્ફ ક્ષેત્રમાં ભારતનું સૌથી નજીકનું સંરક્ષણ ભાગીદાર છે અને તે ભારતના સંરક્ષણ અને વ્યૂહાત્મક હિતો માટે મહત્વપૂર્ણ છે.
 2. ઓમાન હોર્મુઝ સ્ટ્રેટના પ્રવેશદ્વાર પર છે, જેના દ્વારા ભારત તેની તેલની આયાતનો પાંચમો ભાગ આયાત કરે છે.
 3. ભારત-ઓમાન વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીની મજબૂતાઈ માટે સંરક્ષણ સહયોગ મુખ્ય આધારસ્તંભ તરીકે ઉભરી આવ્યો છે.
- ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
- 3) ASEAN ડિજિટલ મંત્રીઓની બીજી બેઠક સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. ભારત અને આસિયાન દેશોએ સંયુક્ત રીતે એક એક્શન પ્લાનને મંજૂરી આપી છે જેના હેઠળ તેઓ ચોરી અને નકલી મોબાઈલ હેન્ડસેટના ઉપયોગ સામે લડવા માટે સિસ્ટમ વિકસાવશે.
 2. સહકારના અન્ય ક્ષેત્રોમાં રાષ્ટ્રવ્યાપી જાહેર ઈન્ટરનેટ માટે WiFi એક્સેસ નેટવર્ક ઈન્ટરફેસનો સમાવેશ થાય છે.
 3. ઈન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ (IoT), 5G, એડવાન્સ સેટેલાઈટ કોમ્યુનિકેશન્સ, સાયબર ફોરેન્સિક્સ જેવા ઉભરતા ક્ષેત્રોમાં ક્ષમતા નિર્માણ અને જ્ઞાનની વહેંચણી પર પણ ભાર મૂકવામાં આવશે.
- ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 4) ચીન-લિથુઆનિયા તથાવ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. ચીનના દબાણને કારણે તાઈવાને લિથુઆનિયન અર્થતંત્રને વળતર આપવાના પ્રયાસો કર્યા છે.
 2. ચીન માટે બંધાયેલ લિથુનિયન રમની લગભગ 20,000 બોટલો તાઈવાન દ્વારા સમર્થનના પ્રતીકાત્મક સંકેત તરીકે ખરીદવામાં આવી હતી.
 3. લિથુઆનિયાને તેના આર્થિક નુકસાનને પુનઃપ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરવા માટે તાઈવાન યુએસ \$ 200 મિલિયનની રોકાણ યોજના સાથે આવ્યું છે.
- ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

મહેક મહેક થાય છે, ગ્રામ જગતની માટી હે તેજસ્વી યુવાનો ! આવો બનવા તલાટી...

દો. 12 પાસ માટે સુવર્ણ તક

3437 જગ્યા

તલાટી મંત્રી

ફ્રી ટ્રાયલ લેકચર

17-02-2022

સવારે 8 થી 10

10% DISCOUNT

Daily, Weekly, Monthly OMR test TEST નું આયોજન

ફ્રી રીડિંગ રૂમ

રાજકોટ, અમદાવાદ અને ગાંધીનગરની શ્રેષ્ઠતમ ફેકલ્ટી દ્વારા શિક્ષણ તથા માર્ગદર્શન

દૂંડ સમયમાં સફળતા પ્રાપ્ત કરવાની આક્રમક વ્યૂહરચના પરિણામલક્ષી મટીરીયલ્સ અને FREE BOOKS

રજીસ્ટ્રેશન ફરજિયાત

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

81406-01110
81407-01110

ગાંધીનગર

બીજો માળ, ઈસ્ટર્ન ગાંધીયા પાસે, ઘ-2, સેક્ટર-6, ગાંધીનગર

શિલોંગ ટેકનોલોજી પાર્કનું ઉદ્ઘાટન

- મેધાલયના મુખ્યમંત્રી શ્રી કોનરાડ સંગમાએ તાજેતરમાં શિલોંગ ટેકનોલોજી પાર્કનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું. તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય નોકરીની તકોની શોધમાં રાજ્ય છોડી ગયેલા મેધાલયના લોકોને પાછા લાવવાનો છે. તેમજ આ પાર્ક રાજ્યમાં યુવાનો માટે રોજગારીની નવી તકો ઉભી કરશે.

ઉદાનની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ

- આ પાર્ક ઇન્ક્યુબેશન સેન્ટરોને સપોર્ટ કરશે. આ કેન્દ્ર, સરકાર અને ઉદ્યોગો સાથે મળીને કામ કરશે. રાજ્ય સરકારે દેશના વિવિધ ભાગોમાં આવેલી કંપનીઓ અને અન્ય દેશોની કંપનીઓને પણ પાર્કમાં તેમની સુવિધાઓ ખોલવા માટે આમંત્રણ મોકલ્યું છે.

પાર્ક ભંડોળ

- આ બાંધકામના પ્રથમ તબક્કા માટે મેધાલય રાજ્ય સરકાર દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવશે. પાર્ક આગામી તબક્કાઓ માટે જાહેર ખાનગી ભાગીદારી પદ્ધતિ અપનાવશે.

પાર્કથી રાજ્યને કેટલો ફાયદો થશે ?

- મેધાલયની 70% વસ્તી 35 વર્ષથી ઓછી વયની છે. આઈટી સેક્ટરમાં અપાર સંભાવનાઓ છે. રાજ્યમાં ડેમોગ્રાફિક ડિવિડન્ડ પણ હાજર છે. આનાથી આઈટી ક્ષેત્રમાં યુવાનોના કૌશલ્યોનો ઉપયોગ કરવામાં મદદ મળશે.

ઉદાનનો હેતુ

- આ પાર્કનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય રાજ્યના યુવાનો માટે કામના અનેક વિકલ્પો ઉપલબ્ધ કરાવવાનો છે. તેમને વધુ સારી તકોની શોધમાં રાજ્યની બહાર જવાનો વિચાર કરવાની જરૂર રહેશે નહીં. મેધાલય રાજ્ય હવે ફાઈવ-સ્ટાર હોટલ અને અન્ય શહેરી લક્ઝરી ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું નિર્માણ કરી રહ્યું છે. રાજ્યને તાજેતરમાં તેની પ્રથમ માલસામાન ટ્રેન મળી છે. આ આઈટી ક્ષેત્રના વિકાસ માટે યોગ્ય ઇકોસિસ્ટમ બનાવશે.

પાર્ક બનાવવાની જરૂરિયાત

- વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ અનુસાર, 2025 સુધીમાં વિશ્વના 50 % કર્મચારીઓને રિસ્કિલિંગની જરૂર પડશે. આ મુખ્યત્વે ટેકનોલોજીની પ્રગતિને કારણે છે. વધુમાં, ઓટોમેશન નોકરીઓમાં પરિવર્તન લાવી રહ્યું છે અને રોગચાળો આર્થિક વિક્ષેપોને વધારે છે. આ પાર્ક આ અંતરને પૂરું કરશે.

ભારતે INS વિકાંત માટે રાફેલનું પરીક્ષણ કર્યું

- રાફેલ ફાઈટર જેટના દરિયાઈ સંસ્કરણનું તાજેતરમાં આઈએનએસ વિકાંત પર પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું. એરક્રાફ્ટ કેરિયરનું પરીક્ષણ સફળ રહ્યું હતું.

પરીક્ષણ વિશે

- એરક્રાફ્ટ કેરિયરમાંથી રાફેલ જેટના ટેક-ઓફની તપાસ કરવા માટે આ પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું. આ પરીક્ષણ સફળ રહ્યું હતું. INS વિકાંત એરક્રાફ્ટ કેરિયર કેટપલ્ટ લોન્ચનો ઉપયોગ કરે છે. અને આ એરક્રાફ્ટ લોન્ચ વખતે સારું પ્રદર્શન કર્યું હતું.

કેટપલ્ટ લોન્ચ શું છે ?

- કેટપલ્ટ એ એક ઉપકરણ છે જે એરક્રાફ્ટને નાની જગ્યામાંથી ઉડવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. આ એક પ્રકારનું આસિસ્ટેડ ટેક ઓફ છે.

કેટપલ્ટ લોન્ચ કેવી રીતે કામ કરે છે ?

- માત્ર 2 થી 3 સેકન્ડમાં 0 થી 165 નોટ્સ સુધી વેગ આપે છે. આ સિસ્ટમમાં ઉચ્ચ દબાણની વરાળ સંચયકોમાં એકત્રિત કરવામાં આવે છે. આ વરાળ ન્યુક્લિયર રિએક્ટરમાંથી મેળવવામાં આવે છે. ઈચ્છિત વરાળ દબાણ સુધી પહોંચ્યા પછી, સંચયકર્તાઓના વાલ્વ બંધ થઈ જાય છે અને કેટપલ્ટ કામ કરવા માટે તૈયાર છે.

STOBER શું છે?

- કેટપલ્ટ લોન્ચ ઉપરાંત, STOBER (શોર્ટ ટેક-ઓફ બટ અરેસ્ટેડ રિકવરી) એ જાણીતી લોન્ચ સિસ્ટમ છે. તેનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે રશિયા અને ચીનમાં થાય છે. ભારત તેની સંરક્ષણ પ્રણાલીઓ માટે અગાઉ રશિયા પર ખૂબ નિર્ભર હોવાથી ભારતમાં પણ STOBER. સામાન્ય છે. તેમાં લાંબો રેમ્પ છે જ્યાંથી પ્લેન ટેક ઓફ કરે છે.

GAIL એ કુદરતી ગેસ સિસ્ટમમાં હાઇડ્રોજન સંમિશ્રણ માટે ભારતનો પ્રથમ પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો

- મધ્યપ્રદેશના ઈન્દોર ખાતે કુદરતી ગેસ પ્રણાલીમાં હાઇડ્રોજન મિશ્રણ માટે ભારતમાં તેના પ્રકારનો પ્રથમ પ્રોજેક્ટ હાથ ધર્યો છે.

મુખ્યમુદ્દા

- હાઇડ્રોજન બ્લેન્ડેડ નેચરલ ગેસ અવંતિકા ગેસ લિમિટેડને સપ્લાય કરવામાં આવશે, જે HPCL ની માલિકીની છે. સાથે GAIL સંયુક્ત સાહસ કંપની ધરાવે છે તે ઈન્દોરમાં કામ કરે છે.
- ગેઇલે નેશનલ હાઇડ્રોજન મિશનને અનુરૂપ “હાઇડ્રોજન બ્લેન્ડિંગ પ્રોગ્રામ” શરૂ કર્યો છે.
- હાઇડ્રોજન બ્લેન્ડિંગ પ્રોગ્રામની શરૂઆત સિટી ગેસ ડિસ્ટ્રિબ્યુશન (CGD) નેટવર્કમાં હાઇડ્રોજનના મિશ્રણની તકનીકી-વ્યાપારી શક્યતા સ્થાપિત કરવા માટે એક પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- હાઇડ્રોજન આધારિત અને કાર્બન તટસ્થ ભાવિ તરફ ભારતની યાત્રામાં આ પ્રોજેક્ટ એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે.

ગ્રે હાઇડ્રોજનનું ઇન્જેક્શન

- સિટી ગેટ સ્ટેશન, ઈન્દોર ખાતે ગેઇલ દ્વારા ગ્રે હાઇડ્રોજનનું ઇન્જેક્શન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. બાદમાં ગ્રે હાઇડ્રોજનને લીલા હાઇડ્રોજન દ્વારા બદલવામાં આવશે. GAIL એ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવા માટે જરૂરી નિયમનકારી પરવાનગીઓ મેળવી છે. તેણે કુદરતી ગેસમાં હાઇડ્રોજન મિશ્રણની અસર મૂલ્યાંકન માટે ડોમેન નિષ્ણાતોની પણ નિમણૂક કરી છે. ગેઇલે ભારતમાં ગેસ આધારિત અર્થવ્યવસ્થાના વિકાસ તેમજ હરિયાળા અને સ્વચ્છ પર્યાવરણના ભારતના વિઝન માટે તેની પ્રતિબદ્ધતા પણ વ્યક્ત કરી છે.

પ્રોજેક્ટનું મહત્વ

- કાર્બન-તટસ્થ અને આત્મનિર્ભર ભવિષ્ય હાંસલ કરવાના ધ્યેય સાથે ભારત આગળ વધી રહ્યું છે ત્યારે આ પ્રોજેક્ટ મહત્વપૂર્ણ છે. આ પ્રોજેક્ટ ભારતમાં કુદરતી ગેસમાં હાઇડ્રોજન ઉમેરવાના પાસાઓને આવરી લેવા માટે એક મજબૂત પ્રમાણભૂત અને નિયમનકારી માળખું બનાવવામાં પણ મદદ કરશે.

GAIL (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ

- તે અગાઉ ગેસ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ તરીકે જાણીતી હતી. તે રાજ્યની માલિકીની કુદરતી ગેસ નિગમ

છે, જે પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. તે સમગ્ર ભારતમાં કુદરતી ગેસની પ્રક્રિયા અને વિતરણ માટે જવાબદાર છે. તેનું મુખ્ય મથક ગેઇલ ભવન નવી દિલ્હી ખાતે છે.

ગ્રે હાઇડ્રોજન

- ગ્રે હાઇડ્રોજન કુદરતી ગેસમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે, સાથે સંકળાયેલ ઉત્સર્જન હવામાં ઓડવામાં આવે છે.

ચંદ્રયાન -3 મિશન

- તાજેતરમાં, અવકાશ વિભાગ દ્વારા માહિતી શેર કરવામાં આવી છે કે ભારત ઓગસ્ટ 2022 માં ચંદ્રયાન -3 મિશન લોન્ચ કરવાની યોજના ધરાવે છે.

મુખ્યમુદ્દા

- ચંદ્રયાન - 3 મિશન :
 - ચંદ્રયાન - જુલાઈ 2019 નું 3 મિશન ચંદ્રયાન- 2 તે ચંદ્રના દક્ષિણ ધ્રુવ પર રોવર ઉતારાણ કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે ચંદ્ર પરનું અનુગામી મિશન છે.
 - વિક્રમ લેન્ડરની નિષ્ફળતા બાદ, લેન્ડિંગ ક્ષમતાઓ દર્શાવવા માટે અન્ય એક મિશનની શોધ કરવાની જરૂરિયાત અનુભવાઈ હતી, જે વર્ષ 2024 માં જાપાન સાથે ભાગીદારીમાં પ્રસ્તાવિત છે.
 - તેમાં ઓર્બિટર અને લેન્ડિંગ મોડ્યુલ હશે. જો કે, આ ઓર્બિટર ચંદ્રયાન -2 જેવા વૈજ્ઞાનિક સાધનોથી સજ્જ નહીં હોય.
 - લેન્ડરને ચંદ્ર પર લઈ જવા, તેની ભ્રમણકક્ષામાંથી ઉતારાણ પર નજર રાખવા અને લેન્ડર અને પૃથ્વી સ્ટેશન વચ્ચે વાતચીત કરવા માટે મર્યાદિત રહેશે.
- ચંદ્રયાન - 2 મિશન :
 - ચંદ્રયાન - 2 માં ઓર્બિટર, લેન્ડર અને રોવરનો સમાવેશ થાય છે, જે બધા ચંદ્રનો અભ્યાસ કરવા માટે વૈજ્ઞાનિક સાધનોથી સજ્જ હતા.
 - ઓર્બિટર દ્વારા ચંદ્રને 100 કિમીની ભ્રમણકક્ષામાં જોવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે ચંદ્રની સપાટી પર સોફ્ટ લેન્ડિંગ કરવા માટે લેન્ડર અને રોવર મોડ્યુલોને અલગ કરવામાં આવ્યા હતા.
 - ISRO એ લેન્ડર મોડ્યુલનું નામ વિક્રમ, ભારતના સ્પેસ પ્રોગ્રામના પ્રણેતા વિક્રમ સારાભાઈ અને રોવર મોડ્યુલનું નામ પ્રજ્ઞાન રાખ્યું છે જેનો અર્થ થાય છે જ્ઞાન.
 - દેશના સૌથી શક્તિશાળી જીઓસિંક્રોનસ લોન્ચ વ્હીકલ, GSLV-Mk 3 દ્વારા ઉડાડવામાં આવ્યું હતું.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- જો કે, લેન્ડર વિક્રમ દ્વારા નિયંત્રિત લેન્ડિંગને બદલે કેશ-લેન્ડિંગ કરવામાં આવ્યું હતું જેના કારણે રોવર પ્રજ્ઞાનને ચંદ્રની સપાટી પર સફળતાપૂર્વક મૂકી શકાયું ન હતું.

■ GSLV-Mk 3:

- જીઓસિંક્રોનસ સેટેલાઈટ લોન્ચ વ્હીકલ-Mk 3 (GSLV-Mk 3) એ ‘ઇન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઇઝેશન’ (ISRO) દ્વારા વિકસિત એક ઉચ્ચ પ્રોપલ્શન ક્ષમતાનું વાહન છે. તે ત્રણ તબક્કાનું વાહન છે જે સંચાર ઉપગ્રહોને જીઓસ્ટેશનરી ભ્રમણકક્ષામાં લોન્ચ કરવા માટે રચાયેલ છે.
- તેનું વજન 640 ટન છે જે 8,000 કિલોગ્રામ પેલોડ વહન કરવા સક્ષમ છે. લો અર્થ ઓર્બિટ (LEO) અને GTO (જીઓ-સિંક્રોનસ ટ્રાન્સફર ઓર્બિટ) માં 4000 કિલો પેલોડ મૂકી શકે છે.

ભ્રમણકક્ષાના પ્રકાર

■ ધ્રુવીય ભ્રમણકક્ષા:

- ધ્રુવીય ભ્રમણકક્ષા એ ભ્રમણકક્ષા છે જેમાં શરીર અથવા ઉપગ્રહ ઉત્તરથી દક્ષિણ તરફના ધ્રુવો ઉપરથી પસાર થાય છે અને એક સંપૂર્ણ ક્રાંતિ કરવામાં લગભગ 90 મિનિટ લે છે.
- આ ભ્રમણકક્ષાનો ઝોક 90 ડિગ્રીની નજીક છે. અહીંથી પૃથ્વીનો લગભગ દરેક ભાગ ઉપગ્રહ દ્વારા જોઈ શકાય છે કારણ કે પૃથ્વી તેની નીચે ફરે છે.
- વૈશ્વિક સુરક્ષા, ઊર્ધ્વમંડળમાં ઓઝોન સાંદ્રતાને માપવા અથવા વાતાવરણમાં તાપમાન માપવા જેવી ઘણી એપ્લિકેશનો છે.
- લગભગ તમામ તે ધ્રુવીય ભ્રમણકક્ષામાં છે ઉપગ્રહો ઓછા છે તે થાય છે.
- એક વર્ગ માટે સૂર્ય-સિંક્રોનસ એવું કહેવાય છે કારણ કે પૃથ્વીના કેન્દ્ર અને ઉપગ્રહ અને સૂર્યને જોડતી રેખા વચ્ચેનો કોણ સમગ્ર ભ્રમણકક્ષામાં સ્થિર રહે છે.
- આ ભ્રમણકક્ષાઓ, જેને “લો અર્થ ઓર્બિટ (LEO)” તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે દરેક વખતે જ્યારે પણ મુસાફરી કરે છે ત્યારે ઓનબોર્ડ કેમેરાને ભ્રમણકક્ષાની મંજૂરી આપે છે. સમાન સૂર્યપ્રકાશની સ્થિતિમાં પૃથ્વીની છબીઓ લેવામાં સક્ષમ આમ, તે પૃથ્વીના સંસાધનોની દેખરેખ માટે ઉપગ્રહને ઉપયોગી બનાવે છે.
- તે હંમેશા પૃથ્વીની સપાટી પર અમુક બિંદુ પરથી પસાર થાય છે.

■ જીઓસિંક્રોનસ ભ્રમણકક્ષા:

- જીઓસિંક્રોનસ ઉપગ્રહો એ જ દિશામાં ભ્રમણકક્ષામાં પ્રક્ષેપિત થાય છે જે રીતે પૃથ્વી ફરે છે.
- જ્યારે ઉપગ્રહ એક લાક્ષણિક ઊંચાઈ (પૃથ્વીની સપાટીથી લગભગ 36,000 કિમી ઉપર) પરંતુ ભ્રમણકક્ષામાં રહે છે, પછી તે પૃથ્વી જે ગતિએ પરિભ્રમણ કરી રહી છે તે જ ગતિએ ભ્રમણ કરે છે.

- જ્યારે જીઓસિંક્રોનસ ભ્રમણકક્ષાઓ પણ જીઓસિંક્રોનસ ભ્રમણકક્ષાની શ્રેણી હેઠળ આવે છે. પરંતુ તે વિષુવવૃત્તની ઉપરની ભ્રમણકક્ષામાં હોવાનો વિશેષ ગુણધર્મ ધરાવે છે.
- જીઓસ્ટેશનરી ઉપગ્રહોના કિસ્સામાં, પૃથ્વીનું ગુરુત્વાકર્ષણ બળ પરિપત્ર ગતિ માટે જરૂરી પ્રવેગ પ્રદાન કરવા માટે પૂરતું છે.
- જીઓસિંક્રોનસ ટ્રાન્સફર ઓર્બિટ (GTO): જીઓસિંક્રોનસ ઓર્બિટ અથવા જીઓસ્ટેશનરી ઓર્બિટ અવકાશયાન પ્રથમ પ્રાપ્ત કરે છે જીઓસિંક્રોનસ ટ્રાન્સફર ઓર્બિટ માં લોન્ચ કરવામાં આવે છે.
- GTO અવકાશયાન તેના એન્જિનનો ઉપયોગ જીઓસ્ટેશનરી અને જીઓસિંક્રોનસ ભ્રમણકક્ષામાં જવા માટે કરે છે.

કોલસાનું ગેસિફિકેશન

- તાજેતરમાં દિલ્લી સ્થિત એક બિન-લાભકારી સંસ્થા વર્ષ 2022-23ના બજેટમાં ‘સેન્ટર ફોર સાયન્સ એન્ડ એન્વાયર્નમેન્ટ’ (CSE) કોલ ગેસિફિકેશન પ્રોજેક્ટ્સ પરંતુ કેન્દ્ર સરકારની જાહેરાત અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરી હતી.
- બજેટમાં કોલસાના ગેસિફિકેશન અને ઉદ્યોગ માટે જરૂરી રસાયણોમાં કોલસાના રૂપાંતર માટે ચાર પાયલોટ પ્રોજેક્ટની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.
- CSE અહેવાલ અનુસાર, કોલસાના ગેસિફિકેશનની પ્રક્રિયા હવામાન પરિવર્તનના દૃષ્ટિકોણથી યોગ્ય નથી.

કોલસાનું ગેસિફિકેશન શું છે ?

- પ્રક્રિયા: કોલ ગેસિફિકેશન એ એક પ્રક્રિયા છે જેમાં ‘ઈંધણ ગેસ’ કોલસો બનાવવા માટે, તે હવા, ઓક્સિજન, વરાળ અથવા કાર્બન ડાયોક્સાઈડ સાથે આંશિક રીતે ઓક્સિડેશન થાય છે.
- પાઈપ નેચરલ ગેસ, મિથેન અને અન્યના સ્થાને ઊર્જા મેળવવા માટે થાય છે.
- કોલસો ‘ઇન-સીટુ’ ગેસિફિકેશન અથવા ભૂગર્ભ કોલ ગેસિફિકેશન એ કોલસાને ગેસમાં રૂપાંતરિત કરવાની તકનીક છે, તે કુવાઓ દ્વારા કાઢવામાં આવે છે.
- સિંગાસનું ઉત્પાદન: તે સિંગાસ ઉત્પન્ન કરે છે જે મુખ્યત્વે મિથેન (CH₄), કાર્બન મોનોક્સાઈડ (CO), હાઈડ્રોજન (H₂), કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (CO₂) અને પાણીની વરાળ (H₂O) નું મિશ્રણ છે.
- સિંગાસનો ઉપયોગ વિવિધ પ્રકારના કાર્યક્રમોમાં થઈ શકે છે, જેમાં વીજળીનું ઉત્પાદન અને ખાતર જેવા રાસાયણિક ઉત્પાદનના ઉત્પાદનનો સમાવેશ થાય છે.
- મહત્વ: સ્ટીલ કંપનીઓ સામાન્ય રીતે તેમની ઉત્પાદન પ્રક્રિયામાં કોકિંગ કોલસાનો ઉપયોગ કરે છે. મોટાભાગનો કોકિંગ કોલ આયાત કરવામાં આવે છે અને તે મોંઘો છે.

- ખર્ચ ઘટાડવા માટે, છોડ કોલિંગ કોલની જગ્યાએ સિંગાસનો ઉપયોગ કરી શકે છે, જે કોલ ગેસિફિકેશન પ્લાન્ટમાંથી મેળવવામાં આવે છે.
- તેનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે વીજ ઉત્પાદન માટે રાસાયણિક ફીડસ્ટોકસના ઉત્પાદનમાં થાય છે.
- હાઇડ્રોજન અર્થતંત્રને મજબૂત કરવા માટે એમોનિયા ઉત્પાદન જેવા વિવિધ હેતુઓ માટે કરી શકાય છે.

હાઇડ્રોજન અર્થતંત્ર

- તે એક એવી અર્થવ્યવસ્થા છે જે વાણિજ્યિક બળતણ તરીકે હાઇડ્રોજન પર આધાર રાખે છે જે દેશની ઉર્જા અને સેવાઓનો મોટો હિસ્સો પૂરો પાડે છે.
- હાઇડ્રોજન એ શૂન્ય-કાર્બન ઇંધણ છે અને તેને ઇંધણનો વિકલ્પ અને સ્વચ્છ ઉર્જાનો મુખ્ય સ્ત્રોત માનવામાં આવે છે.
- આ ઉર્જાના નવીનીકરણીય સ્ત્રોતો જેમ કે સૌર અને પવન માંથી ઉત્પાદન કરી શકાય છે.
- તેની કલ્પના ભવિષ્યના બળતણ તરીકે કરવામાં આવે છે જ્યાં હાઇડ્રોજનનો ઉપયોગ વાહનો, ઉર્જા સંગ્રહ અને લાંબા અંતરના પરિવહન માટે બળતણ તરીકે થાય છે.
- હાઇડ્રોજન અર્થતંત્રનો ઉપયોગ કરવાના વિવિધ માર્ગોમાં હાઇડ્રોજન ઉત્પાદન, સંગ્રહ, પરિવહન અને ઉપયોગનો સમાવેશ થાય છે.
- વર્ષ 1970 માં જોન બોક્સ દ્વારા 'હાઇડ્રોજન ઇકોનોમી' શબ્દ ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
- તેમણે ઉલ્લેખ કર્યો કે હાઇડ્રોજન અર્થતંત્ર વર્તમાન હાઇડ્રોકાર્બન આધારિત અર્થવ્યવસ્થાને બદલી શકે છે, જેનાથી સ્વચ્છ વાતાવરણનું નિર્માણ થાય છે.

કોલ ગેસિફિકેશન પ્લાન્ટ્સ સંબંધિત ચિંતાઓ

- પર્યાવરણીય પરિપ્રેક્ષ્ય : કોલ ગેસિફિકેશન વાસ્તવમાં પરંપરાગત કોલસા આધારિત થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ કરતાં વધુ કાર્બન ડાયોક્સાઇડ ઉત્પન્ન કરે છે.
- CSE ના અંદાજ મુજબ, ગેસિફાઇડ કોલસાને બાળીને એક યુનિટ વીજળી ઉત્પન્ન થાય છે સીધો કોલસો બાળી રહ્યો છે ના પરિણામ કરતાં 2.5 ગણો વધુ કાર્બન ડાયોક્સાઇડ પેદા કરે છે.
- કાર્યક્ષમતા પરિપ્રેક્ષ્ય: સિંગાસ પ્રક્રિયા પ્રમાણમાં ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા ઉર્જા સ્ત્રોત (કોલસા) ને નીચી ગુણવત્તાની સ્થિતિમાં (ગેસ) રૂપાંતરિત કરે છે અને આમ કરવામાં ઘણી બધી ઉર્જાનો વપરાશ થાય છે.
- આવો ફેરફાર તેની કાર્યક્ષમતા પણ ઘટાડે છે.

ISROનું આદિત્ય-L1 મિશન 2022માં જ લોન્ચ કરવામાં આવશે

- ISRO વર્ષ 2022માં સૂર્યના અભ્યાસ માટે “આદિત્ય-એલ 1 મિશન” શરૂ કરે તેવી શક્યતા છે.

મુખ્યમુદ્દા

- આદિત્ય-L1 મિશનની સ્થાપના L1 લેગ્રેન્જ પોઇન્ટ પર કરવામાં આવશે.
- આ મિશન એસ્ટ્રોસેટ પછી ઈસરોનું બીજું અવકાશ-આધારિત ખગોળશાસ્ત્ર મિશન હશે. એસ્ટ્રોસેટ 2015 માં લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.
- આદિત્ય-એલ1નું નામ અગાઉ આદિત્ય 1 હતું અને તેનો હેતુ સૌર કોરોનાનું અવલોકન કરવાનો છે.

લોન્ચ વ્હીકલ

- આદિત્ય L1 ધ્રુવીય સેટેલાઇટ લોન્ચ વ્હીકલ (PSLV) XL પર લોન્ચ કરવામાં આવશે, જેમાં 7 પેલોડ અથવા ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ હશે.

મિશન હેતુ

- આદિત્ય L1 મિશન સૂર્યના કોરોના (દૃશ્યમાન અને નજીક-ઇન્ફ્રારેડ કિરણો), રંગમંડળ (અલ્ટ્રા વાયોલેટ), સૂર્યના ફોટોસ્ફિયર (નરમ અને સખત એક્સ-રે), સૌર પવન અને જ્વાળાઓ, સૌર ઉત્સર્જન અને કોરોનલ માસ ઇજેક્શનનો અભ્યાસ કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવશે. તે સૂર્યની રાઉન્ડ-ધ-ક્લોક ઇમેજિંગ પણ કરશે.

પડકારો

- આદિત્ય L1 મિશન સાથે જોડાયેલો સૌથી મોટો પડકાર પૃથ્વીથી સૂર્યનું અંતર છે, જે લગભગ 150 મિલિયન કિલોમીટર છે.
- ઘણા જોખમોને લીધે, અગાઉના ISRO મિશનમાં પેલોડ મોટાભાગે અવકાશમાં સ્થિર રહ્યા છે. પરંતુ આદિત્ય L1માં કેટલાક ફરતા ઘટકો છે જે અથડામણનું જોખમ વધારે છે.
- અન્ય સમસ્યાઓમાં અત્યંત ગરમ તાપમાન અને સૌર વાતાવરણમાંથી રેડિયેશનનો સમાવેશ થાય છે. જોકે, આદિત્ય એલ1 દૂર હશે.

મિશનનું મહત્વ

- આ મિશન મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે, સૂર્યપ્રકાશમાં, સૂર્યમંડળની બહારના ગ્રહો અને બાહ્ય ગ્રહોની ઉત્ક્રાંતિ સૂર્ય દ્વારા કેવી રીતે નિયંત્રિત થાય છે તેનો અભ્યાસ કરવો મહત્વપૂર્ણ છે. સૌર

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

હવામાન અને પર્યાવરણ સમગ્ર સિસ્ટમના હવામાનને અસર કરે છે.

- તે સૌર હવામાન પ્રણાલીમાં વિવિધતાની અસરોનો અભ્યાસ કરવામાં મદદ કરશે. આ હવામાનમાં થતા ફેરફારો ઉપગ્રહોની ભ્રમણકક્ષામાં ફેરફાર કરી શકે છે અથવા તેમનું જીવન ટૂંકાવી શકે છે.
- તે પૃથ્વી દ્વારા નિર્દેશિત તોફાનો વિશે જાણવા અને ટ્રેક કરવામાં મદદ કરશે.

લેગ્રેન્જ પોઇન્ટ 1

- લેગ્રેન્જ પોઇન્ટનું નામ ઈટાલિયન-ફ્રેન્ચ ગણિતશાસ્ત્રી જોસેફી-લુઇસ લેગ્રેન્જના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે. આ બિંદુઓ અવકાશમાં સ્થિત છે, જ્યાં બે-શરીર પ્રણાલીના ગુરુત્વાકર્ષણ બળો પ્રતિકૂળ અને આકર્ષણના વધેલા ક્ષેત્રો ઉત્પન્ન કરે છે.

‘ફેડરેટેડ ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી’

- ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને આઈટી મંત્રાલયે “ફેડરેટેડ ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી” શરૂ કરી છે. તેનો હેતુ ભારતીય નાગરિકોના બહુવિધ ઓળખ કાર્ડને લિંક કરવાનો છે. ઉદાહરણ તરીકે

આધાર, પાસપોર્ટ અને PAN જેવા ડિજિટલ ID ને નવા અનન્ય ID હેઠળ એકબીજા સાથે જોડાયેલા અને સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે.

ફેડરેટેડ ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી

- નાગરિકોની રાજ્ય અને કેન્દ્રીય ઓળખ હવે આ નવી “ફેડરેટેડ ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી” હેઠળ સંગ્રહિત કરવામાં આવશે. નાગરિકો આ ID દ્વારા તેમની થર્ડ પાર્ટી સેવાઓનો લાભ લઈ શકે છે. આ પુનરાવર્તિત ચકાસણી પ્રક્રિયાની જરૂરિયાતને દૂર કરશે.

જરૂરિયાત

- આધારથી જ ખબર પડે છે કે આવી વ્યક્તિ કોણ છે. જો કે, નાગરિકોની અન્ય ઓળખની ખાતરી કરવી જરૂરી છે. આમાં વિદ્યાર્થીઓ, ખેડૂતો, ઉદ્યમીઓ, શિક્ષકો, ફાર્માસિસ્ટ, ડોક્ટરો, પેન્શનરો, વાહન માલિકો અને અન્યોનો સમાવેશ થાય છે. આ ઓળખ નીતિ ઘડતર અને વજન ક્ષમતાઓ માટે અત્યંત મહત્વની છે. “ફેડરેટેડ ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી” નો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય નાગરિકની ઓળખની સંખ્યા ઘટાડવાનો છે.

GUJARAT PUBLIC SERVICE COMMISSION

GPSC

GPSCની એકઝામ પેટર્ન સમજવાની એકમાત્ર માસ્ટર કી

GPSC CLASS 1/2, STI, PI,
Dy. SO, Dy. MAMLATDAR,
A.O., GUJ ENGINEERING SERVICE,
તથા લેકચરર અને આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસરના
પેપરોનો સમાવેશ

અગાઉની પરીક્ષાઓના પ્રશ્નોનો ગ્રંથ

TOTAL QUESTIONS **7700+**

2017 થી લઈ 2020 સુધીના પેપરોનો સમાવેશ

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સંપાદક
મૌલિક ગોધિયા

“ફેસરેટેડ ડિજિટલ ઓળખ” કેવી રીતે કાર્ય કરે છે?

- તે ઇલેક્ટ્રોનિક રજિસ્ટ્રીને જોડે છે અને સરળ પેપરલેસ ડેટા વેરિફિકેશનને મંજૂરી આપે છે. જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પબ્લિક ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સ્કીમ હેઠળ રજીસ્ટર થાય છે, ત્યારે તેની ઓળખ તેના આધારથી થાય છે. જ્યારે વ્યક્તિ PAN મેળવે છે ત્યારે આધાર લિંકિંગ ID થાય છે. જ્યારે એક જ વ્યક્તિ મ્યુચ્યુઅલ ફંડ ખોલે છે ત્યારે PAN એ લિંકિંગ ID છે. આ સાથે, વ્યક્તિ PDS, આધાર, PAN અને મ્યુચ્યુઅલ ફંડ સાથે જોડાયેલ છે. હવે એક જ નંબરના ચારેય માટે નવો નંબર બનાવવામાં આવ્યો છે.

IndEA 2.0 નો ભાગ

- સંઘીય ડિજિટલ ઓળખ માટેની દરખાસ્ત મંત્રાલયના ઇન્ડિયા એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર 2.0નો એક ભાગ છે. IndEA 2017 માં લોન્ચ કરવામાં આવી હતી. તેનો ઉદ્દેશ ઈ-ગવર્નન્સમાં વિવિધતામાં એકતા સ્થાપિત કરવાનો છે. તેનો હેતુ આઈસીટી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના મહત્તમ ઉપયોગ સાથે શાસન પ્રદાન કરવાનો છે. સંસ્કરણ 2.0 જાહેર અને ખાનગી કંપનીઓને સરહદોની બહાર IT આર્કિટેક્ચર બનાવવા અને ડિઝાઇન કરવા સક્ષમ બનાવે છે. આ આવૃત્તિ ડોમેન આર્કિટેક્ચર પેટર્ન અને સ્ટેટ આર્કિટેક્ચર પેટર્ન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

વૈકલ્પિક બળતણ તરીકે ઇથેનોલ

- જો કે, દેશમાં ઓટો-ઇંધણમાં ઇથેનોલનો હિસ્સો વધારવામાં સતત પ્રગતિ થઈ છે. વાહન-ઇંધણમાં ઇથેનોલનો હિસ્સો એક વર્ષ પહેલા 5% હતો, જે ‘ઇથેનોલ સપ્લાય ચર (ESY)’ 2020-21 (ડિસેમ્બર-નવેમ્બર) માં વધીને 8.1% થયો છે. જો વર્ષ 2025 સુધીમાં 20% ઇથેનોલ સંમિશ્રણનું લક્ષ્ય હાંસલ કરવાનું હોય, તો તેના માટે ઘણા મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવાની જરૂર પડશે.

■ ઇથેનોલ મિશ્રણનું મહત્વ:

- મોટાભાગના પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનોનો ઉપયોગ પરિવહન ક્ષેત્રે થતો હોવાથી, ‘20 % ઇથેનોલ બ્લેન્ડેડ પેટ્રોલ’ (E20) નો ઉપયોગ કરવાનો સફળ કાર્યક્રમ દેશને દર વર્ષે \$4 બિલિયનની સંભવતઃ બચત કરી શકે છે.
- E20 મૂળભૂત રીતે નિયમિત પેટ્રોલ માટે રચાયેલ ફોર વ્હીલર્સની ઇંધણ કાર્યક્ષમતામાં અંદાજિત 6-7% ઘટાડો છે.

■ પૃષ્ઠભૂમિ:

- સરકાર દ્વારા ઇથેનોલ બ્લેન્ડેડ પેટ્રોલ (EBP) કાર્યક્રમ હેઠળ જૈવ ઇંધણ પરની રાષ્ટ્રીય નીતિ -2018 (NBP - 2018) ને અનુરૂપ પેટ્રોલ જેવા મુખ્ય ઓટોમોટિવ ઇંધણ સાથે ઇથેનોલના મિશ્રણને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.

- આ નીતિમાં, વર્ષ 2030 સુધીમાં પેટ્રોલમાં 20% ઇથેનોલ મિશ્રણનો લક્ષ્યાંક નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે.

■ ઇથેનોલ મિશ્રણની માત્રા નક્કી કરતા પરિબળો:

- પર્યાપ્ત ગુણવત્તાયુક્ત ફીડસ્ટોકની અછત અને સમગ્ર દેશમાં ઇથેનોલની છૂટાછવાયા ઉપલબ્ધતા એ ઇથેનોલ મિશ્રણની માત્રા નક્કી કરવામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે, કારણ કે હાલમાં ફીડસ્ટોકનો પુરવઠો મુખ્યત્વે ખાંડ ઉત્પાદક રાજ્યોમાં કેન્દ્રિત છે.

■ આ સંદર્ભે સરકાર દ્વારા કરવામાં આવી રહેલા પ્રયાસો:

- સરકારે શેરડી અને ખાદ્યપદાર્થો આધારિત કાચા માલમાંથી ઇથેનોલના ઉત્પાદનને મંજૂરી આપી છે.
- શેરડી આધારિત કાચા માલમાંથી ઉત્પાદિત ઇથેનોલ માટે સરકાર દ્વારા ‘મિલની બહાર’ કિંમત નક્કી કરવામાં આવી છે.
- વિવિધ ફીડસ્ટોકમાંથી ઉત્પાદિત ઇથેનોલ માટે લાભકારી કિંમતો નક્કી કરવામાં આવી છે.
- દાળ અને અનાજ પર આધારિત નવી ડિસ્ટિલરી સ્થાપવા અને હાલની ડિસ્ટિલરીઝના વિસ્તરણ માટે વ્યાજ સબવેન્શન સ્કીમ્સ સૂચિત કરવામાં આવી છે.

ઇથેનોલ

- મકાઈ, ઘઉં વગેરે જેવા ઉચ્ચ સ્ટાર્ચ સામગ્રી ધરાવતા પાકમાંથી ઇથેનોલનું ઉત્પાદન કરી શકાય છે.
- ભારતમાં, ઇથેનોલ મુખ્યત્વે શેરડીના દાળમાંથી આથાની પ્રક્રિયા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે.
- ઇથેનોલને વિવિધ મિશ્રણો બનાવવા માટે ગેસોલિન સાથે મિશ્રિત કરી શકાય છે.
- ઇથેનોલ પરમાણુઓ ઓક્સિજન ધરાવે છે, તેથી એન્જિન બળતણને સંપૂર્ણપણે કમ્બસ્ટ કરવામાં સક્ષમ છે, પરિણામે ઉત્સર્જન અને પર્યાવરણીય પ્રદૂષણમાં ઘટાડો થાય છે.
- ઇથેનોલ છોડમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે જે સૂર્યમાંથી ઊર્જા મેળવે છે, તેથી ઇથેનોલને નવીનીકરણીય બળતણ પણ ગણવામાં આવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 - મેઘાલયની 70% વસ્તી 35 વર્ષથી ઓછી વયની છે.
 - IT સેક્ટરમાં અપાર સંભાવનાઓ છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) માત્ર 1	(B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને	(D) એકપણ નહીં

2) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. માત્ર 2 થી 3 સેકન્ડમાં 0 થી 165 નોટ્સ સુધી વેગ આપે છે.
2. આ સિસ્ટમમાં ઉચ્ચ દબાણની વરાળ સંચયકોમાં એકત્રિત કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

3) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સિટી ગેટ સ્ટેશન, ઈન્દોર ખાતે ગેઈલ દ્વારા ગ્રે હાઈડ્રોજનનું ઈન્જેક્શન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
2. બાદમાં ગ્રે હાઈડ્રોજનને લીલા હાઈડ્રોજન દ્વારા બદલવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

4) ચંદ્રયાન -3 મિશન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. ધ્રુવીય ભ્રમણકક્ષા એ ભ્રમણકક્ષા છે જેમાં શરીર અથવા ઉપગ્રહ ઉત્તરથી દક્ષિણ તરફના ધ્રુવો ઉપરથી પસાર થાય છે અને એક સંપૂર્ણ ક્રાંતિ કરવામાં લગભગ 90 મિનિટ લે છે.
2. આ ભ્રમણકક્ષાનો ઝોક 90 ડિગ્રીની નજીક છે. અહીંથી પૃથ્વીનો લગભગ દરેક ભાગ ઉપગ્રહ દ્વારા જોઈ શકાય છે કારણ કે પૃથ્વી તેની નીચે ફરે છે.
3. વૈશ્વિક સુરક્ષા, ઊર્ધ્વમંડળમાં ઓઝોન સાંદ્રતાને માપવા અથવા વાતાવરણમાં તાપમાન માપવા જેવી ઘણી એપ્લિકેશનો છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

5) કોલસાના ગેસિફિકેશનસંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. તાજેતરમાં દિલ્લી સ્થિત એક બિન-લાભકારી સંસ્થા વર્ષ 2022-23ના બજેટમાં 'સેન્ટર ફોર સાયન્સ એન્ડ એન્વાયર્નમેન્ટ' (CSE) કોલ ગેસિફિકેશન પ્રોજેક્ટ્સ પરંતુ કેન્દ્ર સરકારની જાહેરાત અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરી હતી.
2. બજેટમાં કોલસાના ગેસિફિકેશન અને ઉદ્યોગ માટે જરૂરી રસાયણોમાં કોલસાના રૂપાંતર માટે ચાર પાયલોટ પ્રોજેક્ટની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.
3. CSE અહેવાલ અનુસાર, કોલસાના ગેસિફિકેશનની પ્રક્રિયા હવામાન પરિવર્તનના દૃષ્ટિકોણથી યોગ્ય નથી.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

6) ISROના આદિત્ય-L1 મિશન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. આદિત્ય-L1 મિશનની સ્થાપના L1 લેગ્રેન્જ પોઈન્ટ પર કરવામાં આવશે.
2. આ મિશન એસ્ટ્રોસેટ પછી ઈસરોનું બીજું અવકાશ-આધારિત ખગોળશાસ્ત્ર મિશન હશે. એસ્ટ્રોસેટ 2015 માં લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.
3. આદિત્ય-એલ1નું નામ અગાઉ આદિત્ય 1 હતું અને તેનો હેતુ સૌર કોરોનાનું અવલોકન કરવાનો છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

7) ફેડરેટેડ ડિજિટલ આઈડેન્ટિટી સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. આધારથી જ ખબર પડે છે કે આવી વ્યક્તિ કોણ છે.
2. નાગરિકોની અન્ય ઓળખની ખાતરી કરવી જરૂરી છે.
3. આમાં વિદ્યાર્થીઓ, ખેડૂતો, ઉદ્યમીઓ, શિક્ષકો, ફાર્માસિસ્ટ, ડોક્ટરો, પેન્શનરો, વાહન માલિકો અને અન્યોનો સમાવેશ થાય છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

8) વૈકલ્પિક બળતણ તરીકે ઈથેનોલ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. મકાઈ, ઘઉં વગેરે જેવા ઉચ્ચ સ્ટાર્ચ સામગ્રી ધરાવતા પાકમાંથી ઈથેનોલનું ઉત્પાદન કરી શકાય છે.
2. ભારતમાં, ઈથેનોલ મુખ્યત્વે શેરડીના દાળમાંથી આયાની પ્રક્રિયા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે.
3. ઈથેનોલને વિવિધ મિશ્રણો બનાવવા માટે ગેસોલિન સાથે મિશ્રિત કરી શકાય છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

ઓપરેશન સદલાવના શું છે ?

- જમ્મુ-કાશ્મીરમાં ભારતીય સેના દ્વારા ઓપરેશન સદલાવના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય આ ક્ષેત્રમાં આતંકવાદથી પ્રભાવિત લોકોને મદદ કરવાનો છે. આ કામગીરી મુખ્યત્વે લોકોની આકાંક્ષાઓને પૂર્ણ કરવાનો લક્ષ્યાંક ધરાવે છે.

આ ઓપરેશન શા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યું ?

- કાશ્મીર ક્ષેત્રમાં આતંકવાદી સંગઠનો સરકારી અધિકારીઓને હટાવવા અને જાહેર પ્રતીકો અને સેવાઓને નિશાન બનાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. આ સંસ્થાઓનો હેતુ સ્થાનિક વસ્તીને અલગ કરવાનો છે. એકવાર અલગ થયા પછી તેઓ સરળ લક્ષ્યો બની જાય છે. તેનાથી વધુ લોકો આતંકવાદ તરફ ખેંચી શકે છે.

ઓપરેશન સદલાવના

- આ કામગીરીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય સ્થાનિક લોકોને રાષ્ટ્રીય મુખ્ય પ્રવાહ સાથે જોડવાનો છે. તે આ ક્ષેત્રમાં પાકિસ્તાન દ્વારા લડવામાં આવતા પ્રોક્સી યુદ્ધોને ઘટાડવાનું કામ કરે છે. પ્રોક્સી યુદ્ધો એ સરકાર વતી આતંકવાદી જૂથો દ્વારા લડવામાં આવતા સંઘર્ષો છે. પાકિસ્તાન સરકાર કાશ્મીર ક્ષેત્રમાં આવા યુદ્ધો લડવા માટે આતંકવાદી જૂથોને નાણાં આપે છે અને દારૂગોળો પૂરો પાડે છે.
- આ કામગીરી મુખ્યત્વે પાંચ ક્ષેત્રો પર કેન્દ્રિત હતી. તે છે ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ, શિક્ષણ, સામુદાયિક વિકાસ પ્રોજેક્ટ, મહિલા અને યુવા સશક્તિકરણ, આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા. આ ઓપરેશન કાશ્મીરમાં પાકિસ્તાન દ્વારા પ્રાયોજિત ભારત વિરોધી પ્રચારને બેઅસર કરશે.

શિક્ષણ

- અત્યાર સુધીમાં ભારતીય સેનાએ 46 ગુડવિલ સ્કૂલની સ્થાપના કરી છે. 1900 શાળાઓનું નવીનીકરણ કરવામાં આવ્યું છે. ભારતીય સેનાએ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ, રિનોવેશન અને મોડિફિકેશનમાં મદદ કરી છે. આ તમામ શાળાઓ હવે જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય શૈક્ષણિક બોર્ડ હેઠળ ચલાવવામાં આવે છે. તેમાં બે બોર્ડિંગ સ્કૂલ પહેલગામ અને રાજૌરીનો પણ સમાવેશ થાય છે. તેઓ CBSE સાથે જોડાયેલા છે.

માનબાકીય વિકાસ

- આ ઓપરેશન અંતર્ગત ભારતીય સેનાએ પાણીનો પુરવઠો વધાર્યો છે. આ સાથે રોડ કનેક્ટિવિટી પણ વધી છે.

સ્વાસ્થ્ય કાળજી

- દુર્ગમ વિસ્તારોમાં મેડિકલ સેન્ટરો ઉભા કરવામાં આવ્યા છે. ઓપરેશનની શરૂઆતથી અત્યાર સુધીમાં 283 થી વધુ મેડિકલ કેમ્પનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. મોબાઈલ મેડિકલ ટીમો બનાવવામાં આવી હતી. તેઓ હવે લોકોને તેમના ઘરઆંગણે તબીબી સહાય પહોંચાડી રહ્યા છે.

મહિલા અને યુવા સશક્તિકરણ

- લોકોને કૌશલ્ય વિકાસની તાલીમ આપવામાં આવી હતી. તેમાં વણાટ, કોમ્પ્યુટર ઓપરેશન, મીણબત્તી બનાવવી, સીવણ, બેગ બનાવવી, ટોપલી વણાટ, ફેશન ડિઝાઈનીંગ, બાગકામની તાલીમનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રવાસ

- આ કામગીરી અંતર્ગત રાષ્ટ્રીય એકતા પ્રવાસનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. તેનો હેતુ જીવનના તમામ ક્ષેત્રોના અભિપ્રાય નિર્માતાઓ અને વિદ્યાર્થીઓને એકીકૃત કરવાનો છે.

‘વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ’ શું છે ?

- નાણા પ્રધાન નિર્મલા સીતારમણે તેમના બજેટ ભાષણમાં જાહેરાત કરી હતી કે સરકાર વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ હેઠળ ઉત્તરીય સરહદ પર કનેક્ટિવિટી સુધારવા માટે કામ કરવા જઈ રહી છે.

વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ શું છે ?

- નાણાપ્રધાને કાર્યક્રમ અંગે વિગતો આપી ન હતી. જો કે, અહેવાલો અનુસાર, વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ ચીન સાથેની ભારતની સરહદે આવેલા ગામોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સુધારવા માટે શરૂ કરવામાં આવશે. ઉત્તરાખંડ, હિમાચલ પ્રદેશ અને અરુણાચલ પ્રદેશ જેવા રાજ્યોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં સુધારો કરવામાં આવશે.
- આ કાર્યક્રમ હેઠળ રહેણાંક અને પ્રવાસી કેન્દ્રોનું નિર્માણ કરવામાં આવશે.
- તે રોડ કનેક્ટિવિટી સુધારવા અને વિકેન્દ્રિત નવીનીકરણીય ઊર્જા સ્ત્રોતો વિકસાવવા માટે કામ કરશે.

- આ સિવાય દૂરદર્શન અને શિક્ષણ સંબંધિત ચેનલો પર સીધો પ્રવેશ આપવામાં આવશે. આજીવિકા માટે પણ સહાય આપવામાં આવશે.

કાર્યક્રમનું મહત્વ

- ભારત સાથેની હિમાલયની સરહદે ચીનની વધતી હાજરીના પ્રકાશમાં વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામની શરૂઆતની જાહેરાત મહત્વપૂર્ણ છે. ચીન સક્રિયપણે દ્વિ-ઉપયોગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું નિર્માણ કરી રહ્યું છે. આનાથી સરકાર, વ્યૂહાત્મક વર્તુળો અને સુરક્ષા દળો અને વ્યૂહાત્મક વર્તુળોમાં ચિંતા વધી છે. ચીને 2017 થી સરહદ પર મોટા પાયે બાંધકામ હાથ ધર્યું છે. તે તિબેટમાં સરહદ પર પોતાની હાજરીને મજબૂત કરવા માટે સરહદી ગામો બનાવી રહ્યું છે.

કાર્યક્રમના ઉદ્દેશ્યો

- આવાસ સુવિધાઓના અપગ્રેડેશનના ઉદ્દેશ્ય સાથે વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ શરૂ કરવામાં આવશે. વાસ્તવિક નિયંત્રણ રેખા (એલએસી) ની નજીક આવેલા ગામોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને મજબૂત કરીને આ ઉદ્દેશ્ય પૂરો કરવામાં આવશે. તે સ્થળોંતરને રોકવાનો પણ પ્રયાસ કરશે.

ચીનનું મોડલ ગામ

- ચીને તાજેતરના વર્ષોમાં ભારત તેમજ ભૂટાન અને નેપાળની સરહદે આવેલા વિસ્તારોમાં મોડલ ગામો વિકસાવ્યા છે. ભારતનો વાઈબ્રન્ટ વિલેજ કાર્યક્રમ ચીનના મોડલ ગામડાઓનો પ્રતિસાદ હોવાનું માનવામાં આવે છે.

PM-ડિવાઇન યોજના

- કેન્દ્રીય બજેટ 2022-23 માં, નાણા પ્રધાન નિર્મલા સીતારમણ દ્વારા નવી “PM-ડિવાઇન યોજના” ની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.

PM-ડિવાઇન યોજના શું છે?

- સરકારે 1,500 કરોડની પ્રારંભિક ફાળવણી સાથે PM-દિવ્ય યોજનાની જાહેરાત કરી છે.
- PM- ડિવાઇન મતલબ “ઉત્તર-પૂર્વ માટે વડા પ્રધાનની વિકાસ પહેલ”.
- તેના પ્રકારના એક ‘બામ્બૂ લિંક રોડ’ સહિત ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને જરૂરિયાત-આધારિત સામાજિક વિકાસ માટે ભંડોળ પૂરું પાડવાનો છે.

બામ્બૂ લિંક રોડ

- PM-Divine યોજના હેઠળ મિઝોરમમાં બામ્બૂ લિંક રોડ બનાવવામાં આવશે. આ રસ્તાઓ જંગલોમાંથી વાંસના

પરિવહનમાં મદદ કરશે. તે ઉત્તર-પૂર્વ પ્રદેશમાં બાળરોગ અને પુખ્ત વયના હિમેટોલિમ્ફોઇડ (માથા અને ગરદન) કેન્સરના સંચાલનમાં પણ મદદ કરશે.

આનાથી મિઝોરમને કેવી રીતે ફાયદો થશે ?

- મિઝોરમને બે પ્રોજેક્ટ્સ શરૂ થવાથી મહત્તમ લાભ મળશે:
- વાંસ લિંક રોડના નિર્માણ માટે પાયલોટ પ્રોજેક્ટ. રાજ્યના વિવિધ જિલ્લાઓમાં વિવિધ સ્થળોએ 100 કરોડના સંભવિત ખર્ચે રસ્તાઓ બનાવવામાં આવશે.
- 500 કરોડમાં પશ્ચિમ દિશામાં આઈઝોલ બાયપાસનું નિર્માણ.

PM-દિવ્ય યોજનાનો અમલ કોણ કરશે ?

- PM-દિવ્ય યોજના નોર્થ ઈસ્ટર્ન કાઉન્સિલ (NEC) દ્વારા લાગુ કરવામાં આવશે. જો કે, આ યોજના હાલની કેન્દ્રીય અથવા રાજ્ય યોજનાઓનો વિકલ્પ નથી.

આયોજનનું મહત્વ

- દિવ્ય યોજના “PM ગતિશક્તિ અને સામાજિક વિકાસ પરિયોજનાઓને અનુરૂપ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર” માટે ભંડોળ પૂરું પાડશે. ઉત્તર પૂર્વની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવશે. આ યોજના યુવાનો અને મહિલાઓ માટે આજીવિકાની પ્રવૃત્તિઓને સક્ષમ બનાવશે. તે વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ખાલી જગ્યાઓ ભરવામાં પણ મદદ કરશે.

અન્ય પ્રોજેક્ટ્સ

- અન્ય ઓળખાયેલ પ્રોજેક્ટ્સમાં શામેલ છે:
- ઉત્તર પૂર્વીય રાજ્યોમાં “બાળરોગ અને પુખ્ત હિમેટોલિમ્ફોઇડ કેન્સરનું સંચાલન” માટે સમર્પિત સેવાઓની સ્થાપના.
- NECTAR લાઈવલીહુડ ઈમ્પ્રૂવમેન્ટ પ્રોજેક્ટ (મલ્ટી-સ્ટેટ).
- ઉત્તર પૂર્વ ભારતમાં (બહુ-રાજ્ય) વૈજ્ઞાનિક સજીવ ખેતીને પ્રોત્સાહન.
- પશ્ચિમ સિક્કિમમાં પેલિંગ ટુ સાંગા-ચોલિંગ માટે પેસેન્જર રોપવે સિસ્ટમ માટે ગેપ ફંડિંગ.
- દક્ષિણ સિક્કિમમાં ધાપરથી ભાલેધુંગા સુધી ઈકો-ફ્રેન્ડલી કેબલ કાર માટે ગેપ ફંડિંગ.

પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના

- તાજેતરમાં સરકારે આ અંગે સ્પષ્ટતા કરી છે એકલ અને ત્યજી દેવાયેલી માતાઓને પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના (PMMVY) હેઠળ સામેલ કરવા માટે તેમના પતિઓનો આધાર ફરજિયાત નથી.

આધાર

- તેનો આધાર 12 અંકનો અનન્ય ઓળખ (UID) નંબર તે ભારતના તમામ રહેવાસીઓ માટે યુનિક આઈડેન્ટિફિકેશન ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (UIDAI) દ્વારા ફરજિયાત છે.
- UIDAI આધાર એક્ટ 2016 ની જોગવાઈઓ હેઠળ 12મી જુલાઈ, 2016 ના રોજ ભારત સરકારના ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય ના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ સ્થાપિત વૈધાનિક સત્તા છે.
- UIDAI ની સ્થાપના આયોજન પંચ ના નેજા હેઠળ જોડાયેલ ઓફિસ તરીકે ભારત સરકાર દ્વારા જાન્યુઆરી 2009 માં કરવામાં આવી હતી.

પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના

- તે એક પ્રસૂતિ લાભ કાર્યક્રમ છે, જે 1 જાન્યુઆરી, 2017 થી દેશના તમામ જિલ્લાઓમાં લાગુ કરવામાં આવ્યો છે.
- આ એક કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના છે, જેનો અમલ મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવી રહી છે.
- આ હેઠળ, પોષણની જરૂરિયાતો પૂરી કરવા અને વેતનની ખોટની આંશિક ભરપાઈ કરવા માટે સગર્ભા સ્ત્રીઓના બેંક ખાતામાં પૈસા સીધા જ ચૂકવવામાં આવે છે.

યોજનાના ફાયદા

- પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના સામાન્ય એપ્લિકેશન સોફ્ટવેર (PMMVY-CAS) દ્વારા કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો દ્વારા યોજનાના અમલીકરણ પર નજીકથી દેખરેખ રાખવામાં આવે છે.
- PMMVY-CAS એ વેબ આધારિત સોફ્ટવેર એપ્લિકેશન છે જે યોજના હેઠળના દરેક લાભાર્થીની સ્થિતિને ટ્રેક કરવા સક્ષમ બનાવે છે, જેના પરિણામે કોઈપણ લાભાર્થીની ફરિયાદોનું ઝડપી, જવાબદાર નિવારણ થાય છે.

લક્ષિત લાભાર્થીઓ:

- સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓ- PW&LM તમામ સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓ સિવાય કે જેઓ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારો અથવા જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમોમાં નિયમિત નોકરીમાં રોકાયેલા હોય અને કોઈપણ કાયદા હેઠળ સમાન લાભો મેળવે છે.
- તમામ પાત્ર સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓ કે જેમણે 1 જાન્યુઆરી, 2017 ના રોજ અથવા તે પછી પરિવારમાં પ્રથમ બાળક માટે ગર્ભ ધારણ કર્યો હોય.

યોજના હેઠળ મેળવેલ લાભો

- નીચેની શરતોની પરિપૂર્ણતાને આધીન ત્રણ હપ્તામાં રૂ. 5,000 નો રોકડ લાભ મળે છે :
- ગર્ભાવસ્થાની પ્રારંભિક નોંધણી.
- પ્રિનેટલ ચેકઅપ.

- બાળકના જન્મની નોંધણી અને પરિવારમાં પ્રથમ હયાત બાળકના રસીકરણના પ્રથમ રાઉન્ડની સમાપ્તિ.
- પાત્ર લાભાર્થીઓને જનની સુરક્ષા યોજના (JSY) હેઠળ રોકડ પ્રોત્સાહનો પણ ઉપલબ્ધ છે. આમ એક મહિલાને સરેરાશ 6,000 રૂપિયાની રકમ આપવામાં આવે છે.

મહિલાઓને લગતી અન્ય યોજનાઓ

- ઈન્દિરા ગાંધી માતૃત્વ સહયોગ યોજના.
- કેરળમાં કુડુમ્બશ્રી.
- પોષણ અભિયાન.
- સંકલિત બાળ વિકાસ સેવાઓ (ICDS) યોજના.

કેસર બાઉલ પ્રોજેક્ટ

- તાજેતરમાં, નોર્થ ઈસ્ટ સેન્ટર ફોર ટેકનોલોજી એપ્લિકેશન એન્ડ રીચ (NECTAR) એ સેફોન બાઉલ પ્રોજેક્ટ હેઠળ કેસરની ખેતી માટે અરુણાચલ પ્રદેશ અને મેઘાલયમાં કેટલાક સ્થળોની ઓળખ કરી છે.
- મેઘાલય માટે સમગ્ર પ્રોજેક્ટની કુલ કિંમત રૂ. 17.68 લાખ નક્કી કરવામાં આવી છે.
- NECTAR એ ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી (DST) હેઠળની એક સ્વાયત્ત સંસ્થા છે જેણે ભારતના ઉત્તર-પૂર્વ પ્રદેશમાં સમાન ગુણવત્તા અને ઉચ્ચ જથ્થા સાથે કેસર ઉગાડવાની શક્યતા શોધવા માટે એક પાયલોટ પ્રોજેક્ટને સમર્થન આપ્યું છે.

ઉત્તર-પૂર્વમાં કેસરની ખેતીના વિસ્તરણના કારણો

- શરૂઆતમાં કેસરનું ઉત્પાદન કાશ્મીરના બહુ ઓછા અને ચોક્કસ વિસ્તારોમાં મર્યાદિત હતું.
- જો કે રાષ્ટ્રીય કેસર મિશન હેઠળ કેસરના ઉત્પાદનને વધારવા માટે ઘણા પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ ઉત્પાદન માટેનો વિસ્તાર ખૂબ જ મર્યાદિત હતો, તેમજ કેસર ઉગાડતા વિસ્તારોમાં પર્યાપ્ત બોરવેલ સુવિધાનો અભાવ હતો.
- લગભગ 6 થી 7 ટન કેસરની ખેતી થાય છે, જ્યારે દેશમાં કેસરની માંગ 100 ટન છે.
- કેસરની વધતી જતી માંગને પહોંચી વળવા માટે, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલય, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા, પૂર્વોત્તરના કેટલાક રાજ્યોમાં (શરૂઆતમાં સિક્કિમ અને બાદમાં મેઘાલય અને અરુણાચલ પ્રદેશમાં) તેની ખેતી વિસ્તારવાનું વિચારી રહ્યું છે.
- કાશ્મીર અને પૂર્વોત્તરના કેટલાક વિસ્તારો વચ્ચે આબોહવા અને ભૌગોલિક પરિસ્થિતિમાં ઘણી સમાનતા છે.
- અરુણાચલ પ્રદેશમાં ફૂલો સાથે ઓર્ગેનિક કેસરની સારી ખેતી થાય છે. મેઘાલયમાં ચેરાપુંજી, મૌસમાઈ અને લાલિંગટોપ સાઈટ્સ પર નમૂનારૂપ વૃક્ષારોપણ કરવામાં આવ્યું છે.

- તે કૃષિમાં પણ વૈવિધ્યીકરણ કરશે અને ઉત્તર-પૂર્વના ખેડૂતોને નવી તકો પૂરી પાડશે.

કેસર અને તેનું મહત્વ

■ કેસર:

- કેસર એક એવો છોડ છે જેના સૂકા કલંક (ફૂલના દોરા જેવા ભાગો)નો ઉપયોગ કેસરના મસાલા બનાવવા માટે થાય છે.
- કેસરની ખેતી 1લી સદી બીસીઈની આસપાસ મધ્ય એશિયાના સ્થળાંતરકારો દ્વારા કાશ્મીરમાં દાખલ કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવે છે.
- આ એક ખૂબ જ મૂલ્યવાન અને ખર્ચાળ ઉત્પાદન છે.
- પ્રાચીન સંસ્કૃત સાહિત્યમાં 'બહુકામ' કહેવામાં આવે છે.
- કેસરની ખેતી ખાસ પ્રકારની 'કારેવા' જમીનમાં થાય છે.

■ મહત્વ:

- આનો ઉપયોગ કરો આરોગ્ય, સૌંદર્ય પ્રસાધનો અને ઔષધીય હેતુઓ માટે કરવામાં આવે છે.
- પરંપરાગત રીતે વપરાય છે કાશ્મીરી વાનગીઓ જે પ્રદેશના સમૃદ્ધ સાંસ્કૃતિક વારસાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
- કેસરની ખેતી માટે હવામાન અને જરૂરી શરતો

■ હવામાન:

- ભારતમાં કેસરની ખેતી જૂન અને જુલાઈ મહિના દરમિયાન કેટલાક સ્થળોએ ઓગસ્ટ અને સપ્ટેમ્બર માં કરવામાં આવે છે.
- આ માં ઓક્ટોબર મહિનો માં ફૂલો શરૂ થાય છે.

■ શરતો:

- ઊંચાઈ: દરિયાઈ સપાટીથી 2000 મીટરની ઊંચાઈ કેસરની ખેતી માટે અનુકૂળ છે.
- માટી: તે વિવિધ પ્રકારની જમીનમાં ઉગાડી શકાય છે, પરંતુ તે 6 અને 8 ના pH મૂલ્યો સાથે કેલ્કેરિયસ જમીનમાં સારી રીતે ઉગે છે.
- વાતાવરણ: કેસરની ખેતી માટે ઉનાળો અને શિયાળુ વાતાવરણ જરૂરી છે. ઉનાળામાં તાપમાન તે 35 અથવા 40 °C થી વધુ ન હોવું જોઈએ અને શિયાળામાં તે -15 અથવા -20 °C ની વચ્ચે હોવું જોઈએ.
- વરસાદ: આ માટે પૂરતો વરસાદ જરૂરી છે એટલે કે. દર વર્ષે 1000-1500 મીમી. છે.

ભારતમાં કેસર ઉત્પાદન વિસ્તાર

- કેસરનું ઉત્પાદન લાંબા સમયથી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ જમ્મુ અને કાશ્મીરમાં મર્યાદિત ભૌગોલિક વિસ્તાર સુધી સીમિત છે.
- પમ્પોર વિસ્તાર સામાન્ય રીતે કાશ્મીર તરીકે ઓળખાય છે 'કેસર બાઉલ્સ' જેમ જાણીતું છે, કેસર ઉત્પાદનમાં મુખ્ય ફાળો આપે છે.
- કાશ્મીરનું પમ્પોર કેસર, વૈશ્વિક સ્તરે ભારતમાં વૈશ્વિક સ્તરે મહત્વપૂર્ણ કૃષિ વારસો સિસ્ટમ્સ ની માન્યતા પ્રાપ્ત સાઈટ્સમાંની એક છે

- અન્ય કેસર ઉત્પાદક જિલ્લાઓ બડગામ, શ્રીનગર અને કિશતવાડ છે.
- તાજેતરમાં કાશ્મીરી કેસર ભૌગોલિક સંકેત (GI) ટેગ દરજ્જો મળ્યો.

અન્ય પહેલો

- 2010 માં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ટ્યુબવેલ અને સ્પ્રિંકલર સિંચાઈ સુવિધાઓના નિર્માણમાં સહાય પૂરી પાડવા માટે. રાષ્ટ્રીય કેસર મિશન મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું, જે કેસરના ઉત્પાદનના ક્ષેત્રમાં સારો પાક મેળવવામાં મદદ કરશે.
- તાજેતરમાં હિમાલયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ બાયોરિસોર્સ ટેકનોલોજી (CSIR-ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ હિમાલયન બાયોરિસોર્સ ટેકનોલોજી) અને હિમાચલ પ્રદેશ સરકાર બે મસાલા ભેગા કરો (કેસર અને હિંગ) ના ઉત્પાદન વધારવાનો નિર્ણય કર્યો.
- આ યોજના હેઠળ, IAHBT નિકાસ કરતા દેશોમાંથી કેસરની નવી જાતો લાવશે અને તેને ભારતીય પરિસ્થિતિઓ અનુસાર માનક બનાવશે.

RAMP કાર્યક્રમ

- કેન્દ્રીય બજેટ 2022-23ની રજૂઆત દરમિયાન, નાણામંત્રી શ્રીમતી નિર્મલા સીતારમણે જાહેરાત કરી હતી કે RAMP પ્રોગ્રામ રૂ. 6,000 કરોડના અંદાજિત ખર્ચે શરૂ કરવામાં આવશે. ઝાકળ કાર્યક્રમ 5 વર્ષ માટે અમલમાં આવશે.

RAMP

- RAMP COVID પુનઃપ્રાપ્તિ કાર્યક્રમ છે. તેનો ઉદ્દેશ્ય ભારતમાં MSMEsની પરિસ્થિતિ સુધારવાનો છે. કોવિડ રોગચાળા અને લોકડાઉનને કારણે MSME ખરાબ રીતે પ્રભાવિત થયા છે. આ MSMEs માટે વધુ સારી ફાઇનાન્સ એક્સેસ પ્રદાન કરશે.

RAMP પ્રોગ્રામનું મહત્વ

- આ કાર્યક્રમમાંથી MSME ઉત્પાદકતા વધશે. ઉપરાંત, આ MSMEs વચ્ચે પ્રતિસ્પર્ધાત્મકતા વધારશે. આ MSMEs વિસ્તારને પુનર્જીવિત કરશે.

RAMP જરૂરિયાત

- ભારતમાં 40% MSME ફાઇનાન્સની એક્સેસ નથી. MSME તેઓ ભારતીય અર્થતંત્રની કરોડરજ્જુ છે. તેઓ દેશની નિકાસમાં 40% અને GDPમાં 30% યોગદાન આપે છે.

વિશ્વ બેંક અને RAMP

- 2021 માં, વિશ્વ બેંકે કહ્યું કે RAMP પ્રોગ્રામ ફાઇનાન્સમાં USD 15.5 બિલિયન એકત્ર કરશે. આ પાંચ લાખ MSME તેની

કામગીરીમાં સુધારો કરશે. 2020 માં, વિશ્વ બેંકે ભારતમાં MSME ને મંજૂરી આપી માટે USD 750 મિલિયનની લોન મંજૂર કરી પાછળથી 2021 માં, વિશ્વ બેંકે દેશમાં MSME ને મંજૂરી આપી. 500 મિલિયન પ્રમોશન માટે આપવામાં આવ્યા હતા. આ સાથે 50 લાખ MSME ને ફાયદો થયો.

MSME ને RAMP તેનાથી કેવી રીતે ફાયદો થશે ?

- આનાથી તરલતાના પ્રશ્નોનું નિરાકરણ આવશે. હાલમાં, ધિરાણકર્તાઓ ઋણ લેનારાઓ દ્વારા ચુકવણી અંગે ચિંતિત છે. આ MSME પ્રદેશમાં ધિરાણના પ્રવાહને મર્યાદિત અને ઘટાડવા. આ કાર્યક્રમ બિન-બેંકિંગ નાણાકીય સંસ્થાઓ અને બેંકો તરફથી ધિરાણનું જોખમ ઘટાડશે. તેનાથી સ્મોલ ફાઇનાન્સ બેંકો મજબૂત થશે. આનાથી બજાર લક્ષી ચેનલોની ભંડોળ ક્ષમતામાં વધારો થશે. તે ભારત સરકારની પુનર્ધિરાણ સુવિધાઓને વેગ આપશે. હાલમાં માત્ર 8% MSME ક્રેડિટ ફ્લો આપવામાં આવે છે.

‘વન નેશન વન રજીસ્ટ્રેશન’ યોજના

- બજેટ પ્રેઝન્ટેશન દરમિયાન, નાણા મંત્રી શ્રીમતી નિર્મલા સીતારમણે ‘વન નેશન વન રજીસ્ટ્રેશન’ યોજના શરૂ કરી. આનાથી વ્યવસાય કરવાનું સરળ બનશે અને જીવનશૈલીમાં સુધારો થશે.

મુખ્યમુદ્દા

- આ યોજના સમગ્ર દેશમાં એકસમાન નોંધણી પ્રક્રિયા લાવશે. જ્યાં નોંધણી કરવામાં આવી રહી છે, પછી ભલે તે જમીનની નોંધણી હોય કે વાહનની નોંધણી હોય કે અન્ય કોઈ નોંધણી હોય, સમગ્ર દેશમાં સમાન પ્રક્રિયાને અનુસરવામાં આવશે. નોંધણી દેશમાં ગમે ત્યાં કરી શકાય છે. કોઈ રાજ્ય અવરોધ રહેશે નહીં. તે 3૦ ફોર્મ્યુલાને અનુસરશે. તે Central of Records, Convenience of Records and Collection of Records પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. 14- અંકોની અનન્ય સંખ્યા જમીનને ફાળવવામાં આવશે. આ નંબરને “જમીનનો આધાર નંબર” કહેવામાં આવશે. આ યોજનાને લાગુ કરવા માટે, સરકાર નેશનલ જેનરિક ડોક્યુમેન્ટ રજીસ્ટ્રેશન સિસ્ટમને ‘વન નેશન વન રજીસ્ટ્રેશન’ સ્કીમ સાથે જોડશે.

DILRMP

- DILRMP ડિજિટલ ઈન્ડિયા લેન્ડ રેકૉર્ડ આધુનિકીકરણનો અર્થ કાર્યક્રમ છે. આ કાર્યક્રમ હેઠળ, ભારત સરકારે અત્યાર સુધીમાં દેશમાં 90% જમીનના રેકૉર્ડનું ડિજિટાઇઝેશન કર્યું છે.
- 24 રાજ્યોમાં આ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ છે. તે 2008 માં નેશનલ લેન્ડ રેકૉર્ડ્સ મોડર્નાઇઝેશન પ્રોગ્રામ તરીકે શરૂ કરવામાં

આવ્યું હતું. તાજેતરમાં મોદી સરકારે તેનું નામ બદલીને DILRMP કર્યું.

- આ યોજના હેઠળ મહેસૂલ વહીવટનું મજબૂતીકરણ અને જમીનના રેકૉર્ડનું અદ્યતનકરણ અને જમીનના રેકૉર્ડનું કોમ્પ્યુટરાઇઝેશન નામની બે યોજનાઓ મર્જ કરવામાં આવી હતી. DILRMP જમીનનો ઉપયોગ, પાર્સલ માલિકી, સ્થાન મર્યાદા, કરવેરા, જમીનની કિંમત, બોજ વગેરે વિશેની માહિતી સમાવે છે.

લાભ

- ‘વન નેશન વન રજીસ્ટ્રેશન સિસ્ટમ’ વડે ચુકવણીમાં વિલંબ ઓછો થશે. ઉપરાંત, તે સંપૂર્ણ પેપરલેસ એન્ડ ટુ એન્ડ ઈ-બિલ સિસ્ટમ હાંસલ કરવામાં મદદ કરશે. તેનાથી જમીનના ખરીદ-વેચાણને લગતી સમસ્યાઓ ઓછી થશે. તે જમીનની વાસ્તવિક સમયની માલિકી પૂરી પાડે છે. જેના કારણે નાગરિકોનો કિંમતી સમય બચશે. તેનાથી સરકારી અધિકારીઓ અને નાગરિકો વચ્ચેનો ઈન્ટરફેસ ઓછો થશે. આમ આ સિસ્ટમથી હેરાનગતિ ઓછી થશે.

મનરેગા

નવીનતમ આર્થિક સર્વે અનુસાર

- મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી અધિનિયમ (MGNREGA) યોજના હેઠળ કામની માંગ, જે અગાઉ લોકડાઉન દરમિયાન ચરમસીમાએ પહોંચી હતી, તેમાં હવે ઘટાડો થયો છે, પરંતુ તે હજી પણ પૂર્વ-રોગચાળાના સ્તરો કરતા વધારે છે.
- આ યોજના હેઠળ કામની સૌથી વધુ માંગ સ્થળાંતર કામદારોના ગંતવ્ય રાજ્યોમાં જોવા મળી હતી, સામાન્ય રીતે કામદારોના મૂળ રાજ્યોમાં નહીં.

સંબંધિત કેસ

- ગ્રામીણ કામદારોના સમર્થકો કહે છે કે મનરેગા યોજના હેઠળ કામની માંગમાં ઘટાડો થવાનું મુખ્ય કારણ ભંડોળની અછત છે, અને કેન્દ્રીય બજેટમાં યોજના માટે ફાળવવામાં આવેલી રકમમાં વધારો કરવા વિનંતી કરી છે.
- પ્રથમ લોકડાઉનની શરૂઆતમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આ યોજના માટે ₹40,000 કરોડની વધારાની રકમ ફાળવવામાં આવી હતી.
- જો કે, ઘણા રાજ્યોમાં પહેલાથી જ ભંડોળની અછત હોવાથી, વર્ષના અંત સુધીમાં આ યોજના હેઠળ કોઈ વધારાનું ભંડોળ બચ્યું ન હતું, જેણે વાસ્તવમાં કૃત્રિમ રીતે કામની માંગમાં ઘટાડો કર્યો હતો.

મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી અધિનિયમ**(MGNREGA) વિશે**

- ભારત સરકાર દ્વારા મનરેગા વર્ષ 2005 માં સામાજિક માપદંડ તરીકે રજૂ કરવામાં આવી હતી. જે અંતર્ગત 'રાઈટ ટુ વર્ક'ની ગેરંટી આપવામાં આવે છે.
- આ સામાજિક પગલાં અને શ્રમ કાયદાના મુખ્ય સિદ્ધાંતો એટલે કે, સ્થાનિક સરકારે ગ્રામીણ ભારતમાં ઓછામાં ઓછા 100 દિવસની પેઈડ રોજગાર પ્રદાન કરવી પડશે જેથી કરીને ગ્રામીણ કામદારોનું જીવનધોરણ વધારી શકાય.

મુખ્ય ઉદ્દેશ્યો

- મનરેગા કાર્યક્રમ હેઠળ અકુશળ મજૂરી કરવા ઇચ્છુક દરેક કુટુંબના પુખ્ત સભ્યો માટે ઓછામાં ઓછી 100 દિવસની ચૂકવણીની રોજગાર.
- ગ્રામીણ ગરીબોના આજીવિકા આધારને મજબૂત કરીને સામાજિક સમાવેશની ખાતરી કરવી.
- કુવાઓ, તળાવો, રસ્તાઓ અને નહેરો જેવા ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સ્થિર સંપત્તિઓનું નિર્માણ.
- ગ્રામીણ વિસ્તારોમાંથી શહેરી સ્થળાંતર ઘટાડવું.
- બિનઉપયોગી ગ્રામીણ શ્રમનો ઉપયોગ કરીને ગ્રામીણ માળખાકીય સુવિધાઓનું નિર્માણ કરવું.
- મનરેગા યોજના હેઠળ લાભ મેળવવા માટેની પાત્રતા માપદંડ:
- મનરેગા યોજનાનો લાભ લેવા માટે, વ્યક્તિએ ભારતનું નાગરિક હોવું આવશ્યક છે.
- નોકરી માટે અરજી કરવા માટે, વ્યક્તિની ઉંમર 18 વર્ષ કે તેથી વધુ હોવી જોઈએ.
- અરજદાર સ્થાનિક પરિવારનો ભાગ હોવો જોઈએ (એટલે કે, અરજી સ્થાનિક ગ્રામ પંચાયત દ્વારા થવી જોઈએ).
- અરજદાર અકુશળ શ્રમ માટે સ્વયંસેવક બનવા તૈયાર હોવો જોઈએ.

યોજનાનો અમલ

- અરજી સબમિટ કર્યાની તારીખથી અથવા કામની માંગણી કરવામાં આવે તે દિવસથી 15 દિવસની અંદર અરજદારને પગાર રોજગાર આપવામાં આવશે.
- રોજગાર ન મળવાના કિસ્સામાં, અરજી સબમિટ કર્યાની તારીખથી અથવા કામની માંગણીની તારીખથી પંદર દિવસની અંદર, તે બેરોજગારી ભથ્થા માટે હકદાર રહેશે.
- મનરેગાના કામોનું સામાજિક ઓડિટ ફરજિયાત છે, જે કાર્યક્રમમાં જવાબદારી અને પારદર્શિતા સુનિશ્ચિત કરે છે.
- વેતનની માંગણી અને ફરિયાદો નોંધવા માટે તેનો અવાજ ઉઠાવવા માટે 'ગ્રામસભા' તેનું મુખ્ય મંચ છે.
- મનરેગા હેઠળ થવાના કામોને મંજૂર કરવા અને પ્રાથમિકતા આપવાની જવાબદારી 'ગ્રામસભા' અને 'ગ્રામ પંચાયત'ની છે.

‘હર ઘર, નલ સે જલ’ યોજના

- ‘હર ઘર, નલ સે જલ’ યોજના હેઠળ, 3.8 કરોડ પરિવારોને આવરી લેવા માટે વર્ષ 2022-23 માટે કેન્દ્રીય બજેટમાં રૂ. 60,000 કરોડ ફાળવવામાં આવ્યા છે.

‘હર ઘર, નલ સે જલ’ યોજના વિશે

- યોજનાની શરૂઆત: વર્ષ 2019 માં.
- નોડલ એજન્સી: જલ શક્તિ મંત્રાલય
- ઉદ્દેશ્ય: 2024 સુધીમાં દરેક ગ્રામીણ ઘરોમાં પાઈપ દ્વારા પીવાનું પાણી પૂરું પાડવું.
- સરકારના મુખ્ય કાર્યક્રમ ‘જલ જીવન મિશન’નો એક ઘટક છે.

■ અમલીકરણ:

- આ યોજના અનોખા મોડેલ પર આધારિત છે. આમાં ગ્રામજનોને સમાવીને ‘પાણી સમિતિઓ’ ની રચના કરવામાં આવે છે, અને આ સમિતિઓ નક્કી કરે છે કે તેઓ જે પાણીનો વપરાશ કરે છે તેના માટે ગ્રામજનો શું ચૂકવશે.
- આવેલી ફી ગામના તમામ રહેવાસીઓ માટે એકસમાન રહેશે નહીં. જે ગામડાના લોકો પાસે મોટા મકાનો છે તેઓ વધુ ચૂકવણી કરશે, જ્યારે ગરીબ પરિવારો અથવા કોઈ કમાતા સભ્ય ન હોય તેવા પરિવારોને આ ફીમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવશે.

■ જરૂરિયાત:

- 2018 માં બહાર પાડવામાં આવેલ નીતિ આયોગના અહેવાલ મુજબ, 600 મિલિયન ભારતીયો પાણીની તીવ્ર તંગીનો સામનો કરે છે, અને સલામત પાણીની અપૂરતી પહોંચ દર વર્ષે લગભગ બે લાખ મૃત્યુનું કારણ બને છે.
- 2030 સુધીમાં, દેશની પાણીની માંગ ઉપલબ્ધ પુરવઠા કરતાં બમણી થવાનો અંદાજ છે, જેનો અર્થ છે કે લાખો લોકોને પાણીની ગંભીર અછતનો સામનો કરવો પડશે અને દેશની GDP લગભગ 6% ગુમાવશે.
- અભ્યાસો એ પણ દર્શાવે છે કે 84% ગ્રામીણ પરિવારો પાસે પાઈપ દ્વારા પાણીની પહોંચ નથી અને દેશના 70% થી વધુ પાણી દૂષિત છે.

‘જલ જીવન મિશન’ વિશે:

- ‘જલ જીવન મિશન’ (જલ જીવન મિશન હેઠળ, વર્ષ 2024 સુધીમાં તમામ ગ્રામીણ પરિવારોને ફંક્શનલ હાઉસ ટેપ કનેક્શન્સ) (FHTC) દ્વારા વ્યક્તિ દીઠ 55 લિટર પાણીનો પુરવઠો પૂરો પાડવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- આ અભિયાન જલ શક્તિ મંત્રાલય દ્વારા લાગુ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- તે 2019 માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.

■ અમલીકરણ:

- 'જલ જીવન મિશન' પાણી પ્રત્યેના સમુદાયના અભિગમ પર આધારિત છે અને મિશનના મુખ્ય ઘટક તરીકે વ્યાપક માહિતી, શિક્ષણ અને સંવાદનો સમાવેશ કરે છે.
- આ મિશનનો ઉદ્દેશ્ય પાણી માટે એક જન ચળવળ બનાવવાનો છે, જેના દ્વારા તે દરેકની પ્રાથમિકતા બની જાય છે.
- આ મિશન માટે કેન્દ્ર અને રાજ્યો દ્વારા હિમાલય અને ઉત્તર-પૂર્વીય રાજ્યો માટે 90:10 ; અન્ય રાજ્યો માટે 50:50 ના ગુણોત્તરમાં ; અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા 100% નાણાકીય સહાય આપવામાં આવશે.

આંધ્ર પ્રદેશ સરકારે 'AP સેવા પોર્ટલ 2.0' લોન્ચ કર્યું

- આંધ્રપ્રદેશના મુખ્યમંત્રી જગન મોહન રેડ્ડીએ તાજેતરમાં એપી સેવા પોર્ટલ 2.0 લોન્ચ કર્યું છે. આ પોર્ટલ નાગરિકોને વધુ સારી સેવાઓ પૂરી પાડશે. આ પોર્ટલને સિટીઝન સર્વિસ પોર્ટલ પણ કહેવામાં આવે છે.

મુખ્યમુદ્દા

- આ પોર્ટલ નાગરિકોને પારદર્શક રીતે ડિજિટલ સેવાઓ પૂરી પાડશે. આ પોર્ટલ લોકોને કોઈપણ મુશ્કેલી વિના તેમની અરજીને ટ્રેક કરવામાં મદદ કરશે. અરજીઓના અપડેટ્સ SMS દ્વારા પણ આપવામાં આવશે.
- આ પોર્ટલ 30 સેવાઓ પ્રદાન કરે છે. જેમાં નાગરિક પુરવઠાની 6 સેવાઓ, નગરપાલિકા વહીવટની 25 સેવાઓ, મહેસૂલ અને જમીન વહીવટની 30 સેવાઓ, ગ્રામીણ વિકાસની ત્રણ સેવાઓ અને ઊર્જા વિભાગની અન્ય 53 સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે.
- સંસ્કરણ 2.0 અરજીઓની ઓનલાઈન મંજૂરી આપે છે. ઉપરાંત, આ પોર્ટલ અધિકારીઓને પ્રમાણપત્રો અને દસ્તાવેજો ઓનલાઈન પ્રદાન કરવાની મંજૂરી આપે છે. આ પોર્ટલ ડિજિટલ હસ્તાક્ષરનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- ઓફર કરવામાં આવતી લગભગ 90% સરકારી સેવાઓ આ પોર્ટલ હેઠળ લાવવામાં આવી છે.
- પેઈડ સેવાઓને એક્સેસ કરવા માટે ગેટવે શામેલ છે.

મહત્વ

- આ પોર્ટલ લોકોને સરળતાથી સરકારી સેવાઓ મેળવવામાં મદદ કરશે. તેઓ તેમના ઘરે બેસીને સેવાઓનો લાભ લઈ શકે છે અને કોઈપણ સરકારી કચેરીમાં જવાની જરૂર નથી. ઉપરાંત, આ પોર્ટલ સચિવોને અરજીઓની પ્રગતિ વિશે જાણવામાં મદદ કરશે.

ઉપયોગ

- હાલમાં ચાર લાખથી વધુ લોકો આ સિસ્ટમનો ભાગ છે. તેઓ લોકોને સીધી 540 સેવાઓ પૂરી પાડે છે.

લાભ

- આ પોર્ટલ વહીવટમાં પારદર્શિતા વધારવામાં મદદ કરશે. તેનાથી ભ્રષ્ટાચાર ઘટાડવામાં મદદ મળશે. આનાથી સરકારી મેનેજમેન્ટને કાર્યક્ષમતા મળશે. તે માહિતીની પહોંચ દ્વારા નાગરિકોને સશક્ત બનાવે છે. તે ઉદ્યોગ અને વેપાર સાથે સરકારની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાને વધારે છે. તે સેવાઓને સરળ, નૈતિક, જવાબદાર, જવાબદાર અને પારદર્શક બનાવે છે.

'NIPER રિસર્ચ પોર્ટલ'

- NIPER નો અર્થ નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફાર્માસ્યુટિકલ એજ્યુકેશન એન્ડ રિસર્ચ છે. રસાયણ મંત્રાલયે ફાર્માસ્યુટિકલ ક્ષેત્રમાં નવીનતા અને સંશોધનને સરળ બનાવવા માટે તાજેતરમાં NIPER પોર્ટલ શરૂ કર્યું છે.

મુખ્યમુદ્દા

- NIPER સંશોધન પોર્ટલ NIPER ની સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ વિશે માહિતી પ્રદાન કરશે. આ પોર્ટલ NIPER ની પેટન્ટ અને પ્રકાશન માહિતી પણ સૂચિબદ્ધ કરશે. તે તમામ NIPER સંશોધન વિગતો એક જગ્યાએ રાખશે. આ માહિતીની એક્સેસને સરળ બનાવે છે.

મહત્વ

- આ પોર્ટલ સંશોધકોને યોગ્ય સંસ્થાઓનો સંપર્ક કરવામાં મદદ કરશે. આનાથી સંશોધકો યોગ્ય સંસ્થા સાથે સહયોગ કરી શકશે અને તેમની સંશોધન પ્રવૃત્તિને વધુ અર્થપૂર્ણ બનાવી શકશે.
- આ પોર્ટલ ફાર્માસ્યુટિકલ ઉદ્યોગોના વિકાસમાં મદદ કરશે.
- આ ઉદ્યોગ-શૈક્ષણિક સહયોગમાં મદદ કરશે. માનવ સંસાધન અને યુવા પ્રતિભાને દિશા આપવા માટે આ સહકાર જરૂરી છે.
- ઉપરાંત, આ પોર્ટલથી MSME ને ઘણી હદ સુધી ફાયદો થશે.

NIPER

- NIPER એ રાષ્ટ્રીય સ્તરના ફાર્માસ્યુટિકલ ઉદ્યોગોનું એક જૂથ છે. આ સંસ્થાઓ સ્વાયત્ત સંસ્થાઓ તરીકે કાર્ય કરે છે. તેઓ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વિભાગ હેઠળ કામ કરે છે. હાલમાં, તેઓ ભારતના સાત શહેરોમાં સ્થિત છે. તેઓ અમદાવાદ (ગુજરાત), હાજીપુર (બિહાર), ગુવાહાટી (આસામ), હૈદરાબાદ (તેલંગાણા), કોલકાતા (પશ્ચિમ બંગાળ), રાયબરલી (ઉત્તર પ્રદેશ), એસએએસ નગર (મોહાલી, પંજાબ) છે.

NIPER

- તમિલનાડુ અને ઓડિશા જેવી કેટલીક રાજ્ય સરકારોએ તેમના રાજ્યમાં એક-એક NIPER ખોલવાની વિનંતી કરી છે. 2011માં, આઠમા નાણાં પંચે તમિલનાડુના મદુરાઈ ખાતે NIPER સ્થાપવાની ભલામણ કરી હતી. તમિલનાડુ સરકારે 116 એકર જમીન પણ ફાળવી છે. જોકે, આ યોજના પાછળથી પડતી મૂકવામાં આવી હતી. 2015 માં, તત્કાલિન નાણાપ્રધાન અરુણ જેટલીએ જાહેરાત કરી હતી કે મહારાષ્ટ્ર, છત્તીસગઢ અને રાજસ્થાનમાં ત્રણ નવા NIPERs ખોલવામાં આવશે. કમનસીબે, આ તમામ યોજનાઓ 2019 માં છોડી દેવામાં આવી હતી. 2019 માં, તત્કાલિન કેન્દ્રીય રસાયણ પ્રધાન સદાનંદ ગૌડાએ જાહેરાત કરી હતી કે ભારત સરકારની હાલમાં નવી NIPER ની સ્થાપના કરવાની કોઈ યોજના નથી.

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- રસાયણ અને ખાતર મંત્રાલયે અન્ય અગ્રણી સંશોધન સંસ્થાઓને પોર્ટલમાં જોડાવા વિનંતી કરી છે. આમાં DRDO, ICMR, આયુષ મંત્રાલય, વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન વિભાગનો સમાવેશ થાય છે.

રાષ્ટ્રીય ઉચ્ચ શિક્ષણ લાયકાત ફ્રેમવર્ક માટે ડ્રાફ્ટ

- તાજેતરમાં યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ કમિશન (UGC) વિવિધ સ્તરે વિદ્યાર્થીઓનું મૂલ્યાંકન કરવું શિક્ષણ પર રાષ્ટ્રીય નીતિ (NEP), 2020 ના ભાગ રૂપે રાષ્ટ્રીય ઉચ્ચ શિક્ષણ લાયકાત ફ્રેમવર્ક (NHEQF) માટેનો ડ્રાફ્ટ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
- NEP, 2020 નો ઉદ્દેશ્ય “ભારતને વૈશ્વિક જ્ઞાન મહાસત્તા બનાવવાનો” છે.
- ભારતમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રણાલીનું કદ, સંસ્થાઓ અને અભ્યાસના કાર્યક્રમોની વિવિધતા જોતાં, દેશે તમામ સ્તરે પારદર્શિતા અને ઉચ્ચ શિક્ષણની લાયકાતોની તુલનાત્મકતાની સુવિધા માટે રાષ્ટ્રીય સ્તરે સ્વીકૃત અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે તુલનાત્મક અને સ્વીકાર્ય લાયકાત માળખું વિકસાવવું પડશે.

રાષ્ટ્રીય ઉચ્ચ શિક્ષણ લાયકાત ફ્રેમવર્ક ડ્રાફ્ટ

- NHEQF નો ઉદ્દેશ્ય એ છે સમાન અભ્યાસક્રમ અથવા રાષ્ટ્રીય સામાન્ય અભ્યાસક્રમને પ્રોત્સાહન આપતું નથી છે. તેનો હેતુ સર્વે છે ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓનું માપદંડ શિક્ષણની ગુણવત્તાને સામાન્ય સ્તરે લાવવી/અપગ્રેડ કરવી જેથી કરીને ખાતરી કરી શકાય કે તમામ સંસ્થાઓ ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ આપી રહી છે.

- ડ્રાફ્ટ ફ્રેમવર્ક “વર્ણનકર્તા” અથવા શિક્ષણ સ્તરના પરિમાણોની રૂપરેખા આપે છે, જેના આધારે વિદ્યાર્થીઓનું દરેક સ્તરે મૂલ્યાંકન કરી શકાય છે.
- આ પરિમાણોમાં સામાન્ય શિક્ષણ પરિણામો, બંધારણીય અને નૈતિક મૂલ્યો, નોકરી માટે તૈયાર કૌશલ્યો, ઉદ્યોગસાહસિક માનસિકતા અને જ્ઞાન અને કૌશલ્યોનો ઉપયોગ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- NHEQF એ પરિમાણોને 5 થી 10 સુધીના સ્તર/ લેબલમાં વિભાજિત કર્યા છે.
- સ્તર 1 થી 4 શાળાકીય શિક્ષણ આવરી લે છે.
- NHEQF સ્તર 5 અભ્યાસના અંડરગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામના પ્રથમ વર્ષ (પ્રથમ બે સેમેસ્ટર) માટે યોગ્ય શિક્ષણ પરિણામો સાથે વહેવાર કરે છે, જ્યારે સ્તર 10 અભ્યાસના ડોક્ટરલ સ્તરના કાર્યક્રમ માટે યોગ્ય શિક્ષણ પરિણામો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- NHEQF એ પરિકલ્પના કરે છે કે અભ્યાસનો કાર્યક્રમ પૂરો થયા પછી, વિદ્યાર્થીઓએ પ્રાપ્ત કરેલ જરૂરી ગ્રેજ્યુએશન પ્રોફાઈલ/લાક્ષણિકતાઓ દર્શાવવી જોઈએ.
- આ ચાર વર્ષનો અંડરગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામ માસ્ટર ડિગ્રી અને ડોક્ટરલ ડિગ્રીના વિવિધ સ્તરોને પૂર્ણ કરવા માટે જરૂરી ક્રેડિટ્સની સંખ્યા પણ સેટ કરે છે.
- NEP 2020 અંડરગ્રેજ્યુએટ સ્તરે બહુવિધ પ્રવેશ અને બહાર નીકળવાની મંજૂરી આપે છે. આનો અસરકારક અર્થ એ છે કે વિદ્યાર્થીઓ પાસે પ્રમાણપત્ર સાથે અંડરગ્રેજ્યુએટ પ્રોગ્રામનું એક વર્ષ પૂર્ણ કર્યા પછી, ડિપ્લોમા સાથે બે વર્ષ પછી, સ્નાતકની ડિગ્રી સાથે ત્રણ વર્ષ પછી અથવા ચાર વર્ષ પૂર્ણ કર્યા પછી બહાર નીકળવાનો અને સન્માન/સંશોધન ડિગ્રી મેળવવાનો વિકલ્પ છે.
- ધિરણ એ એક એકમ છે જેના દ્વારા સંશોધન કાર્ય માપવામાં આવે છે.

ભારતમાં રાષ્ટ્રીય લાયકાત ફ્રેમવર્કની પૃષ્ઠભૂમિ

- સામાન્ય શિક્ષણ અને વ્યવસાયિક શિક્ષણ અને તાલીમ (VET) બંને માટે NQF ની જરૂરિયાતને માન્યતા આપી છે.
- શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલયે નેશનલ વોકેશનલ ક્વોલિફિકેશન્સ ફ્રેમવર્ક (NVQF) અને માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (NEP 2020 ની ભલામણોને પગલે શિક્ષણ મંત્રાલય તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું છે) એ વ્યાવસાયિક શિક્ષણ લાયકાત ફ્રેમવર્ક (NVEQF) વિકસાવ્યું છે.
- વર્ષ 2013 માં સૂચિત કરવામાં આવ્યું હતું નેશનલ સ્કિલ ક્વોલિફિકેશન ફ્રેમવર્ક (NSQF) આ બે ફ્રેમવર્કનો વિકાસ કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો અને તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ કમિશન (UGC)

- તે 28 ડિસેમ્બર 1953 ના રોજ અસ્તિત્વમાં આવ્યું, ત્યારબાદ તે શિક્ષણ મંત્રાલય હેઠળ UGC એક્ટ, 1956 દ્વારા ભારત સરકારનું વૈધાનિક સંગઠન બન્યું.
- **UGCના આદેશમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:**
 - યુનિવર્સિટી શિક્ષણને પ્રોત્સાહન અને સંકલન કરવું.
 - શિક્ષણ, પરીક્ષા અને સંશોધનના ધોરણોનું નિર્ધારણ.
 - શિક્ષણના લઘુત્તમ ધોરણો પર નિયમો બનાવવા.
 - કોલેજિયેટ અને યુનિવર્સિટી શિક્ષણમાં વિકાસનું નિરીક્ષણ કરવું; યુનિવર્સિટીઓ અને કોલેજોને અનુદાનનું વિતરણ કરવું.
 - કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો અને ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓ વચ્ચે મહત્વની કડી તરીકે કામ કરવું.
 - યુનિવર્સિટીની સુધારણા માટે જરૂરી પગલાં અંગે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોને સલાહ આપવી.

આરોગ્ય પહેલ

- મંત્રાલય (MoD) સર્વિસિસ ઈ-હેલ્થ આસિસ્ટન્સ એન્ડ ટેલિકોન્સલ્ટેશન (SeHAT) એ ઓનલાઈન મેડિકલ કન્સલ્ટેશન પ્લેટફોર્મ દ્વારા નિવૃત્ત સૈનિકો અને સેવા કર્મચારીઓને સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે દવાઓની હોમ ડિલિવરી સેવા શરૂ કરી છે.

આરોગ્ય પહેલ (SeHAT Initiative)

- તે સંરક્ષણ મંત્રાલયની ત્રણેય પાંખની ટેલિકોન્સલ્ટેશન સેવા છે. જે તમામ લાયક લશ્કરી કર્મચારીઓ અને તેમના પરિવારો માટે રચાયેલ છે.
- ડિજિટલ ઈન્ડિયા અને ઈ-ગવર્નન્સ પ્રત્યે સરકારની પ્રતિબદ્ધતાના ભાગરૂપે, સંરક્ષણ મંત્રી શ્રી રાજનાથ સિંહે 27 મે, 2021 ના રોજ સેહતની શરૂઆત કરી હતી.
- તેનો ઉદ્દેશ્ય દર્દીઓને તેમના ઘરે આરોગ્ય સેવાઓ પૂરી પાડવાનો છે.
- સેહત સ્ટે હોમ ઓપીડી ઈ-સંજોવની ની તર્જ પર દરેક નાગરિક માટે આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય (MoHFW) દ્વારા તમામ નાગરિકો માટે ચલાવવામાં આવતી મફત OPD સેવા પર આધારીત છે.
- સેહત સ્ટે હોમ ઓપીડી (SeHATOPD) દર્દીથી ડોક્ટર સુધીની વ્યવસ્થા છે જ્યાં દર્દી કોઈ વ્યક્તિ ઈન્ટરનેટ દ્વારા દૂરથી ડોક્ટરની સલાહ લઈ શકે છે.

ઇન્ડિયન કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટર તબક્કો-IIમાં સ્પર્ધાત્મકતા વધારવા માટેની યોજના

- ભારે ઉદ્યોગ મંત્રાલયે ભારતીય કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટર ફેઝ-II માં સ્પર્ધાત્મકતા વધારવા માટેની યોજનાને સૂચિત કરી છે, જેથી સામાન્ય તકનીકી વિકાસ અને સેવા માળખાને ટેકો મળી શકે.

મુખ્યમુદ્દા

- **પરિચય:**
 - યોજનાનો બીજો તબક્કો, કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટરમાં સ્પર્ધાને વધારવાનો હેતુ ધરાવે છે, તેનો હેતુ પ્રથમ તબક્કાની પાયલોટ યોજનાની અસરને વિસ્તારવા અને આગળ વધારવાનો છે. આ રીતે વૈશ્વિક સ્તરે સ્પર્ધાત્મક કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટરને મજબૂત કરીને તેને વેગ મળશે. નોંધનીય છે કે આ ક્ષેત્ર બાંધકામ ક્ષેત્રે ઓછામાં ઓછું 25 ટકા યોગદાન આપે છે.
 - ટેકનોલોજી વિકાસ અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સર્જનને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે નવેમ્બર 2014માં 'ઇન્ડિયન કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટરમાં સ્પર્ધા વધારવા' યોજનાને સૂચિત કરવામાં આવી હતી.
- **નાણાકીય ખર્ચ:**
 - આ યોજનામાં રૂ. 975 કરોડના અંદાજપત્રીય સમર્થન અને રૂ. 232 કરોડના ઉદ્યોગ યોગદાન સાથે રૂ. 1207 કરોડના નાણાકીય ખર્ચનો સમાવેશ થાય છે.
- **ઘટક:**
 - ટેકનોલોજી ઈનોવેશન પોર્ટલ દ્વારા ટેકનોલોજીની ઓળખ.
 - ચાર નવા 'અદ્યતન ઉત્કૃષ્ટતા કેન્દ્રો'ની સ્થાપના અને વર્તમાન શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્રોનું વિસ્તરણ.
 - કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટરમાં કૌશલ્યોને પ્રોત્સાહન આપવું - કૌશલ્ય સ્તર 6 અને તેથી વધુ માટે લાયકાત પેકેજની તૈયારી.
 - ચાર 'કોમન એન્જિનિયરિંગ ફેસિલિટી સેન્ટર્સ' (CEFCs) ની સ્થાપના અને હાલના CEFC નો વધારો.
 - હાલના પરીક્ષણ અને પ્રમાણપત્ર કેન્દ્રોનું વિસ્તરણ.
 - ટેકનોલોજી ડેવલપમેન્ટ માટે દસ ઈન્ડસ્ટ્રી એક્સિલરેટર્સની સ્થાપના કરવી.

ભારતીય કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટર

- **કેપિટલ ગુડ્સ:**
 - કેપિટલ ગુડ્સ એ ભૌતિક સંપત્તિ છે જેનો ઉપયોગ કંપની ઉત્પાદનો અને સેવાઓના ઉત્પાદન માટે ઉત્પાદન પ્રક્રિયામાં કરે છે અને જે પછીથી ગ્રાહકો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાય છે.

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

- કેપિટલ ગુડ્સમાં ઈમારતો, મશીનરી, સાધનો, વાહનો અને સાધનોનો સમાવેશ થાય છે.
- કેપિટલ ગુડ્સ એ તૈયાર માલ નથી પણ માલના ઉત્પાદન માટે વપરાય છે.
- કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટરની ગુણાકાર અસર છે અને તે વપરાશકર્તા ઉદ્યોગોના વિકાસ પર અસર કરે છે કારણ કે તે ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ હેઠળના બાકીના ક્ષેત્રોને મહત્વપૂર્ણ ઈનપુટ્સ, એટલે કે મશીનરી અને સાધનો પૂરા પાડે છે.

■ પરિદૃશ્ય:

- કુલ ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિમાં કેપિટલ ગુડ્સ ઉદ્યોગનો હિસ્સો 12% છે, જે GDPના લગભગ 1.8% છે.
- તે લગભગ 1.4 મિલિયન પ્રત્યક્ષ અને 7 મિલિયન પરોક્ષ નોકરીઓ પ્રદાન કરે છે.

■ સંબંધિત નીતિઓ:

- આ ક્ષેત્ર માટે કોઈ ઔદ્યોગિક લાઈસન્સ જરૂરી નથી.
- ઓટોમેટિક રૂટ (RBI દ્વારા) પર 100% સુધીનું ફોરેન ડાયરેક્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ (FDI) માન્ય છે.
- વિદેશી સહયોગીને ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર, ડિઝાઇન અને ડ્રોઇંગ, રોયલ્ટી વગેરે માટે ચૂકવણીની માત્રા પર કોઈ મર્યાદા નથી.
- સામાન્ય રીતે મહત્તમ મૂળભૂત કસ્ટમ ડ્યુટી દર 7.5-10% છે.
- ભારતે ઘણા ફ્રી ટ્રેડ એગ્રીમેન્ટ્સ (FTAs) માં પ્રવેશ કર્યો છે જેમાં ડ્યુટી દરો પણ ઓછા છે અને નીચા ડ્યુટી દરો પણ પ્રોજેક્ટ આયાત સુવિધા હેઠળ ઉપલબ્ધ છે.
- ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ ફોરેન ટ્રેડ (DGFT), વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયની વિવિધ યોજનાઓ દ્વારા કાચા માલ, ઉપભોક્તા અને ઘટકોની ડ્યુટી ફ્રી આયાતને મંજૂરી આપીને નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ઓપરેશન સદ્ભાવના કામગીરીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય સ્થાનિક લોકોને રાષ્ટ્રીય મુખ્ય પ્રવાહ સાથે જોડવાનો છે.
2. તે આ ક્ષેત્રમાં પાકિસ્તાન દ્વારા લડવામાં આવતા પ્રોક્સી યુદ્ધોને ઘટાડવાનું કામ કરે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

- 2) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. નાણાપ્રધાને કાર્યક્રમ અંગે વિગતો આપી ન હતી. જો કે, અહેવાલો અનુસાર, વાઈબ્રન્ટ વિલેજ પ્રોગ્રામ ચીન સાથેની ભારતની સરહદે આવેલા ગામોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સુધારવા માટે શરૂ કરવામાં આવશે.
2. ઉત્તરાખંડ, હિમાચલ પ્રદેશ અને અરુણાચલ પ્રદેશ જેવા રાજ્યોમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં સુધારો કરવામાં આવશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

- 3) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. PM-Divine યોજના હેઠળ મિઝોરમમાં બામ્બુ લિંક રોડ બનાવવામાં આવશે.
2. આ રસ્તાઓ જંગલોમાંથી વાંસના પરિવહનમાં મદદ કરશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

- 4) પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. તે એક પ્રસૂતિ લાભ કાર્યક્રમ છે, જે 1 જાન્યુઆરી, 2017 થી દેશના તમામ જિલ્લાઓમાં લાગુ કરવામાં આવ્યો છે.
2. આ એક કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત યોજના છે, જેનો અમલ મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવી રહી છે.
3. આ હેઠળ, પોષણની જરૂરિયાતો પૂરી કરવા અને વેતનની ખોટની આંશિક ભરપાઈ કરવા માટે સગર્ભા સ્ત્રીઓના બેંક ખાતામાં પૈસા સીધા જ ચૂકવવામાં આવે છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 5) કેસર બાઉલ પ્રોજેક્ટ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
1. કેસર એક એવો છોડ છે જેના સૂકા કલંક (ફૂલના દોરા જેવા ભાગો)નો ઉપયોગ કેસરના મસાલા બનાવવા માટે થાય છે.
2. કેસરની ખેતી 1લી સદી બીસીઈની આસપાસ મધ્ય એશિયાના સ્થળાંતરકારો દ્વારા કાશ્મીરમાં દાખલ કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવે છે.
3. આ એક ખૂબ જ મૂલ્યવાન અને ખર્ચાળ ઉત્પાદન છે.
ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 6) RAMP કાર્યક્રમ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- 2021 માં, વિશ્વ બેંકે કહ્યું કે RAMP પ્રોગ્રામ ફાઇનાન્સમાં USD 15.5 બિલિયન એકત્ર કરશે.
 - આ પાંચ લાખ MSME તેની કામગીરીમાં સુધારો કરશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં
-
- 7) 'વન નેશન વન રજીસ્ટ્રેશન' યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- આ યોજના હેઠળ મહેસૂલ વહીવટનું મજબૂતીકરણ અને જમીનના રેકૉર્ડનું અદ્યતનકરણ અને જમીનના રેકૉર્ડનું કોમ્પ્યુટરાઇઝેશન નામની બે યોજનાઓ મર્જ કરવામાં આવી હતી.
 - DILRMP જમીનનો ઉપયોગ, પાર્સલ માલિકી, સ્થાન મર્યાદા, કરવેરા, જમીનની કિંમત, બોજ વગેરે વિશેની માહિતી સમાવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં
-
- 8) મનરેગા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- મનરેગા યોજનાનો લાભ લેવા માટે, વ્યક્તિએ ભારતનું નાગરિક હોવું આવશ્યક છે.
 - નોકરી માટે અરજી કરવા માટે, વ્યક્તિની ઉંમર 18 વર્ષ કે તેથી વધુ હોવી જોઈએ.
 - અરજદાર સ્થાનિક પરિવારનો ભાગ હોવો જોઈએ (એટલે કે, અરજી સ્થાનિક ગ્રામ પંચાયત દ્વારા થવી જોઈએ). ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
-
- 9) 'હર ઘર, નલ સે જલ' યોજના સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- 2018 માં બહાર પાડવામાં આવેલ નીતિ આયોગના અહેવાલ મુજબ, 600 મિલિયન ભારતીયો પાણીની તીવ્ર તંગીનો સામનો કરે છે, અને સલામત પાણીની અપૂરતી પહોંચ દર વર્ષે લગભગ બે લાખ મૃત્યુનું કારણ બને છે.
 - 2030 સુધીમાં, દેશની પાણીની માંગ ઉપલબ્ધ પુરવઠા કરતાં બમણી થવાનો અંદાજ છે, જેનો અર્થ છે કે લાખો લોકોને પાણીની ગંભીર અછતનો સામનો કરવો પડશે અને દેશની GDP લગભગ 6% ગુમાવશે.
 - અભ્યાસો એ પણ દર્શાવે છે કે 84% ગ્રામીણ પરિવારો પાસે પાઈપ દ્વારા પાણીની પહોંચ નથી અને દેશના 70% થી વધુ પાણી દૂષિત છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 10) AP સેવા પોર્ટલ 2.0 સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- આ પોર્ટલ નાગરિકોને પારદર્શક રીતે ડિજિટલ સેવાઓ પૂરી પાડશે. આ પોર્ટલ લોકોને કોઈપણ મુશ્કેલી વિના તેમની અરજીને ટ્રેક કરવામાં મદદ કરશે. અરજીઓના અપડેટ્સ SMS દ્વારા પણ આપવામાં આવશે.
 - આ પોર્ટલ 30 સેવાઓ પ્રદાન કરે છે. જેમાં નાગરિક પુરવઠાની 6 સેવાઓ, નગરપાલિકા વહીવટની 25 સેવાઓ, મહેસૂલ અને જમીન વહીવટની 30 સેવાઓ, ગ્રામીણ વિકાસની ત્રણ સેવાઓ અને ઊર્જા વિભાગની અન્ય 53 સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે.
 - સંસ્કરણ 2.0 અરજીઓની ઓનલાઈન મંજૂરી આપે છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
-
- 11) NIPER રિસર્ચ પોર્ટલ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- આ પોર્ટલ સંશોધકોને યોગ્ય સંસ્થાઓનો સંપર્ક કરવામાં મદદ કરશે. આનાથી સંશોધકો યોગ્ય સંસ્થા સાથે સહયોગ કરી શકશે અને તેમની સંશોધન પ્રવૃત્તિને વધુ અર્થપૂર્ણ બનાવી શકશે.
 - આ પોર્ટલ ફાર્માસ્યુટિકલ ઉદ્યોગોના વિકાસમાં મદદ કરશે.
 - આ ઉદ્યોગ-શૈક્ષણિક સહયોગમાં મદદ કરશે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3
-
- 12) રાષ્ટ્રીય ઉચ્ચ શિક્ષણ લાયકાત ફેમવર્ક માટે ડ્રાફ્ટ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- સામાન્ય શિક્ષણ અને વ્યવસાયિક શિક્ષણ અને તાલીમ (VET) બંને માટે NQF ની જરૂરિયાતને માન્યતા આપી છે.
 - શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલયે નેશનલ વોકેશનલ ક્વોલિફિકેશન્સ ફેમવર્ક (NVQF) અને માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલય (NEP 2020 ની ભલામણોને પગલે શિક્ષણ મંત્રાલય તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું છે) એ વ્યાવસાયિક શિક્ષણ લાયકાત ફેમવર્ક (NVEQF) વિકસાવ્યું છે.
 - વર્ષ 2013 માં સૂચિત કરવામાં આવ્યું હતું નેશનલ સ્કિલ ક્વોલિફિકેશન ફેમવર્ક (NSQF) આ બે ફેમવર્કનો વિકાસ કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો અને તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

13) આરોગ્ય પહેલ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. મંત્રાલય (MoD) સર્વિસિસ ઈ-હેલ્થ આસિસ્ટન્સ એન્ડ ટેલિકોન્સલ્ટેશન (SeHAT) એ ઓનલાઈન મેડિકલ કન્સલ્ટેશન પ્લેટફોર્મ દ્વારા નિવૃત્ત સૈનિકો અને સેવા કર્મચારીઓને સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે દવાઓની હોમ ડિલિવરી સેવા શરૂ કરી છે.
2. તે સંરક્ષણ મંત્રાલયની ત્રણેય પાંખની ટેલિકોન્સલ્ટેશન સેવા છે જે તમામ લાયક લશ્કરી કર્મચારીઓ અને તેમના પરિવારો માટે રચાયેલ છે.
3. ડિજિટલ ઈન્ડિયા અને ઈ-ગવર્નન્સ પ્રત્યે સરકારની પ્રતિબદ્ધતાના ભાગરૂપે, સંરક્ષણ મંત્રી શ્રી રાજનાથ સિંહે 27 મે, 2021 ના રોજ સેહતની શરૂઆત કરી હતી. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

14) ઈન્ડિયન કેપિટલ ગુડ્સ સેક્ટર તબક્કા-II સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. કેપિટલ ગુડ્સ એ ભૌતિક સંપત્તિ છે જેનો ઉપયોગ કંપની ઉત્પાદનો અને સેવાઓના ઉત્પાદન માટે ઉત્પાદન પ્રક્રિયામાં કરે છે અને જે પછીથી ગ્રાહકો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાય છે.
2. કેપિટલ ગુડ્સમાં ઈમારતો, મશીનરી, સાધનો, વાહનો અને સાધનોનો સમાવેશ થાય છે.
3. કેપિટલ ગુડ્સ એ તૈયાર માલ નથી પણ માલના ઉત્પાદન માટે વપરાય છે. ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
(A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

મહેક મહેક થાય છે, ગ્રામ જગતની માટી હે તેજસ્વી યુવાનો! આવો બનવા તલાટી...

ઘો.12 પાસ માટે સુવર્ણ તક

તલાટી મંત્રી
(3437 જગ્યા)

ONE Batch FULL **નવી બેચ** **10% DISCOUNT**

તારીખ : 17/02/2022
બપોરે : 1:00 TO 3:00

પરીક્ષાલક્ષી મટીરિયલ્સ અને FREE BOOKS

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના નિષ્ણાંતો દ્વારા અભ્યાસ

પૂર્ણ સંભાવના ધરાવતા પ્રશ્નો સાથે તૈયારી **નવા અભ્યાસક્રમ મુજબની પરિણામલક્ષી તૈયારી**

એડમિશન **93757-01110**
વેહલા તે પહેલાના ધોરણે **93280-01110**

ICA® કાલાવડ રોડ, તિરૂપતી પેટ્રોલ પંપ સામે, સ્વામિનારાયણ મંદિર પાસે, રાજકોટ. **offline રાજકોટ**

વર્લ્ડ વેટલેન્ડ્સ ડે અને બે નવી રામસર સાઇટ્સ

- સમગ્ર વિશ્વમાં દર વર્ષે 02 ફેબ્રુઆરી, 2022ના રોજ વર્લ્ડ વેટલેન્ડ્સ ડેનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
- આ પ્રસંગે સ્પેસ એપ્લિકેશન્સ સેન્ટર (SAC - ઈસરોનું મુખ્ય કેન્દ્ર) દ્વારા 'નેશનલ વેટલેન્ડ ડેકેડલ ચેન્જ એટલાસ' તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.
- આને લગતા અસલ એટલાસ SAC દ્વારા વર્ષ 2011 માં બહાર પાડવામાં આવ્યા હતા અને છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં તમામ રાજ્ય સરકારો દ્વારા તેની આયોજન પ્રક્રિયાઓમાં પણ તેનો વ્યાપકપણે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.
- આ પ્રસંગે બે નવા રામસર સ્થળો (આંતરરાષ્ટ્રીય મહત્વના વેટલેન્ડ્સ) - ગુજરાતમાં ખિજડિયા વન્યજીવ અભયારણ્ય અને ઉત્તર પ્રદેશના બખીરા વન્યજીવ અભયારણ્યની પણ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

વિશ્વ વેટલેન્ડ્સ દિવસ

- આ દિવસ 02 ફેબ્રુઆરી, 1971ના રોજ ઈરાનના શહેર રામસરમાં 'કન્વેન્શન ઓન વેટલેન્ડ્સ' ને અપનાવવાની તારીખને ચિહ્નિત કરે છે.
- રામસર કન્વેન્શન એક આંતર-સરકારી સંધિ છે, જે વેટલેન્ડ્સ અને તેના સંસાધનોના સંરક્ષણ અને યોગ્ય ઉપયોગ માટે રાષ્ટ્રીય કાર્યવાહી અને આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર માટેનું માળખું પૂરું પાડે છે.
- રામસરની યાદી અનુસાર, સૌથી વધુ રામસર સ્થળો ધરાવતા દેશોમાં ચુનાઈટેડ કિંગડમ (175) અને મેક્સિકો (142)નો સમાવેશ થાય છે. બોલિવિયાનો વિસ્તાર (1,48,000 ચોરસ કિ.મી.) કન્વેન્શન સંરક્ષણની દ્રષ્ટિએ સૌથી મોટો છે.
- આ દિવસ સૌ પ્રથમ વર્ષ 1997 માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો.
- વર્ષ 2022ની થીમ 'વેટલેન્ડ એક્શન ફોર પીપલ એન્ડ નેચર' છે.

વેટલેન્ડ્સ અને તેનું મહત્વ

- વેટલેન્ડ:**
- વેટલેન્ડ્સ એ મોસમી અથવા કાયમી ઇકોસિસ્ટમ્સ છે જે પાણીમાં સ્થિત છે. તેમાં મેંગ્રોવ્સ, દલદલ, નદીઓ, તળાવો, ડેલ્ટા, પૂરના મેદાનો અને પૂરના જંગલો, ચોખાના ખેતરો, કોરલ રીફ, દરિયાઈ વિસ્તારો (6 મીટરથી ઓછી

ભરતીના વિસ્તારો) ઉપરાંત માનવસર્જિત વેટલેન્ડ્સ જેવા કે ગંદાપાણીના શુદ્ધિકરણ તળાવો અને જળાશયોનો સમાવેશ થાય છે.

મહત્વ

- વેટલેન્ડ્સ એ આપણા કુદરતી વાતાવરણનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. આ પૂરની ઘટનાઓને ઘટાડે છે, દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોનું રક્ષણ કરે છે, તેમજ પ્રદૂષકોને શોષીને પાણીની ગુણવત્તામાં સુધારો કરે છે.
- વેટલેન્ડ્સ મનુષ્ય અને પૃથ્વી માટે મહત્વપૂર્ણ છે. 1 અબજથી વધુ લોકો જીવનનિર્વાહ માટે તેમના પર આધાર રાખે છે, અને વિશ્વની 40% પ્રજાતિઓ વેટલેન્ડ્સમાં રહે છે અને પ્રજનન કરે છે.
- ખોરાક, કાચો માલ, દવાઓ માટે આનુવંશિક સંસાધનો અને જળવિદ્યુતના આ મહત્વપૂર્ણ સ્ત્રોત છે.
- જમીન આધારિત કાર્બનનો 30 ટકા હિસ્સો પીટલેન્ડ (એક પ્રકારનો વેટલેન્ડ)માં સંગ્રહિત થાય છે.
- તેઓ પરિવહન, પર્યટન અને લોકોની સાંસ્કૃતિક અને આધ્યાત્મિક સુખાકારીમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.
- ઘણા વેટલેન્ડ્સ એ કુદરતી સૌંદર્યના ક્ષેત્રો છે અને આદિવાસી લોકો માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

વેટલેન્ડ સંબંધિત જોખમો

- વેટલેન્ડ્સ પર રચાયેલી IPBES (ઇન્ટરગવર્નમેન્ટલ સાયન્સ પોલિસી પ્લેટફોર્મ ઓન બાયોડાયવર્સિટી એન્ડ ઇકોસિસ્ટમ સર્વિસ) અનુસાર, આ સૌથી વધુ વિક્ષેપિત ઇકોસિસ્ટમ્સમાંની એક છે.
- માનવીય પ્રવૃત્તિઓ અને ગ્લોબલ વોર્મિંગને કારણે વેટલેન્ડ્સ જંગલો કરતા 3 ગણી ઝડપથી ઘટી રહી છે.
- યુનેસ્કોના જણાવ્યા અનુસાર, વેટલેન્ડ્સના અસ્તિત્વ માટેનો ખતરો વિશ્વના 40% વનસ્પતિ અને પ્રાણીસૃષ્ટિ પર પ્રતિકૂળ અસર કરશે જે આ વેટલેન્ડ વિસ્તારોમાં જોવા મળે છે અથવા પુનઃઉત્પાદન કરવામાં આવે છે.
- મુખ્ય જોખમો: કૃષિ, વિકાસ, પ્રદૂષણ અને આબોહવા પરિવર્તન.

ભારતમાં વેટલેન્ડ્સની સ્થિતિ

- ભારતમાં લગભગ 4.6 ટકા જમીન વેટલેન્ડ્સના રૂપમાં છે, જે 15.26 મિલિયન હેક્ટર વિસ્તારને આવરી લે છે.

- યુ.પી.માં આવેલ બખીરા વન્યજીવ અભયારણ્ય શિયાળાની ઋતુમાં મોટી સંખ્યામાં મધ્ય એશિયાઈ ફલાય વે પ્રજાતિઓને સુરક્ષિત આશ્રય સ્થાન પૂરું પાડે છે, જ્યારે ગુજરાતનું ખીજડિયા વન્યજીવન અભયારણ્ય સમૃદ્ધ વિવિધતા ધરાવતું દરિયાકિનારે આવેલું વેટલેન્ડ છે, તે લુપ્ત થતી અને સંવેદનશીલ પ્રજાતિઓને સુરક્ષિત રહેઠાણ પૂરું પાડે છે.
- ભારતમાં ઇન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઇઝેશન (ISRO) દ્વારા સંકલિત મૂલ્યાંકન અને રાષ્ટ્રીય વેટલેન્ડ સૂચિ અનુસાર, દેશના કુલ ભૌગોલિક વિસ્તારમાં વેટલેન્ડ્સનો હિસ્સો 4.63 ટકા છે.
- ભારતમાં 19 પ્રકારના વેટલેન્ડ્સ છે.
- વેટલેન્ડના રાજ્યવાર વિતરણમાં ગુજરાત ટોચ પર છે (રાજ્યના કુલ ભૌગોલિક વિસ્તારનો 17.56 ટકા વિસ્તાર અથવા લાંબા દરિયાકિનારાને કારણે દેશના કુલ વેટલેન્ડ વિસ્તારોના 22.7 ટકા).
- ત્યારબાદ આંધ્રપ્રદેશ, ઉત્તર પ્રદેશ અને પશ્ચિમ બંગાળનો નંબર આવે છે.

રામસર યાદીનું મહત્વ

- તે ISO સર્ટિફિકેશન જેવું છે. જો કોઈ પણ સાઈટ સતત તેમના ધોરણોને પૂર્ણ કરતી ન હોય તો તેને પણ આ સૂચિમાંથી દૂર કરી શકાય છે. તે એક કિંમતી વસ્તુ જેવું છે જેની કિંમત છે, પરંતુ તે કિંમત ફક્ત ત્યારે જ ચૂકવી શકાય છે જો તે વસ્તુની બ્રાન્ડ વેલ્યુ હોય.
- રામસર ટેગ કોઈપણ સ્થળની મજબૂત સુરક્ષા વ્યવસ્થા પર આધારીત છે અને અતિક્રમણ સામે રક્ષણ પૂરું પાડે છે.
- પક્ષીઓની ઘણી પ્રજાતિઓ પ્રવેશ દરમિયાન હિમાલયના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશવાનું ટાળવાનું પસંદ કરે છે અને તેના બદલે ગુજરાત અને રાજસ્થાન થઈને ભારતીય ઉપખંડમાં પ્રવેશવા માટે અફઘાનિસ્તાન અને પાકિસ્તાનમાંથી પસાર થતા માર્ગની પસંદગી કરે છે. આમ ગુજરાત અનેક આંતરરાષ્ટ્રીય યાયાવર પ્રજાતિઓ જેવી કે, બતક, વેડર, પ્લાવર, ટર્ન્સ, સાગરપંખી વગેરે અને કિનારાના પક્ષીઓ તેમજ શિકારી પક્ષીઓનું પ્રથમ 'ઉત્તરાણ સ્થળ' બન્યું છે.
- ભારતમાં વેટલેન્ડ્સ શિયાળા દરમિયાન સ્થળાંતર કરનારા પક્ષીઓ માટે ગોચર અને આરામના સ્થળો તરીકે કાર્ય કરે છે.
- કન્વેન્શન ફોર ધ કન્ઝર્વેશન ઓફ માઈગ્રેટરી વાઈલ્ડલાઈફ પ્રજાતિઓ અનુસાર, સીએએફ (સેન્ટ્રલ એશિયન ફ્લાયવે), જે 30 દેશોને આવરી લે છે, તે 182 સ્થળાંતર કરનારા જળપક્ષીઓની ઓછામાં ઓછી 279 વસ્તીને આવરી લે છે, જેમાં વૈશ્વિક સ્તરે 29 લુપ્તપ્રાય અને નજીકના જોખમવાળી પ્રજાતિઓનો સમાવેશ થાય છે.

વન વિસ્તાર વધારવામાં ભારત વિશ્વમાં ત્રીજા ક્રમે છે: આર્થિક સર્વે

- આર્થિક બાબતોના વિભાગ દ્વારા તાજેતરમાં બહાર પાડવામાં આવેલ આર્થિક સર્વેક્ષણમાં જણાવાયું છે કે વધતા જંગલ વિસ્તારના સંદર્ભમાં ભારત વિશ્વમાં ત્રીજા ક્રમે છે. ભારતે 2010 અને 2020 વચ્ચે દર વર્ષે 2,66,000 હેક્ટર જંગલ વિસ્તાર ઉમેર્યો છે.
- ભારતના કુલ ભૌગોલિક વિસ્તારનો 24% હિસ્સો જંગલોથી ઘેરાયેલો છે. વિશ્વના જંગલોમાં ભારતના જંગલોનો હિસ્સો 2% છે.

ટોચના દેશો

- સર્વે અનુસાર, સૌથી વધુ જંગલ ધરાવતા દેશોમાં બ્રાઝિલ, કોંગો, પેરુ અને રશિયા છે. બ્રાઝિલના કુલ જમીન વિસ્તારનો 59% જંગલોથી આચ્છાદિત છે. પેરુમાં તે 57%, કોંગોમાં 56%, રશિયામાં 50% છે. લગભગ દસ દેશોએ વૈશ્વિક જંગલોમાં 66% યોગદાન આપ્યું છે.
- ભારતીય રાજ્યોમાં વન આવરણ
- મધ્યપ્રદેશમાં સૌથી વધુ જંગલ વિસ્તાર હતો. મધ્યપ્રદેશ તે ભારતના કુલ જંગલ વિસ્તારનો 11% હિસ્સો ધરાવે છે. તે પછી અરુણાચલ પ્રદેશ આવે છે. રાજ્યમાં દેશના કુલ જંગલ વિસ્તારના 9% વિસ્તાર છે. છત્તીસગઢમાં 8%, ઓડિશામાં 7% અને મહારાષ્ટ્રમાં 7% છે.

વન આવરણનું સૌથી વધુ પ્રમાણ

- રાજ્યના ભૌગોલિક વિસ્તારની સરખામણીમાં જંગલોનું સૌથી વધુ પ્રમાણ એટલે કે જંગલો હેઠળનો વિસ્તાર નીચે મુજબ છે:
- મિઝોરમ: 85%
- અરુણાચલ પ્રદેશ: 79%
- મેઘાલય: 76%
- મણિપુર: 74%
- નાગાલેન્ડ: 74%
- 2011 અને 2021 ની વચ્ચે ભારતમાં ખૂબ જ ગીચ વન આવરણમાં 20% નો વધારો થયો છે. ખુલ્લા જંગલ વિસ્તારમાં 7% નો વધારો થયો છે.

ટીકા

- 'ધ સ્ટેટ ઓફ ફોરેસ્ટ રિપોર્ટ' આ વર્ષે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. વન આવરણની ગણતરીમાં અપનાવવામાં આવેલી પદ્ધતિ પર પર્યાવરણવાદીઓ સવાલ ઉઠાવી રહ્યા છે. તેમના મતે સર્વેમાં જંગલ વિસ્તારની બહારના વૃક્ષારોપણ અને

બગીચાઓનો સમાવેશ થાય છે. આના પર, કેન્દ્ર સરકારે જવાબ આપ્યો કે ભારતમાં “વન” ની વ્યાખ્યા વૈશ્વિક વ્યાખ્યાઓ સાથે સુસંગત છે.

જંગલની વ્યાખ્યા

- ભારતીય વન અધિનિયમ, 1927 જંગલને વૃક્ષો, બ્રશવુડ અને જંગલોથી ઢંકાયેલી જમીન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે. ભારતીય કાયદાકીય વ્યવસ્થામાં જંગલની કોઈ યોગ્ય વ્યાખ્યા નથી. 1996 માં, સુપ્રીમ કોર્ટે જંગલને એક વિસ્તાર તરીકે વ્યાખ્યાયિત કર્યું જે સરકારી રેકૉર્ડમાં જંગલ તરીકે નોંધાયેલ છે. આ બે વ્યાખ્યાઓ દેશમાં વ્યાપકપણે ઉપયોગમાં લેવાય છે. ભારતમાં જંગલની વ્યાખ્યા કરવી મુશ્કેલ છે કારણ કે દેશમાં વિવિધ પ્રકારના 16 જંગલો છે!

‘ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ એન્ડ યુટિલાઈઝેશન મિશન’

- નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલ (NGT) એ તાજેતરમાં ‘ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ એન્ડ યુટિલાઈઝેશન મિશન’ની રચના કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે.

મુખ્યમુદ્દા

- NGT NHRC એ કોલ થર્મલ પાવર સ્ટેશનો દ્વારા ફ્લાય એશના ‘અવૈજ્ઞાનિક સંચાલન અને સંગ્રહ’ને ધ્યાનમાં રાખીને આ આદેશ પસાર કર્યો હતો.
- ઉદાહરણ તરીકે, તે રિહાઈ જળાશયમાં ઔદ્યોગિક પ્રવાહ અને ફ્લાય એશના સ્થળાંતર પર ધ્યાન આપે છે.

ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ એન્ડ યુટિલાઈઝેશન મિશન

- ‘ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ એન્ડ યુટિલાઈઝેશન મિશન’ ન વપરાયેલ ફ્લાય એશના વાર્ષિક સ્ટોકના નિકાલની દેખરેખ રાખવા માંગે છે. તે એ પણ જોશે કે 1,670 મિલિયન ટન સંચિત ફ્લાય એશનો ઉપયોગ ઓછામાં ઓછા જોખમી રીતે કેવી રીતે થઈ શકે. આ મિશન પાવર પ્લાન્ટ્સ દ્વારા સલામતીના તમામ પગલાં કેવી રીતે લઈ શકાય તેના પર વધુ ધ્યાન આપશે.

પ્રથમ બેઠક

- ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ મિશન કોલ પાવર પ્લાન્ટ્સમાં ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટની સ્થિતિનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે એક મહિનાની અંદર તેની પ્રથમ બેઠક યોજશે. તે વ્યક્તિગત છોડ દ્વારા રાખના ઉપયોગ માટે રોડ મેપ તૈયાર કરવા માટે એક એક્શન પ્લાન પણ તૈયાર કરશે. આ મિશન હેઠળ એક વર્ષ સુધી દર મહિને બેઠકો યોજવામાં આવશે.

મિશન હેતુ

- ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ મિશનની શરૂઆત ફ્લાય એશના સંચાલન અને નિકાલ અને અન્ય સંબંધિત સમસ્યાઓના સંકલન અને દેખરેખના ઉદ્દેશ્ય સાથે કરવામાં આવશે.

આ મિશનનું નેતૃત્વ કોણ કરશે ?

- વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (MoEF&CC) અને કેન્દ્રીય કોલસા અને ઉર્જા મંત્રાલયના સચિવો દ્વારા સંયુક્ત રીતે કરવામાં આવશે. તેઓ સંબંધિત રાજ્યોના મુખ્ય સચિવોની સાથે પણ હશે જ્યાં આ મિશન લાગુ કરવામાં આવી રહ્યું છે. MoEF&CC રાજ્ય સરકારના સચિવ પાલન અને સંકલન માટે નોડલ એજન્સી તરીકે કાર્ય કરશે.

ફ્લાય એશ નોટિફિકેશન 2021 થી કેવી રીતે અલગ છે ?

- સરકારે પર્યાવરણ (સંરક્ષણ) અધિનિયમ 1986 હેઠળ ‘ફ્લાય એશ નોટિફિકેશન 2021’ બહાર પાડ્યું હતું. આ સૂચના કોલસા આધારિત થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સમાંથી ફ્લાય એશને જળાશયો અથવા જમીનમાં ડમ્પિંગ અને નિકાલ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે. સરકારે છોડ માટે પર્યાવરણને અનુકૂળ રીતે રાખનો 100% ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરવાનું ફરજિયાત બનાવ્યું હતું. નવા નિયમો હેઠળ, નોન-કમ્પ્લાયન્ટ પાવર પ્લાન્ટ્સ પર દર નાણાકીય વર્ષમાં ચાર્જ લેવામાં આવશે. આખરે બિનઉપયોગી રાખને પ્રતિ ટન રૂ. 1,000 ના પર્યાવરણીય વળતર સાથે દંડ કરવામાં આવશે.

નાસાનું ઓશન મેલ્ટિંગ ગ્રીનલેન્ડ મિશન

- ગ્રીનલેન્ડમાં, સમુદ્રનું પાણી ગ્લેશિયર્સને પીગાળી રહ્યું છે જેટલું ઉપરથી ગરમ હવા તેમને પીગાળી રહી છે. ઓશન મેલ્ટિંગ ગ્રીનલેન્ડ મિશન, સામાન્ય રીતે OMG તરીકે ઓળખાય છે, નાસા દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. તે પાંચ વર્ષનું મિશન હતું. તે 31 ડિસેમ્બર, 2021 ના રોજ સમાપ્ત થયું. આ મિશન મુખ્યત્વે ગ્રીનલેન્ડમાં બરફના નુકશાનને માપે છે.

મિશનના મુખ્ય તારણો

- મિશન દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા અભ્યાસમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે જો ગ્રીનલેન્ડનો તમામ બરફ ઓગળશે તો વૈશ્વિક મહાસાગરનું સ્તર 7.4 મીટર વધી જશે.
- ગ્રીનલેન્ડનો બરફ 25 વર્ષ પહેલા કરતાં પાંચ ગણો વધુ ઝડપથી પીગાળી રહ્યો છે.
- ગ્રીનલેન્ડમાં 220 થી વધુ ગ્લેશિયર્સ છે. સમુદ્રનું પાણી તેમને ઝડપથી પીગાળી રહ્યું છે.

- ગ્રીનલેન્ડમાં મહાસાગરોનું ઉપરનું સ્તર અત્યંત ઠંડું છે. ઉપરાંત, તે મીઠું નથી. પાણીનું ટોચનું સ્તર આર્ક્ટિકમાંથી આવે છે. બીજી તરફ, નીચેના સ્તરો ગરમ છે. તળિયેનું આ પાણી ગ્લેશિયર્સને ચારથી પાંચ ગણી ઝડપથી પીગળી રહ્યું છે. જેટલી વધુ ઊંડાઈ, તેટલી ઝડપથી તે ઓગળે છે. ઉપરાંત, વધુ ઊંડાઈનું પાણી વધુ ખારું હોય છે.

આ મિશન શું કર્યું ?

- મિશન દ્વારા ગ્રીનલેન્ડના દરિયાકાંઠે સમુદ્રની સપાટીનું સંપૂર્ણ સર્વે કરવામાં આવ્યું હતું. તે દર વર્ષે સમુદ્રનું તાપમાન માપે છે, સ્થળથી બીજા સ્થળે અને ઉપરથી નીચે સુધી.
- આનાથી સમુદ્રનો સંપૂર્ણ નકશો બનાવવામાં આવ્યો. આ મિશનમાં વિવિધ ઊંડાણો પર પાણીની ખારાશ માપવામાં આવી હતી.
- તે એ પણ અભ્યાસ કરે છે કે કેવી રીતે ખારા એટલાન્ટિક પાણી ગ્રીનલેન્ડમાં બરફના ગલનને અસર કરે છે.

આ મિશન શા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું ?

- ઉપગ્રહો માત્ર દરિયાની સપાટીનું તાપમાન જ આપી શકે છે. આ ડેટાના આધારે ગ્રીનલેન્ડમાં ગ્લોબલ વોર્મિંગની સંપૂર્ણ અસરનો અભ્યાસ કરી શકાયો નથી. સંશોધકો જાણવા માગતા હતા કે કેટલો બરફ ખોવાઈ રહ્યો છે. તેઓ જથ્થો માપવા માંગતા હતા. આ માટે તેણે દરિયામાં ડૂબકી મારવી પડી હતી.

ભારતનો પ્રથમ જીઓલોજિકલ પાર્ક

- ભારતનો પ્રથમ ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય ઉદ્યાન મધ્યપ્રદેશના જબલપુરમાં લમહેટા ખાતે બનાવવામાં આવશે.

મુખ્યમુદ્દા

- આ પાર્ક માટે મંજૂરી ખાણ મંત્રાલય હેઠળના જીઓલોજિકલ સર્વે ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા આપવામાં આવી હતી.
- આ પાર્ક પાંચ એકર જમીનમાં 35 કરોડના રોકાણ સાથે બનાવવામાં આવશે.

લમહેટામાં આ પાર્ક કેમ બનાવવામાં આવી રહ્યો છે?

- આ જિયોલોજિકલ પાર્ક લમહેટામાં બનાવવામાં આવશે કારણ કે આ સ્થળ ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય દૃષ્ટિકોણથી વિશ્વના મહત્વપૂર્ણ સ્થળોમાંનું એક છે. 1928 માં, વિલિયમ હેનરી સ્લીમને આ વિસ્તારમાંથી ડાયનાસોરના અવશેષોની શોધ કરી. યુનેસ્કોએ પણ લમહેટાને જિયો હેરિટેજ સાઈટ તરીકે માન્યતા આપી છે.

જીઓપાર્ક શું છે?

- જીઓપાર્ક એક સંકલિત વિસ્તાર છે, જે ટકાઉ રીતે જીઓલોજિકલ હેરિટેજના સંરક્ષણ અને ઉપયોગને આગળ ધપાવે છે. તે ત્યાં રહેતા લોકોની આર્થિક સુખાકારીને પણ પ્રોત્સાહન આપે છે.

લેમેટા રચના

- લામાટા રચનાને ઈન્ફ્રાટ્રેપિયન પથારી તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર અને ગુજરાતમાં જોવા મળતી કાંપવાળી ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય રચના છે. તે ડેક્કન ટ્રેપ સાથે જોડાયેલ છે. તે માસ્ટ્રીક્ટિયન યુગનું છે અને તે ડાયનાસોરના અવશેષો માટે જાણીતું છે.

ભારતીય ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય સર્વેક્ષણ - GSI

- જીએસઆઈની સ્થાપના 1851માં થઈ હતી. તે ભારતની એક વૈજ્ઞાનિક એજન્સી છે, જે ખાણ મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. તે વિશ્વભરની સૌથી જૂની સંસ્થાઓમાંની એક છે અને સર્વે ઓફ ઇન્ડિયા પછી ભારતમાં બીજી સૌથી જૂની સર્વે સંસ્થા છે. સર્વે ઓફ ઇન્ડિયાની સ્થાપના 1767માં થઈ હતી. તે ભારતના ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય સર્વેક્ષણ અને અભ્યાસ કરવા માટે સુયોજિત હતું. તે કોલસા, સ્ટીલ, સિમેન્ટ, ધાતુઓ, પાવર ઉદ્યોગો અને આંતરરાષ્ટ્રીય ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય મંચમાં સત્તાવાર સહભાગી ઉપરાંત સામાન્ય જનતા, ઉદ્યોગ અને સરકારને મૂળભૂત પૃથ્વી વિજ્ઞાન માહિતીના મુખ્ય પ્રદાતા તરીકે પણ કામ કરે છે.

બમ ચક્રવાત

- તાજેતરમાં 'બમ સાયકલોન' પૂર્વી USમાં ત્રાટક્યું હતું, જેના કારણે પરિવહનની સમસ્યા સર્જાઈ હતી.

બમ ચક્રવાત

■ પરિચય:

- બમ સાયકલોન A એ એક તીવ્ર મધ્ય-અક્ષાંશ ચક્રવાત છે, તેના કેન્દ્રમાં હવાનું નીચું દબાણ હોય છે અને ખરાબ હવામાન અને બરફના તોફાનથી લઈને ભારે વાવાઝોડા અને ભારે વરસાદ સુધીની વિવિધ હવામાન પેટર્ન દ્વારા વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- બમ સાયકલોનને કારણે આગાહીકારો દ્વારા હાઈ એલર્ટ પર મૂકવામાં આવ્યું છે અત્યંત હાનિકારક અસરો પેદા કરી શકે છે.

■ ઉત્પત્તિનું કારણ:

- જ્યારે ઠંડી હવાનો સમૂહ ગરમ હવાના સમૂહ સાથે અથડાય છે, જેમ કે ગરમ દરિયાઈ પાણી પરની હવા. આ ઝડપથી મજબૂત થતી હવામાન પ્રણાલીની રચના એ બોમ્બોજેનેસિસ તરીકે ઓળખાતી પ્રક્રિયા છે.

- તે ત્યારે બને છે જ્યારે મધ્ય-અક્ષાંશ ચક્રવાત ઝડપથી વધે છે અને 24 કલાકમાં ઓછામાં ઓછા 24 મિલિબાર ઘટે છે.
- 'મિલિબાર' વાતાવરણીય દબાણને માપે છે.

બમ ચક્રવાત વાવાઝોડાથી કેવી રીતે અલગ પડે છે ?

- વાવાઝોડા ઉષ્ણકટિબંધીય પ્રદેશોમાં રચાય છે અને ગરમ સમુદ્રો દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે. આ કારણોસર તેઓ ઉનાળાની ઋતુમાં એકદમ સામાન્ય છે, કારણ કે આ સમય દરમિયાન દરિયાનું પાણી ગરમ હોય છે.
- બમ ચક્રવાત સામાન્ય રીતે શિયાળા દરમિયાન થાય છે, કારણ કે આ ચક્રવાતો ઠંડી અને ગરમ હવાના જોડાણને કારણે રચાય છે. ઉનાળા દરમિયાન સામાન્ય રીતે સમગ્ર વાતાવરણમાં વધુ ઠંડી હવા હોતી નથી; આનો અર્થ એ થયો કે તે સમયે બમ સાયકલોન થવાની શક્યતાઓ બહુ ઓછી છે.
- વાવાઝોડા ઉષ્ણકટિબંધીય પાણીમાં રચાય છે, જ્યારે બમ ચક્રવાત ઉત્તરપશ્ચિમ એટલાન્ટિક, ઉત્તરપશ્ચિમ પેસિફિક અને ક્યારેક ભૂમધ્ય સમુદ્ર પર રચાય છે.

નિકોબાર ટાપુઓમાં નવો પરોપજીવી છોડ મળ્યો

- તાજેતરમાં નિકોબાર ટાપુઓમાં પરોપજીવી ફૂલોના છોડ (સેપ્ટેમેરેન્થસ)ના નવા જીનસ મળી આવ્યા છે.
- સેપ્ટેમેરેન્થસ ઉપરાંત, બિન-પરોપજીવી છોડની અન્ય ચાર જીનસ નિકોબારિયોડેન્ડ્રોન (હિપ્પોકેટસી), સ્યુડોડિપ્લોસ્પોરા (રુબિયાસી), પ્યુબિસ્ટિલિસ (રુબિયાસી), સ્પિરાન્થેરા, (યુફોર્બિયાસી) પણ નિકોબાર ટાપુઓનું મહત્વ ધરાવતા પ્રદેશોમાંથી મળી આવ્યા છે.

■ પરોપજીવી છોડ:

- એક છોડ કે જે અન્ય છોડ (પોષક તત્વો) માંથી તેને કોઈ લાભ આપ્યા વિના તેના પોષણનો સંપૂર્ણ અથવા ભાગ મેળવે છે, અને ક્યારેક તે યજમાન છોડને ભારે નુકસાન પહોંચાડે છે.
- પરોપજીવી છોડની વ્યાખ્યાત્મક માળખાકીય વિશેષતા એ 'હોસ્ટોરિયમ' છે, એક વિશિષ્ટ ઓર્ગેનેલ જે યજમાન છોડમાં પ્રવેશ કરે છે અને બંને વચ્ચે વેસ્ક્યુલર યુનિયન બનાવે છે.
- પરોપજીવી છોડ ચડતા વેલા, લિયાનાસ, એપિફાઈટ્સ અને એરોફાઈટ્સ વગેરેથી અલગ છે. બાદમાં પરોપજીવી નથી, કારણ કે તેઓ અન્ય છોડનો ઉપયોગ પાણી અથવા પોષક તત્વોના સીધા સ્ત્રોત તરીકે કરવાને બદલે માત્ર રચના તરીકે કરે છે.

મુખ્યમુદ્દા

■ પરિચય:

- 'સેપ્ટેમેરેન્થસ' જીનસ છોડની પ્રજાતિ 'હોર્સફેલ્ડિયાગ્લાબ્રા' (બ્લૂમ) વોર્બના ટેકા પર ઉગે છે.
- 'સેપ્ટેમેરેન્થસ' માત્ર તેના યજમાન પર આંશિક રીતે નિર્ભર છે, પરંતુ તેમાં પ્રકાશસંશ્લેષણ માટે સક્ષમ પાંદડા પણ છે.
- તે માત્ર નિકોબાર ટાપુઓ માટે સ્થાનિક છે.
- 'સેપ્ટેમેરેન્થસ' નામ લેટિન શબ્દ 'સેપ્ટમ' પરથી ઉતરી આવ્યું છે, જેનો અર્થ 'સાત' થાય છે, જે ફૂલોની ગોઠવણીના ક્રમનું વર્ણન કરે છે.
- આ જાતિ 'લોરેન્થેસી' પરિવારની છે, જે ચંદનના ક્રમ હેઠળ હેમી-પરોપજીવી છે, જેને નોંધપાત્ર મહત્વ માનવામાં આવે છે.
- હેમી-પરજીવી છોડ તેમના પોષણ માટે તેમના યજમાન છોડ પર આંશિક રીતે નિર્ભર છે.

વિશેષતા

- છોડના પાંદડા હૃદયના આકારના હોય છે અને તેની ટોચ ખૂબ લાંબી હોય છે અને અંડાશય, ફળ અને બીજ 'યુર્સોલેટ' (માટીના વાસણના આકારના) હોય છે.
- એક સંશોધિત મૂળ માળખું વૃક્ષના થડ પર ફેલાયેલું હશે.
- હેમી-પરજીવી:
- સામાન્ય રીતે મિસ્ટલેટો તરીકે ઓળખાતા અર્ધ પરોપજીવીઓમાં 2,200 થી વધુ પ્રજાતિઓનો સમાવેશ થાય છે.
- વિશ્વભરના ઉષ્ણકટિબંધીય અને સમશીતોષ્ણ વસવાટોમાં તેમના વિતરણને વિકસાવવા અને દર્શાવવા માટે, તેઓને ઉછેર કરતા વૃક્ષ અથવા ઝાડવાની જરૂર છે જે ક્રમમાં લગભગ પાંચ ગણા વધુ વિકસિત છે અને વન ઇકોલોજી, પેથોલોજી અને દવામાં મહત્વપૂર્ણ છે.
- તેઓ મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે કારણ કે તેઓ ફળભક્ષી પક્ષીઓને ખોરાક પૂરો પાડે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) વર્લ્ડ વેટલેન્ડ્સ ડે અને બે નવી રામસર સાઈટ્સ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. ભારતમાં લગભગ 4.6 ટકા જમીન વેટલેન્ડ્સના રૂપમાં છે, જે 15.26 મિલિયન હેક્ટર વિસ્તારને આવરી લે છે.
 2. યુ.પી.માં આવેલ બખીરા વન્યજીવ અભયારણ્ય શિયાળાની ઋતુમાં મોટી સંખ્યામાં મધ્ય એશિયાઈ ફલાય વે પ્રજાતિઓને સુરક્ષિત આશ્રય સ્થાન પૂરું પાડે છે.
 3. ગુજરાતનું ખીજડિયા વન્યજીવન અભયારણ્ય સમૃદ્ધ વિવિધતા ધરાવતું દરિયાકિનારે આવેલું વેટલેન્ડ છે, તે લુપ્ત થતી અને સંવેદનશીલ પ્રજાતિઓને સુરક્ષિત રહેઠાણ પૂરું પાડે છે.
- ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

2) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આર્થિક બાબતોના વિભાગ દ્વારા તાજેતરમાં બહાર પાડવામાં આવેલ આર્થિક સર્વેક્ષણમાં જણાવાયું છે કે વધતા જંગલ વિસ્તારના સંદર્ભમાં ભારત વિશ્વમાં ત્રીજા ક્રમે છે.

2. ભારતે 2010 અને 2020 વચ્ચે દર વર્ષે 2,66,000 હેક્ટર જંગલ વિસ્તાર ઉમેર્યો છે.

3. ભારતના કુલ ભૌગોલિક વિસ્તારનો 24% હિસ્સો જંગલોથી ઘેરાયેલો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

3) ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ એન્ડ યુટિલાઈઝેશન મિશન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'ફ્લાય એશ મેનેજમેન્ટ એન્ડ યુટિલાઈઝેશન મિશન' ન વપરાયેલ ફ્લાય એશના વાર્ષિક સ્ટોકના નિકાલની દેખરેખ રાખવા માંગે છે.

2. તે એ પણ જોશે કે 1,670 મિલિયન ટન સંચિત ફ્લાય એશનો ઉપયોગ ઓછામાં ઓછા જોખમી રીતે કેવી રીતે થઈ શકે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

4) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. મિશન દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા અભ્યાસમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે જો ગ્રીનલેન્ડનો તમામ બરફ ઓગળશે તો વૈશ્વિક મહાસાગરનું સ્તર 7.4 મીટર વધી જશે.

2. ગ્રીનલેન્ડનો બરફ 25 વર્ષ પહેલા કરતાં પાંચ ગણો વધુ ઝડપથી પીગળી રહ્યો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

5) ભારતના પ્રથમ જીઓલોજિકલ પાર્ક સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. આ જિયોલોજિકલ પાર્ક લમહેટામાં બનાવવામાં આવશે કારણ કે આ સ્થળ ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય દૃષ્ટિકોણથી વિશ્વના મહત્વપૂર્ણ સ્થળોમાંનું એક છે.

2. 1928 માં, વિલિયમ હેનરી સ્લીમને આ વિસ્તારમાંથી ડાયનાસોરના અવશેષોની શોધ કરી.

3. યુનેસ્કોએ પણ લમહેટાને જિયો હેરિટેજ સાઈટ તરીકે માન્યતા આપી છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

6) બમ ચક્રવાત સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. જ્યારે ઠંડી હવાનો સમૂહ ગરમ હવાના સમૂહ સાથે અથડાય છે, જેમ કે ગરમ દરિયાઈ પાણી પરની હવા. આ ઝડપથી મજબૂત થતી હવામાન પ્રણાલીની રચના એ બોમ્બોજેનેસિસ તરીકે ઓળખાતી પ્રક્રિયા છે.

2. તે ત્યારે બને છે જ્યારે મધ્ય-અક્ષાંશ ચક્રવાત ઝડપથી વધે છે અને 24 કલાકમાં ઓછામાં ઓછા 24 મિલિબાર ઘટે છે.

3. 'મિલિબાર' વાતાવરણીય દબાણને માપે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

7) નિકોબાર ટાપુઓમાંથી મળી આવેલ નવા પરોપજીવી છોડ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:

1. 'સેપ્ટેમેરેન્થસ' જીનસ છોડની પ્રજાતિ 'હોર્સફ્રેલ્ડિયાગ્લાબ્રા' (બ્લૂમ) વોર્બના ટેકા પર ઉગે છે.

2. 'સેપ્ટેમેરેન્થસ' માત્ર તેના ચજમાન પર આંશિક રીતે નિર્ભર છે, પરંતુ તેમાં પ્રકાશસંશ્લેષણ માટે સક્ષમ પાંદડા પણ છે. તે માત્ર નિકોબાર ટાપુઓ માટે સ્થાનિક છે.

3. 'સેપ્ટેમેરેન્થસ' નામ લેટિન શબ્દ 'સેપ્ટમ' પરથી ઉતરી આવ્યું છે, જેનો અર્થ 'સાત' થાય છે, જે ફૂલોની ગોઠવણીના ક્રમનું વર્ણન કરે છે.

ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

સમાનતાની પ્રતિમા

- વડાપ્રધાને 11મી સદીના ભક્તિ સંત શ્રી રામાનુજાચાર્યની યાદમાં બનાવવામાં આવેલી 216 ફૂટ ઊંચી 'સમાનતાની પ્રતિમા' રાષ્ટ્રને સમર્પિત કરી. જેમણે જાતિ અને સંપ્રદાય સહિત જીવનના તમામ પાસાઓમાં સમાનતાના વિચારને પ્રોત્સાહન આપ્યું હતું. તેમનો જન્મ વર્ષ 1017 માં તમિલનાડુના શ્રીપેરમ્બદુર ગામમાં થયો હતો.
- રામાનુજાચાર્ય જયંતિની તારીખ તમિલ સૌર કેલેન્ડરના આધારે નક્કી કરવામાં આવે છે. તેઓ એક મહાન ધર્મશાસ્ત્રી હતા, જેમણે વિશ્વ ભાઈચારાનો સંદેશ આપ્યો હતો.
- રામાનુજાચાર્ય વેદાંત અને વૈષ્ણવ દર્શનના મહાન સમર્થક હતા. સંત રામાનુજાચાર્યે કહેવાતા અસ્પૃશ્યો સાથે ભેદભાવ ન કરવાની વાત કરતાં કહ્યું હતું કે વિશ્વના સર્જનહારે ક્યારેય કોઈની સાથે ભેદભાવ કર્યો નથી.
- શ્રી રામાનુજાચાર્યએ એક સિદ્ધાંતનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો જેમાં જન્મ અથવા જાતિના આધારે વ્યક્તિના આધ્યાત્મિક જ્ઞાનના આધારે આદર આપવામાં આવે છે. તેમણે વેદોનું ગોપનીય અને સર્વોચ્ચ જ્ઞાન સામાન્ય લોકો સુધી પહોંચાડ્યું. શ્રી રામાનુજાચાર્ય એક મહાન તત્ત્વચિંતક, સંત, વિચારક, સમાજ સુધારક અને વેદાંતના વિશિષ્ટાદ્વૈત પ્રવાહના મુખ્ય પ્રચારક હતા.

‘ચૌરી-ચૌરા’ની ઘટનાના 100 વર્ષ

- તાજેતરમાં પ્રધાનમંત્રીએ ‘ચૌરી-ચૌરા’ ઘટનાની 100મી વર્ષગાંઠના પ્રસંગે સ્વતંત્રતા સંગ્રામના બહાદુરોને શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરી હતી.
- ચૌરી-ચૌરા ઉત્તર પ્રદેશના ગોરખપુર જિલ્લાનું એક નગર છે.
- 4 ફેબ્રુઆરી, 1922ના રોજ આ શહેરમાં હિંસક ઘટના બની - ખેડૂતોના ટોળાએ એક પોલીસ સ્ટેશનને આગ ચાંપી દીધી, જેમાં 22 પોલીસકર્મીઓના મોત થયા. આ ઘટનાને કારણે મહાત્મા ગાંધીએ અસહકારની ચળવળ (1920-22) પાછી ખેંચી લીધી.

ઘટનાની પૃષ્ઠભૂમિ

- 01 ઓગસ્ટ, 1920ના રોજ ગાંધીજીએ સરકાર વિરુદ્ધ અસહકારની ચળવળ શરૂ કરી હતી.

- તેમાં સ્વદેશીનો ઉપયોગ અને વિદેશી ચીજવસ્તુઓ (ખાસ કરીને મશીનથી બનાવેલાં વસ્ત્રો)ને બાકાત રાખવા, કાનૂની, શૈક્ષણિક અને વહીવટી સંસ્થાઓનો બહિષ્કાર અને વહીવટને સહાય કરવાનો ઈનકાર સામેલ હતો.
- 1921-22ના શિયાળામાં કોંગ્રેસ અને ખિલાફત ચળવળના સ્વયંસેવકોને રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક દળ તરીકે સંગઠિત કરવામાં આવ્યા.
- ખિલાફત ચળવળ એ ભારતમાં એક અખિલ-ઈસ્લામિક ચળવળ હતી, જેનો જન્મ વર્ષ 1919 માં બ્રિટીશ રાજ દરમિયાન ભારતમાં મુસ્લિમ સમુદાયમાં એકતાના પ્રતીક તરીકે ઓટ્ટોમન ખિલાફતને ટેકો આપવાના પ્રયાસ તરીકે થયો હતો.
- કોંગ્રેસે આંદોલનને સમર્થન આપ્યું અને મહાત્મા ગાંધીએ તેને અસહકાર આંદોલનમાં સામેલ કરવાની માંગ કરી.

ચૌરી-ચૌરાની ઘટના અને તેના પ્રત્યાઘાતો

- **ચૌરી-ચૌરાની ઘટના:**
 - 4 ફેબ્રુઆરીએ, સ્વયંસેવકોએ ચૌરી-ચૌરા શહેરમાં એક સભા યોજી હતી અને શોભાયાત્રા કાઢવા માટે નજીકના મુંડેરા બજારને પસંદ કરવામાં આવ્યું હતું.
 - પોલીસે ભીડ પર ગોળીબાર કર્યો હતો જેમાં કેટલાક લોકો માર્યા ગયા હતા અને અનેક સ્વયંસેવકો ઘાયલ થયા હતા.
 - જવાબી કાર્યવાહીમાં ટોળાએ પોલીસ સ્ટેશનને આગ ચાંપી દીધી હતી.
 - ભાગવાનો પ્રયાસ કરી રહેલા કેટલાક પોલીસકર્મીઓને માર મારવામાં આવ્યો હતો. હથિયારો સહિતની પોલીસની ઘણી બધી સંપત્તિનો નાશ કરવામાં આવ્યો હતો.

- **અંગ્રેજોની પ્રતિક્રિયા:**
 - બ્રિટિશ રાજે આક્રમક રીતે આરોપીઓ સામે કાર્યવાહી કરી હતી.
 - સેશન્સ કોર્ટે 225 આરોપીઓમાંથી 172 આરોપીઓને તાત્કાલિક ફાંસીની સજા ફટકારી હતી. જો કે, આખરે દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા લોકોમાંથી માત્ર 19 લોકોને જ ફાંસી આપવામાં આવી હતી.

- **મહાત્મા ગાંધીની પ્રતિક્રિયા:**
 - ગાંધીજીએ પોલીસકર્મીઓની હત્યાની નિંદા કરી હતી અને નજીકના ગામોમાં સ્વયંસેવક જૂથોને વિખેરી નાખવામાં આવ્યા હતા. આ ઘટના પ્રત્યે સહાનુભૂતિ અને પ્રાયશ્ચિત કરવા માટે ‘ચૌરી-ચૌરા સહાયતા કોષ’ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
 - ગાંધીજીએ અસહકારની ચળવળમાં હિંસાનો પ્રવેશ જોયો અને તેને રોકવાનો નિર્ણય કર્યો.

- તેમણે પોતાની ઈચ્છા 'કોંગ્રેસ કાર્યસમિતિ'ને જણાવી અને 12 ફેબ્રુઆરી, 1922ના રોજ સત્યાગ્રહ આંદોલનને ઔપચારિક રીતે પાછું ખેંચી લેવામાં આવ્યું.
- અહિંસામાં અતૂટ વિશ્વાસના આધારે ગાંધીજીએ પોતાની જાતને યોગ્ય ઠેરવી હતી.

■ અન્ય રાષ્ટ્રીય નેતાઓની પ્રતિક્રિયાઓ:

- જવાહરલાલ નેહરુ અને અસહકારની ચળવળનું નેતૃત્વ કરનારા અન્ય નેતાઓને આશ્ચર્ય થયું હતું કે જ્યારે સ્વાતંત્ર્ય ચળવળમાં નાગરિક પ્રતિકારે તેની સ્થિતિ મજબૂત કરી હતી ત્યારે ગાંધીજીએ સંઘર્ષ બંધ કર્યો હતો.
- મોતીલાલ નેહરુ અને સી.આર. દાસ જેવા અન્ય નેતાઓએ ગાંધીજીના આ નિર્ણય પર નારાજગી વ્યક્ત કરી અને સ્વરાજ પાર્ટીની સ્થાપના કરવાનો નિર્ણય કર્યો.

તાત્કાલિક પરિણામો

- અસહકારની ચળવળના પુનરાગમનને કારણે ઘણા યુવા ભારતીય રાષ્ટ્રવાદીઓ એવા તારણ પર પહોંચ્યા કે ભારત અહિંસા દ્વારા વસાહતી શાસનમાંથી મુક્ત થઈ શકશે નહીં.
- ક્રાંતિકારીઓમાં જોગેશ ચેટર્જી, રામપ્રસાદ બિસ્મિલ, સચિન સાન્યાલ, અશફાકુલ્લાહ ખાન, જતીન દાસ, ભગતસિંહ, ભગવતીચરણ વોહરા, માસ્ટર સૂર્ય સેન વગેરેનો સમાવેશ થતો હતો.
- અસહકારની ચળવળ એકાએક બંધ થઈ જતાં ખિલાફત ચળવળના નેતાઓનો રાષ્ટ્રીય ચળવળોથી મોહભંગ થયો, જેના પરિણામે કોંગ્રેસ અને મુસ્લિમ નેતાઓ વચ્ચે તિરાડ પડી.

વર્લ્ડ હેરિટેજ નોમિનેશન 2022-2023

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય સંસ્કૃતિ મંત્રાલયે હોયસલા મંદિરોના પવિત્ર સ્મારકોને વર્ષ 2022-2023 માટે 'વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ' તરીકે નામાંકિત કર્યા છે.
- મી સદીમાં બનેલા હોયસલા મંદિરો કર્ણાટકમાં બેલુર, હલેબીડુ અને સોમનાથપુરના ત્રણ ઘટકો દ્વારા ચિહ્નિત થયેલ છે. આ ત્રણ હોયસલા મંદિરો તે ભારતીય પુરાતત્વ સર્વેક્ષણ (ASI) નું સંરક્ષિત સ્મારક છે.
- 15 એપ્રિલ, 2014 થી યુનેસ્કોની સંભવિત યાદીમાં 'હોયસલાના પવિત્ર સ્મારકો'નો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અને તે ભારતના સમૃદ્ધ ઐતિહાસિક અને સાંસ્કૃતિક વારસાનો પુરાવો છે.
- અગાઉ, યુનેસ્કોના વર્લ્ડ હેરિટેજ સેન્ટર (ડબ્લ્યુએચસી) એ તેની વેબસાઈટ પર ભારતની 'યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સ'ના હિન્દી વર્ણનો પ્રકાશિત કરવા સંમત થયા હતા.

ચેન્નકેશવ મંદિર, બેલુર

- મંદિર ભગવાન વિષ્ણુને સમર્પિત છે, જે 'ચેન્નકેશવ' તરીકે ઓળખાય છે, જેનો અર્થ 'સુંદર' (ચેન્ના) અને 'વિષ્ણુ' (કેશવ) થાય છે.
- મંદિરની બહારના ભાગમાં સમૃદ્ધપણે કોતરેલા પથ્થરો વિષ્ણુના જીવન અને પુનર્જન્મના દ્રશ્યો અને મહાકાવ્ય - રામાયણ અને મહાભારતનું નિરૂપણ કરે છે.
- જો કે, અહીં શિવ સાથે જોડાયેલા કેટલાક મંદિરો પણ છે.

મંદિર, હાલેબીડ (હોયસલેશ્વર મંદિર)

- હાલેબીડ માં હોયસલેશ્વર મંદિર તે હાલના હોયસાલાનું સૌથી અનુકરણીય સ્થાપત્ય છે.
- હોયસલા રાજા વિષ્ણુવર્ધન હોયસલેશ્વરના શાસન દરમિયાન ઈ.સ. 1121 માં કરવામાં આવ્યું હતું.
- શિવને સમર્પિત આ મંદિર દોરાસમુદ્રના શ્રીમંત નાગરિકો અને વેપારીઓ દ્વારા પ્રાયોજિત અને બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- આ મંદિર દિવાલ સાથે જોડાયેલ 240 થી વધુ શિલ્પો માટે સૌથી પ્રખ્યાત છે.
- હેલેબીડમાં ત્રણ હોયસાલા સમયગાળાનો સમાવેશ થતો દિવાલ સંકુલ છે. જૈન મંદિર પણ છે.

કેશવ મંદિર, સોમનાથપુરા

- સોમનાથપુરામાં કેશવ મંદિર બીજું ભવ્ય (કદાચ છેલ્લું) હોયસલા સ્મારક છે.
- જનાર્દન, કેશવ અને વેણુગોપાલના આ ત્રણ સ્વરૂપોમાં ભગવાન કૃષ્ણને સમર્પિત એક સુંદર ત્રિકુટ મંદિર છે.
- કમનસીબે અહીં મુખ્ય કેશવની મૂર્તિ નથી અને જનાર્દન અને વેણુગોપાલની મૂર્તિઓને નુકસાન થયું છે.

હોયસલા આર્કિટેક્ચરની વિશેષતાઓ શું છે ?

- હોયસલા સ્થાપત્ય 11મી અને 14મી સદી વચ્ચે હોયસાલા સામ્રાજ્ય હેઠળ વિકસિત સ્થાપત્ય શૈલી જે મોટે ભાગે છે દક્ષિણ કર્ણાટક પ્રદેશ માં કેન્દ્રિત છે.
- હોયસલા મંદિર, હાઈબ્રિડ અથવા બેઝર શૈલી કારણ કે તેમની આગવી શૈલી ન તો સંપૂર્ણ દ્રવિડિયન છે અને ન તો નાગર.
- હોયસલા મંદિરો મૂળભૂત દ્રવિડિયન રૂપ ધરાવે છે, પરંતુ મધ્ય ભારતમાં તેનો વ્યાપકપણે ઉપયોગ થાય છે. ભૂમિજા મોડ, ઉત્તર અને પશ્ચિમ ભારતની નાગારા પરંપરાઓ અને કલ્યાણી ચાલુક્યો દ્વારા સમર્થિત કર્ણાટક દ્રવિડિયન મોડ મજબૂત અસરો દેખાઈ રહી છે.
- તેથી હોયસલા આર્કિટેક્ચરે અન્ય મંદિર પ્રકારોમાં હાલની રચનાઓને ધ્યાનમાં લીધી. અને તેમની પસંદગી અને યોગ્ય ફેરફાર કર્યા પછી, આ મોડ્સને તેમની પોતાની વિશિષ્ટ નવીનતાઓ સાથે મિશ્રિત કર્યા.

- જે 'હોયસાલા મંદિર' શૈલીના ઉદભવમાં પરિણમ્યું.
- હોયસાલા મંદિરોમાં થાંભલાવાળા હોલવાળા સાદા આંતરિક ખંડને બદલે કેન્દ્રિય થાંભલાવાળા હોલની આસપાસ જૂથબદ્ધ કરાયેલા કેટલાક મંદિરોનો સમાવેશ થાય છે, અને સમગ્ર માળખું એક જટિલ રીતે ડિઝાઇન કરાયેલ તારાના આકારમાં છે.
- આ મંદિરો સ્ટીટાઈટ ખડકોથી બનેલા હોવાથી, જે પ્રમાણમાં નરમ પથ્થરો છે, કલાકારો શિલ્પોને જટિલ સ્વરૂપ આપી શક્યા હતા. આ ખાસ કરીને મંદિરની દિવાલોને શણગારતા દેવતાઓના આભૂષણોમાં જોઈ શકાય છે.

વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સ

■ વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ વિશે:

- યુનેસ્કો (યુનાઈટેડ નેશન્સ એજ્યુકેશનલ, સાયન્ટિફિક એન્ડ કલ્ચરલ ઓર્ગેનાઈઝેશન) દ્વારા સૂચિબદ્ધ વિશેષ સાંસ્કૃતિક અથવા ભૌતિક મહત્વની જગ્યાઓ વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સ તરીકે ઓળખાય છે.
- વર્લ્ડ કલ્ચરલ એન્ડ નેચરલ હેરિટેજ 1972 ના સંરક્ષણ પરના સંમેલન હેઠળ સાઈટ્સને “ ઉત્તમ સાર્વત્રિક મૂલ્ય ” તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી છે.
- વર્લ્ડ હેરિટેજ સેન્ટર આ સંમેલનની કામગીરી માટે સચિવાલય તરીકે સેવા આપે છે.
- તે સમગ્ર વિશ્વમાં ઉત્કૃષ્ટ સાર્વત્રિક મૂલ્ય ધરાવતા કુદરતી અને સાંસ્કૃતિક સ્થળોના રક્ષણને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- તેમાં ત્રણ પ્રકારની સાઈટ્સ શામેલ છે: સાંસ્કૃતિક, કુદરતી અને મિશ્ર.
- સાંસ્કૃતિક સાંસ્કૃતિક વારસાના સ્થળોમાં ઐતિહાસિક ઇમારતો, શહેરની જગ્યાઓ, મહત્વપૂર્ણ પુરાતત્વીય સ્થળો, સ્મારક શિલ્પ અને ચિત્રકામ જેવા કે ધોળાવીરા: હડપ્પન શહેરનો સમાવેશ થાય છે.
- પ્રાકૃતિક વારસાની જગ્યાઓ તે પ્રાકૃતિક વિસ્તારો સુધી મર્યાદિત છે જેમાં ઉત્કૃષ્ટ પર્યાવરણીય અને ઉત્ક્રાંતિ પ્રક્રિયાઓ, અનન્ય કુદરતી ઘટનાઓ, દુર્લભ અથવા ભયંકર પ્રજાતિઓના રહેઠાણો વગેરે છે. ઉદાહરણ: ગ્રેટ હિમાલયન નેશનલ પાર્ક સંરક્ષણ વિસ્તાર.
- મિશ્ર હેરિટેજ સાઈટ્સમાં કુદરતી અને સાંસ્કૃતિક બંને મહત્વના તત્વો છે. ઉદાહરણ: ખાંગચેન્ડઝોંગા નેશનલ પાર્ક.
- ભારતમાં વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સની સંખ્યા: ભારતમાં કુલ 40 વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ્સ છે, જેમાં 32 સાંસ્કૃતિક, 7 કુદરતી અને એક મિશ્ર સાઈટનો સમાવેશ થાય છે. ધોળાવીરા, હડપ્પન શહેર તાજેતરમાં ઉમેરવામાં આવ્યું છે.
- નોંધણી પ્રક્રિયા: યુનેસ્કોની ઓપરેશનલ ગાઈડલાઈન્સ, 2019 મુજબ, અંતિમ નોમિનેશન ડોઝિયર માટે વિચારણા કરવામાં આવે તે પહેલાં કોઈપણ સ્મારક/સાઈટને એક વર્ષ માટે કામચલાઉ સૂચિમાં મૂકવામાં આવે તે ફરજિયાત છે.

- એકવાર નામાંકન થઈ જાય, તે વર્લ્ડ હેરિટેજ સેન્ટર (WHC) ને મોકલવામાં આવે છે, જે તકનીકી પરીક્ષાનું આયોજન કરે છે.
- એકવાર સબમિશન કરવામાં આવે તે પછી, યુનેસ્કો માર્ચની શરૂઆતમાં ફરી સંપર્ક કરશે. ત્યારબાદ સાઈટનું મૂલ્યાંકન સપ્ટેમ્બર/ઓક્ટોબર 2022 માં થશે અને ડોઝિયરને જુલાઈ/ઓગસ્ટ 2023 માં ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) 'ચૌરી-ચૌરા'ની ઘટનાના 100 વર્ષ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. 4 ફેબ્રુઆરીએ, સ્વયંસેવકોએ ચૌરી-ચૌરા શહેરમાં એક સભા યોજી હતી અને શોભાયાત્રા કાઢવા માટે નજીકના મુંડેરા બજારને પસંદ કરવામાં આવ્યું હતું.
 2. પોલીસે ભીડ પર ગોળીબાર કર્યો હતો જેમાં કેટલાક લોકો માર્યા ગયા હતા અને અનેક સ્વયંસેવકો ઘાયલ થયા હતા.
 3. જવાબી કાર્યવાહીમાં ટોળાએ પોલીસ સ્ટેશનને આગ ચાંપી દીધી હતી.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3
- 2) વર્લ્ડ હેરિટેજ નોમિનેશન 2022-2023 સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 1. વર્લ્ડ હેરિટેજ સેન્ટર આ સંમેલનની કામગીરી માટે સચિવાલય તરીકે સેવા આપે છે.
 2. તે સમગ્ર વિશ્વમાં ઉત્કૃષ્ટ સાર્વત્રિક મૂલ્ય ધરાવતા કુદરતી અને સાંસ્કૃતિક સ્થળોના રક્ષણને પ્રોત્સાહન આપે છે.
 3. તેમાં ત્રણ પ્રકારની સાઈટ્સ શામેલ છે: સાંસ્કૃતિક, કુદરતી અને મિશ્ર.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

8 અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો

વિશ્વ ઉપેક્ષિત ઉષ્ણકટિબંધીય રોગ દિવસ

- વિશ્વ ઉપેક્ષિત ઉષ્ણકટિબંધીય રોગો દિવસ (NTD) દર વર્ષે 30 જાન્યુઆરીએ મનાવવામાં આવે છે. તે 74મી વર્લ્ડ હેલ્થ એસેમ્બલી (2021) માં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ દિવસને માન્યતા આપવાનો પ્રસ્તાવ સંયુક્ત આરબ અમીરાત દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તે પ્રતિનિધિઓ દ્વારા સર્વાનુમતે અપનાવવામાં આવ્યું હતું.
- વિશ્વ આરોગ્ય એસેમ્બલી તે વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO) ની નિર્ણય લેતી સંસ્થા છે.

મુખ્યબિંદુ

■ ઉપેક્ષિત ઉષ્ણકટિબંધીય રોગો (NTD):

- NTD ચેપનું એક જૂથ છે જે આફ્રિકા, એશિયા અને અમેરિકાના વિકાસશીલ પ્રદેશોમાં સીમાંત સમુદાયોમાં સૌથી સામાન્ય છે.
- આ રોગો વિવિધ પ્રકારના પેથોજેન્સને કારણે થાય છે જેમ કે- વાયરસ બેક્ટેરિયા, પ્રોટોઝોઆ અને પરાપ્રજીવીઓ દ્વારા થાય છે.
- એનટીડી ખાસ કરીને ઉષ્ણકટિબંધીય વિસ્તારોમાં જોવા મળે છે, જ્યાં લોકો પાસે સ્વચ્છ પાણી અથવા માનવ કચરાના નિકાલની સલામત પદ્ધતિઓ નથી.
- ઉપયોગ સામાન્ય રીતે આ રોગોના સંશોધન અને સારવાર માટે થાય છે. HIV/AIDS અને મેલેરિયા જેવા રોગોની સરખામણીમાં ઓછા પૈસા ફાળવવામાં આવે છે.
- NTD ના ઉદાહરણો છે: સર્પદંશનું ઝેર, ખંજવાળ, બગાસું આવવું, ટ્રેકોમા, લીશમેનિયાસિસ અને ચાગાસ રોગ વગેરે.

■ NTDs લંડનની ઘોષણા પર:

- NTDs તે નું વૈશ્વિક બોજ સહન કરવા માટે 30 જાન્યુઆરી, 2012 ના રોજ અપનાવવામાં આવ્યું હતું.
- વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO), વિશ્વ બેંક, બિલ એન્ડ મેલિન્ડા ગેટ્સ ફાઉન્ડેશનના અધિકારીઓ, મોટી વૈશ્વિક ફાર્માસ્યુટિકલ કંપનીઓના પ્રતિનિધિઓ તેમજ અનેક રાષ્ટ્રીય સરકારોના પ્રતિનિધિઓએ લંડનની રોયલ કોલેજ ઓફ ફિઝિશિયન્સમાં આ રોગોનો અંત લાવવાનું વચન આપ્યું હતું.

■ વર્ષ 2021-2030 માટે WHO નો નવો રોડમેપ :

- પ્રક્રિયાથી માપન અસર સુધી.
- રોગ-વિશિષ્ટ આયોજન અને પ્રોગ્રામિંગથી લઈને તમામ ક્ષેત્રોમાં સહયોગી કાર્ય.
- બાહ્ય રીતે સંચાલિત એજન્ડાથી દેશની માલિકીના અને સરકાર દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવતા કાર્યક્રમો સુધી.

■ NTD દૃશ્ય:

- NTDs વૈશ્વિક સ્તરે એક અબજથી વધુ લોકોને અસર કરે છે.
- આ રોગો નિવારણ અને સારવાર યોગ્ય છે. જો કે, આ રોગો અને ગરીબી અને ઇકોસિસ્ટમ સાથેના તેમના જટિલ આંતરસંબંધો વિનાશક આરોગ્ય, સામાજિક અને આર્થિક પરિણામોનું કારણ બને છે.
- કુલ 20 NTD તે વિશ્વભરમાં 1.7 અબજથી વધુ લોકોને અસર કરે છે.
- કલાઝર અને લસિકા ફાઈલેરિયાસિસ ઉદાહરણ તરીકે, ભારતમાં પરાપ્રજીવી રોગો સહિત ઓછામાં ઓછા 11 આવા રોગો છે, જે સમગ્ર દેશમાં લાખો લોકોને અસર કરે છે, તેમાંથી મોટા ભાગના ગરીબ અને સંવેદનશીલ વર્ગના છે.

■ ભારતીય દૃશ્ય:

- વર્ષ 2021 માં કાલા અઝારના કેસોનો વ્યાપ વધુ જોવા મળ્યો તેમજ સારી દેખરેખ અને પરીક્ષણની સ્થિતિ જોવા મળી.
- વર્ષ 2020 ની તુલનામાં વર્ષ 2021 માં આ પ્રકારના રોગના 35% ઓછા કેસો હતા અને નોંધાયેલા તમામ કેસોની સંપૂર્ણ સારવાર કરવામાં આવી હતી.
- ભારતમાં કાલાઝાર રોગ લુપ્ત થવાના આરે છે, 99% 'કાલાઝાર સ્થાનિક બ્લોકસ' એ તેમના સંબંધિત નાબૂદી લક્ષ્યાંકો હાંસલ કર્યા છે.

■ NTDs ભારતીય પહેલો અંત:

- એનટીડી 'એક્શન પ્લાન ફોર રેપિડ એલિમિનેશન ઓફ લિમ્ફેટિક ફાઈલેરિયાસિસ ડિસીઝ' (APELF) નાબૂદી તરફના સઘન પ્રયાસોના ભાગરૂપે વર્ષ 2018 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- 2005 માં, ભારત, બાંગ્લાદેશ અને નેપાળની સરકારો દ્વારા સૌથી વધુ સંવેદનશીલ વસ્તીના વહેલા નિદાન અને સારવારને વેગ આપવા અને રોગની દેખરેખ અને કાલા-આઝારને નિયંત્રિત કરવા માટે WHO- સમર્થિત પ્રાદેશિક ગઠબંધનની રચના કરવામાં આવી હતી.
- ભારતમાં પહેલાથી જ અન્ય ઘણા NDT છે ગિનિ વોર્મ, ટ્રેકોમા અને થોંસ સહિત.

- માસ ડ્રગ એડમિનિસ્ટ્રેશન સમયાંતરે સ્થાનિક વિસ્તારોમાં તૈનાત કરવામાં આવે છે, જે જોખમ ધરાવતા સમુદાયોને મફત એન્ટિ-ફાઈલેરિયા દવાઓ પૂરી પાડે છે.
- સેન્ડફ્લાય સંવર્ધનને રોકવા માટે સ્થાનિક વિસ્તારોમાં, સ્થાનિક વિસ્તારોમાં ઘરગથ્થુ શેષ છંટકાવ જેવા વેક્ટર-જન્ય નિવારણ પગલાં હાથ ધરવામાં આવે છે.
- સરકાર તે લિમ્ફોએડીમા અને હાઈડ્રોસેલથી પ્રભાવિત લોકો માટે રોગનિવારક વ્યવસ્થાપન અને અપંગતા નિવારણની પણ ખાતરી કરે છે.
- કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો કાલા-અઝર અને તેની સિકવલથી પીડિત લોકો માટે વેતન વળતર યોજનાઓ (જે સ્થિતિ ભૂતકાળની બીમારી અથવા ઈજાનું પરિણામ છે) શરૂ કર્યું, જે પોસ્ટ-કાલા અઝર ડર્મલ લીશમેનિયાસિસ તરીકે પણ ઓળખાય છે.

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- ભારત NTDs સામેની લડાઈમાં તે વૈશ્વિક રાષ્ટ્ર તરીકે ઉભરી આવવા તરફ આગળ વધી રહ્યું છે
- આબોહવા પરિવર્તનને સંબોધવા અને ગુણવત્તાયુક્ત આરોગ્ય સંભાળ, સ્વચ્છ પાણી, સ્વચ્છતા, આ વિવિધ NTDs સાથે લિંગ સમાનતા, માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારીની ખાતરી કરવા માટે એક સંકલિત અભિગમ. દૂર કરવા માટે જરૂરી છે.

NCW ના કાર્યક્ષેત્રનું વિસ્તરણ

- તાજેતરમાં, રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ (NCW) નો 30મો સ્થાપના દિવસ (31 જાન્યુઆરી) ઉજવવામાં આવ્યો.
- વડાપ્રધાનના મતે દેશમાં મહિલાઓની વધતી જતી જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને NCWનો વ્યાપ વધારવો જોઈએ.

મુખ્યબિંદુ

- રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગનો વ્યાપ વિસ્તારવાની જરૂર:
- **નવા ભારતનો વિકાસ:**
- આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાને દેશના વિકાસ અને મહિલાઓની ક્ષમતા વચ્ચે કડી તરીકે કામ કર્યું છે.
- આ ફેરફાર સ્પષ્ટપણે જોઈ શકાય છે કારણ કે પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના (પ્રધાન મંત્રી મુદ્રા યોજના) લગભગ 70% મહિલા લાભાર્થીઓને આવરી લે છે.
- છેલ્લા 6-7 વર્ષોમાં દેશમાં મહિલા સ્વ-સહાય જૂથોની સંખ્યામાં ત્રણ ગણો વધારો જોવા મળ્યો છે.
- જ રીતે, વર્ષ 2016 પછી 60 હજારથી વધુ બહાર આવ્યા. સ્ટાર્ટઅપ્સ તેમાંથી 45 ટકામાં ઓછામાં ઓછી એક મહિલા ડિરેક્ટરનો સમાવેશ થાય છે.

સમાજમાં જૂની વિચારસરણી:

- મહિલાઓના કૌશલ્ય અને શક્તિને કારણે કાપડથી લઈને ડેરી ઉદ્યોગો આગળ વધ્યા છે.
- ભારતની અર્થવ્યવસ્થા સૂક્ષ્મ, નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગો આવી સ્થિતિમાં દેશમાં મહિલા ઉદ્યોગ સાહસિકોને પ્રોત્સાહન આપવાની જરૂર છે.
- જો કે, તે અફસોસજનક છે કે સ્ત્રીઓની ભૂમિકાઓ જૂની વિચારસરણી મુજબ માત્ર ઘરેલું કામ સુધી જ સીમિત છે.

■ મહિલાઓ સામે વધી રહેલા ગુના:

- NCW અગાઉના વર્ષના સમાન સમયગાળાની તુલનામાં વર્ષ 2021 ના પ્રથમ આઠ મહિનામાં મહિલાઓ વિરુદ્ધના ગુનાઓની ફરિયાદોમાં 46% નો વધારો નોંધાયો છે.
- મહિલાઓ સામે વધતા ગુનાઓ ઘરેલું હિંસા, પરિણીત મહિલાઓની સત્તામણી અથવા દહેજ ઉત્પીડન, કામના સ્થળે જાતીય સત્તામણી, બળાત્કાર અને બળાત્કારનો પ્રયાસ અને સાયબર ગુનાઓ સમાવેશ થાય છે.

NCWની પૃષ્ઠભૂમિ અને જનાદેશ

■ પૃષ્ઠભૂમિ:

- કમિટી ઓન ધ સ્ટેટસ ઓફ વિમેન ઈન ઈન્ડિયા (CSWI) એ લગભગ પાંચ દાયકા પહેલા ફરિયાદોના નિવારણ માટે અને મહિલાઓના સામાજિક-આર્થિક વિકાસને વેગ આપવા માટે દેખરેખના કાર્યો કરવા માટે ‘રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ’ની સ્થાપના કરવાની ભલામણ કરી હતી.
- મહિલાઓ માટે રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્ય યોજના (1988-2000) સહિત અન્ય તમામ સમિતિઓ અને કમિશનોએ મહિલાઓ માટે સર્વોચ્ચ સંસ્થાની રચના કરવાની ભલામણ કરી હતી.
- મહિલા આયોગની સ્થાપના જાન્યુઆરી 1992 માં રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ અધિનિયમ, 1990 હેઠળ વૈધાનિક સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- આ પંચની રચના 31 જાન્યુઆરી 1992 ના રોજ ‘ જયંતિ પટનાયક’ની અધ્યક્ષતામાં કરવામાં આવી હતી.
- કમિશનમાં એક અધ્યક્ષ, એક સભ્ય સચિવ અને અન્ય પાંચ સભ્યો હોય છે. NCW બોર્ડના અધ્યક્ષ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવે છે.

■ આદેશ અને કાર્યો:

- તેનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ મહિલાઓને યોગ્ય નીતિ ઘડતર અને કાયદાકીય પગલાં દ્વારા તેમના યોગ્ય અધિકારો સુરક્ષિત કરવા અને જીવનના તમામ ક્ષેત્રોમાં સમાનતા અને સમાન ભાગીદારી પ્રાપ્ત કરવા સક્ષમ બનાવવાનો છે.
- તેના કાર્યોમાં શામેલ છે:
- મહિલાઓ માટે બંધારણીય અને કાયદાકીય સુરક્ષાની સમીક્ષા કરવી.
- ઉપચારાત્મક કાયદાકીય પગલાંની ભલામણ કરવા.
- ફરિયાદોના નિરાકરણની સુવિધા.

- મહિલાઓને અસર કરતી તમામ નીતિ વિષયક બાબતો પર સરકારને સલાહ આપવી.
- તેને મોટી સંખ્યામાં ફરિયાદો મળી છે અને તેણે ઝડપી ન્યાય આપવા માટે ઘણા કેસોમાં સ્વતઃ સંજ્ઞાન લીધું છે.
- **તેમાં બાળ લગ્ન, પ્રાયોજિત કાનૂની જાગૃતિ કાર્યક્રમો, પારિવારિક મહિલા લોક અદાલતો અને કાયદાઓની સમીક્ષા કરવામાં આવી હતી જેમ કે:**
- દહેજ પ્રતિબંધ કાયદો, 1961
- પ્રી કન્સેપ્શન એન્ડ પ્રિનેટલ ડાયગ્નોસ્ટિક ટેક્નિક એક્ટ 1994
- ભારતીય દંડ સંહિતા 1860

મહિલાઓના કલ્યાણ માટે મુખ્ય કાનૂની માળખું

■ **બંધારણીય રક્ષકો:**

- મૂળભૂત અધિકારો :-
- તે તમામ ભારતીયોને સમાનતાનો અધિકાર આપે છે (કલમ 14), જાતિના આધારે રાજ્ય દ્વારા કોઈપણ પ્રકારના ભેદભાવથી સ્વતંત્રતા (કલમ 15[1]) અને રાજ્ય દ્વારા મહિલાઓની તરફેણમાં કરવામાં આવેલી વિશેષ જોગવાઈઓ (કલમ 15[3]) બાંધધરી આપે છે.
- મૂળભૂત ફરજો :-
- મહિલાઓની ગરિમાને ધ્યાનમાં રાખીને, કલમ 51 (A) હેઠળ તેમની સાથે સંબંધિત અપમાનજનક પ્રથાઓ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.

■ **કાયદાકીય માળખું:**

- ઘરેલું હિંસાથી મહિલાઓનું રક્ષણ અધિનિયમ, 2005
- દહેજ પ્રતિબંધ કાયદો, 1961
- કાર્યસ્થળ પર મહિલાઓની જાતીય સતામણી (નિવારણ, પ્રતિબંધ અને નિવારણ) અધિનિયમ, 2013
- બાળ જાતીય ગુનાઓનું રક્ષણ (POCSO), 2012
- મહિલાઓને લગતી યોજનાઓ:
- બેટી બચાવો બેટી પઢાવો યોજના.
- વન સ્ટોપ સેન્ટર સ્કીમ.
- ઉજ્જવલા યોજના.
- સ્વાધાર ગૃહ (મુશ્કેલ પરિસ્થિતિઓમાં મહિલાઓ માટેની યોજના).
- નારી શક્તિ પુરસ્કાર.
- મહિલા પોલીસ સ્વયંસેવકો.
- મહિલા શક્તિ કેન્દ્ર (MSK).
- નિર્ભયા.

આગળ શું?/ભવિષ્યના પગલાં

- NCW કાયદામાં સુધારો: વર્તમાન ભારતમાં મહિલાઓની ભૂમિકા સતત વધી રહી છે અને રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ (NCW) ની ભૂમિકાને વિસ્તૃત કરવી એ સમયની જરૂરિયાત છે.
- આ સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ અધિનિયમ, 1990 તેને

વધુ કડક અને અસરકારક બનાવવા માટે તેમાં સુધારો કરવો જોઈએ.

- આ સિવાય રાજ્ય કમિશનોએ પણ તેમનો કાર્યક્ષેત્ર વિસ્તારવો જોઈએ.
- લગ્નની લઘુત્તમ ઉંમર વધારવી: દીકરીઓના લગ્ન વહેલા લગ્નથી દીકરીઓના શિક્ષણ અને કારકિર્દીમાં અડચણ ન આવે તે માટે ઉંમર વધારીને 21 વર્ષ કરવાના પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે.
- મહિલાઓ સામેની હિંસાનું નિવારણ: મહિલાઓ સામેની હિંસા સમાનતા, વિકાસ, શાંતિ તેમજ મહિલાઓ અને છોકરીઓના માનવ અધિકારોની પરિપૂર્ણતામાં અવરોધ બની રહે છે.
- સંપૂર્ણતામાં ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDGs) વચન- 'કોઈને પાછળ નહીં છોડવું', મહિલાઓ અને છોકરીઓ સામેની હિંસા સમાપ્ત કર્યા વિના પૂર્ણ થઈ શકે નહીં.
- એકંદરે પ્રયાસ: મહિલાઓ સામેના ગુનાઓ માત્ર કાયદા હેઠળ અદાલતોમાં ઉકેલી શકાતા નથી પરંતુ તેના માટે સર્વગ્રાહી અભિગમ અને સમગ્ર ઇકોસિસ્ટમને બદલવાની જરૂર છે., પોલીસ અધિકારીઓ, ફોરેન્સિક વિભાગ, ફરિયાદી, ન્યાયતંત્ર, તબીબી અને આરોગ્ય વિભાગ, NGO, પુનર્વસન કેન્દ્રો સહિતના તમામ હિતધારકોએ સાથે મળીને કામ કરવાની જરૂર છે.

ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ

- ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ (ICG) 01 ફેબ્રુઆરી 2022 ના રોજ તેનો 46મો સ્થાપના દિવસ ઉજવ્યો.
- ICG ની સ્થાપના ઓગસ્ટ 1978 માં કોસ્ટ ગાર્ડ એક્ટ, 1978 દ્વારા ભારતના સ્વતંત્ર સશસ્ત્ર દળ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- વિશ્વના ચોથા સૌથી મોટા કોસ્ટ ગાર્ડ ફોર્સ તરીકે, ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ ભારતીય દરિયાકિનારાની સુરક્ષા અને ભારતના દરિયાઈ વિસ્તારોમાં નિયમોના અમલીકરણમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.

ICG ના કાર્યો

■ **પૃષ્ઠભૂમિ:**

- સંરક્ષણ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત સશસ્ત્ર દળો, શોધ અને બચાવ અને દરિયાઈ કાયદા અમલીકરણ એજન્સી છે.
- તેનું મુખ્યાલય નવી દિલ્હીમાં છે.
- ICG ની રચનાનું કન્સેપ્ટ વર્ષ 1971નું યુદ્ધ પછી અસ્તિત્વમાં આવ્યું.
- રૂસ્તમજી સમિતિ દ્વારા બહુ-પક્ષીય કોસ્ટ ગાર્ડ માટે સ્વપ્રદ્રષ્ટા બ્લુપ્રિન્ટ તૈયાર કરવામાં આવી હતી.

- અસરકારક કમાન્ડ અને કંટ્રોલ માટે, ભારતના મેરીટાઇમ ઝોનને પાંચ કોસ્ટ ગાર્ડ ઝોનમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા છે, જેમાં ઉત્તર-પશ્ચિમ, પશ્ચિમ, પૂર્વ, ઉત્તર-પૂર્વ અને આંદામાન અને નિકોબારનો સમાવેશ થાય છે, જેનું મુખ્ય મથક અનુક્રમે ગાંધીનગર, મુંબઈ, ચેન્નાઈ, કોલકાતા અને પોર્ટ બ્લેરમાં સ્થિત છે.

■ કાર્ય:

- દાણચોરીનું નિવારણ: ICGની પ્રાથમિક ફરજોમાંની એક છે દરિયાઈ માર્ગો દ્વારા થતી દાણચોરીને અટકાવવી.
- સંલગ્ન વિસ્તાર અને તે એક્સક્લુઝિવ ઇકોનોમિક ઝોન (EEZ) સહિત ભારતના પ્રાદેશિક પાણી પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે.
- તે ભારતના દરિયાઈ વિસ્તારોમાં અને ભારતીય જળસીમામાં તેલ લિકેજ ના પ્રતિભાવ માટે સત્તામંડળ સાથે સંકલન માટે દરિયાઈ પર્યાવરણના રક્ષણ માટે જવાબદાર છે.
- નાગરિકોને સહાય: તેના વિવિધ છે ઓપરેશન દરમિયાન અત્યાર સુધીમાં લગભગ 13,000 નાગરિકોને બચાવી લેવામાં આવ્યા છે. તાજેતરમાં મહારાષ્ટ્ર, કર્ણાટક અને ગોવામાં પૂર, ચક્રવાત અને અન્ય કુદરતી આફતો દરમિયાન પણ નાગરિકોને સહાય પૂરી પાડવામાં આવી હતી.
- તે મજબૂત કોસ્ટલ સિક્યુરિટી મિકેનિઝમ સ્થાપિત કરવા માટે કેન્દ્ર અને રાજ્યની એજન્સીઓ સાથે ગાઢ સંકલનમાં કામ કરી રહી છે.
- દરિયાઈ સુરક્ષા: તેનો ઉદ્દેશ્ય આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ ગુનાઓ સામે લડવાનો અને તેના અધિકારક્ષેત્ર તેમજ હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં દરિયાઈ સુરક્ષા વધારવાનો છે. તે દરિયાકાંઠાના દેશો સાથે પણ સહકાર આપે છે.
- સાગર પહેલ (પ્રદેશમાં બધા માટે સુરક્ષા અને વૃદ્ધિ - સાગર) અને 'નેબરહુડ ફર્સ્ટ'ની નીતિ હેઠળ, ICG એ મહાસાગરોમાં વ્યાપારી સંબંધો વિકસાવ્યા છે અને મહાસાગર શાંતિ સ્થાપિત કરવા હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રના દેશો સાથે સંબંધો સ્થાપિત કર્યા છે.
- ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટમાં ભૂમિકા: ICG એ મોટી ઇકોલોજીકલ આફતો દરમિયાન સફળતાપૂર્વક રક્ષણ પૂરું પાડ્યું છે અને તે પ્રદેશમાં 'પ્રથમ પ્રતિસાદકર્તા' તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.
- શ્રીલંકાના દરિયાકાંઠે રાસાયણિક વાહક એમવી એક્સ-પ્રેસ પર્લને ડૂસ કરીને ગંભીર ઇકોલોજીકલ આપત્તિને સફળતાપૂર્વક ટાળી હતી.

રાફેલ નડાલ

- રાફેલ નડાલે તેનું 21મું ગ્રાન્ડ સ્લેમ ટાઈટલ જીત્યું. તેણે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનની ફાઈનલમાં ડેનિલ મેદવેદેવને હરાવીને ગ્રાન્ડ સ્લેમ જીત્યો હતો. આ સાથે નડાલ 21 ગ્રાન્ડ સ્લેમ ટાઈટલ જીતનાર પ્રથમ ખેલાડી બની ગયો છે. સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના રોજર ફેડરર અને સર્બિયાના નોવાક જોકોવિચે 20 ગ્રાન્ડ સ્લેમ જીત્યા છે. નોવાકને ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન રમવાની મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી. ઓસ્ટ્રેલિયન સરકારે તેને દેશનિકાલ કર્યો કારણ કે તેને હજી સુધી COVID-19 ની રસી મળી નથી.
- એસ્ટરોઈડનું નામ નડાલના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.
- 2003 માં, મુખ્ય એસ્ટરોઈડ પટ્ટામાં 128036 એસ્ટરોઈડનું નામ તેમના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું હતું. આ એસ્ટરોઈડને હવે રાફેલ નડાલ એસ્ટરોઈડ કહેવામાં આવે છે. ઇન્ટરનેશનલ એસ્ટ્રોનોમિકલ યુનિયન દ્વારા એસ્ટરોઈડનું નામ આપવામાં આવ્યું હતું.

સિદ્ધિઓ

- એટીપી રેન્કિંગમાં નડાલ પાંચમા ક્રમે છે. તે 209 અઠવાડિયા સુધી નંબર વન હતો. નડાલે 62 ATP સિંગલ્સ ટાઈટલ જીત્યા છે. જેમાં 13 ફ્રેન્ચ ઓપન ટાઈટલ સામેલ છે. આ ઉપરાંત, તેણે ઓલિમ્પિક ગોલ્ડ મેડલ, પાંચ ડેવિસ કપ ટાઈટલ જીત્યા છે. ડેવિસ કપ ટુર્નામેન્ટનું આયોજન આંતરરાષ્ટ્રીય ટેનિસ ફેડરેશન દ્વારા કરવામાં આવે છે. તેણે ક્લે પર સતત 81 મેચ જીતી છે. આ વિશ્વની સૌથી લાંબી સિંગલ સરફેસ જીત છે. માટી, ઘાસ અને સખત સપાટી જેવી ત્રણેય અલગ-અલગ સપાટીઓ પર જીત મેળવનાર તે પ્રથમ વ્યક્તિ હતો. તે ગ્રાન્ડ સ્લેમ જીતનાર સૌથી યુવા ખેલાડી છે. તેણે 24 વર્ષની ઉંમરે તેનો પહેલો ગ્રાન્ડ સ્લેમ જીત્યો હતો.

મોટા ત્રણ

- સામાન્ય રીતે ટોચના સ્તરના ટેનિસ ખેલાડીઓ રોજર ફેડરર, નોવલ જોકોવિચ અને રાફેલ નડાલને બિગ થ્રી કહેવામાં આવે છે. બિગ થ્રીમાં નડાલ એકમાત્ર ડાબોડી છે.

1 ફેબ્રુઆરી : કલ્પના ચાવલાની પુણ્યતિથિ

- આજે (1 ફેબ્રુઆરી, 2022) ભારતની પ્રથમ મહિલા અવકાશયાત્રી કલ્પના ચાવલા પુણ્યતિથિ છે. 1 ફેબ્રુઆરી, 2003 ના રોજ, સ્પેસ શટલ કોલંબિયા પૃથ્વીના વાતાવરણમાં

icerajkot

joinicerajkot.com
join our whatsapp

icerajkotoofficial
join official telegram channel

પ્રવેશ કરતી વખતે નાશ પામ્યું હતું, જેમાં કલ્પના ચાવલા સહિત તમામ સાત અવકાશયાત્રીઓ માર્યા ગયા હતા. કોલંબિયા પૃથ્વી પર ઉતરવાથી માત્ર 16 મિનિટ દૂર હતું. તે કોલંબિયા અવકાશયાનનું 28મું મિશન હતું. વાસ્તવમાં આ અકસ્માત શટલની ડાબી પાંખમાં એલ્યુમિનિયમ હીટ ઇન્સ્યુલેટીંગ ટાઇલને નુકસાન થવાને કારણે થયો હતો.

કલ્પના ચાવલા

- કલ્પના ચાવલાનો જન્મ 17 માર્ચ, 1962 ના રોજ હરિયાણાના કરનાલમાં થયો હતો. કલ્પનાએ પંજાબ એન્જિનિયરિંગ કોલેજમાંથી એરોનોટિકલ એન્જિનિયરિંગમાં એન્જિનિયરિંગની સ્નાતકની ડિગ્રી મેળવી. આ પછી તે 1982 માં અમેરિકા ગઈ હતી. 1984 માં, તેમણે ટેક્સાસ યુનિવર્સિટીમાંથી એરોસ્પેસ એન્જિનિયરિંગમાં માસ્ટર ઓફ સાયન્સની ડિગ્રી મેળવી. બાદમાં તેણે પીએચડી પણ કર્યું.
- કલ્પના ચાવલાએ 1988 માં નાસામાં પોતાની કારકિર્દીની શરૂઆત કરી હતી. તે એપ્રિલ 1991 માં યુએસ નાગરિક બની હતી. 1996 માં, તેમની પ્રથમ ફ્લાઈટ માટે પસંદગી કરવામાં આવી હતી. તેમનું પ્રથમ અવકાશ મિશન નવેમ્બર 17, 1997 ના રોજ 6 અવકાશ પ્રવાસીઓના કૂ માટે સ્પેસ શટલ કોલંબિયાનો ઉપયોગ કરીને શરૂ થયું હતું. આ સાથે કલ્પના ચાવલા અવકાશમાં ઉડાન ભરનારી પ્રથમ ભારતીય મહિલા બની હતી.
- બીજી વખત, કલ્પના ચાવલાની વર્ષ 2000 માં અવકાશ ઉડાન માટે પસંદગી કરવામાં આવી હતી. પરંતુ ટેકનિકલ ખામીના કારણે આ ફ્લાઈટ ઘણી વખત સ્થગિત કરવામાં આવી હતી. 16 જાન્યુઆરી, 2003 ના રોજ, કલ્પના ચાવલા ફરી અવકાશમાં ગયા. સ્પેસ શટલ કોલંબિયા શટલની ડાબી પાંખ પરની એલ્યુમિનિયમ હીટ-ઇન્સ્યુલેટીંગ ટાઇલને નુકસાન થવાને કારણે લેન્ડિંગના થોડા સમય પહેલા કેશ થયું હતું, જેમાં સવારના તમામ સાત અવકાશયાત્રીઓ માર્યા ગયા હતા. આ મિશનના સાત સભ્યો હતા - રિક ડી. હસબન્ડ (કમાન્ડર), વિલિયમ સી. મેકફુલ (પાયલટ), માર્કલ પી. એન્ડરસન (પેલોડ કમાન્ડર), કલ્પના ચાવલા (મિશન સ્પેશિયાલિસ્ટ), લોરેલ ક્લાર્ક (મિશન સ્પેશિયાલિસ્ટ), ઈલાન રામોન (પેલોડ નિષ્ણાત).

મણિપુરમાં પ્રથમ માલવાહક ટ્રેન

- 27 જાન્યુઆરી, 2022 ના રોજ, પ્રથમ માલસામાન ટ્રેન મણિપુરના રાની ગેડિનલિયુ સ્ટેશન પર આવી. 75 વર્ષ બાદ મણિપુરમાં પ્રવેશનારી આ પ્રથમ માલસામાન ટ્રેન છે. આ મણિપુર રાજ્યમાં થઈ રહેલા ઝડપી પરિવર્તનને દર્શાવે છે.

મણિપુરમાં નવી રેલ્વે લાઇન

- મણિપુર એક પહાડી રાજ્ય છે. આ કારણોસર પ્રદેશમાં રેલ્વે લાઇન બાંધવી મુશ્કેલ હતી. મણિપુર ભારતમાં બનેલી નવી રેલ્વે લાઇન 111 કિલોમીટર લાંબી છે. તે જીરીબામથી ઇમ્ફાલ સુધી ચાલે છે. જીરીબામ રેલ્વે સ્ટેશન આસામ-મણિપુર સરહદથી 17 કિમી દૂર છે. રેલ્વે વિભાગ નવી રેલ લાઇન સાથે 46 ટનલ બનાવશે. તેમાં 153 પુલનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ લાઇનમાં વિશ્વનો સૌથી ઉંચો પુલ છે. તે નોની જિલ્લામાં છે. આ પુલ 141 મીટર ઊંચો છે. રેલવેએ અત્યાર સુધીમાં રેલવે લાઇનના નિર્માણમાં 14,000 કરોડ રૂપિયાનો ખર્ચ કર્યો છે. આ બાંધકામ 2013 માં શરૂ થયું હતું. આ લાઇન ઇમ્ફાલ સુધી બાંધવાની હતી. હવે, મોરેહ સુધી વિસ્તરણ કરવાની યોજના છે. મોરેહ મણિપુર-મ્યાનમાર સરહદ પર સ્થિત એક વેપાર કેન્દ્ર છે.

મહત્વ

- ઉત્તરપૂર્વમાં રેલ કનેક્ટિવિટીનો વિસ્તાર કરીને, ભારત સરકાર દક્ષિણપૂર્વ એશિયાના દેશો સાથે તેનો વેપાર વધારવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે. ભારત આસિયાન દેશો સાથે વેપાર વધારવા માટે પૂર્વોત્તર રાજ્યોનો ગેટવે તરીકે ઉપયોગ કરવાની યોજના ધરાવે છે. તે જ સમયે, ભારત સરકાર અહીંના વિદ્રોહને ઘટાડવા માટે પ્રદેશ સાથે કનેક્ટિવિટી વધારી રહી છે. જો કનેક્ટિવિટી વધે તો વેપાર વધે અને પ્રદેશનો આર્થિક વિકાસ વધે. તેનાથી યુવાનો માટે રોજગારીની તકો વધી છે. તેઓ આતંકવાદી જૂથો માટે ઓછા સંવેદનશીલ બને છે.

ટ્રાન્સ એશિયન રેલ્વે

- રેલ લાઇનને મોરેહ સુધી લંબાવવાની યોજના ટ્રાન્સ એશિયન રેલ્વેનો એક ભાગ છે. ટ્રાન્સ એશિયન રેલ્વે નિર્માણાધીન છે. ટ્રાન્સ એશિયન રેલ્વેનો હેતુ એશિયા અને યુરોપ વચ્ચે રેલ માર્ગ બનાવવાનો છે. તે એશિયા અને પેસિફિક માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રના આર્થિક અને સામાજિક કમિશનનો પ્રોજેક્ટ છે. આ પ્રોજેક્ટનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સિંગાપોર, ઇસ્તંબુલ અને તુર્કી વચ્ચે સતત રેલ લિંક પ્રદાન કરવાનો છે.

સર્જીયો મટેરેલા બીજી મુદત માટે ઇટાલીના પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા

- સંસદના સંયુક્ત સત્ર અને મતદાનના આઠમા રાઉન્ડ દરમિયાન, ઇટાલીના પ્રમુખ સર્જીયો મટેરેલા બીજી મુદત માટે ચૂંટાયા હતા.

મુખ્યમુદ્દા

- મટેરેલા વિશાળ બહુમતી સાથે ફરીથી ચૂંટાયા છે. તેમને 983 સાંસદો અને પ્રાદેશિક પ્રતિનિધિઓમાંથી 759 મત મળ્યા હતા.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ઈટાલીમાં રાષ્ટ્રપતિની પુનઃચૂંટણી દુર્લભ છે. અત્યાર સુધી, માત્ર જ્યોર્જિયો નેપોલીટાનો, મટેરેલાના પુરોગામી, બીજો મુદત માટે સેવા આપી હતી.

2022 ઇટાલિયન રાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણી

- 2022 ઇટાલિયન રાષ્ટ્રપતિની ચૂંટણી 24 જાન્યુઆરીથી 29 જાન્યુઆરી, 2022 દરમિયાન રોમમાં યોજાઈ હતી. ઇટાલિયન સંસદ અને પ્રાદેશિક પ્રતિનિધિઓના સંયુક્ત સત્ર દ્વારા રાષ્ટ્રપતિની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. ચૂંટણી પ્રક્રિયા કેટલાક દિવસો સુધી લંબાવવામાં આવી હતી. આ પ્રક્રિયાએ વર્તમાન પ્રમુખ સર્જીયો મટેરેલાને બીજો મુદત માટે ચૂંટ્યા.

સર્જીયો મટેરેલા ની બીજો મુદત

- સર્જીયો મટેરેલા એ શરૂઆતમાં બીજો ટર્મનો ઇનકાર કર્યો હતો. પાર્ટીના મોટાભાગના નેતાઓ અને ઇટાલીના વડા પ્રધાન (મારિયો ડ્રેગી)ની વિનંતીને પગલે, તેઓ 29 જાન્યુઆરીના રોજ બીજો મુદત માટે સંમત થયા. વોટિંગના અનેક રાઉન્ડમાં તેમને ઘણું સમર્થન મળ્યું હતું.

4 ફેબ્રુઆરી : વિશ્વ કેન્સર દિવસ

- દર વર્ષે 4 ફેબ્રુઆરીને વિશ્વ કેન્સર દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસનો હેતુ શિક્ષણ અને જાગૃતિ દ્વારા લોકોના જીવનની સુરક્ષા માટે કામ કરવાનો છે.

વિશ્વમાં કેન્સરની અસર

- 2018 માં કેન્સરના કેસ વધીને 18.1 મિલિયન થયા છે, જ્યારે કેન્સરથી મૃત્યુઆંક 9.6 મિલિયન પર પહોંચી ગયો છે. સરેરાશ, પાંચમાંથી એક પુરુષ અને છમાંથી એક સ્ત્રી જીવન દરમિયાન કેન્સરનો વિકાસ કરે છે. 8 માંથી એક પુરુષ કેન્સરથી અને 11 માંથી એક સ્ત્રી કેન્સરથી મૃત્યુ પામે છે.
- ભારતમાં કેન્સરથી પીડિત લોકોની સંખ્યા લગભગ 2.25 મિલિયન છે, ભારતમાં દર વર્ષે લગભગ 1 લાખ નવા કેન્સરના કેસ નોંધાય છે. 2018 માં લગભગ 7 લાખ લોકો કેન્સરને કારણે મૃત્યુ પામ્યા હતા. ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચનો અંદાજ છે કે 2020 સુધીમાં ભારતમાં કેન્સરના 17 લાખ નવા કેસ નોંધાશે અને કેન્સરથી મૃત્યુ પામનારની સંખ્યા 8 લાખ હશે.

- 2040 સુધીમાં કેન્સરથી પીડિત લોકોની સંખ્યા 30 મિલિયન સુધી પહોંચી શકે છે.

‘વર્લ્ડ ગેમ્સ એથલેટ ઓફ ધ યર’નો ખિતાબ

- ભારતીય હોકી ગોલકીપર પી.આર. શ્રીજેશ તાજેતરમાં ‘વર્લ્ડ ગેમ્સ એથલેટ ઓફ ધ યર, 2021’ જીત્યો હતો.

મુખ્યમુદ્દા

- પી.આર. શ્રીજેશ પુરૂષોની ટીમનો ભાગ હતો, જેણે ટોક્યો ઓલિમ્પિક્સમાં બ્રોન્ઝ મેડલ જીત્યો હતો.
- આ એવોર્ડ મેળવનાર તેઓ માત્ર બીજા ભારતીય બન્યા.
- તે જીતનાર બીજા હોકી ખેલાડી છે.
- ભારતની મહિલા કેપ્ટન રાનીએ 2019 માં આ એવોર્ડ જીત્યો હતો.

શ્રીજેશ માટે કુલ મતો

- વૈશ્વિક ચાહકોનો મત “TheWorldGames.org” પર યોજાયો હતો. તે સ્પષ્ટપણે 24 મજબૂત નામાંકન યાદીમાં ટોચ પર છે. તેણે 1,27,647 મતો જીત્યા, જે બીજા સ્થાને રહેલા એથલેટ, સ્પેનના આલ્બર્ટ જુન્સ લોપેઝના મતોની સંખ્યા કરતા લગભગ બમણા છે. લોપેઝને 67,428 મત મળ્યા હતા.

વિશ્વ રમતો

- વર્લ્ડ ગેમ્સ એક બહુવિધ રમતોત્સવ છે, જેનું આયોજન દર ચાર વર્ષે આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિના સહયોગથી “ઇન્ટરનેશનલ વર્લ્ડ સ્પોર્ટ્સ ફેડરેશન” દ્વારા કરવામાં આવે છે. આ રમતો 11 દિવસના સમયગાળા માટે યોજવામાં આવે છે, કાર્યક્રમમાં 30 થી વધુ રમતોનો સમાવેશ થાય છે.

હોકીનું પ્રદર્શન ક્યારે થયું હતું ?

- 2005 વર્લ્ડ ગેમ્સમાં ઇન્ડોર હોકીને આમંત્રિત રમત તરીકે દર્શાવવામાં આવી હતી. તે જર્મનીના ક્યુસબર્ગમાં થયું. બર્મિંગહામ, યુએસએ ખાતે 7 જુલાઈથી 17 જુલાઈ, 2022 દરમિયાન યોજાનારી વર્લ્ડ ગેમ્સ 2022 દરમિયાન હોકી પણ રમતગમતના પ્રદર્શન સાથે તેની હાજરીનો અહેસાસ કરાવશે.

પરાતુ રવિન્દ્રન શ્રીજેશ

- પરાતુ રવિન્દ્રન શ્રીજેશ એક ભારતીય વ્યાવસાયિક ક્ષેત્ર હોકી ખેલાડી છે. તે ગોલકીપર તરીકે રમે છે. તેઓ ભારતીય રાષ્ટ્રીય ટીમના ભૂતપૂર્વ કેપ્ટન હતા. તે ઉત્તર પ્રદેશ વિઝાડર્સ માટે હોકી ઇન્ડિયા લીગમાં રમે છે. 2020 સમર ઓલિમ્પિક્સ પુરુષોની ફીલ્ડ હોકી ટૂર્નામેન્ટમાં ભારતીય રાષ્ટ્રીય ટીમની બ્રોન્ઝ મેડલ જીતવામાં તેણે મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી.

તેણે 2020-21માં શ્રેષ્ઠ પુરુષ ગોલકીપર માટે FIH એવોર્ડ જીત્યો પ્લેયર ઓફ ધ યર એવોર્ડ.

ચેમ્પિયનના માનમાં ઓલિમ્પિક બુલવર્ડ બનાવવામાં આવશે

- પબ્લિક વર્ક્સ ડિપાર્ટમેન્ટ (PWD) એ ઓલિમ્પિક ચેમ્પિયનના સન્માન માટે ઉત્તર દિલ્હીમાં લગભગ એક કિલોમીટર લાંબો વિભાગ સમર્પિત કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.

મુખ્યમુદ્દા

- PWD ઓલિમ્પિક્સ અને પેરા ઓલિમ્પિક્સ 2021 માં ભારતની સફળતાની ઉજવણી કરશે આ વિભાગ નીરજ ચોપરા, રવિ દહિયા, પીવી સિંધુ અને અન્ય જેવા ઓલિમ્પિક ચેમ્પિયનને સમર્પિત કરશે.
- આ એક કિલોમીટર લાંબા પટ્ટાને ઓલિમ્પિક વીથી અથવા ઓલિમ્પિક બુલવર્ડ નામ આપવામાં આવશે.

સ્પોર્ટ્સ થીમ આધારિત વિભાગ

- આ સ્પોર્ટ્સ-થીમ આધારિત વિભાગ તેના પ્રકારનો પ્રથમ છે. મુખ્ય પ્રધાન અરવિંદ કેજરીવાલ દ્વારા મહત્વાકાંક્ષી માર્ગ નિર્માણ પ્રોજેક્ટના ભાગ રૂપે તેનો પુનઃવિકાસ અને પુનઃ ડિઝાઇન કરવામાં આવશે. આ વિભાગની અંદાજિત લંબાઈ 900 મીટર છે. તેને મોડલ ટાઉન પાસે મુકુંદપુર ચોકથી MCD કહેવામાં આવે છે. કોલોની સુધી વિસ્તરેલા રોડ નંબર 51 પર ડેવલપ કરવામાં આવશે.

ઓલિમ્પિક ગેલેરી અથવા ઓલિમ્પિક બુલવર્ડ

- ઓલિમ્પિક સ્થળ સ્પોર્ટ્સ લુક ધરાવતું હશે, જેમાં નીચેના ખેલાડીઓના શિલ્પો સામેલ હશે:
- જેવલિન ફેંકનાર અને ઓલિમ્પિક સુવર્ણ ચંદ્રક વિજેતા નીરજ ચોપરા
- બેડમિન્ટન ખેલાડી પી.વી સિંધુ
- બોક્સર લોવલિના બોર્ગીન
- કુસ્તીબાજ રવિ દહિયા
- વેઈટલિફ્ટર મીરાબાઈ ચાનુ
- કુસ્તીબાજ બજરંગ પુનિયા.
- આ મૂર્તિઓનું કદ 15 થી 20 ફૂટ ઊંચું હશે, જેમાં 2-3 મીમીની શીટ મેટલની જાડાઈ અને એકીકૃત લાઈટિંગ હશે જે તેમને સૌંદર્યલક્ષી દેખાવ આપશે.
- સ્ટ્રેચમાં સિન્ટેટિક ફાઈબર સાઈકલ ટ્રેક, સ્કવોટ પુશિંગ, સાઈકલ, કોસ ટ્રેનર્સ સાથે ઓપન જિમ અને અન્ય સાધનો પણ હશે.

- તેમાં બાળકોના રમતના ક્ષેત્રનો પણ સમાવેશ થાય છે, જેમાં હેક્સા-ક્લાઈમ્બર, સ્વિંગ, ક્રાઉલી ક્લાઈમ્બર, સી-સો અને અન્ય જેવા બાળકો માટેના બહુવિધ રમતગમતના સાધનોનો સમાવેશ થાય છે.

શા માટે ઓલિમ્પિક બુલવર્ડ બાંધવામાં આવશે ?

- ચેમ્પિયનની ઉજવણી અને સન્માન કરવા માટે ઓલિમ્પિક બુલવર્ડ બનાવવામાં આવશે. તે ભારતના યુવાનોને રમતગમતને આદત તરીકે અપનાવવા અથવા ફિટ રહેવા માટે પ્રેરિત કરવાનો પણ પ્રયાસ કરશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- રિવર્સ રેપો નોર્મલાઈઝેશન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 - સામાન્ય સંજોગોમાં, જ્યારે અર્થવ્યવસ્થા તંદુરસ્ત ગતિએ વધી રહી હોય, ત્યારે રેપો રેટ અર્થતંત્રમાં બેન્ચમાર્ક વ્યાજ દર બની જાય છે.
 - આ એટલા માટે છે કારણ કે તે સૌથી નીચો વ્યાજ દર છે જેના પર નાણાં ઉછીના લઈ શકાય છે.
 - રેપો રેટ અર્થતંત્રમાં અન્ય તમામ વ્યાજ દરો માટે લઘુત્તમ વ્યાજ દર છે, પછી તે કાર લોનનો દર હોય કે હોમ લોન અથવા ફિક્સ ડિપોઝિટ વગેરે પર મેળવેલ વ્યાજ દર હોય.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

- NCW ના કાર્યક્ષેત્રના વિસ્તરણ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
 - કમિટી ઓન ધ સ્ટેટસ ઓફ વિમેન ઈન ઈન્ડિયા (CSWI) એ લગભગ પાંચ દાયકા પહેલા ફરિયાદોના નિવારણ માટે અને મહિલાઓના સામાજિક-આર્થિક વિકાસને વેગ આપવા માટે દેખરેખના કાર્યો કરવા માટે 'રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ'ની સ્થાપના કરવાની ભલામણ કરી હતી.
 - મહિલાઓ માટે રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્ય યોજના (1988-2000) સહિત અન્ય તમામ સમિતિઓ અને કમિશનોએ મહિલાઓ માટે સર્વોચ્ચ સંસ્થાની રચના કરવાની ભલામણ કરી હતી.
 - મહિલા આયોગની સ્થાપના જાન્યુઆરી 1992 માં રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ અધિનિયમ, 1990 હેઠળ વૈધાનિક સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી હતી.
 ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?

(A) માત્ર 1 અને 3	(B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2	(D) 1, 2 અને 3

- 3) ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ (ICG) 01 ફેબ્રુઆરી 2022 ના રોજ તેનો 46મો સ્થાપના દિવસ ઉજવ્યો.
 - ICG ની સ્થાપના ઓગસ્ટ 1978 માં કોસ્ટ ગાર્ડ એક્ટ, 1978 દ્વારા ભારતના સ્વતંત્ર સશસ્ત્ર દળ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
 - ભારતીય કોસ્ટ ગાર્ડ ભારતીય દરિયાકિનારાની સુરક્ષા અને ભારતના દરિયાઈ વિસ્તારોમાં નિયમોના અમલીકરણમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.
- ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 4) રાફેલ નડાલ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- રાફેલ નડાલે તેનું 21મું ગ્રાન્ડ સ્લેમ ટાઈટલ જીત્યું.
 - તેણે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનની ફાઈનલમાં ડેનિલ મેદવેદેવને હરાવીને ગ્રાન્ડ સ્લેમ જીત્યો હતો.
 - આ સાથે નડાલ 21 ગ્રાન્ડ સ્લેમ ટાઈટલ જીતનાર પ્રથમ ખેલાડી બની ગયો છે.
- ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 5) કલ્પના ચાવલાની પુણ્યતિથિ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો:
- કલ્પના ચાવલાનો જન્મ 17 માર્ચ, 1962 ના રોજ હરિયાણાના કરનાલમાં થયો હતો.
 - કલ્પનાએ પંજાબ એન્જિનિયરિંગ કોલેજમાંથી એરોનોટિકલ એન્જિનિયરિંગમાં એન્જિનિયરિંગની સ્નાતકની ડિગ્રી મેળવી.
 - આ પછી તેઓ 1982 માં અમેરિકા ગયા હતા.
- ઉપરોક્ત પૈકી કયું(કયા) વિધાન સાચું(સાચા) છે?
- (A) માત્ર 1 અને 3 (B) માત્ર 2 અને 3
(C) માત્ર 1 અને 2 (D) 1, 2 અને 3

- 6) મણિપુરમાં પ્રથમ માલવાહક ટ્રેન સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- ઉત્તરપૂર્વમાં રેલ કનેક્ટિવિટીનો વિસ્તાર કરીને, ભારત સરકાર દક્ષિણપૂર્વ એશિયાના દેશો સાથે તેનો વેપાર વધારવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે.
 - ભારત આસિયાન દેશો સાથે વેપાર વધારવા માટે પૂર્વોત્તર રાજ્યોનો ગેટવે તરીકે ઉપયોગ કરવાની યોજના ઘરાવે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

- 7) સર્જીયો મટેરેલા સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- સર્જીયો મટેરેલા એ શરૂઆતમાં બીજી ટર્મનો ઈનકાર કર્યો હતો.
 - પાર્ટીના મોટાભાગના નેતાઓ અને ઈટાલીના વડા પ્રધાન (મારિયો ડ્રેગી)ની વિનંતીને પગલે, તેઓ 29 જાન્યુઆરીના રોજ બીજી મુદત માટે સંમત થયા.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

- 8) વિશ્વ કેન્સર દિવસ સંદર્ભે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- 2018 માં કેન્સરના કેસ વધીને 18.1 મિલિયન થયા છે, જ્યારે કેન્સરથી મૃત્યુઆંક 9.6 મિલિયન પર પહોંચી ગયો છે.
 - સરેરાશ, પાંચમાંથી એક પુરુષ અને છમાંથી એક સ્ત્રી જીવન દરમિયાન કેન્સરનો વિકાસ કરે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

- 9) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- વર્લ્ડ ગેમ્સ એક બહુવિધ રમતોત્સવ છે, જેનું આયોજન દર ચાર વર્ષે આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિના સહયોગથી “ઈન્ટરનેશનલ વર્લ્ડ સ્પોર્ટ્સ ફેડરેશન” દ્વારા કરવામાં આવે છે.
 - આ રમતો 11 દિવસના સમયગાળા માટે યોજવામાં આવે છે, કાર્યક્રમમાં 30 થી વધુ રમતોનો સમાવેશ થાય છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

- 10) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- આ સ્પોર્ટ્સ-ટીમ આધારિત વિભાગ તેના પ્રકારનો પ્રથમ છે.
 - મુખ્ય પ્રધાન અરવિંદ કેજરીવાલ દ્વારા મહત્વાકાંક્ષી માર્ગ નિર્માણ પ્રોજેક્ટના ભાગ રૂપે તેનો પુનઃવિકાસ અને પુનઃ ડિઝાઈન કરવામાં આવશે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) માત્ર 1 (B) માત્ર 2
(C) 1 અને 2 બંને (D) એકપણ નહીં

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કરંટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT